

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

ΤΟΜΕΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ & ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ

ΘΕΜΑ

«ΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΠΟΥ ΑΓΙΑΣΑΝ»

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Α. ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΘΕΟΛΟΓΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2015

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δαμίγος Δημήτριος: Επίκουρος Καθηγητής Ψυχιατρικής με έμφαση στην Ιατρική Ψυχολογία, του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ευαγγέλου Άγγελος: Ομότιμος Καθηγητής Φυσιολογίας του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Παπαδόπουλος Γεώργιος: Καθηγητής Αναισθησιολογίας του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΕΠΤΑΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δαμίγος Δημήτριος: Επίκουρος Καθηγητής Ψυχιατρικής με έμφαση στην Ιατρική Ψυχολογία, του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ευαγγέλου Άγγελος: Ομότιμος Καθηγητής Φυσιολογίας του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Παπαδόπουλος Γεώργιος: Καθηγητής Αναισθησιολογίας του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Κορομπίλιας Αναστάσιος: Καθηγητής Ορθοπαιδικής του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Μαυρέας Βενεσιάνος: Καθηγητής Ψυχιατρικής του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ανωγειανάκης Γεώργιος: Καθηγητής Φυσιολογίας του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Α.Π.Θ.

Καρκαμπούνας Σπυρίδωνας: Αναπληρωτής Καθηγητής Φυσιολογίας με έμφαση στην Περιβαλλοντολογική Φυσιολογία του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΑΦΙΕΡΩΣΕΙΣ

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα Επίκουρο Καθηγητή Ψυχιατρικής κ. Δημήτριο Δαμίγο που μου έδωσε την δυνατότητα της εκπόνησης αυτής της Διδακτορικής Διατριβής και ήταν αρωγός στην πορεία υλοποίησή της.

Ευχαριστώ τιμητικά τον αρχικά επιβλέποντα τ. Καθηγητή Ιστορίας της Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και Καθηγητή Χειρουργικής του Πανεπιστημίου Ζυρίχης κ. Στέφανο Γερουλάνο που μου ανέθεσε το θέμα αυτό, μου έδωσε χρήσιμες πληροφορίες και με καθοδήγησε κατά την διάρκεια της μελέτης.

Ευχαριστώ θερμά τα δύο επίσης μέλη της Τριμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής, τον Ομότιμο Καθηγητή Φυσιολογίας κ. Άγγελο Ευαγγέλου και τον Καθηγητή Αναισθησιολογίας κ. Γεώργιο Παπαδόπουλο για την καθοδήγηση και τις χρήσιμες πληροφορίες κατά την διάρκεια της έρευνας.

Ευχαριστώ ακόμη τον Αναπληρωτή Καθηγητή Φυσιολογίας κ. Σπυρίδωνα Καρκαμπούνα, Βιολόγο για τις χρήσιμες υποδείξεις, την πολύτιμη προσφορά ιδεών και την αξιολόγησή τους.

Ευχαριστώ θερμά τους τρεις Ιερωμένους της Ορθοδόξου Εκκλησίας, τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ιωαννίνων κ.κ. Μάξιμο, τον Αρχιμανδρίτη Δημήτριο Αργυρό Αναπληρωτή Καθηγητή Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Βελλάς Ιωαννίνων και τον Ιερομόναχο π. Αγαπίων, κατά κόσμο κ. Δημήτριο Γκιουζέλη, Θεολόγο, Αρχιμανδρίτη Ιεράς Μονής Παναγίας Πέτρας Καταφυγίου Καρδίτσας, τέως Γυμνασιάρχη Σαλαμίνας για τις πνευματικές τους καθοδηγήσεις και τις πολύτιμες υποδείξεις τους στον τεράστιο και διαδαλώδη χώρο της Ορθόδοξης Πατρολογίας. Χωρίς την προτροπή και την στήριξή τους το έργο της μελέτης θα ήταν πολύ πιο δύσκολο.

Επίσης ευχαριστώ την Δρ Χρυσούλα Αναστασιάδου, Βιολόγο – Ζωολόγο για τον συνολικό έλεγχο της δομής του κειμένου, τις γραμματολογικές διορθώσεις και την ανάλυση της βιβλιογραφικής τεκμηρίωσης.

Η μελέτη αυτή αφιερώνεται με ευγνωμοσύνη στον πατέρα μου Αλέξανδρο και την σύζυγό μου Θεοδώρα, οι οποίοι με στηρίζουν μακροχρόνια με υπομονή, καλοσύνη και αφοσίωση.

Τέλος, ως επιστέγασμα, αφιερώνω την συνολική μελέτη στην αείμνηστη μητέρα μου Νίκη, η οποία με γαλούχησε προς την κατεύθυνση της Θεολογίας και στην οποία χρωστώ όχι μόνο την ζωή αλλά και τον συναισθηματικό μου κόσμο.

Η μελέτη αυτή είναι ένας σεμνός φόρος τιμής σε όλους τους γνωστούς και άγνωστους μαχητές της Χριστιανικής πίστης που δεν εγκατέλειψαν τον άνθρωπο μέσα στις δύσκολες περιστάσεις των καιρών, αλλά στάθηκαν δίπλα του, ως γιατροί, με πατρική αγάπη και στοργή.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η ανά χείρας διδακτορική διατριβή πραγματοποιήθηκε με σκοπό να αναψηλαφήσει τον ιστορικό χώρο που σχετίζεται με την εξέλιξη της Αποστολικής και Ποιμαντικής Διακονίας στον τομέα της υγείας του ανθρώπου, επισημαίνοντας ταυτοχρόνως τις υφιστάμενες σχέσεις με την τακτική Ιατρική Επιστήμη. Η σκέψη αυτή αποτέλεσε τον αρχικό προβληματισμό που αναλύσαμε προ δεκαετίας με τον Καθηγητή κ. Στέφανο Γερουλάνο σε μια σειρά συζητήσεων σχετική με την θεόπνευστη φύση της Ιατρικής Επιστήμης και την ιερότητα της Ιατρικής πράξης. Η κεντρική ιδέα ήταν πάντα ότι η ανθρώπινη ζωή είναι ιερή και συνεπώς ό,τι την βοηθά πρέπει να αναγνωρίζει αυτή την ιερότητα. Κατόπιν η αρχική ανάλυση αυτού του προβληματισμού μας οδήγησε στο να διαπιστώσουμε ότι όλος ο Χριστιανικός κόσμος (και όχι μόνον αυτός) βρίθει ανθρώπων οι οποίοι ήσαν διαπιστωμένα γιατροί κατ' επάγγελμα και οι οποίοι εξ αιτίας της εφαρμογής της επιστήμης τους, παράλληλα με τον σεβασμό της διδασκαλίας του Χριστού, διαμόρφωσαν ένα πολύτιμο πλαίσιο που ονομάστηκε συνολικά ως Φιλανθρωπία. Χωρίς καμιά βούληση διόγκωσης του ρόλου του Ορθόδοξου Χριστιανικού Δόγματος, είδαμε ότι πολλά από τα αιτήματα που υλοποιούνται στα σύγχρονα συστήματα υγείας ιστορικά έχουν την γένεσή τους στο έργο του Μεγάλου Βασιλείου και άλλων ιεραρχών, μοναχών και λαϊκών της Ορθοδοξίας που ήσαν όμως γιατροί. Αυτή η τελευταία τους ιδιότητα σημαίνει ότι η Πολιτισμική οντότητα που διαχρονικά ονομάζουμε Ιατρική Σκέψη υπήρξε συμβατή με το Ορθόδοξο Χριστιανικό Πλαίσιο και ενσταλάχθηκε μεθοδικά μέσα σ' αυτό, από τους εν λόγω ιατρούς για να το ισχυροποιήσει και να το καταστήσει αποτελεσματικό. Συνεπώς η Ιατρική Επιστήμη με τον πρᾶο της, συνετό και βιόφιλο λόγο βοήθησε πάρα πολύ στην ουσιαστική οργάνωση της Ορθόδοξης Ποιμαντικής Διακονίας, αλλά επίσης ενοφθαλμίστηκε και η ίδια με τις ιδέες της, δηλαδή κάθε τι που απορρέει από τον σεβασμό και την αγάπη, αλλά και τον αγώνα για την ανθρώπινη ζωή.

Για τον λόγο αυτό θεωρούμε ότι η μελέτη των εμβληματικών εκείνων γιατρών που η Εκκλησία τους αναγόρευσε αγίους είναι σημαντική για την Ιστορία της Ιατρικής, ανεξαρτήτως του θρησκευτικού προσανατολισμού ή την ιδεολογία των σημερινών

ιατρών. Διότι στην πραγματικότητα οι αρχές του Μεγάλου Βασιλείου και άλλων γιατρών αγίων είναι ενσωματωμένες παντού σε όλο το σύγχρονο *Corpus Medici* (Σώμα Ιατρικής).

Η παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε στο Μουσείο της Ιστορίας της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, στην Βιβλιοθήκη της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ., στην Βιβλιοθήκη της Θεολογικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και στην Βιβλιοθήκη της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Βελγίας Ιωαννίνων.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1-2
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4-11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α. ΓΙΑΤΡΟΙ ΠΟΥ ΑΓΙΑΣΑΝ	12-13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β. ΙΑΤΡΑΙΝΕΣ ΠΟΥ ΑΓΙΑΣΑΝ	14-15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ. ΑΛΛΟΙ ΑΓΙΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ	16-19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ. ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΓΙΩΝ	20-97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε. ΑΓΙΟΙ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΙ - ΠΑΘΗΣΕΙΣ	98-113
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ ΑΛΛΟΙ ΑΓΙΟΙ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ	114-121
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ ΑΓΙΟΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΣ	122-142
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η ΑΓΙΟΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ	143-147
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ. ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΠΡΑΞΗΣ	148-158
ΣΥΖΗΤΗΣΗ	188-190
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	191-197
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	198-198
SUMMARY	199-203
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	204-225
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	226-254

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Οι Άγιοι της Ιατρικής

Ο σκοπός και η σημασία της ανά χείρας μελέτης είναι να δείξει ότι η Ιατρική παράδοση ήταν πάντα αρμονικά συνυφασμένη με τη λατρεία και την Ορθόδοξη χριστιανική πίστη. Η συστηματική ιστορική διερεύνηση της συνεισφοράς των Αγίων στην υπηρεσία της Ιατρικής, αλλά και των ιατρών στην υπηρεσία της Ποιμαντικής Διακονίας δεν έχει μέχρι σήμερα συστηματικά απασχολήσει τους ερευνητές.

Στο διάβα των 20 αιώνων που μεσολάβησαν από τη έλευση του Ιησού Χριστού και την διατύπωση της Διδασκαλίας όπως επίσης των γεγονότων και των πράξεών Του υπήρξαν αναρίθμητοι μάρτυρες, μεταξύ των οποίων και πολυάριθμοι διακεκριμένοι επιστήμονες των τότε εποχών. Συνεπώς δεν εντυπωσιάζει το γεγονός ότι ανάμεσά τους υπάρχουν πολλοί “κατ’ επιστήμην ιατροί”, που προσφέροντας την εμπειρία και τις γνώσεις τους πίστευαν ολόψυχα στο Θεό και ομολογούσαν την πίστη τους στο Χριστό ενάντια στα υλιστικά, πολυθεϊστικά ή αθεϊστικά ρεύματα της εποχής της. Άτομα που αγάπησαν τον Κύριο με πάθος ιερό και που ανταπέδωσαν το πολύτιμο αίμα της σταυρικής Του θυσίας με την άγια ζωή τους. Άτομα που έδωσαν τα πάντα στους συνανθρώπους και τους ασθενείς τους, τη ίδια δε τη ζωή τους στον Θεό (1,2,3,4,5,6,).

Είναι γεγονός ότι τόσο πλείστοι όσοι ιατροί, όσο αλλά και άλλοι που δεν ανήκουν στο μεγάλο επιστημονικό σύμπλεγμα της Ιατρικής, αγνοούν την προσφορά των ιατρών αυτών που με τις πράξεις ή το μαρτύριό τους αγίασαν αποδεικνύοντας ότι αυτό που σήμερα αποκαλούμε ιατρικό επάγγελμα πρέπει να είναι λειτούργημα. Λίγοι είναι αυτοί που γνωρίζουν ότι οι Άγιοι Ανάργυροι είναι συνολικά 20, ότι οι Άγιοι Κοσμάς και Δαμιανός δεν είναι ένα δίδυμο ζεύγος, αλλά τρεις δυάδες με το ίδιο όνομα, που γεννήθηκαν και έζησαν σε διαφορετικά μέρη και εποχές, μαρτύρησαν ή κοιμήθηκαν ειρηνικά και εορτάζουν σε τρεις διαφορετικές ημερομηνίες. Επίσης είναι ελάχιστοι αυτοί που γνωρίζουν ότι ο Ευαγγελιστής Λουκάς ήταν ιατρός ή ότι μεταξύ των αγιασάντων επιστημόνων υγείας, όπως θα λέγαμε σήμερα υπήρξαν όχι μόνο

μαίες και νοσοκόμες αλλά και ιάτραινες, δηλ. γυναίκες ιατροί. Πολλοί πιστεύουν ότι το επάγγελμα του ιατρού είναι επάγγελμα του τριών τελευταίων αιώνων, αγνοώντας ότι το τούτο ασκείτο ως λειτούργημα στην Ανατολή από την αρχαιότητα μέχρι και το τέλος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας (7,8,9,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17).

Συνεπώς ως αποτέλεσμα της γραμμής σκέψης η οποία συνεχίζει όλη την Ιατρική Επιστήμη εξάγεται ένα συμπέρασμα ότι η Ιατρική ως επάγγελμα είναι αδύνατο να μην ενέχει στο εσωτερικό της μια θεμελιώδη ιδέα ιερότητας. Αν αναλύσουμε ετυμολογικά την λέξη «επάγγελμα» θα δούμε ότι εμπεριέχει την έννοια της επαγγελίας δηλαδή τόσο της «καλής είδησης» όσο και της «υπόσχεσης». Όταν δε αυτό αναφέρεται στο κοινωνικό σύνολο δεν είναι κάτι που περιορίζεται στον στενό προσωπικό και οικογενειακό κύκλο, αλλά εξαπλώνεται σε όλο το πεδίο δράσης ενός προσώπου, δηλαδή στην κοινωνία. Βέβαια συνολικά φαίνεται ότι τα κίνητρα ενός ανθρώπου να γίνει γιατρός είναι τουλάχιστον τριών κατευθύνσεων. Δηλαδή 1^{ov}) της πρακτικής οικονομικής κατεύθυνσης – καθόσον ως επάγγελμα η Ιατρική θεωρείται προσοδοφόρα, 2^{ov}) της κοινωνικής καταξίωσης που εκπηγάζει συχνά από την πράξη ενός καλού γιατρού και 3^{ov}) της προσφοράς προς τον συνάνθρωπο. Και οι τρεις αυτοί δρόμοι απαιτούν μεγάλη αφοσίωση και εργατικότητα, όπως επίσης αδιάλειπτο αγώνα με πάρα πολλά προβλήματα υποκειμενικά και αντικειμενικά. Επίσης είναι ουσιαστικά αδύνατον οι τρεις αυτές όψεις να μην συμπλέονται μεταξύ τους με κυρίαρχη κάποια από αυτές.

Αλλά το κίνητρο της συμπόνιας και της προσφοράς προς τον πάσχοντα συνάνθρωπο, αν και ακροτελεύτιο, φαίνεται ότι εμπεριέχει μια ανεκτίμητη ανταμοιβή και εδώ ως ανέφελη συνείδηση (αν και όχι πάντα) αλλά και στο Ουράνιο Ταμειυτήριο – παρά τις όποιες υλιστικές αμφισβητήσεις κι απορρίψεις. Οι άλλοι δύο λόγοι έχουν πρόβλημα ως κυρίαρχα κίνητρα: μπορεί ο άνθρωπος να χάσει τον έλεγχο και να καταντήσει ανήθικος και εκμεταλλευτής της ανάγκης του άλλου, να βλέπει τον πονεμένο άνθρωπο σαν αντικείμενο, και μέσον πλουτισμού κι όχι σαν αδελφό του. Αυτό όμως είναι θέμα επιλογής του πώς θα διαθέσει κάποιος τις γνώσεις και την ζωή του (σεβασμός στο Αυτεξούσιο). Η Ελευθερία της Επιλογής (*Libero Arbitrio*) είναι η βαθύτερη και σεβασμιότερη ιδέα της Κοινωνίας των Ανθρώπων, αλλά βεβαίως και της

Κοινωνίας με Τον Χριστό (που επίσης υπήρξε άνθρωπος και ως άνθρωπο τον γνωρίσαμε).

Στην μελέτη μας δεν θέλουμε να δημιουργήσουμε μια αντιδιαστολή μεταξύ μιας πάγιας κοινωνίας και μιας κοινωνίας ιδεατής, αλλά να υποδείξουμε ότι η καθημερινότητα όλων μας περιέχει σχεδόν σε κάθε πράξη μας τις απόψεις του Χριστού ακόμη κι αν τις αγνοούμε παντελώς. Γιατί ; Διότι είναι τόσο θεμελιακές για τη σύγχρονη παγκόσμια κοινωνία και τόσο αδιαμαρτήρητα αποδεκτές που έχουν ενσωματωθεί σε όλες τις ανθρώπινες ενέργειες. Τουλάχιστον τις καλώς εννοούμενες διότι πάντα υπάρχουν και εκείνες οι οποίες εκ φύσεως και εκ συστήματος δεν εφαρμόζουν τον Λόγο Του ή εναντιώνονται σ' αυτόν ! Αυτό αφορά την κοινωνιολογία των Πολέμων και εν γένει της καταστροφής ανθρώπινων ζωών, ανθρώπινων έργων και του περιβάλλοντος της ζωής. Αυτό όμως είναι κάτι που δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας μελέτης αλλά βεβαίως μπορεί να συσχετιστεί κατόπιν με τα συμπεράσματά της και ως δεύτερη σκέψη (μετάνοια – σκέψη μετά).

Συνεπώς, στην μελέτη αυτή μιλάμε αμέσως για τους γιατρούς που ακολούθησαν τον Χριστιανικό Λόγο και για τον λόγο αυτό οι λαϊκοί άνθρωποι των περιοχών όπου έζησαν τους θεωρούσαν και τους ονόμαζαν «δικούς μας» γιατρούς. Η μελέτη μας είναι αμιγώς ιστορική και αναφέρεται σε αυτούς τους ταπεινούς χριστιανούς γιατρούς που άνοιξαν μέσα στο σώμα της Ιατρικής ένα δρόμο παραδειγματικό, που ουδέποτε αμφισβητήθηκε ως προς τα έργα και τα κίνητρά του. Όχι μόνο τους σημερινούς και πολύ αξιόλογους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα, αλλά για εκείνους τους παλιούς κι άγνωστους, που πρώτοι δίδαξαν τους ανθρώπους να γίνονται Γιατροί Χωρίς Σύνορα, δηλαδή να νοιάζονται για το συνάνθρωπο κι όχι για τα χρήματα ή τη δόξα. Τους ανθρώπους αυτούς εμείς οι Έλληνες, και γενικά όλοι οι χριστιανοί, τους τιμούμε ως αγίους και τους ονομάζουμε «Αναργύρους», δηλ. γιατρούς που δεν παίρνανε «αργύρια» (=χρήματα). Είναι πολλοί, τόσο άντρες, όσο και γυναίκες. Για παράδειγμα φέρουμε την Αγία Ερμιόνη, γιατρό του 1ου μ.Χ. αιώνα. Όπως όλοι οι άγιοι γιατροί, εικονίζεται να κρατάει και να προσφέρει φάρμακα. Και υπάρχουν και σύγχρονοι, όπως ο άγιος Λουκάς ο Ιατρός, που σπούδασε γιατρός ακριβώς για να βοηθήσει το φτωχό λαό της πατρίδας του, παρόλο που η φυσική του

κλίση ήταν προς τις θεωρητικές επιστήμες (19). Έγινε κορυφαίος χειρουργός, καθηγητής του πανεπιστημίου της Τασκένδης στη Ρωσία, που πέρασε και πολλά χρόνια εξόριστος από το πάλαι ποτέ μη θρησκευόμενο καθεστώς της πατρίδας του (20). Ο άνθρωπος αυτός και διώχθηκε αλλά και αποκαταστάθηκε από το Κομμουνιστικό Καθεστώς της Σοβιετικής Ένωσης. Δεν διώχθηκε διότι ήλθε σε σύγκρουση με την επίσημη κρατική ιδεολογία, αλλά μόνον διότι επέμενε ότι ο άνθρωπος είναι πάντα υπεράνω ιδεολογίας κατά την άποψη του Χριστού. Κι αποκαταστάθηκε διότι το έργο του είχε μια τόσο μεγάλη ανθρωπιστική βαθύτητα που ήταν αδύνατον να στηλιτευτεί ως αντικαθεστωτικό (21).

Όπου πήγαινε εξόριστος, πληροφορούσε τον κόσμο ότι είναι γιατρός, ώστε όποιος έχει ανάγκη, ιδίως οι φτωχοί, να πάει σ' αυτόν και να βρει βοήθεια (22). Ο άγιος «κοιμήθηκε» το 1961 και έχει το χαρακτηρισμό «θαυματουργός» κι αυτό δεν είναι καθόλου ούτε υπερβολικό, ούτε τυχαίο, αν μελετήσει κανείς αναλυτικά την ιατρική του πορεία, όπως θα δούμε αναλυτικά στην παρουσίαση της βιογραφίας του.

Απλώς αναφέρουμε το ισχυρότατο παράδειγμα του Αγίου Λουκά της Συμφερουπόλεως διότι αυτός δεν ήταν ένας από τους γιατρούς του 3^{ου} ή 4^{ου} μετά Χριστόν αιώνα, όταν δηλαδή η Ιατρική ως επιστήμη ήταν ακόμη στοιχειώδης (όμως ήδη συστηματοποιημένη) αλλά για να παρουσιάσουμε την πολύ σαφή περίπτωση ενός σύγχρονου γιατρού, δεινού χειρουργού και μάλιστα καθηγητή χειρουργικής, ο οποίος άσκησε την επιστήμη του πάντα υπό την σκέπη και το κίνητρο των Ιδεών του Χριστού. Κι όπως δείχνουν τα πράγματα την άσκησε με άριστο και άμεμπτο τρόπο. Δηλαδή το ιστορικό πλαίσιο και η παλαιότητα της ιατρικής πράξης δεν καταργεί την αξία της στάσης των γιατρών όταν αυτοί λειτουργούν ταυτοχρόνως και με την τήρηση του Θείου Λόγου. Συνεπώς έτσι αποδεικνύεται με σεμνό αλλά σαφή τρόπο ότι η τήρηση του Κανόνα δεν έχει να κάνει με τον επιστημονικό μοντερνισμό αλλά είναι απαρεγκλήτως διαχρονική και πάντα ισχύουσα. Δηλαδή ως υπόδειξη πράξης (πράξη θεωρίας επίβαση (23) δεν έχει τελειώσει ούτε είναι παρωχυμένη (19, 20, 21, 22, 23, 24, 25,26).

Εικόνα 1. Ο άγιος Λουκάς ο Ιατρός σε νεαρή ηλικία.

Κατ' ουσίαν είναι πολύ δύσκολο να εντοπίσει κανείς με ακρίβεια όλους τους κατ' επάγγελμα γιατρούς που αγιοποιήθηκαν ανεπίσημα. Οι καταγραφές χάνονται μέσα στον χρόνο και βρίσκονται αποσπασματικά μέσα στην προφορική και την γραπτή παράδοση, με αποτέλεσμα να μην έχουμε την δυνατότητα στην ανά χειράς διατριβή να τις εντάξουμε με επιστημονικό τρόπο (τεκμηρίωση αληθούς μαρτυρίας). Νομίζουμε ότι αυτό αποτελεί ένα πολύ μεγάλο και εν πολλοίς παρθένο ερευνητικό πεδίο για τον ιστορικό της Ιατρικής και της Θεολογίας. Για τον λόγο αυτό εδώ παραθέτουμε τους επισήμως γνωστούς αγιοποιημένους ιατρούς. Έτσι, οι παλαιότεροι άγιοι Ανάργυροι, που αξίζει να διαβάσεις τη βιογραφία τους, είναι: Οι άγιοι Κοσμάς και Δαμιανός (τρία ζεύγη) αγίων αδελφών με αυτά τα ονόματα: οι Ρωμαίοι, οι Ασιάτες και οι Άραβες (26, 27, 28). Οι άγιοι Παντελεήμων και Διομήδης που έδωσαν εν τέλει και την ζωή τους για τη χριστιανική τους πίστη. Ο άγιος Σαμψών ο Ξενοδόχος, ιδρυτής του θεσμού των νοσοκομείων («Ξενώνων») (29, 30, 31). Οι άγιοι Κύρος και Ιωάννης, οι οποίοι θανατώθηκαν επειδή ενθάρρυναν ανοιχτά και γενναία την αιχμάλωτη χριστιανή αγία Αθανασία και τις τρεις κόρες της, ενώ βασανίζονταν επί πολλές ημέρες απ' τους Ρωμαίους στο διωγμό που κήρυξε ο αυτοκράτορας Διοκλητιανός εναντίον των χριστιανών (32).

Αλλά και ο άγιος Λουκάς ο Ευαγγελιστής (που έγραψε στην Ελληνική το κατά Λουκάν Ευαγγέλιο και τις Πράξεις των Αποστόλων), ο ευγενικός και αγαπημένος, αυτός που πήρε αυτοπροσώπως συνέντευξη από την ίδια την Παναγία, ζητώντας της

να του εξιστορήσει τα γεγονότα της ζωής του Ιησού και έκανε και την πρώτη της εικόνα, ήταν γιατρός (22, 23, 24, 25, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39) .

Εικόνα 2. Ο Άγιος Βασίλειος, περιστοιχισμένος από τους φτωχούς και ασθενείς που βοήθησε όσο μπορούσε στη ζωή του (πηγή Ορθόδοξος Συναξαριστής).

Γιατρός ήταν κι ο άγιος Βασίλειος (αλλά και μαθηματικός, φιλόλογος και δικηγόρος – και τελικά μοναχός και ιερέας, σύμφωνα με το πρότυπο του Πανεπιστήμονα, που 10 αιώνες μετά οι δυτικοί λατινοτραφείς ανακάλυψαν ξανά και ονόμασαν Homo Universalis), κι έτσι ίδρυσε μια σειρά ανθρωπιστικών ιδρυμάτων, όπου μάζεψε όλους τους ασθενείς, φτωχούς και πονεμένους, τα ορφανά, τους αναξιοπαθούντες, τους τρελούς, τους απαξιωμένους και περιθωριοποιημένους – με άλλα λόγια «της γης τους κολασμένους». και τους πρόσφερε στέγη και περίθαλψη (40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 64).

Ένα εναρκτήριο πρότυπο του λεγόμενου «Κοινωνικού Κράτους» καθώς και του Κρατικού Συστήματος Υγείας υλοποιημένο στο πρότυπο της «Βασιλειάδος» 15 αιώνες πριν τον εικοστό αιώνα.

Κι είναι πολύ σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι ο Άγιος Βασίλειος κάλεσε στα ιδρύματα αυτά ακόμη και τους εντελώς αποδιωγμένους ως φοβερά μιάσματα λεπρούς, τους οποίους ακόμη και στον 20ό αιώνα τους παραπετούσαν και τους εξόριζαν σε νησιά σαν την Σπιναλόγκα νοτίως της Κρήτης. Γιατί να μιλούμε μόνον για τον αναμφίβολα μεγάλο Άλμπερτ Σβαϊτσερ κι όχι για τον Μέγα Βασίλειο; Η Ιστορία ως μελέτη είναι σημαντική διότι αποδίδει καλύτερα την δικαιοσύνη των ανθρώπων γιατί

η απόδοση της τελικής δικαιοσύνης ανήκει στον Θεό. Είναι ακόμη πολύ σημαντικό να πούμε ότι ο Άγιος Βασίλειος, ειδικά τους λεπρούς, όχι μόνο τους πρόσφερε στέγη και φροντίδα, αλλά τους υποδεχόταν **με φίλημα**, για να τους δείξει ότι τους υπολογίζει ως ανθρώπους-αδελφούς του, κι όχι ως σκουπίδια της κοινωνίας και ως εστίες μόλυνσης. Ας μας συγχωρεθεί ο συναισθηματικός λόγος, αλλά είναι απαραίτητος για να δοθεί ακριβοδίκαια και μια έμφαση στην αντίστοιχη εξιστόρηση.

2. Γυναίκες Ανάργυροι

Οι αγίες Ζηναΐδα και Φιλονίλλα οι "Φίλες της Ειρήνης" και η αγία Ερμιόνη, γιατρίνες του 1^{ου} αιώνα μ.Χ., η αγία Σοφία η Ιαματική, αλλά και η σύγχρονη αγία Γερόντισσα Γαβριηλία (1897-1993), η οποία υπήρξε φυσικοθεραπευτής κι ενώ μπορούσε να έχει πλουσιοπάροχη ζωή – ως γόνος εύπορης οικογενείας – εν τούτοις ταξίδεψε στην Ινδία, στην Αφρική και αλλού με μοναδικό σκοπό να υπηρετήσει τους λεπρούς και κάθε λογής άρρωστους και πονεμένους (58, 59, 60, 61, 62) .

Εικόνα 3. Η εικόνα της φωτογραφίας βρίσκεται στον Ιερό Ναό του αγίου Ιννοκεντίου του Ιρκούτσκ, στο Ντιτρώιτ των ΗΠΑ. Από αριστερά προς τα δεξιά εικονίζονται η αγία Μαρία Σκόμπτσοβα (ιαματική ακτιβίστρια της Γαλλίας, που εκτελέστηκε από τους Ναζί), η τυφλή σύγχρονη αγία της Μόσχας Μάτρωνα και η γερόντισσα Γαβριηλία Παπαγιάννη (61, 62, 63).

Οι γυναίκες αυτές, που διασταλτικά ανήκαν στο ευρύτερο ιατρικό χώρο, αποτελούν ισχυρά πρότυπα για όποιον άνθρωπο καλής θέλησης αποφασίσει να ακολουθήσει πορείες ανάλογες ακόμη και στην απλή καθημερινότητα. Δεν είναι απαραίτητο να πάει κανείς στον Τρίτο Κόσμο για να βοηθήσει.

Υπάρχουν πολλοί φτωχοί κι ανήμποροι πλέον παντού με πρώτη και καλύτερη την δική μας Πατρίδα για να δώσει κανείς τέτοιες υπηρεσίες αγάπη Χριστιανικής και πράξεις Ελέους. Για τον απλό αυτό λόγο κάθε άνθρωπος του ευρύτερου ιατρικού χώρου αξίζει

να μελετήσει μερικά πράγματα για τη ζωή της εδώ, και να διαβάσεις τη βιογραφία της, ένα σπουδαίο βιβλίο που θέτει τη χριστιανική αγάπη σε νέες βάσεις (δηλ. τις παλιές αληθινές της βάσεις) έχοντας συγκινήσει χιλιάδες ανθρώπους.

Ανάλογα πράγματα ισχύουν και για την σύγχρονη μας αγία Όλγα την επονομαζόμενη Μαία (1916-1979), μια απλή γυναίκα της Αλάσκας (ιθαγενής Εσκιμώα μάλιστα, επειδή η Ορθοδοξία δεν είναι προνόμιο του δυτικού κόσμου ή μόνο της λευκής φυλής), που πρόσφερε πολλά ως φιλόνητο μαμή στο λαό της και άγιασε ανάμεσα στους ορθόδοξους χριστιανούς ιθαγενείς του βορειότερου και παγωμένου άκρου της Αμερικής.

Αξίζει όμως να μνημονεύσουμε και την αγία Ελισάβετ της Ρωσίας, που ίδρυσε το νοσοκομείο-μοναστήρι των αγίων Μάρθας και Μαρίας στη Μόσχα, εκπαιδεύτηκε η ίδια και οι μοναχές ως νοσοκόμες και τελικά έδωσε και τη ζωή της για το Χριστό, όταν κατηγορήθηκε και εκτελέστηκε το 1918 χωρίς δίκη μέσα στην δίνη της Οκτωβριανής Επανάστασης καθώς εγκλείστηκε μαζί με άλλους αιχμαλώτους μέσα σε ένα ορυχείο, που εν συνεχεία το ανατίναξαν. Η προσφορά της είναι τεράστια, αλλά και ο χαρακτήρας της και όλη η ιστορία της είναι συγκλονιστική (65, 66, 67). Κάτω από τον τίτλο "Ορθοδοξία και Ιατρική" θα έβαζα ιστορίες και εμπειρίες που αναδεικνύουν τον ιατρό που βγαίνει από το εγώ του όντας στην πράξη συνειδητός χριστιανός. Όλοι μας θέλουμε να βοηθήσουμε το συνάνθρωπο. Όμως η ορθόδοξη χριστιανική πίστη πρεσβεύει την απροϋπόθετη αγάπη και αυτό είναι κάτι υπερβατικό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: Ιατροί που αγίασαν

Την πρώτη θέση ανάμεσα στους ιατρούς αυτούς έχει χωρίς αμφιβολία ο Ευαγγελιστής Λουκάς, (22, 23, 24, 25, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39) ως ο πρώτος ιατρός του χριστιανικού κόσμου. Καταγόταν από την Αντιόχεια της Συρίας και κατά πάσα πιθανότητα ήταν έλληνας. Σπούδασε ιατρική και με την ιδιότητα αυτή εγκαταστάθηκε στη Θήβα της Βοιωτίας το 42 μ.Χ., όπου άσκησε την ιατρική και θεράπευσε κυρίως οφθαλμικές παθήσεις. Γνώρισε τον Απόστολο Παύλο στην πρώτη αποστολική του πορεία και τον ακολούθησε με αυτοθυσία σ' όλες τις επόμενες, μέχρι τον μαρτυρικό θάνατό του στη Ρώμη το 64 μ.Χ. Στη συνέχεια έγραψε το κατά Λουκάν Ευαγγέλιο. Πέθανε 84 χρονών και ενταφιάστηκε στη Θήβα. Απ' εκεί μεταφέρθηκε το λείψανό του το 357 μ.Χ. στο ναό των Αγίων Αποστόλων με εντολή του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Η μνήμη του τιμάται στις 18 Οκτωβρίου, η δε κατάθεση των λειψάνων του στην Κωνσταντινούπολη στις 20 Ιουνίου.

Ο πρώτος μάρτυρας ιατρός είναι ο Άγιος Αλέξανδρος (68). Όχι ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως που εορτάζεται στις 30 Αυγούστου, αλλά ένας ιατρός από τη Φρυγία, που έζησε τον 2ο μ.Χ. αιώνα και βρήκε μαρτυρικό θάνατο το 177 μ.Χ. στο Λουγδούνο, τη σημερινή Λυών.

Είναι σχεδόν άγνωστος και εορτάζεται μόνο από την Δυτική Εκκλησία στις 24 Απριλίου, ενώ θάπρεπε να εορτάζεται και από την Ορθόδοξη Εκκλησία αφού είναι μάρτυρας του 2ου αιώνα, πολύ πριν δηλ. το Σχίσμα (68).Θάπρεπε δε να εορτάζεται

μαζί με την Αγία Βλανδίνα (68) και τον Άγιο Άτταλο (68), που μαρτύρησαν μαζί με τον Άγιο Αλέξανδρο και εορτάζονται από την Ορθόδοξη Εκκλησία στις 25 Ιουλίου.

Άλλοι ιατροί που αγίασαν είναι επίσης οι επίσκοποι Βλάσιος (69, 70), προστάτης των παθήσεων του λαιμού και του λάρυγγα, Ζηνόβιος (71), Πausίκακος και Κάρπος (72), ο διάκονος και μάρτυς Πάπυλος (73), οι μάρτυρες Αντίοχος από την Σεβάστεια (74), Ορέστης από τα Τύανα, ο νεομάρτυς Αγγελής από τη Χίο (75,76) και ο αδελφός του Γρηγορίου του Θεολόγου Καισάρειος (77).

Στους αγιάσαντες ιατρούς συμπεριλαμβάνονται ο Μέγας Βασίλειος και ο Μέγας Φώτιος, λόγω του καθοριστικού ρόλου που έπαιξαν στην εν γένει ιατρική. Ο Μέγας Βασίλειος προώθησε ιδιαίτερα την ιατρική κτίζοντας ένα μεγάλο νοσοκομειακό και κοινωφελές συγκρότημα, τη Βασιλειάδα, στην Καισάρεια της Καπαδοκίας με 600 κλίνες, που θεωρείται το πρώτο πραγματικό νοσοκομείο και ίδρυμα κοινωνικού κράτους, όπου προσφερόταν όχι μόνο στέγη και τροφή, αλλά δωρεάν νοσηλεία και ιατρική περίθαλψη (40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 64). Ο δε Μέγας Φώτιος συνέλεξε πάμπολλα ιατρικά βιβλία στη βιβλιοθήκη του, τα οποία και επανέκδοσε κάνοντάς τα έτσι γνωστά σε ευρύτερο κοινό (78, 79).

Επίσης αναφέρονται και οι Άγιοι ιατροί Λουκιανός, Αιμιλιανός, Εύπλος και ένας από τους 5 Αγίους Χριστόφορους. Τέλος υπάρχει και ένας Άγιος Παύλος, ιατρός, που η μνήμη του εορτάζεται στις 28 Ιουνίου (80) -παραμονή της εορτής των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου- μαζί με την ανακομιδή των λειψάνων των Αγίων Αναργύρων Κύρου και Ιωάννη (32).

Ατυχώς δεν έχουμε περισσότερα στοιχεία. Στο Κίεβο μνημονεύεται, χωρίς άλλες λεπτομέρειες, και ένας ιατρός ονόματι Αγαπητός κατά το 1095 μ.Χ., ενώ στα Κυπριακά Χρονικά ο Λοΐζος Φιλίππου αναφέρει ως ιατρό τον Άγιο Καλανδρίωνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: Ιάτρινες που αγίασαν

Μνημονεύονται και γυναίκες ιατροί που αγίασαν. Οι Άγιες αδελφές Ζηναΐς και Φιλονίλα (82) , κατάγονταν από την Ταρσό και ήταν σύγχρονες του Αποστόλου Παύλου. Είχαν σπουδάσει ιατρική και την ασκούσαν στην πατρίδα τους την Ταρσό, θεραπεύοντας αρρώστους και διδάσκοντας τη Χριστιανική θρησκεία. Αργότερα εγκαταστάθηκαν σ'ένα ερημικό σπήλαιο κοντά στην πόλη Δημητριάδα, όπου πρόσφεραν τις ιατρικές τους γνώσεις και θεράπευσαν αρρώστους δωρεάν, κάνοντας ταυτόχρονα και ιεραποστολικό έργο. Έφθασαν σε βαθιά γεράματα και κοιμήθηκαν ειρηνικά. Εορτάζουν στις 11 Οκτωβρίου και στη λειτουργία της εορτής τους αναφέρεται: “Ειρηνικώς ύπνωσαν ειρήνης φίλοι, Ζηναΐς άμα και Φιλονίλα δύο”.

Άλλη φιλότιμος ιατρός υπήρξε και η Αγία Ερμιόνη (83), κόρη του Διακόνου Φιλίππου. Σπούδασε ιατρική, μάλλον στην Καισάρεια, όπου ζούσε ο πατέρας της. Αναζητώντας τον Απόστολο και Ευαγγελιστή Ιωάννη, βρήκε στην Έφεσο τον Άγιο Πετρώνιο, μαθητή του Αποστόλου Παύλου, όπου και εμαθήτευσε. Όταν οι κάτοικοι έμαθαν για την ιατρική της ιδιότητα, προσέτρεχαν για να θεραπευτούν και αφού τους ανακούφιζε ή τους θεράπευε, τους κατηχούσε στη Χριστιανική πίστη.

Μαρτύρησε επί Τραϊανού, όπου μαστιγώθηκε στο πρόσωπο, αλλά αφέθηκε ελεύθερη. Στη συνέχεια μαζί με την αδελφή της Ευτυχία, ίδρυσε ένα “Πανδοχείο” παρέχοντας στους πάσχοντες συνανθρώπους της δωρεάν θεραπεία, άσυλο και

φιλοξενία. Ίσως είναι το πρώτο γνωστό υποτυπώδες νοσοκομείο στην ιστορία, όπου 150 χρόνια πριν από την Βασιλειάδα του Μεγάλου Βασιλείου, προσφερόταν ιατρική και νοσηλευτική περίθαλψη συγχρόνως με τροφή και στέγη.

Η Αγία Ζηνοβία, αδελφή του Αγίου Ζηνοβίου, ιατρού και Επισκόπου Αιγών της Κιλικίας, μαρτύρησε μαζί του το 285 μ.Χ. επί Διοκλητιανού. Η μνήμη τους εορτάζεται στις 30 Οκτωβρίου. Πιθανόν δεν είναι ιάτρινα, αλλά θεραπευτές, και ίσως έτσι η πρώτη νοσηλεύτρια αγία (84).

Ιάτρινες υπήρξαν επίσης: η μάρτυς Αγία Σοφία που εορτάζεται στις 22 Μαΐου και η Αγία Νικοστράτη, που θεράπευσε τον Άγιο Ιωάννη Χρυσόστομο από φαρυγγίτιδα (59,85).

Ο J. Schmidt-Voigt αναφέρει ως ιατρούς τις: Αγίες Μαρίνα, Βαρβάρα, Παρασκευή τη θαυματουργό, Θέκλα την πρωτομάρτυρα, Αναστασία την Φαρμακολύτρια, Ειρήνη, Θεοδώρα τη Μυροβλήτρια, Μαρία-Μαγδαληνή και Άννα (86, 87, 88, 89, 90, 91).

Μάλλον πρόκειται για θεραπεύτριες που θέραπευαν με πρακτικές γνώσεις ή θαυματουργικά και ανήκουν στην ενότητα των προστατών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: Άλλοι Άγιοι Γιατροί

Αντίπας ο Οδοντίατρος (92,93,94,95,96) . Ήταν ιατρός, που ασχολούνταν ιδιαίτερω με τις οδοντιατρικές και στοματολογικές παθήσεις. Χειροτονήθηκε από τους Αποστόλους, Επίσκοπος Περγάμου και σε γεροντική ηλικία συνελήφθη από τους Εθνικούς. Όταν η προσπάθεια του ηγεμόνα της Περγάμου να τον κάνει να απαρνηθεί την πίστη του απέτυχε, θανατώθηκε μέσα σε χάλκινο πυρακτωμένο βόδι. Λόγω της επαγγελματικής του ιδιότητας, ο Άγιος Αντίπας θεωρείται θεραπευτής των παθήσεως του στόματος και προστάτης του οδοντιατρικού σώματος. Μάλιστα υπάρχει εκκλησάκι του έξω από την Οδοντιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών στο Γουδί που εορτάζει στις 11 Απριλίου.

Βλάσιος ο ιατρός, (69,97) Επίσκοπος Σεβαστείας. Ο Άγιος γεννήθηκε και έδρασε στον 4ο αιώνα. Σπούδασε ιατρός και αυτό ήταν που τον έκανε, από θαυμασμό του ανθρώπινου οργανισμού, να αναζητήσει τον ένα και μοναδικό Θεό - Δημιουργό. *Ο Άγιος την επιστήμη του την χρησιμοποίησε αφιλοκερδώς για το καλό όποιου την χρειαζόταν.* Ο Άγιος Βλάσιος θεωρείται θεραπευτής των ασθενειών που σχετίζονται με τον λαιμό και εξ' αιτίας του τρόπου που θανατώθηκε αλλά και επειδή, σύμφωνα με την Παράδοση, είχε σώσει ένα παιδί που κόντευε να πνιγεί από ψαροκόκαλο σφηνωμένο στο λαρύγγι του. Την ημέρα της εορτής του (11 Φεβρουαρίου), για τους αγρότες και τους κτηνοτρόφους είναι αργία, και γι' αυτούς και για τα ζώα τους. Η εορτή του μάλιστα σε πολλά μέρη δίνει την αφορμή για συνεστίαση. Στην Κέρκυρα προσφέρουν και μοιράζουν χειμωνιάτικο καρπούζι.

Διομήδης ο ιατρός από την Κιλικία (30). Γεννήθηκε στην Ταρσό της Κιλικίας και ήταν πολύ γνωστός ιατρός στην περιοχή του. Γιάτρευε δωρεάν σώματα και ψυχές, ήταν και αυτός ένας Ανάργυρος.

Επί Διοκλητιανού διατάχθηκε η σύλληψή του, αλλά πριν ακόμα τον πλησιάσουν οι στρατιώτες ο Άγιος πέθανε. Ακόμα και πεθαμένο όμως, οι διώκτες του τον αποκεφάλισαν. Τέτοιο ήταν το μίσος και η ζήλια τους για τον Άγιο ιατρό και το

έργο του. Θαλαλαίος ο ιατρός από τον Λίβανο. Έξυπνος και επιμελής, υιός ευσεβών Χριστιανών, μαθήτευσε σε πολλές σχολές, αλλά αφιερώθηκε τελικά στην ιατρική επιστήμη. Μόνο που την ιατρική την υπηρέτησε σύμφωνα με το παράδειγμα του Κυρίου. Όπως και Εκείνος, από τους ανθρώπους που γιάτρευε δεν έπαιρνε καμία αμοιβή. Είναι δηλαδή και αυτός ένας Άγιος Ανάργυρος. Δεν περιορίστηκε όμως να γιατρεύει μόνο σώματα αλλά με την διδασκαλία και το παράδειγμά του γιάτρευε και τις ψυχές των ανθρώπων. Φυσικά, κυρίως από τους ομότεχούς του, καταγγέλθηκε, συνελήφθηκε, βασανίστηκε και θανατώθηκε.

Θαλαλαίος ο ιατρός από τὸν Λίβανο (98), έξυπνος και επιμελής, υιός ευσεβών Χριστιανών, μαθήτευσε σε πολλές σχολές, αλλά αφιερώθηκε τελικά στην ιατρική επιστήμη. Μόνο που την ιατρική την υπηρέτησε σύμφωνα με το παράδειγμα του Κυρίου. Όπως και Εκείνος, από τούς ανθρώπους που γιάτρευε δεν έπαιρνε καμία αμοιβή. Είναι δηλαδή και αυτός ένας Άγιος Ανάργυρος. Δεν περιορίστηκε όμως να γιατρεύει μόνο σώματα αλλά με την διδασκαλία και το παράδειγμά του γιάτρευε και τις ψυχές των ανθρώπων. Φυσικά, κυρίως από τούς ομότεχούς του, καταγγέλθηκε, συνελήφθηκε, βασανίστηκε και θανατώθηκε.

Λουκάς, ο ιατρός Απόστολος (22, 23, 24, 25, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39). Είναι ο συγγραφέας του τρίτου Ευαγγελίου, του «κατά Λουκά» και των «Πράξεων των Αποστόλων». Χριστιανός έγινε τους μετά τον Χριστό χρόνους, μέσω του λόγου του Παύλου. Ήταν εξαιρετικός ζωγράφος, αναφέρεται όμως και ως άριστος ιατρός. Πέθανε στην Θήβα της Βοιωτίας. Εορτάζει στις 10 Σεπτεμβρίου.

Παντελεήμονας ή απλώς Ελεήμονας (29). Γιατρός που πρόσφερε τις υπηρεσίες του στους αρρώστους χωρίς χρήματα. Γι' αυτό και αποκαλείται και αυτός «Ανάργυρος». Έζησε στους χρόνους του Διοκλητιανού. Σπούδασε ιατρική κοντά στον διάσημο ιατρό της εποχής Ευφρόσυνο. Επισκεπτόταν πάντα τους φτωχούς ασθενείς του και δεν τους προσέφερε μόνο τις ιατρικές γνώσεις του, αλλά και ψωμί σε όσους δεν είχαν να φάνε. Προσέφερε ακόμα τον καλό του λόγο και την διδαχή των λόγων του Κυρίου σώζοντας έτσι και τις ψυχές πολλών ασθενών. Λέγεται ότι θεράπευσε

έναν τυφλό που έγινε Χριστιανός. Οι αρχές όμως έπιασαν και τον πρώην τυφλό και τον Άγιο. Σκότωσαν τον θεραπευμένο, για να μην υπάρχει μαρτυρία και βασάνισαν τον Άγιο. Επειδή ο Παντελεήμων δεν αρνιόταν την πίστη του, τελικά τον αποκεφάλισαν. Ο Άγιος παρουσιάζεται να κρατά πάντα ένα κουτί ανοιχτό, που στο εσωτερικό του διακρίνονται ιατρικά - χειρουργικά εργαλεία. Τυφλοί, χωλοί και παραμορφωμένοι, όλοι προστατεύονται και θεραπεύονται από τον Άγιο Παντελεήμονα. Ο Άγιος εμφανίζεται, όμως, και ως πραγματικός ελεήμων, γιατί ελεεί όσους τον έχουν ανάγκη. Εκτός από ίαση και ψυχική σωτηρία, προσέφερε και άρτο σε όσους δεν είχαν να φάνε. Παρουσιάζεται λοιπόν και σαν προστάτης των παρασκευαστών άρτου. Ο Άγιος έδινε τροφή σε όσους την χρειάζονταν και δεν θα μπορούσε να μην εξασφαλίσει τροφή και για τα μωρά. Στις Καστανιές όσες γυναίκες δεν «κατέβαζαν γάλα», πήγαιναν στο κρυφό αγίασμα του Αγίου (προφανώς βρισκόταν σε σπηλιά). Εκεί κρέμονταν τρεις σταλακτίτες. Οι γυναίκες θυμιάζανε στο όνομα του Αγίου και έπιναν από τις σταγόνες που έσταζαν. Έτσι «κατέβαζαν» γάλα για τα μωρά τους. Εορτάζει στις 27 Ιουλίου.

Παυσίκακος, για να παύσει κάθε κακό (70). Ο Άγιος σπούδασε ιατρός και αργότερα έγινε μοναχός. Οι ιατρικές του γνώσεις δίδονταν δωρεάν (Ανάργυρος) σε όσους τις είχαν ανάγκη. Έγινε κληρικός και ανέβηκε γρήγορα στην εκκλησιαστική ιεραρχία. Πολέμησε πολλές αιρέσεις αλλά γιάτρεψε και πολύ κόσμο.

Ένας που θεραπεύθηκε από αυτόν ήταν και ο αυτοκράτορας Μαυρίκιος, ο οποίος ως αμοιβή αποφάσισε να δίνει κάθε χρόνο στον Άγιο ένα κομμάτι καθαρού χρυσού. Ο Άγιος προτίμησε όμως, να παραμείνει Ανάργυρος. Δέχτηκε τον χρυσό, μόνο με την προϋπόθεση ότι θα τον διέθετε σε όσους είχαν ανάγκη. Εορτάζει στις 13 Μαΐου.

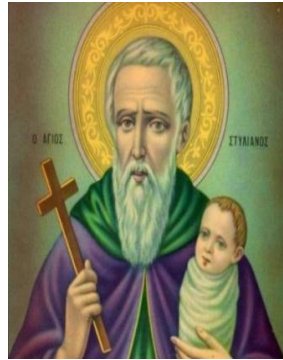
Πάπυλος (73), ιατρός από την Πέργαμο. Ο Πάπυλος είχε σπουδάσει ιατρική και προσέφερε και αυτός τις υπηρεσίες του χωρίς χρήματα. Ήταν ένας Άγιος Ιατρός Ανάργυρος. Αποκεφαλίσθηκε κατά την εποχή του Δεκίου από τον Ουαλέριο. Εορτάζει στις 13 Οκτωβρίου.

Σαμψών, ο ιατρός και ξενοδόχος (31). Ο Σαμψών ήταν Ρωμαίος από πλούσια οικογένεια. Σπούδασε φιλοσοφία, φιλολογία και ιατρική. Ήταν πολύ έξυπνος, αλλά είχε μέσα του από μικρό παιδί σεβασμό και αγάπη προς τον Θεό. Ταυτόχρονα έδειχνε μεγάλη ευσπλαχνία προς τους αδυνάτους και αρρώστους συνανθρώπους του. Γρήγορα ο Όσιος απέκτησε την φήμη του Ανάργυρου γιατρού των φτωχών. Έναν από τους ορόφους του σπιτιού του τον μετέτρεψε αρχικά σε νοσοκομείο και κοίμιζε εκεί όσους άστεγους - αρρώστους μπορούσε (ξενοδόχος). Με τον θάνατο των γονιών του, αφιέρωσε όλη του την ζωή και την περιουσία του σε αυτόν τον σκοπό. Μετέφερε μάλιστα το «νοσοκομείο» του στην Κωνσταντινούπολη, γιατί εκεί υπήρχε πληθώρα αστέγων και φτωχών. Ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός και ο Πατριάρχης Μηνάς αναγνώρισαν το έργο του και τον βοήθησαν σε αυτό. Χειροτονήθηκε ιερέας και έζησε όλη την υπόλοιπη ζωή του υπηρετώντας τη φιλανθρωπία. Πέθανε γαλήνια σε βαθιά γεράματα. Εορτάζει στις 27 Ιουνίου.

Ζηνόβιος, ο πλούσιος ιατρός από την Κιλικία (84). Ο Άγιος Ζηνόβιος σπούδασε ιατρική, θεράπευσε και θαυματουργήσε στην περιοχή του. Ήταν κληρονόμος μεγάλης περιουσίας, αλλά αυτό δεν τον εμπόδισε να την μοιράσει στους φτωχούς. Ο Άγιος ιατρός θεράπευε χωρίς χρήματα. Αποκεφαλίσθηκε μαζί με την αδελφή του Ζηνοβία από τον έπαρχο Λυσία. Εορτάζει στις 30 Οκτωβρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: Βιογραφίες Αγίων

Άγιος Στυλιανός: Προστάτης των παιδιών, Ιατρός τεκνογονίας (98)

Προστάτης των παιδιών

Ο Άγιος Στυλιανός γνώριζε ότι για να κερδίσει κάποιος την Βασιλεία των Ουρανών πρέπει να έχει την ψυχή του, σαν την ψυχή των μικρών παιδιών δηλ., που είναι αθώα. Ήξερε, ότι τα παιδιά έχουν αγγελικές ψυχές. Και στην αγία του εκείνη επιθυμία ο Παντογνώστης Θεός του έδωσε την Χάρη Του, να μπορεί να κάνει θαύματα. Ο Θεός βράβευσε το ιερό του αίσθημα και του έδωσε την θαυματουργική του δύναμη να θεραπεύει τα ασθενή παιδιά. Μητέρες από κοντινά και μακρινά μέρη, με φορτωμένα στους ώμους ανάπηρα και άρρωστα παιδιά έτρεχαν, με πόνο και πίστη, κοντά στον Άγιο για να ζητήσουν την θεραπεία των παιδιών τους. Μέρη ολόκληρες βάδιζαν μέσα σ' έρημα μέρη, για να βρουν την δοξασμένη από τον Θεό ασκητική σπηλιά του Αγίου Στυλιανού. Και όταν έφθαναν εκεί, με δάκρυα στα μάτια έπεφταν στα πόδια του Γέροντα ασκητή, δόξαζαν τον Θεό, που τον συνάντησαν και παρακαλούσαν να γιατρέψει τα παιδιά τους. Ο Άγιος Στυλιανός γεμάτος καλοσύνη και συμπόνια έπαιρνε τα άρρωστα νήπια στα χέρια του και με μάτια δακρυσμένα παρακαλούσε το Θεό να τα γιατρέψει. Ο Δεσπότης των Ουρανών άκουγε την ολόψυχη προσευχή του και ο Άγιος θαυματουργούσε. Παιδιά άρρωστα εύρισκαν την υγιά τους. Παθήσεις διαφόρων ειδών εξαφανίζονταν. Μπροστά στη δύναμη του Θεού καμιά αρρώστια δεν μπορούσε να αντισταθεί. Μανάδες έκλαιγαν από χαρά έξω από το ασκητήριο του. Και

άλλες καταφιλούσαν με σεβασμό και ευγνωμοσύνη το χέρι του Αγίου γέροντα, δοξάζοντας τον Θεό. Δοξολογούσε κι εκείνος ακατάπαυστα το Άγιο Όνομα Του και ευχαριστούσε για τα θαύματα αυτά, που τον αξίωνε να τελεί. Έπειτα γεμάτος στοργή κοίταζε τα αθώα πλασματάκια, που είχαν λυτρωθεί από την αρρώστια. Ένα γλυκό χαμόγελο, χαμόγελο αγγελικό, άνθιζε στο πρόσωπο του σεβασμίου ασκητού. Τα θαύματα όμως αυτά γινόταν γνωστά σε όλα τα μέρη και κόσμος πολύς έτρεχε στον Άγιο Στυλιανό, για να τον παρακαλέσει να γιατρέψει από κάποια ασθένεια τα παιδιά του. Έτσι δόξαζε ο Άγιος Θεός το όνομα του οσίου Στυλιανού, που αφιέρωσε την ζωή του στη δόξα του Θεού. Αλλά δεν ήταν μόνο τα θαύματα της θεραπείας των παιδιών, που δόξαζαν το όνομα του ταπεινού Αγίου Στυλιανού. Ο Άγιος απέκτησε φήμη ως θαυματουργού, διότι έκανε τους άτεκνους, ευτέκνους, με την προσευχή του.

Πολλοί πιστοί χριστιανοί με την ευλογία του, αν και ήσαν άτεκνοι πρωτύτερα, απέκτησαν ωραία και γεμάτα υγεία παιδιά. Πολλοί μάλιστα καλοί Χριστιανοί και μετά την κοίμηση του, επικαλούμενοι το όνομα του Αγίου και ζωγραφίζοντας σαν τάμα την εικόνα του, απέκτησαν παιδιά, αν και είχαν χάσει την ελπίδα πια να τεκνοποιήσουν.

Ο ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ, Ο ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΩΝ ΦΤΩΧΩΝ (40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 64)

Ο Άγιός μας γεννήθηκε στη Νεοκαισάρεια του Πόντου το 330 μ.Χ. (όλες οι περιοχές που αναφέρουμε ήταν κάποτε ελληνικές ενώ σήμερα ανήκουν στην επικράτεια της Τουρκίας), σπούδασε στην Αθήνα σε φιλοσοφικές σχολές μαζί με τον φίλο του Άγιο Γρηγόριο τον Θεολόγο [σημ.: ήταν μαθηματικός, γιατρός, δικηγόρος και (όπως θα λέγαμε σήμερα) φιλόλογος – και αργότερα έγινε μοναχός, ιερέας και επίσκοπος («δεσπότης») της Καισάρειας] και πέθανε σε ηλικία 48 ετών τον Δεκέμβριο του 378 μ.Χ. Κηδεύτηκε την 1η Ιανουαρίου του 379 μ.Χ. και κάθε Πρωτοχρονιά -όπως γνωρίζουμε- γιορτάζουμε τη μνήμη του.

*Ο Άγιος Βασίλειος στα 48 χρόνια που έζησε, έκαμε τόσα πολλά για τους ανθρώπους που η ιστορία τον ονόμασε **Μέγα** όσο ακόμα ζούσε. Ας δούμε όμως μερικά από τα πεπραγμένα αυτού τα οποία οδήγησαν την εκκλησία να τον ονομάσει **Μέγα**.*

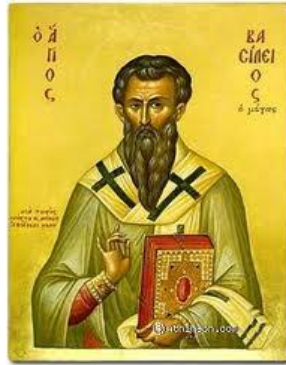
Πρώτα πρώτα μοίρασε την περιουσία του στους φτωχούς, δεν κράτησε τίποτα για τον εαυτό του. Από πολύ νέος γύμναζε τον εαυτό του στο πνεύμα και τον έβαζε σε σκληραγωγίες και, όπως λένε, άλλο δρόμο δε γνώριζε εκτός αυτόν που οδηγούσε στο πανεπιστήμιο και στην εκκλησία.

Σε μεγάλες επιδημίες που ταλαιπωρούσαν τον λαό αυτός ήταν παρών και βοηθούσε σωματικά και ψυχικά διδάσκοντας την πίστη του Χριστού [ήταν και γιατρός].

Ο Άγιος Βασίλειος ήταν πολύ αυστηρός με αυτούς που ξέφευγαν από την σωστή πίστη. Έλεγε και έγραφε θαρραλέα αυτά που πρέσβευε και μάλιστα δεν δίστασε να ελέγξει ακόμη και αυτοκράτορες. Συμπλήρωσε με ευχές την Θεία Λειτουργία που ακούμε αυτές τις ημέρες στην εκκλησία και φέρει το όνομά του («Λειτουργία Αγίου Βασιλείου»). Οι «ευχές» αυτές είναι μεγάλες & σπουδαίες προσευχές που διαβάζει ο ιερέας χαμηλόφωνα μέσα στο Ιερό, ενώ ο ψάλτης ψάλλει. Με αυτές τις προσευχές πραγματοποιείται η Θεία Μετάληψη, όπως και τα άλλα σημαντικά τελετουργικά βήματα και μέσα στη Λειτουργία. *Η λειτουργία του Αγ. Βασιλείου γίνεται 10 φορές το χρόνο: την 1η Ιανουαρίου (όπου γιορτάζεται και η μνήμη του), τις πρώτες πέντε Κυριακές της Μ. Τεσσαρακοστής, τις παραμονές των Χριστουγέννων και των Θεοφανείων, την Μ. Πέμπτη και το Μ. Σάββατο.* Τις άλλες μέρες γίνεται η λειτουργία που έχει γράψει ένας άλλος μεγάλος άγιος των γραμμάτων & της φιλανθρωπίας, ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος. *Επίσης, ο Άγ. Βασίλειος έγραψε πολλά βιβλία για την καθοδήγηση των χριστιανών και ίδρυσε πολλά μοναστήρια, όπου αρκετοί μαθητές του αφιερώθηκαν στον Θεό. Το πιο σπουδαίο του έργο όμως ήταν η οργάνωση της ελεημοσύνης και φιλανθρωπίας στην επαρχία του: έφτιαξε κοντά στην Καισάρεια μια ολόκληρη πόλη από φιλανθρωπικά ιδρύματα, γηροκομεία, νοσοκομεία, ξενοδοχεία, ορφανοτροφεία κ.α. Ίδρυσε και καθιέρωσε την διανομή αγαθών, τρόφιμα, ρούχα, χρήματα και κάθε είδους βοήθεια σε φτωχές οικογένειες, άπορους κ.λ.π. Η πόλη αυτή [μετά το θάνατό του] ονομάστηκε Βασιλειάδα. Φανταστείτε τι ανακούφιση θα ένιωθαν τότε οι φτωχοί, τα ορφανά, οι γέροι, οι ταξιδιώτες, η Καισάρεια είχε γίνει μια μεγάλη οικογένεια με πατέρα τον άγιο Βασίλειο, τον επίσκοπό της.*

Τον αγαπούσαν τόσο πολύ που στην κηδεία του σημειώθηκαν λιποθυμίες και θάνατοι, τόσες χιλιάδες κόσμος που συγκεντρώθηκε!

Μνημείο αγάπης: Η «Βασιλειάδα»

Η αγάπη και η φροντίδα του Αρχιεπισκόπου Καισαρείας Μεγάλου Βασιλείου, δεν περιοριζόταν μόνο στη βοήθεια κάποιων προσώπων, που τύχαινε να γνωρίζει ο ίδιος ή που του κτυπούσαν την πόρτα. Τότε πού ξέσπασε ο φοβερός λιμός στην Καισαρεία, ο Άγιος Βασίλειος ήταν τότε πρεσβύτερος και συγκρότησε καταυλισμούς, όπου σιτίζονταν και νοσηλεύονταν οι πεινασμένοι και οι ασθενείς. Πόσους αγώνες, πόσα παρακάλια και πόσες απειλές χρειάσθηκαν για να ανοίξουν οι πλούσιοι τις αποθήκες τους. Από τότε λοιπόν, από το χειμώνα του 367/8, δούλευε στο μυαλό του ένα καταπληκτικό σχέδιο για μια πολιτεία πού θα ανακούφιζε τον πόνο. Ο δυνατός αυτός άνθρωπος, πού άντεχε το δικό του σωματικό πόνο, λύγιζε στον πόνο του συνανθρώπου του. Και πάσχιζε να τον ανακουφίσει με κάθε τρόπο. Πόσος κόπος θα χρειαζόταν, πόσα έπρεπε να θυσιάσει... αυτά δε μετρούσαν, δεν τα υπολόγιζε. Φθάνει να έβλεπε λίγο χαμόγελο στο πρόσωπο του άρρωστου.

Τώρα πού ήταν πια ο αρχιεπίσκοπος της ξακουστής μα και ταλαίπωρης Καισαρείας ήταν αποφασισμένος να βάλει σ' ενέργεια την ελπίδα του, το σχέδιό του δηλαδή.

Ήθελε αμέσως μόλις έγινε αρχιεπίσκοπος. Έλα όμως πού όλα τα δαιμονικά τάγματα έπεσαν επάνω του να τον αφανίσουν, να του τσακίσουν τουλάχιστον τα φτερά για να σέρνεται στη γη σαν τους πολλούς και να μη μπορεί να δημιουργήσει κάτι μεγάλο.

Αιρετικοί, κακόδοξοι, παλατιανοί, ο ίδιος ο αυτοκράτορας, οι μικρότητες των ορθοδόξων, η απαιδευσία του λαού, η ανελέητη αρρώστια του, όλοι και όλα βάλθηκαν να του κόψουν το δρόμο. Οι δυνατοί όμως δε μικραίνουν. Η στουρναρόπετρα δε σπάει. Έχουν μέσα τους κάτι πιο δυνατό από τη δύναμη που θέλει την καταστροφή τους. Το ίδιο κι ο Βασίλειος. Είχε μέσα του τη φωτιά του Αγίου Πνεύματος. Πάσχιζαν να τον σβήσουν, δεν ήξεραν πως η φωτιά του Πνεύματος δε σβήνει ποτέ. Αρκεί κανείς να την αποζητά με πάθος, αρκεί να την αγαπάει. Στο πρώτο εξάμηνο της ακάνθινης τούτης χρονιάς (372) βρήκε το κουράγιο να θεμελιώσει το ελπιδοφόρο συγκρότημα. Τους πρώτους μήνες μάζευε τα υλικά, πού χρειαζόνταν για ένα εκτεταμένο οικοδομικό συγκρότημα. Έπεισε τους πλούσιους να βάλουν το χέρι στα καλοθρεμμένα πουγκιά τους. Με λίγη προτροπή προσφέρθηκαν πολλοί φτωχοί να κουβαλούν άλλοτε με μουλάρια κι άλλοτε στους ώμους τα υλικά πού αγοράζονταν. Την Άνοιξη άρχισαν οι χτίστες. Το μέρος πού είχε διαλέξει ήταν έξω από την πόλη. Ευρύχωρο, κατάλληλο για το μεγαλεπήβολο σχέδιο, που θ' ανακούφιζε τον πόνο και θα παρηγορούσε αραχνιασμένα στομάχια. Μέρα με τη μέρα άνθρωποι και υποζύγια, μαστόροι και καλφάδες, μαραγκοί και σοφατζήδες, αγωγιάτες και περίεργοι θαυμαστές σχημάτισαν ένα παράξενο πανέμορφο μελισσολόι, πού ίδρωνε κι απόσταινε πλημμυρισμένο χαρά κι ελπίδα.

Ο ίδιος ο Βασίλειος μας δίνει πολλές λεπτομέρειες της παράξενης πολιτείας του. Στή μέση ακριβώς θεμελίωσαν μεγαλόπρεπο ναό, πού άρχισε κιόλας να υψώνεται. Τα κτίρια δε γίνονταν ένα-ένα. Προχωρούσαν όλα μαζί. Καθένα το είχε αναλάβει ξεχωριστό συνεργείο χτιστάδων και καλφάδων. Δίπλα στο ναό χτιζόταν το σπίτι του προϊσταμένου της παράξενης αυτής πολιτείας. Κι από κοντά ξενώνες, λίγο χαμηλότεροι από το πρώτο οίκημα, για τους κληρικούς. Σ' αυτούς θα μπορούσαν να μείνουν καί οι περαστικοί πολιτικοστρατιωτικοί άρχοντες, αφού την εποχή εκείνη τα πανδοχεία ήσαν σπάνια, και προπαντός δεν προσφέρονταν πάντοτε για ξεκούραστη διαμονή.

Σ' ένα ευρύτερο κύκλο γύρω από το ναό υψώνονταν κτίρια με διαφορετικό προορισμό. Ήσαν μακρόστενες οικοδομές κι έμοιαζαν με ξενοδοχεία.

Σύμφωνα με το σχέδιό τους θα δέχονταν τους διερχόμενους ξένους. Όχι όμως όλα. Γιατί μερικά προορίζονταν για νοσοκομεία και ιατρεία. Κι επειδή αυτά χρειάζονταν γιατρούς και νοσοκόμους ο Βασίλειος πρόβλεψε και γι' αυτούς κατάλυμα. Η λειτουργία του μεγάλου συγκροτήματος απαιτούσε ολόκληρο κόσμο βοηθητικών επαγγελματιών, θα λέγαμε. Τεχνίτες παντός είδους και προπαντός μεγάλο αριθμό ζώων για τις μεταφορές. Κάθε τέχνη θα είχε τη δική της κατάλληλη στέγη. Ίσως μάλιστα το διορατικό μυαλό του Βασιλείου να έβλεπε στην όμορφη πολιτεία του αυτού που θα λέγαμε σήμερα «επαγγελματικά σχολεία», για να μαθαίνουν οι φτωχοί Καππαδόκες τις τέχνες. Την Άνοιξη και πιο πολύ μετά το Πάσχα το ευλογημένο τούτο μέρος ήταν το μεγαλύτερο εργοτάξιο της Καππαδοκίας. Όλοι σ' αυτό εργάζονταν με κατανόηση και φιλότιμο. Γιατί όλοι γνώριζαν τι κατασκεύαζαν. Και ο Βασίλειος; Νύχτα μέρα θα ήθελε να βρίσκεται ανάμεσα στους χτίστες, τους τεχνίτες και τους αγωγιάτες. Οι άνθρωποι αυτοί, ας ήταν αγράμματοι, τον συγκινούσαν με το καθαρό τους βλέμμα. Είναι λίγο παράξενο μα συγχρόνως αληθινό.

Τα μάτια των ανθρώπων και των πιο άξεστων καθαρίζουν, φωτίζονται όταν με τη θέλησή τους επιτελούν ένα σπουδαίο έργο. Καί τα μάτια των ταπεινών τούτων ανθρώπων ήσαν λαμπερά, όλο καλοσύνη και περπατησιά προς το Θεό κι ας δούλευαν στη γη. Η κατάσταση αυτή θάμπωνε, λίγωνε το Βασίλειο και γι' αυτό ήθελε να βρίσκεται ανάμεσά τους ολοένα. Ήταν όμως αδύνατο. Δεν του επιτρεπόταν να χορτάσει τη χαρά τούτη. Μόνο να τη γεύεται μπορούσε. Στο επισκοπείο μέσα στην Καισαρεία, είχε άλλα πολλά και πολύ πιο δύσκολα να κάνει. Εκεί πάλευε με τον ίδιο το Σατανά. Αυτός έπρεπε να νικηθεί μέσα σε κάθε άνθρωπο. Το ήξερε ο Βασίλειος γι' αυτό εργαζόταν σκληρά και προσευχόταν περισσότερο. Εύκολο είναι να πάρεις λίγα από τα πολλά χρήματα των πλουσίων, μα πολύ πάρα πολύ, δύσκολο να πάρεις τον άνθρωπο από τα νύχια του Σατανά, στον οποίο είναι αιχμάλωτος.

Με λίγο κόπο και προσευχή θα σε ακολουθήσουν οι απαίδευτοι στο δρόμο του Θεού, τι θα κάνεις όμως με τους κληρικούς του Θεού, που τα ξέρουν όλα και ζουν μακριά από το Θεό.

Είδαμε ποιες δυσκολίες καί ποιες αντιξοότητες ορθώνονταν μπροστά του. Οι πιστοί κλονίζονταν από τους κακόδοξους και τους κακότροπους ορθόδοξους

επισκόπους. Πολλοί επίσκοποι έδιναν άλλος γην, άλλος ύδωρ και μερικοί γην και ύδωρ μαζί στον καίσαρα. Και ξέρουμε πως ο καίσαρας ήταν κάτι περισσότερο από άπιστος, ήταν κακόδοξος. Τα σχίσματα, τα φανερά και τα κρυφά, παρέλυαν την Εκκλησία, της αφαιρούσαν τη ζωτικότητα, την έκαναν ασθενική. Οι άνθρωποι ήσαν ακατήχητοι, δεν ήξεραν τι πιστεύουν και μόνο επιφανειακά γνώριζαν την αλήθεια. Αν βάλει κανείς καί το ατέλειωτο όργιο των συκοφαντιών εναντίον του Βασιλείου, τότε θα καταλάβει με τι απασχολιόταν καθημερινά ο ιερός αυτός άνδρας.

Καί συγχρόνως έπρεπε να κάνει και ταξίδια, να συναντάει προσωπικά επισκόπους καί παράγοντες της Εκκλησίας για να λύνει προβλήματα καί να εξασφαλίζει την ενότητα καί την ειρήνη.

Σ' αυτά όμως πρόσθεσε, αγαπητέ αναγνώστη και την αρρώστια του Βασιλείου, που συχνά τον καθήλωνε για μέρες, βδομάδες και μήνες στο κρεβάτι. Να όμως που μέσα στο καμίνι τούτο δε λησμονούσε την όμορφη πολιτεία της ελπίδας, την πολιτεία πού θα την ονομάσουν πολύ σωστά Βασιλειάδα. Δεν τη σχεδίαζε απλώς την πολιτεία στο γραφείο του. Την παρακολουθούσε βήμα με βήμα. Έκλεβε κάτι από το λίγο χρόνο του κι ερχόταν εδώ. Ένοιωθε να προγεύεται τον παράδεισο. Τόσο ανακουφιζόταν. Ανέπνεε καθαρό αέρα που του έδινε ζωή. Είχε τοποθετήσει ένα γενικό υπεύθυνο για όλο το συγκρότημα. Και για το κάθε κτίριο πάλι κάποιος είχε την ευθύνη. Πρώτα αυτοί μάθαιναν την έλευση του Βασιλείου. Αστραπιαία στο μελισσολόι σκορπούσε η γλυκιά είδηση. Ο Βασίλειος ανάμεσά τους. Το ισχνό ανθρωπάκι πατούσε το χώρο της αγαπητικής πολιτείας και μεθούσε από την αγάπη της. Ήθελε να πηγαίνει παντού. Περνούσε απ' όλα τα γιαπιά.

Δε φοβόταν να χαλάσει τα μεταξωτά του ρούχα και τ' ακριβά παπούτσια. Οι τεχνίτες φορούσαν καλύτερα κι από τα δικά του. Περπατούσε, περπατούσε όπου έβλεπε εργάτες. Στεκόταν... κοίταζε... έβλεπε τους τοίχους, τις πέτρες, τις λάσπες, τα μαδέρια, τις πρόκες... όλα ήσαν όμορφα... τόσο όμορφα. Κοίταζε τα πράγματα τούτα και τα μάτια του γέμιζαν θαυμασμό.

Έπειτα γύριζε σιγά-σιγά τα μάτια του και κοίταζε απαλά τους ανθρώπους. Τα μάτια του τώρα γέμιζαν συγκίνηση, δάκρυα, θάμπωναν, δεν έβλεπαν, ασυναίσθητα προσευχόταν, έβλεπε το Θεό, σιωπηλά, διακριτικά, τουμίλαγε για τους άγιους

αυτούς ανθρώπους. Κάπου-κάπου τέλος έβγαινε και ο αναστεναγμός: «κάνε, Θεέ μου, τους επισκόπους σαν τους ανθρώπους τούτους».

Τα ηλιοκαμένα σκληρά πρόσωπα γύρω του αισθάνονταν χωρίς να καταλαβαίνουν. Συχνά στα οργωμένα μάγουλά τους κυλούσε το δάκρυ της μετοχής. Η καρδιά μετείχε στη χαριτωμένη στιγμή πού το έδειχνε μ' ένα δάκρυ. Τύχαινε φορές πού όταν ο Βασίλειος περνούσε από μια συντεχνία και στεκόταν ανάμεσά τους, εκείνοι γονάτιζαν, από σεβασμό στο πρόσωπο του Θεού από άφατη αγάπη και εμπιστοσύνη στην αλήθεια του Θεού. Αφού γι' αυτούς όλους ο Βασίλειος, αυτός πού ήταν το πρόσωπο του Θεού στη γη, ήταν η φανέρωση της θείας αληθείας. Έπρεπε όμως και να συνέρχεται από τη θεία κατάσταση πού συχνά ζούσε, όταν ερχόταν στην πολιτεία του. Τα υπεύθυνα πρόσωπα χρειάζονταν να τον ενημερώνουν για την πορεία των έργων. Ακόμα έπρεπε να ζητούν τη γνώμη του για τα πιο σπουδαία προβλήματα. Έτσι, το έργο κατευθύνονταν από τον ίδιο κι ας μη βρισκόταν εκεί ολοένα. Όσο το έργο προχωρούσε τόσο εκείνα τέλειωναν. Νέες προσπάθειες, νέες αιτήσεις, άλλα παρακάλια, σε πολιτικούς άρχοντες, σε πλούσιους του τόπου και προπαντός στους πιστούς της Καισαρείας. Το λίγο του αίμα μαζευόταν στο κεφάλι και η πίκρα τον έπνιγε, όσο σκεπτόταν ότι ο Μητροπολίτης Τυάωνων Άνθιμος του κράτησε τα φορτία με τους εκκλησιαστικούς φόρους και τις προσφορές του προσκυνήματος του Αγίου Ορέστη, πέρα από τον Ταύρο.

Τι να κάνει όμως; Με τους απλούς ανθρώπους η συνεννόηση γινόταν ευκολότερη, επειδή γι' αυτούς ο Σατανάς ενδιαφερόταν λιγότερο. Οι δυσκολίες στην πορεία του έργου ήσαν πολλές. Προχωρούσε όμως. Όλο και κάποια λύση θα βρισκόταν σε κάθε περίπτωση. Γύριζε στο σπίτι του εξουθενωμένος. Κοιμόταν όμως τον ύπνο του αγίου. Ολόκληρος ήταν ποτισμένος από τη χάρη του Πνεύματος. Έπρεπε να ξεκουρασθεί. Αύριο τον περίμενε περισσότερη εργασία. Έτσι εργαζόταν ο Βασίλειος κι έτσι γέμιζε τις λίγες ήμερες πού του έδωσε ο Θεός: Θαυμαστά, άγια...

Άγιος Καισάριος (99)

Ό Γρηγορίου πρὸς νεκρὸν Καισαρίου, Γλώττης χαλινοῖ τῆς ἐμῆς λόγους λόγος. Σταθερὴ εορτὴ . Εορτάζει στις 9 Μαρτίου ἐκάστου ἐτους.

Ο Άγιος Καισάριος ἦταν ο μικρότερος ἀδελφός του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου (25 Ιανουαρίου) και γεννήθηκε στη Ναζιανζό της Καππαδοκίας το ἔτος 330 μ.Χ. Γονεῖς του ἦταν ο ἐπίσκοπος Ναζιανζού Γρηγόριος (1 Ιανουαρίου) και η ευσεβέστατη Νόννα (5 Αυγούστου).

Μεγαλύτερη ἀδελφή του ἦταν η αγία Γοργονία (23 Φεβρουαρίου). Μετά τη βασικὴ του ἐκπαίδευση, ο Καισάριος ἀκολούθησε τον μεγαλύτερο ἀδελφό του για ἀνώτερες σπουδές στην Καισαρεία της Καππαδοκίας και της Παλαιστίνης και κατόπιν στην Αλεξάνδρεια, ὅπου σπούδασε μαθηματικά, ἀστρονομία, φιλοσοφία, ρητορική και ἰδιαίτερα ἰατρική, που ἀγάπησε και περισσότερο.

Ἐπειτα πήγε στην Κωνσταντινούπολη, ὅπου ο βασιλιάς Κωνστάντιος και ο λαός τον δέχτηκαν με τιμές και διορίστηκε γιατρός των ἀνακτόρων.

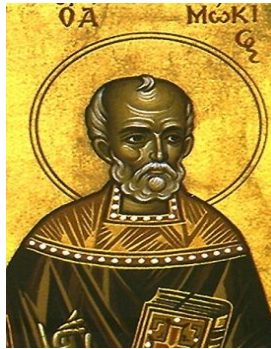
Οι ευεργεσίες που πρόσφερε σ' ὅλους ἦταν μεγάλες. Ὄταν ἀνέλαβε την ἐξουσία ο Ιουλιανός ο Παραβάτης, ο Καισάριος δεν συμβιβάστηκε μαζί του και ἀφού ἐγκατέλειψε ὅλες τις τιμές και τις ἐξουσίες που του πρόσφερε ο Ιουλιανός, ἐπέστρεψε στην πατρίδα του Ναζιανζό, ὅπου ἔκανε το ἐπάγγελμα του γιατροῦ, ευεργετώντας πλῆθος συνανθρώπων του.

Όταν ανέλαβε την εξουσία ο Ουάλης (364 μ.Χ.), ο Καισάριος επέστρεψε πάλι στην Κωνσταντινούπολη και αναδείχθηκε «επιμελητής θησαυρών και ταμίας των δημοσίων χρημάτων» στη Νίκαια της Βιθυνίας. Εκεί επιδόθηκε σε νέες ευεργεσίες προς τους φτωχούς και τους πάσχοντες.

Η ασκητική του εγκράτεια όμως, καθώς και οι πολλές μέριμνες και δοκιμασίες, προσέβαλαν την υγεία του. Αρρώστησε βαριά και στις 9 Μαρτίου 368 μ.Χ. πέθανε.

Το Ιερό του λείψανο μεταφέρθηκε στην Αριανζό και εναποτέθηκε σε τάφο, που είχε λατομηθεί για τους γονείς του.

Ο Άγιος Μώκιος ο Ιερομάρτυρας και Ανάργυρος τιμάται στις 11 Μαΐου (100)

Φως, μέσα στο ειδωλολατρικό σκοτάδι της Ρώμης, ήταν ο Ευφράτιος και η Ευσταθία (επί Διοκλητιανού 284 - 304 μ.Χ.). Οι ευσεβείς αυτοί γονείς μεταλαμπάδευσαν το φως αυτό του Ευαγγελίου και στο γιο τους Μώκιο. Γι' αυτό από μικρή ακόμα ηλικία, ο Μώκιος είχε μεγάλο πόθο να υπηρετήσει την Εκκλησία. Και ο Θεός τον αξίωσε να εκπληρώσει τον Ιερό αυτό πόθο του. Αφού σπούδασε με ιδιαίτερη επιμέλεια τα Ιερά γράμματα και καταρτίσθηκε όπως έπρεπε στη γνώση και μετάδοση των θρησκευτικών αληθειών, σε κατάλληλη ηλικία έγινε κληρικός. Αργότερα, οι άριστες υπηρεσίες του στην Εκκλησία τον ανέβασαν στο αξίωμα του επισκόπου Αμφιπόλεως (Θράκης) όταν ως αυτοκράτορας βασίλευε ο Διοκλητιανός και ανθύπατος της περιοχής ήταν ο Λαόδικος. Ως πρεσβύτερος ο Μώκιος είχε αφοσιωθεί στη χριστιανική διδασκαλία, παροτρύνοντας τους πάντες να απέχουν από την πλάνη των ειδώλων, ενώ και ως ανάργυρος ιατρός παρείχε τις πολύτιμες υπηρεσίες της τέχνης του στους πάσχοντες και πένητες. Ο ένθεος ζήλος του τον οδήγησε σε μια τολμηρή πράξη: Μια μέρα που ο ανθύπατος πρόσφερε θυσία στο Διόνυσο, με την παρουσία πολλών ειδωλολατρών, ο Μώκιος ανέτρεψε το βωμό.

Όπως ήταν φυσικό συνελήφθη αμέσως και με θάρρος ομολόγησε πίστη στο Χριστό. Ακολούθησαν φρικτά βασανιστήρια, όπως:

Κρέμασμα και καταξέσχιση των κροτάφων, της σιαγόνας και των πλευρών του. Ρίξιμο του σε πυρωμένο με πίσσα, στουπιά και κληματίδες καμίνι, που οι φλόγες του υψώνονταν περίπου επτά πήχεις. Όμως διαφυλάχτηκε από τον Θεό απείραχτος, όπως

κάποτε οι τρεις Παόδες στην κάμινο. Όταν ο Μώκιος βγήκε αβλαβής από το καμίνι, οι φλόγες ξεπετάχτηκαν προς την πλευρά που στεκόταν ο ανθύπατος και κατέκαψαν τον ίδιο μαζί με εννέα από τους άντρες της φρουράς του. Ακολούθησε η φυλάκιση του Μωκίου και η ανάκριση του από τον επόμενο ανθύπατο, που λεγόταν Μάξιμος. Επειδή όμως όχι μόνο δεν αρνήθηκε αλλά και κήρυξε με παρρησία το Χριστό, υποβλήθηκε στο μαρτύριο του διπλού τροχού. Και πάλι σώθηκε θαυματουργικά, ενώ ο λαός ζητούσε επίμονα την απελευθέρωση του. Έτσι ο Μάξιμος υποχρεώθηκε να τον στείλει δέσμιο στον Φιλιππίσιο (Πείρινθο της Θράκης, μετέπειτα Ηράκλεια) και από εκεί στο Βυζάντιο (μετέπειτα Κωνσταντινούπολη), όπου τη διαξίφους λαμβάνει απόφασιν και την κεφαλήν αφαιρείται. Ετάφη ένα μίλι έξω από την πόλη, αλλά ο Μέγας Κωνσταντίνος ανήγειρε προς τιμήν του μεγαλοπρεπή ναό στην Κωνσταντινούπολη, όπου εναπόθεσε και τα χαριτόβρυτα και ιαματικά λείψανα του αγίου ιερομάρτυρος Μωκίου. Στο ναό αυτόν γινόταν αυτοκρατορική προσέλευση κατά την Μεσοπεντηκοστή. Στο ναό, επίσης, φυλασσόταν το ιερό λείψανο του Αγίου Σαμψών του Ξενοδόχου.

ΑΓΙΑ ΕΡΜΙΟΝΗ-Πρωτοπόρος σκαπανεύς του θεσμού των πανδοχείων – νοσοκομείων (83)

Όσοι μελετούν προσεκτικώς και λεπτομερώς το ιεραποστολικό και ποιμαντικό έργο της Εκκλησίας κατά τις πρώτες (αποστολικές και μεταποστολικές) χριστιανικές δεκαετίες, μένουν έκπληκτοι από τη - σε πολλούς τομείς ρηξικέλευθη - δράση διακεκριμένων χριστιανών γυναικών. Ανάμεσα σ' αυτές ξεχωριστή θέση κατέχει αναμφιβόλως η ανάργυρος ιατρός και ιαματική αγία Ερμιόνη, της οποίας τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία μας την 4η Σεπτεμβρίου. Η αγία Ερμιόνη ήταν μία από τις τέσσαρες θυγατέρες του διακόνου και ευαγγελιστού Φιλίππου, οι οποίες, κατά το βιβλίο των Πράξεων των Αποστόλων, ήσαν «παρθένοι και προφητεύουσαι» (Πράξ. κα' 9), δηλαδή ήσαν αφιερωμένες στον Θεό και είχαν το χάρισμα της προφητείας, που τις καθιστούσε ικανές να προλέγουν μέλλοντα και να απευθύνουν λόγους διδασκαλίας, προτροπής, παραινέσεως και παρακλήσεως. Επί πλέον είχαν την ευτυχία να ανατραφούν στην Καισαρεία της Παλαιστίνης μέσα στη θαλπωρή μιας οικογενείας, πού φιλοξενούσε τον Απόστολο Παύλο (Πράξ. κα' 8) και ήταν φυτώριο διακονικής αγάπης και ορμητήριο ευαγγελισμού. Το σπίτι της ιστορικής αυτής οικογενείας πρωτοχριστιανών εμψυχωνόταν από τον άγιο Φίλιππο, ο οποίος ήταν ένας των αρχικών «επτά διακόνων» (Πράξ. στ' 3-5* κα' 8), που επελέγησαν για την άσκηση του έργου της οργανωμένης χριστιανικής αλληλεγγύης στην πρωταρχική Εκκλησία, και στη συνέχεια απέκτησε και τον τιμητικό τίτλο του «ευαγγελιστού» (Πράξ. κα' 8), διότι «ευηγγελίζετο τας πόλεις πάσας» των γειτονικών περιοχών (Πράξ. η' 40). Ασκώντας το έργο του «ευαγγελιστού», «εποίει σημεία» και διάφορα θαύματα (Πράξ. η' 6). Έτσι βάπτισε τον Σίμωνα, τον επονομαζόμενο και Μάγος (Πράξ. η' 13) και τον Αιθίοπα

Κανδάκη, αυλικόν και ανώτερον αξιωματικόν της βασιλίσσης των Αιθιόπων (Πράξ. η' 26-39). Ο Ευσέβιος τονίζει ότι οι φέροντες τον τίτλο του «ευαγγελιστού» στην αρχαία Εκκλησία έρχονται πρώτοι στη διαδοχή των Αποστόλων. Ο διάκονος και «ευαγγελιστής» Φίλιππος αναφέρεται και ως «απόστολος», δηλαδή ως ανήκων στον ευρύτερο κύκλο των Αποστόλων, αλλά δεν πρέπει να συγχέεται με Απόστολο Φίλιππο που ανήκε στον αρχικό πυρήνα των Δώδεκα Μαθητών του Ιησού Χριστού. Είναι λάθος να θεωρούνται οι 4 θυγατέρες του ως «θυγατέρες του (εκ των Δώδεκα) Φιλίππου του Αποστόλου» (το λάθος αυτό π.χ. έγινε από κάποιον Γάϊον: Ευσεβίου, Εκκλ. Ιστ. 3, 31). Ανάμεσα στις τέσσαρες προφήτιδες αυτές θυγατέρες του διακόνου Φιλίππου ξεχώριζε η αγία Ερμιόνη, πού σπούδασε Ιατρικήν και Φιλοσοφίαν και, καθώς ήταν εμποτισμένη από το ιεραποστολικό πνεύμα του εκλεκτού πατέρα της, είχε στην Καισαρεία ακτινοβόλο δράση, συνδυάζοντας τις ιατρικές γνώσεις με το θεοδώρητο προφητικό - διδακτικό, αλλά και ιαματικό χάρισμα, ασκώντας δωρεάν Ψυχοσωματική Ιατρική, θεραπεύοντας — με πίστιν και προσευχήν — ασθένειες ψυχών και σωμάτων και συντελώντας στη διάδοση και στερέωση του Χριστιανισμού. Πιθανώς επάνω της ασκούσε κάποια επίδραση και το φωτεινό παράδειγμα των άναργύρων ιατρών και ιαματικών γυναικών Ζηναΐδος και Φιλονίλλας, οι οποίες ήσαν συγγενείς του Άπ. Παύλου από την περιοχή της Ταρσού της Κιλικίας.

Σέ κάπως προχωρημένη ηλικία η αγία Ερμιόνη θέλησε να έπισκεφθεί στην Έφεσο τον Άγιο Ιωάννη τον Θεολόγο, αλλά δεν τον πρόλαβε καθόσον αυτός εκδήμησε προς Κύριον. Αλλά στην εν λόγω πόλη δρούσε ιεραποστολικώς ο εξάίρετος μαθητής του Ιωάννου Πετρώνιος, ο οποίος έπεισε την Ερμιόνη, καθώς και την συνοδεύουσαν αυτήν αδελφήν της προφήτιδα Ευτυχίδα, να διέλθουν τα τελευταία έτη της ζωής των στην Έφεσο και να συνεχίσουν το ανακαινιστικό έργο τους οδηγώντας τους ανθρώπους στον Χριστό. Άνοιγαν τις καρδιές όλων, προ πάντων με το κλειδί της αγάπης, που την σκορπούσαν αφειδώς στο πρώτο (οργανωμένο πανδοχείο - νοσοκομείο, που ίδρυσε η αγία Ερμιόνη). Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το 1996 στο 35ο Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας της Ιατρικής, που έγινε στην Κω, με οργανωτή τον Καθηγητή κ. Σπυρο Μαρκέτο, κατόπιν σχετικής εισηγήσεως του Επικ. Καθηγητού κ. Αρ. Ευτυχιάδου, αναγνωρίσθηκε από όλους τους συνέδρους ως

πρωτοπόρος σκαπανεύς του θεσμού των πανδοχείων - νοσοκομείων, τα οποία πολλαπλασιάσθηκαν και οργανώθηκαν συστηματικώτερον στους βυζαντινούς χρόνους.

Στο νοσοκομείο της η αγία Ερμιόνη «εθεράπευε δωρεάν κάθε ασθενή με την επίκληση του ονόματος του Χριστού και την ιατρική της τέχνη» (Αριστοτέλους Ευτυχιάδου, Γυναίκες ιατροί άγιες ανάργυρες προστάτιδες της Ιατρικής, περ. «Εκκλησία», 15 Νοεμβρίου 1996, σ. 784). Σε κάποιες εικόνες παρουσιάζεται η αγία να κρατεί στα χέρια της ιατρικά εργαλεία και φάρμακα, εικονίζεται η πόλη της Εφέσου, ενώ πίσω από της αγίας, προς τα αριστερά, εικονίζεται το οικοδόμημα του πανδοχείου - νοσοκομείου που αυτή ίδρυσε. Στις 4 Σεπτεμβρίου η Ορθόδοξη Εκκλησία τιμά και γεραίρει τη μνήμη της Αγίας ενδόξου παρθενομάρτυρος Ερμιόνης της επίσης αναργύρου ιατρού. Σύμφωνα με το ιερό βιβλίο των Πράξεων των Αποστόλων η Αγία Ερμιόνη ήταν μία από τις τέσσερις θυγατέρες του Διακόνου και

Αποστόλου Φιλίππου, για τον οποίο προαναφέραμε ότι καταγόταν από την Καισάρεια της Παλαιστίνης και ήταν ένας από τους επτά διακόνους της πρώτης Εκκλησίας των Ιεροσολύμων. Οι άλλες τρεις θυγατέρες του ονομάζονταν Ευτυχίς, Γλαύκη και Καλλίστη. Η Ερμιόνη διακρινόταν για τη βαθιά της πίστη στον Αναστάνα Κύριο και το προορατικό της χάρισμα, αλλά και για την αγάπη της προς τον συνάνθρωπο. Μάλιστα κατείχε και την ιατρική τέχνη και διά της επικλήσεως του ονόματος του Ιησού Χριστού θεράπευε τους ασθενείς.

Αγία Σοφία η Ιατρός (59)

Σταθερή γιορτή. Εορτάζει στις 22 Μαΐου εκάστου έτους.

Ιατρός ην πριν σωμάτων η Σοφία, Τμηθείσα γουν νυν
δείκνυται και πνευμάτων.

Η Αγία Μάρτυς Σοφία ήταν ιατρός και μαρτύρησε δια ξίφους.

Αγίες Ζηναΐδα και Φιλονίλλα οι αδελφές (82)

Είρηνικῶς ὕπνωσαν εἰρήνης φίλοι,

Ἡ Φιλονίλλα Ζηναΐς τε αἱ δύο.

Οι Αγίες Ζηναΐδα και Φιλονίλλα ήταν αδελφές μεταξύ τους και διακρίθηκαν για την έμπρακτη πίστη τους. Η καταγωγή τους ήταν από την Ταρσό της Κιλικίας. Μερικοί συναξαριστές αναφέρουν ότι ήσαν συγγενείς του Αποστόλου Παύλου, αλλά τα ονόματά τους δεν έχουν κάτι το Εβραϊκό και επομένως ο ισχυρισμός αυτός δεν έχει βάση. Βέβαιο όμως είναι, ότι ήταν γυναίκες που διακρίθηκαν για τη θερμή τους πίστη, ήταν πολύ μορφωμένες. Οι εν λόγω δύο αγίες γνώριζαν την ιατρική τέχνη που εξασκούσαν με τρόπο εντελώς φιλανθρωπικό και φιλάδελφο.

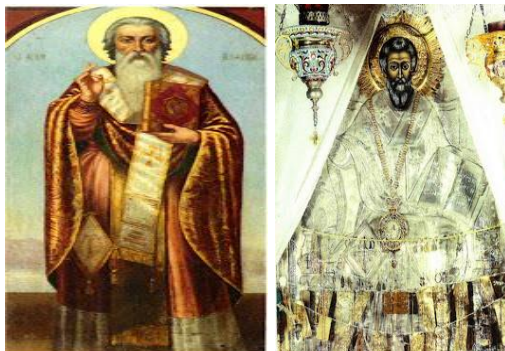
Θεράπευαν δηλαδή δωρεάν, και πήγαιναν αυτές στους ασθενείς και όχι το αντίθετο. Η θεραπευτική τους ικανότητα ενεργούσε πάντα με επιτυχία, ενισχυόμενη από τη Θεία Χάρη.

Η παροχή των ιατρικών υπηρεσιών τους, τις βοηθούσε θαυμάσια στο να εργάζονται και για την πίστη. Κοντά σε κάθε άρρωστο και στην οικογένεια αυτού, γίνονταν διδασκάλισσες του Ευαγγελίου. Παρηγορούσαν και μαλάκωναν με τα λόγια τους και τους τρόπους της χριστιανικής αγάπης και

ελπίδας, καρδιές τραυματισμένες από τις συμφορές της ζωής. Ευτύχησαν μάλιστα να οδηγήσουν, αρκετούς ανθρώπους στη χριστιανική ζωή. Κάποτε έφτασαν στην πόλη Δημητριάδα, όπου και διέμειναν σε ένα σπήλαιο. Κατά την διαμονή τους στο σπήλαιο αυτό η Ζηναΐδα θεράπευε – από κάθε ασθένεια – όσους προσέτρεχαν σε αυτήν για βοήθεια. Η Φιλονίλλα έκανε μακροχρόνιες νηστείες και πραγματοποίησε πολλές θαυματουργές θεραπείες και άλλα θαύματα. Και οι δύο Αγίες κοιμήθηκαν εν ειρήνη στο σπήλαιο.

ΑΓΙΟΣ ΒΛΑΣΙΟΣ Ο θαυματουργός ιεράρχης της Σεβάστειας (69, 97)

Σταθερή γιορτή. Εορτάζει στις 11 Φεβρουαρίου εκάστου έτους.

Μέσα στη μακρόχρονη πορεία της ενδόξου εκκλησιαστικής ιστορίας της αγιοτόκου και μαρτυρικής Μικράς Ασίας έλαμψαν από τους πρώτους κίολας χριστιανικούς αιώνες φωταυγείς αστέρες, που αγωνίστηκαν και θυσιάστηκαν για την αγάπη του Ιησού Χριστού και κοσμούν το πνευματικό στερέωμα της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Ανάμεσα στις αγωνιστικές μορφές της ευλογημένης και μαρτυρικής μικρασιατικής γης, που έλαβαν τον αμάραντο φωτοστέφανο του μαρτυρίου από τον ίδιο τον αγωνοθέτη Κύριο, είναι και ο τιμώμενος στις 11 Φεβρουαρίου Άγιος ένδοξος ιερομάρτυς Βλάσιος Αρχιεπίσκοπος Σεβαστείας ο θαυματουργός. Ο λαοφιλής σε Ανατολή και Δύση θαυματουργός ιεράρχης της Σεβάστειας γεννήθηκε και έζησε στις αρχές του 4ου μ.Χ. αιώνα στην περιοχή του Πόντου της Μικράς Ασίας κατά την περίοδο της βασιλείας του αυτοκράτορος Λικινίου (308 – 323μ.Χ.). Ο Άγιος Βλάσιος είχε σπουδάσει την ιατρική επιστήμη, της οποίας τις ευεργεσίες πρόσφερε στους ασθενείς αφιλοκερδώς, διαθέτοντας πνεύμα φιλανθρωπίας, σύνεσης και ταπείνωσης. Οι ιατρικές του γνώσεις τον βοήθησαν μάλιστα στο να ενισχύσει την πίστη και την ευσέβειά του, αφού από τη μελέτη του ανθρώπινου σώματος κατανόησε τη σοφία και τη μεγαλοσύνη του Θεού. Παράλληλα με την άσκηση του ιατρικού επαγγέλματος μελετούσε με ζήλο την Αγία Γραφή, αλλά και τα ψυχωφελή συγγράμματα των Αποστολικών Πατέρων και των Χριστιανών Απολογητών, γεγονός που τον ανέδειξε σε πύρινο διδάσκαλο της χριστιανικής πίστεως. Ο ένθεος αυτός ζήλος και η βαθειά θεοσέβειά του σε συνδυασμό με τον ανεπλήρητο βίο του και την πραότητα του

χαρακτήρα του συντέλεσε στο να εκλεγεί επίσκοπος της πόλεως Σεβάστειας της Καππαδοκίας της Μικράς Ασίας ύστερα μάλιστα και από την επίμονη απαίτηση του λαού της περιοχής. Ο χαρισματικός αυτός ιεράρχης ανέπτυξε μία πλούσια πνευματική δράση στην επισκοπή του, αλλά φοβούμενος την ασέβεια και την παρανομία των αρχόντων της εποχής του και επιζητώντας περισσότερη ησυχία και άσκηση, κατέφυγε στο Άργαιον Όρος και εγκαταστάθηκε μέσα σε ένα σπήλαιο.

Στον χώρο αυτόν προσευχόταν αδιάλειπτα στον Πανοικτίρμονα Θεό και έφτασε σε τέτοιο ύψος αγιότητας και αρετής, ώστε πλήθος κόσμου τον επισκεπτόταν και ζητούσε την ευλογία του. Η παράδοση λέει ότι ακόμη και τα άγρια ζώα της περιοχής προσέρχονταν κοντά στον άγιο και δεν αποχωρούσαν, αν δεν τα ευλογούσε. Την εποχή αυτή ο σκληρόκαρδος ειδωλολάτρης ηγεμόνας Αγκικόλας έδωσε διαταγή στους κυνηγούς να κυνηγήσουν σαρκοφάγα ζώα για να χρησιμοποιηθούν για θηριομαχίες και για την καταβρόχθιση των χριστιανών. Όταν έφτασαν στο Άργαιον Όρος και πέρασαν από το σπήλαιο, στο οποίο είχε εγκατασταθεί ο άγιος, έκπληκτοι αντίκρισαν πλήθη αγρίων ζώων να είναι συγκεντρωμένα και να λαμβάνουν τις ευλογίες του ταπεινού επισκόπου της Σεβάστειας, ο οποίος προσευχόταν στον Θεό. Βλέποντας οι κυνηγοί το παράδοξο αυτό θέαμα, επέστρεψαν στην πόλη και ενημέρωσαν τον ηγεμόνα για όσα είδαν και έζησαν. Τότε εκείνος έδωσε τη διαταγή να συλληφθούν αμέσως όσοι χριστιανοί βρίσκονταν εκεί. Όταν έφτασαν οι απεσταλμένοι στρατιώτες στο σπήλαιο, βρήκαν τον άγιο να προσεύχεται και τον διέταξαν να τους ακολουθήσει. Τότε ο άγιος με καρτερία, θάρρος και χαρά τους ακολούθησε, λέγοντάς τους ότι ο Θεός εμφανίστηκε σ' αυτόν τρεις φορές μέσα στη νύχτα και του παρήγγειλε, ότι πρέπει να θυσιαστεί γι' Αυτόν. Καθώς οι στρατιώτες και ο άγιος κατευθύνονταν από το Άργαιον Όρος προς τη Σεβάστεια, πολλοί ειδωλολάτρες ασπάσθηκαν τη χριστιανική πίστη βλέποντας την πραότητα του αγίου και ακούγοντας το φλογερό κήρυγμά του, ενώ πολλοί ασθενείς θεραπεύτηκαν χάρη στην αδιάλειπτη προσευχή του. Εντύπωση προκαλούσε όχι μόνο η ίαση των ασθενών ανθρώπων, αλλά και η θεραπεία ασθενειών σε ήμερα και άγρια ζώα. Μεταξύ των αναρίθμητων θαυμάτων, που τέλεσε ο Άγιος Βλάσιος με τη χάρη του Θεού, ήταν η διάσωση ενός μικρού παιδιού, το οποίο είχε μείνει άφωνο και κινδύνευε να πεθάνει

από ασφυξία από ένα ψαροκόκαλο, το οποίο είχε καρφωθεί στο λαιμό του. Τότε ο άγιος θέτοντας το χέρι του στο λαιμό του παιδιού και αφού προσευχήθηκε ολόθερμα στον Θεό, θεράπευσε το παιδί. Παράλληλα ευχήθηκε, ότι όποιος άνθρωπος ή ζώο αντιμετωπίσει στο μέλλον παρόμοιο πρόβλημα και μνημονεύει το όνομα του αγίου, ο Θεός να τον θεραπεύει αμέσως προς δόξα του ονόματός Του. Γι' αυτό και ο Άγιος Βλάσιος καθιερώθηκε στη συνείδηση όλων των χριστιανών ως ο ιατρός και θεραπευτής των νοσημάτων του λαιμού και του λάρυγγα. Αξιοσημείωτο ήταν και το θαυματουργικό γεγονός της διάσωσης ενός χοίρου, τον οποίο είχε αρπάξει ένας λύκος από μια φτωχή γυναίκα και αποτελούσε τη μοναδική περιουσία της. Χάρη στην προσευχητική δύναμη του αγίου ο λύκος έχασε την αγριότητά του και επέστρεψε σώ και αβλαβή τον χοίρο στη γυναίκα. Φτάνοντας ο άγιος στη Σεβάστεια δόθηκε η εντολή να φυλακιστεί. Την επόμενη ημέρα οδηγήθηκε ενώπιον του ηγεμόνα, ο οποίος τον υποδέχθηκε με ωραίους λόγους, προσπαθώντας να τον πείσει να θυσιάσει στους ειδωλολατρικούς θεούς. Ο άγιος όμως αποκάλυψε με παρρησία τους ψεύτικους θεούς δαίμονες και δήλωσε ότι όσοι τους λατρεύουν θα παραδοθούν στο αιώνιο πυρ της Κολάσεως. Τότε ο ηγεμόνας εξαγριώθηκε και διέταξε να χτυπήσουν ανελέητα τον άγιο με χονδρά σιδερένια ραβδιά και να τον κλείσουν στη συνέχεια στη φυλακή. Εκείνος όμως έμεινε σταθερός και ακλόνητος στην πίστη του στον ένα και αληθινό Θεό. Τον βασανισμό και τη φυλάκιση του αγίου πληροφορήθηκε η φτωχή γυναίκα, της οποίας τον χοίρο διέσωσε ο άγιος. Από ευγνωμοσύνη προς αυτόν έσφαξε τον χοίρο και αφού έψησε το κεφάλι και τα πόδια, πήγε στη φυλακή μαζί με φρούτα και άλλα φαγώσιμα και ανάβοντας κεριά, παρακάλεσε τον άγιο να φάει από τα προσφερόμενα προς αυτόν αγαθά.

Τότε ο άγιος ευχαρίστησε τη γυναίκα και αφού έφαγε, της έδωσε την ευλογία του λέγοντας ότι με αυτόν τον τρόπο να γιορτάζει τη μνήμη του και να έχει πάντοτε στο σπίτι της όλα τα αγαθά και την ευλογία του Θεού, όπως και όποιος άλλος θελήσει να την μιμηθεί. Ο ηγεμόνας Αγκικόλας πρόσταξε και πάλι να φέρουν ενώπιον του τον άγιο και τον κάλεσε και πάλι να θυσιάσει στους ψεύτικους θεούς. Εκείνος όμως έμεινε και πάλι σταθερός και ακλόνητος και δήλωσε ότι θεοί, οι οποίοι δεν δημιούργησαν τον ουρανό και τη γη, πρέπει να εξαφανιστούν.

Τότε δόθηκε η διαταγή να κρεμάσουν τον άγιο σε ένα ξύλο και να ξεσκίσουν τα πλευρά του με σιδερένια νύχια. Όμως ο ένδοξος ιερομάρτυς του Χριστού είπε στον σκληρόκαρδο ηγεμόνα ότι ούτε ο θάνατος ούτε τα βασανιστήρια τον φοβίζουν και δεν μπορούν να κάμψουν την πίστη του, αφού προσβλέπει στην αιωνιότητα και τα επουράνια αγαθά. Στη συνέχεια δόθηκε η εντολή να ξεκρεμάσουν τον άγιο και να τον οδηγήσουν στη φυλακή. Καθώς οδηγούσαν τον ταπεινό και πράο επίσκοπο της Σεβάστειας στη φυλακή, επτά ενάρτετες και ευσεβείς γυναίκες ακολουθούσαν τη μαρτυρική αυτή πορεία και άλειφαν τα σώματά τους από το τίμιο αίμα, που έσταζε από το πληγωμένο σώμα του αγίου. Βλέποντας οι δήμιοι το γεγονός αυτό, συνέλαβαν τις γυναίκες και τις οδήγησαν στον ηγεμόνα, ο οποίος τις κάλεσε να θυσιάσουν στα ψεύτικα είδωλα, γιατί διαφορετικά θα θανατωθούν. Τότε οι επτά γυναίκες κάλεσαν τον ηγεμόνα να πάνε στη λίμνη της Σεβάστειας και αφού πλύνουν τα πρόσωπά τους, να προσφέρουν θυσία στους θεούς. Ο ηγεμόνας χάρηκε πολύ και τότε οι γυναίκες πήραν τους θεούς και τους έριξαν μέσα στη λίμνη λέγοντας ότι αυτή είναι η αμοιβή τους, γιατί πολλοί άνθρωποι χάθηκαν εξαιτίας της ειδωλολατρίας. Βλέποντας ο ηγεμόνας την ασέβεια και την προσβολή κατά των θεών, εξοργίστηκε τόσο πολύ, ώστε διέταξε να ανάψουν ένα μεγάλο καμίνι λιώνοντας μέσα σ' αυτό μολύβι και να φέρουν σιδερένια χτένια και να πυρακτώσουν επτά χάλκινα σουβλιά. Στη συνέχεια ο ηγεμόνας κάλεσε τις γυναίκες να επιλέξουν ή τη θυσία στους θεούς και να φορέσουν λαμπρά φορέματα ή να βασανιστούν μέσα στο πυρακτωμένο καμίνι. Τότε μία από τις γυναίκες άρπαξε ένα φόρεμα και το έριξε μέσα στο καμίνι, ενώ τα δύο μικρά της παιδιά είπαν στη μητέρα τους να μην τα αφήσει να χαθούν μέσα στην αμαρτία και την πλάνη, αλλά να τα χορτάσει με τα αγαθά της Βασιλείας των Ουρανών, όπως τα χόρτασε με το μητρικό της γάλα. Κατόπιν ο ηγεμόνας έδωσε εντολή να κρεμάσουν τις επτά γυναίκες και να ξεσκίσουν τις σάρκες τους με τα σιδερένια χτένια. Όμως κατά τη διάρκεια του φρικτού μαρτυρίου οι στρατιώτες έζησαν ένα καταπληκτικό θαύμα: από τις σάρκες των γυναικών έρεε γάλα αντί για αίμα και οι σάρκες ήταν ολόλευκες όπως το χιόνι, αφού Άγγελοι Κυρίου κατέβηκαν από τον ουρανό και θεράπευσαν τις πληγές, λέγοντας στις γυναίκες να μην φοβούνται και να συνεχίσουν τον αγώνα τους μέχρι τέλους, γιατί έτσι μόνο θα απολαύσουν την αιώνια ζωή. Τότε ο εξαγριωμένος

ηγεμόνας διέταξε να τις ρίξουν μέσα στο πυρακτωμένο καμίνι. Μόλις όμως τις έριξαν μέσα, η φωτιά έσβησε και βγήκαν από μέσα σώες και αβλαβείς. Βλέποντας ο Αγκικόλας τα παράδοξα αυτά γεγονότα, κάλεσε και πάλι τις επτά γυναίκες να θυσιάσουν στους θεούς και να εγκαταλείψουν τις μαγείες, που ρησιμοποιούν. Τότε εκείνες απάντησαν ότι δεν πρόκειται να προδώσουν την πίστη τους στον Ιησού Χριστό και να προσκυνήσουν τα ψεύτικα είδωλα. Η επίμονη αυτή στάση τους εξόργισε τόσο πολύ τον Αγκικόλα, ώστε αποφάσισε τη διά αποκεφαλισμού θανατική καταδίκη των γυναικών. Αμέσως μετά οι γυναίκες προσευχήθηκαν και παρακάλεσαν τον Κύριο να τις συναριθμήσει μαζί με την πρωτομάρτυρα του Χριστού Αγία Θέκλα δεχόμενος τις πρεσβείες του Αγίου Βλασίου, ο οποίος υπήρξε ο πνευματικός καθοδηγητής στην άθλησή τους και στην απόλαυση της Βασιλείας των Ουρανών.

Κατόπιν τα δύο παιδιά πλησίασαν τη μητέρα τους και της ζήτησαν να παρακαλέσει τον Άγιο Βλάσιο να τα έχει υπό την προστασία και καθοδήγησή του. Μετά τον αποκεφαλισμό των επτά γυναικών πρόσταξε τους στρατιώτες να του φέρουν από τη φυλακή τον Άγιο Βλάσιο ζητώντας του και πάλι να θυσιάσει στους θεούς. Τότε ο γενναίος αθλητής του Χριστού απάντησε με θάρρος ότι κανένας άνθρωπος, που έχει γνωρίσει τον αληθινό Θεό, δεν προσκυνά νεκρά είδωλα. Κατόπιν ο ηγεμόνας τον ρώτησε ότι αν τον ρίξει μέσα στη λίμνη, θα μπορέσει ο Θεός, τον οποίο λατρεύει, να τον σώσει. Και ο άγιος τον παρότρυνε να το πράξει. Τότε οι στρατιώτες έριξαν τον άγιο στη λίμνη και εκείνος, αφού έκανε το σημείο του σταυρού, στάθηκε στο μέσο αυτής σώος και αβλαβής.

Στη συνέχεια ο άγιος κάλεσε τους ειδωλολάτρες να πράξουν το ίδιο για να αποδείξουν τη δύναμη των θεών τους. Τότε εξήντα οχτώ άνδρες πήδησαν μέσα στη λίμνη, αλλά όλοι καταποντίστηκαν στο βυθό της και πνίγηκαν. Τη στιγμή εκείνη Άγγελος Κυρίου παρουσιάστηκε στον ένδοξο ιερομάρτυρα του Χριστού και τον κάλεσε να βγει από τη λίμνη και να λάβει από τον Θεό τον αιώνιο στέφανο της δόξης και της αγιότητας. Το γεγονός αυτό προκάλεσε τον θαυμασμό όλων, αφού έβλεπαν το πρόσωπο του αγίου να λάμπει σαν το φως. Βλέποντας ο ηγεμόνας την ακλόνητη πίστη του γενναίου αθλητή του Χριστού, αποφάσισε να τον αποκεφαλίζει διά ξίφους μαζί με τα δύο παιδιά. Αφού ο Άγιος Βλάσιος προσευχήθηκε ζητώντας από τον Θεό να

βοηθήσει στο μέλλον όποιον καταφεύγει σ' Αυτόν επικαλούμενος το όνομα του αγίου σε περίπτωση ασθένειας, θλίψης, κινδύνου ή ανάγκης, κατέβηκε από τον ουρανό ο Χριστός σαν νεφέλη και είπε στον άγιο ότι θα εκπληρώσει όλα τα αιτήματά του και θα χαρίσει σε όλους εκείνους, που θα τιμούν τη μνήμη του, όχι μόνο τα επίγεια, αλλά και τα ουράνια αγαθά. Αμέσως μετά ο δήμιος οδήγησε τον άγιο και τα δύο παιδιά στον τόπο του μαρτυρίου και τους αποκεφάλισε πάνω σε μία πέτρα μέσα από το τείχος της Σεβάστειας.

Το ένδοξο μαρτύριο του αγίου και των δύο παιδιών έλαβε χώρα το έτος 316 μ.Χ. Με αυτόν τον τρόπο ο λαοφιλής σε Ανατολή και Δύση Άγιος Βλάσιος έλαβε τον αμάραντο στέφανο του μαρτυρίου για να τιμάται και να γεραίρεται εσαεί από την Ορθόδοξη Εκκλησία στις 11 Φεβρουαρίου και από τη Δυτική Εκκλησία στις 3 Φεβρουαρίου. Η αγάπη των χριστιανών προς τον θαυματουργό ιεράρχη της Σεβάστειας αποδεικνύεται και από τα αναρίθμητα θαύματα, τα οποία έχει επιτελέσει και εξακολουθεί και μέχρι σήμερα να επιτελεί με τη χάρη του Θεού σ' αυτούς που τιμούν τη μνήμη του και επικαλούνται με ευλάβεια το όνομά του προς δόξα του παναγίου ονόματος του Χριστού μας, του « θαυμαστού εν τοις αγίοις Αυτού». Εκτός από την ιατρική βοήθεια χορηγούσε δωρεάν στους άσθενείς τα φάρμακα και τούς έδινε τα έξοδα της νοσηλείας τους. Έτσι, ο Ίερομάρτυς Βλάσιος έλαβε από τον Κύριο της δόξας το στέφανο του μαρτυρίου. Η Σύναξή του ετελείτο στο Μαρτύριό του, το οποίο βρισκόταν κοντά στο Μαρτύριο του Αγίου Αποστόλου Φιλίππου.

Άγιος Θαλλέλαιος ο Ανάργυρος (103)

Σταθερή εορτή. Εορτάζει στις 20 Μαΐου εκάστου έτους

Ιερά Λείψανα: Αποτμήματα του Ιερού Λειψάνου του Αγίου βρίσκονται στις Μονές Διονυσίου και Κωνσταμονίτου Αγίου Όρους.

Άγιοι που εορτάζουν: Άγιος Θαλλελαιος Ο Αναργυρος (; - 284)

Άκέστορι τμηθέντι τῷ Θαλλελαίῳ. Θεὸς βοτάνην πρὸς λύσιν πέμπει πάθους.
Εἰκοστῇ Θαλλέλαιος τὴν κεφαλὴν ἀπεκάρθη.

Ο Άγιος Μάρτυς Θαλλέλαιος καταγόταν από τον Λίβανο και έζησε κατά την εποχή του αυτοκράτορα Νουμεριανού (283-284 μ.Χ.). Ο πατέρας του ονομαζόταν Βερούκιος και η μητέρα του Ρωμυλία (κατ' άλλους Βερεκκόκιος και Ρομβυλιανή).

Είχε σπουδάσει την ιατρική επιστήμη και προσέφερε στους πάντες αφιλοκερδώς και με αγάπη τις ιατρικές του υπηρεσίες, γι' αυτό και εντάσσεται στην κατηγορία των γνωστών Αναργύρων.

Για την πίστη του στον Χριστό τον συνέλαβαν οι ειδωλολάτρες στην Ανάζαρβο,

πρωτεύουσα της δεύτερης επαρχίας της Κιλικίας, κρυμμένο μέσα στο δάσος και τον οδήγησαν στον άρχοντα Τιβεριανό.

Εκείνος, επειδή ο Άγιος δεν πειθόταν να θυσιάσει στα είδωλα, πρόσταξε να του τρυπήσουν τους αστραγάλους και να τον κρεμάσουν με το κεφάλι προς τα κάτω. Τόση δε ήταν η υπομονή του Αγίου, την οποία επέδειξε κατά το φρικτό αυτό μαρτύριο, ώστε δύο από τους βασανιστές του στρατιώτες, ονόματι Αλέξανδρος και Αστέριος, πίστεψαν και αφού ομολόγησαν την πίστη τους στον Χριστό, αποκεφαλίσθηκαν. Κατόπιν ο Τιβεριανός πρόσταξε και έριξαν τον Άγιο στη θάλασσα να πνιγεί. Εκείνος όμως, δεν έπαθε τίποτε και βγήκε από την θάλασσα φορώντας ολόλευκη εσθήτα. Μετά από την θαυματουργική αυτή διάσωσή του τον έριξαν στο στάδιο να τον κατασπαράξουν πεινασμένα σαρκοβόρα θηρία. Όμως τα θηρία δεν τον πλησίασαν και έμεινε και πάλι αβλαβής. Έτσι ο Μάρτυς Θαλλέλαιος αποκεφαλίσθηκε διά ξίφους στην Έδεσσα των Αιγαίων, το φθινόπωρο του 284 μ.Χ. (κατά άλλους τον Μάιο του 289 μ.Χ.) και έλαβε τον αμάραντο στέφανο του μαρτυρίου. Η Σύναξή του ετελείτο στο μαρτύριό του, το οποίο βρισκόταν εντός του Ναού του Αγίου Αγαθονίκου. Πλην του ναΐσκου αυτού γνωρίζουμε και το ναό κοντά στο όρος του Αυξεντίου.

Επ' ονόματι του Αγίου υπήρχε και μονή στην Παλαιστίνη, την οποία, κατά τη μαρτυρία του Προκοπίου, «ανανεώσατο» ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός (527 - 565 μ.Χ.). Φαίνεται δε ότι ορισμένες μονές εόρταζαν τη μνήμη του Αγίου Θαλλελαίου στις 3 Σεπτεμβρίου, ενώ άλλοι και στις 23 Αυγούστου, ημέρα κατά την οποία ο Μάρτυς προσήχθη σε ανάκριση.

Άγιος Ιουλιανός ὁ ἐν Ἐμέσῃ (104)

Σταθερή εορτή. Εορτάζει στις 6 Φεβρουαρίου εκάστου έτους

Άγιοι που εορτάζουν: Άγιος Ιουλιανός Ο Εν Εμέση

Χριστός τέτρηται χεῖρας ἤλοις καὶ πόδας, Ἰουλιανός προστίθησι καὶ κάραν

Ούτος ήτον από την Έμεσαν πόλιν της Κοίλης Συρίας, η οποία τουρκιστί ονομάζεται Εμς, ευσεβής προς τον Θεόν, νέος κατά την ηλικίαν, και ιατρός ψυχών και σωμάτων. Όταν δε επιάσθη από τους Έλληνας ο Επίσκοπος της Εμέσης Ιουλιανός, και ο Διάκονος Λουκάς, και ο Αναγνώστης Μώκιος, κατά τους χρόνους του βασιλέως Νουμεριανού εν έτει σπδ' [284], και εκαταδικάσθησαν και οι τρεις να δοθούν φαγητόν εις τα θηρία· τότε ο Άγιος ούτος Ιουλιανός βλέπωντας αυτούς, οπού εφέροντο εις τα θηρία, επόνεσε κατά την καρδίαν. Όταν έτρεξε και τους έφθασε, και φθάσας τους ασπάσθη. Διά τούτο λοιπόν επιάσθη και αυτός, αφ' ου εκείνοι εθανατώθησαν. Όταν εκάρφωσαν την κεφαλήν του και τας χείρας και πόδας του.

Έτσι δε καρφωμένος ώντας ο τρισόλβιος, επλαγίασε μέσα εις ένα σπήλαιον, και εκεί παρέδωκε την αγίαν ψυχήν του εις χείρας Θεού

Άγιος Λουκάς Συμφερουπόλεως και Κριμαίας (κοσμικό όνομα Βαλεντίν Φέλιξοβιτς

Βόϊνο-Γιασενέτσκι, είναι άγιος της Ορθόδοξης Εκκλησίας. (19, 20, 21, 22, 23, 24, 25,26)

Διετέλεσε ιερωμένος ενθρονιζόμενος μέχρι το αξίωμα του Αρχιερέα και Πανεπιστημιακός Καθηγητής της Χειρουργικής. Η ειδικότητά του ήταν οι χειρουργικές λοιμώξεις.

Η ζωή του

Ο Άγιος Αρχιεπίσκοπος Λουκάς ο Ιατρός, κατά κόσμον Βαλ Βαλεντίν του Φέλιξ Βοϊνο-Γιασενετσκι, γεννήθηκε το 1877 στο Κέρτς της χερσονήσου Κριμαίας. Το 1920 εξελέγη καθηγητής της ανατομίας και χειρουργικής στο Πανεπιστήμιο της Τασκένδης. Παντρεύτηκε τη νοσοκόμα Άννα Βασιλίγιεβνα με την οποία απέκτησαν 4 παιδιά. Σε ηλικία 38 ετών έχασε τη σύζυγό του από φυματίωση.

Δεν ξαναπαντρεύτηκε, και επισκεπτόταν τον τάφο της συχνά όταν το επέτρεπαν οι συνθήκες της ταραχώδους ζωής του.

Το επιστημονικό έργο του

Βαλεντίν Βόϊνο-Γιασενέτσκι, περίπου 1910.

Ο άγιος Λουκάς ως ιατρός δημοσίευσε σαράντα επιστημονικά έργα. Τα πρώτα 12 χρόνια της δραστηριότητάς του είχε ήδη δημοσιεύσει τα δεκαεννέα από τα σαράντα έργα του. Τον

απασχολούσε πολύ η γενική αναισθησία, που όπως έλεγε, την εποχή εκείνη «ήταν πολύ πιο επικίνδυνη από την ίδια τη χειρουργική επέμβαση». Γύρω στο 1909 κατάφερε να βρει έναν απλό και σίγουρο μαζί τρόπο τοπικής αναισθησίας . Με τη δική του μέθοδο έκανε 538 εγχειρήσεις με μεγάλη επιτυχία. Τότε ήταν 33 ετών. Ένα κλασικό έργο του, το οποίο εκδόθηκε το 1934 είναι το βιβλίο Δοκίμια για την χειρουργική των πυογόνων λοιμώξεων. Τιμήθηκε με το Βραβείο Στάλιν, την κορυφαία διάκριση της προπολεμικής Ρωσίας. Ο ίδιος απείχε από την απονομή (αντίδραση αδιανόητη εκείνη την εποχή) χαρίζοντας το χρηματικό ποσό από το βραβείο Στάλιν στους πτωχούς. Όμως στο βιβλίο αυτό δεν φαινόταν μόνο η επιστημονική κατάρτιση του συγγραφέα, αλλά και η αγάπη του για τους ασθενείς. Σε ένα σημείο γράφει: «Ξεκινώντας την εξέταση, ο γιατρός πρέπει να έχει υπόψη του όχι μόνο την κοιλιακή χώρα, αλλά τον ασθενή εξ ολοκλήρου, τον οποίο δυστυχώς οι γιατροί συνήθως αποκαλούν 'περίπτωση'. Ο άνθρωπος φοβάται και είναι απελπισμένος, η καρδιά του σπαρταρά, όχι μόνο με την κυριολεκτική σημασία της λέξης, αλλά και με τη μεταφορική της σημασία. Γι' αυτό πρέπει να δυναμώσετε την καρδιά του όχι μόνο με κάμφορα ή digulen, αλλά πρέπει να απαλλάξετε τον ασθενή από το άγχος και την ψυχολογική φόρτιση. Ο ασθενής δεν πρέπει να δει το χειρουργικό τραπέζι, τα έτοιμα εργαλεία, τους ανθρώπους με ιατρικές μπλούζες, με τις μάσκες στα πρόσωπα και τα γάντια στα χέρια. Κοιμίστε τον εκτός του χώρου του χειρουργείου. Επίσης φροντίστε να είναι ζεστός καθ' όλη τη διάρκεια της εγχειρήσεως, διότι είναι πάρα πολύ σημαντικό.»

Ο γιατρός ως Χριστιανός

Ο άγιος Λουκάς ήταν πάντοτε πιστός Χριστιανός. Δεν έχανε λειτουργία και παρακολουθούσε όρθιος όλες τις παννυχίδες και τους όρθρους, τα Σάββατα, τις Κυριακές και τις ημέρες των ορθοδόξων γιορτών. Στο χειρουργείο είχε πάντα την εικόνα της Παναγίας μπροστά στην οποία προσευχόταν για λίγα λεπτά πριν από κάθε επέμβαση. Έπειτα, μ' ένα βαμβάκι ποτισμένο στο ιώδιο, έκανε το σημείο του σταυρού στο σώμα του ασθενούς, εκεί που θα γινόταν η τομή. Μόνο μετά από αυτά έλεγε με επισημότητα «το νυστέρι». Οι άθεοι συνάδελφοί του γρήγορα τον συνήθιζαν και δεν έδιναν σημασία, ενώ οι θρησκευόμενοι τα έβρισκαν αυτά πολύ φυσικά. Όμως στις αρχές του 1920 μια από τις επιτροπές ελέγχου του νοσοκομείου όπου εργαζόταν

τότε, έδωσε εντολή να ξεκρεμάσουν την εικόνα της Παναγίας, με αποτέλεσμα ο άγιος Λουκάς να αρνείται να μπει στο χειρουργείο.

Παράλληλα η σύζυγος ενός από τα στελέχη του κόμματος εισήχθη στο νοσοκομείο ως έκτακτο περιστατικό, και ζητούσε να χειρουργηθεί μόνο από τον Βόινο-Γιασενέτσκι, κι έτσι ο σύζυγός της του υποσχέθηκε ότι αν η εγχείρηση γινόταν, την επόμενη μέρα η εικόνα θα ήταν στη θέση της. Η εγχείρηση έγινε κι ήταν επιτυχής, και ο σύζυγος της άρρωστης κράτησε την υπόσχεσή του.

Οι διώξεις εναντίον του

Το 1921 ο Βαλεντίν Βόινο-Γιασενέτσκι χειροτονήθηκε ιερέας και αργότερα (1923) Επίσκοπος Τασκένδης. Από τότε συνδύαζε ποιμαντικά και ιερατικά καθήκοντα. Παρέμεινε αρχίατρος του Γενικού Νοσοκομείου Τασκένδης, χειρουργούσε καθημερινά και παρέδιδε μαθήματα στην Ιατρική Σχολή, πάντα με το ράσο και το σταυρό του.

Αποτμήματα του Ιερού Λειψάνου του Αγίου βρίσκονται στις

Μονές Μεγ. Λαύρας Αγίου Όρους και Κρεμαστής Ηλείας.

Άγιοι που εορτάζουν: Άγιος Σαμών Ο Ξενοδόχος

Έζηγεν ό πριν έκ γνάθου Σαμψών πόμα.Ό νυν δέ Σαμψών μύρον έκ τάφου βρύει.

Εικάδι έβδομάτη Σαμψών θάνε, βλϋσέ τε μύρα.

Ο Άγιος Σαμψών, γεννήθηκε στη Ρώμη από πλουσίους αλλά ευσεβείς και ενάρετους γονείς. Ευφυής ως ήτο, σπούδασε φιλολογία, φιλοσοφία και ιατρική. Επιθυμώντας από τη μικρή του ηλικία να ζήσει κατά το χριστιανικό πρότυπο ζωής, μεταχειρίσθηκε την ιατρική όχι ως επικερδές επάγγελμα αλλά για καθαρά φιλανθρωπικούς και ευεργετικούς σκοπούς. Προσέτρεχε χωρίς διακρίσεις σε οποιονδήποτε είχε την ανάγκη του βοηθώντας τον, παρηγορώντας τον και

στηρίζοντάς τον στην πίστη. Όταν κοιμήθησαν οι γονείς του, μοίρασε την μεγάλη περιουσία την οποία κληρονόμησε και πήγε στην Κωνσταντινούπολη. Εκεί επισκέφθηκε όλα τα μοναστήρια. Εκεί έβρισκε ουσιαστικά καταφύγιο για να ηρεμεί και να μελετά τις Θείες Γραφές. Η φήμη του, η οποία γρήγορα εξαπλώθηκε προσέλκυσε την εύνοια και αυτού του μεγάλου αυτοκράτορα Ιουστινιανού. Συγχρόνως η μεγάλη θεολογική του κατάρτιση και οι άλλες του αρετές, κίνησαν το ενδιαφέρον του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Μηνά, ο οποίος τον χειροτόνησε πρεσβύτερο. Κάποτε ο Ιουστινιανός προσβλήθηκε από βαρεία ασθένεια και ζήτησε τη βοήθεια του Αγίου. Ο Όσιος προσευχήθηκε θερμά και κατόρθωσε να σώσει τη ζωή του αυτοκράτορα. Εκείνος θέλοντας να τον ευχαριστήσει και να εκφράσει την ευγνωμοσύνη του στον Άγιο, έκτισε ένα νοσοκομείο το οποίο γρήγορα αναδείχθηκε σε μεγάλο φιλανθρωπικό ίδρυμα όπου κατέφευγαν οι άποροι και οι αδύναμοι για να θεραπευθούν και να εύρουν παρηγοριά και στήριγμα. Έχοντας επιτελέσει ένα τεράστιο και θεάρεστο έργο, κοιμήθηκε ειρηνικά σε βαθιά γεράματα.

Βίος Αγίων Ζηνοβίου και Ζηνοβίας των αδελφών

Οι Άγιοι Ζηνόβιος και Ζηνοβία τα αδέλφια εορτάζουν στις 30 Οκτωβρίου (84)

Οι Άγιοι Μάρτυρες, ο Ζηνόβιος και η Ζηνοβία ήσαν αδέλφια, πού κατάγονταν από την επαρχία των Κιλικίων. Ο πατέρας τους ονομαζόταν και αυτός Ζηνόβιος και η μητέρα τους Θέκλα. Όταν πέθαναν οι γονείς τους, μοίρασαν τα υπάρχοντα τους στους ξένους και δεν κράτησαν τίποτα για τον εαυτόν τους.

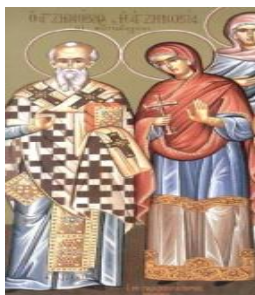
Ο Ζηνόβιος είχε σπουδάσει Ιατρική και γιάτρευε τούς αρρώστους όχι μόνο γιατί ήταν εύσπλαχνος, αλλά και με τη Χάρη του Θεού, δεν έπαιρνε λεφτά από τούς φτωχούς, όπως λέει το ευαγγέλιο. Βασιλιάς ήταν εκείνη την περίοδο ο Διοκλητιανός και είχε έπαρχο σε εκείνη την περιοχή τον Λυσία. Ο Λυσίας ήταν ειδωλολάτρης και αυτός και έτρεφε μίσος κατά των χριστιανών όπως και ο Διοκλητιανός. Αυτός λοιπόν ο Λυσίας δεν ήθελε καθόλου τούς Χριστιανούς ενώ ο καλός και ευσεβής Ζηνόβιος ζούσε ήσυχα με τούς χριστιανούς, διότι ο Κύριος τον πρόσταξε με θεία αποκάλυψη να γίνει επίσκοπος των Κιλικίων. Πρώτον ήταν στα σώματα γιατρός, ύστερα τις ψυχές επιμελείτο με σοφία Θεού. Όταν άκουσε ο κακός έπαρχος Λυσίας, για τον ιερό Ζηνόβιο, ότι κηρύττει ένα και μοναδικό Θεό και θεραπεύει στο όνομά Του κάθε ασθένεια, και ότι δίδει άπειρη ελεημοσύνη στους πτωχούς, θύμωσε για την τόσην πολλή φιλανθρωπία του Αγίου, διέταξε και του έφεραν τον Άγιο μπροστά του, και του είπε: «Πολλά άκουσα για σένα Ζηνόβιε, αλλά εγώ δεν πιστεύω αυτά αν δεν τα δω με τα ίδια τα μάτια μου. Γι αυτό σε έφερα εδώ για να βεβαιωθώ. Γι αυτό λοιπόν διάλεξε ένα από τα δύο, ή να θυσιάσεις μαζί μου στους θεούς,

οπότε θα ζήσης ζωή με πλούτο και λαμπρότητα, ή θα πεθάνεις με μεγάλα βάσανα και μαρτύρια». Ο Άγιος απάντησε: «Εγώ έχω έναν Θεό αληθινό, τον Ιησού Χριστό. Αυτός με έπλασε και μου χάρισε τη ζωή και επιθυμώ να θυσιαστώ γι αυτόν». Όταν άκουσε αυτά ο τύραννος, διέταξε να τον κρεμάσουν. Όταν γινόταν αυτά έφτασε η αδελφή του Αγίου, Ζηνοβία και όταν είδε στο ξύλο να κρέμεται ο αδελφός της, δεν δείλιασε καθόλου, αλλά έλεγξε με θάρρος τον έπαρχο και του είπε: «Κακέ και υπερήφανε τύραννε, ποιά κακουργία έκανε ο αδελφός μου και τον δέρνηεις;» Τότε τούς έβαλαν και τούς δυο σε κρεβάτι και κάτω από αυτό έβαλαν κάρβουνα αναμμένα πού έκαιγαν αυτό αλλά οι μάρτυρες υπέμεναν με καρτερία. Μετά τους έβαλαν σε καζάνι γεμάτο βρασμένο νερό και τους έριξαν μέσα να βράσουν μέχρι να διαλυθούν. Εις μάτην όμως ο δύστυχος κοπίαζε, διότι όσον έβραζε το νερό τόσο αυτοί δροσίζονταν και έψαλλαν χαίροντες.

Αφού δεν είχε άλλη ελπίδα ο τύραννος, έλαβε την τελική απόφαση να τούς θανατώσει με ξίφος, έξω από την πόλη. Όταν έφθασαν εκεί, προσευχήθηκαν οι Άγιοι λέγοντες: «Σε ευχαριστούμε Χριστέ μας πού μας αξίωσες να τελέσουμε τον δρόμο του Μαρτυρίου, και να φυλάξουμε την πίστη μας καθαρή. Σε παρακαλούμε, φιλόανθρωπε Κύριε, να μας αξιώσεις του χαρίσματος της αιώνιου Βασιλείας σου και να μας συναριθμήσεις με τούς Αγίους δούλους σου». Έκοψαν λοιπόν οι δήμιοι την 30ήν Οκτωβρίου τα κεφάλια των Μαρτύρων σύμφωνα με τη διαταγή, τα άγια δε λείψανά τους ευρίσκοντο έξω από την πόλη. Τα μεσάνυχτα πήγαν δύο πρεσβύτεροι, ο Ερμογένης και ο Γάιος, έλαβαν κρυφά τα λείψανα και τα ενταφίασαν μαζί.

Έτσι οι Άγιοί μας όπως είχαν κοινούς γονείς και κοινή διαβίωση, έτσι αξιώθηκαν κοινής αθλήσεως και κοινής ενταφιάσεως.

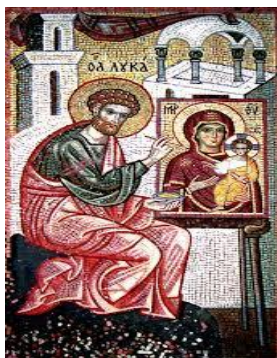
Αγία Όλγα της Αλάσκας, η Μαία (105)

Σταθερή γιορτή. Εορτάζει στις 8 Νοεμβρίου εκάστου έτους.

Άγιοι που εορτάζουν: Αια Οлга Της Αλασκας, Η Μαια (1916-1979)

Η Matushka (Μητερούλα) Όλγα, γηγενής στην Αλάσκα από τη φυλή Υυρίκ, γεννήθηκε στις 3 Φεβρουαρίου 1916 μ.Χ. Ο σύζυγός της, ο Νικολάι Μιχαήλ, ήταν ο ταχυδρόμος στο χωριό και διευθυντής του γενικού καταστήματος, ο οποίος αργότερα χειροτονήθηκε ιερέας και στη συνέχεια αρχιερέας. Έχει υπηρετήσει την κοινότητα της ως σύζυγος ιερέα, αλλά και ως μαία. Η Matushka Όλγα γέννησε δικά της δεκατρία παιδιά, πολλές φορές χωρίς τη βοήθεια μαίας ή δικών της ανθρώπων, από τα οποία επέζησαν τα 8. Ήταν γνωστή για τη συμπάθεια και τη φροντίδα της προς όσους είχαν υποστεί κακοποίηση παντός είδους, ιδίως σεξουαλική κακοποίηση. Ενώ η οικογένειά της ήταν φτωχή, έδωσε απλόχερα σε αυτούς που ζούσαν χειρότερα από αυτήν, συχνά έδινε και από τα ρούχα των παιδιών της στους άπορους. Ήταν επίσης γνωστή η ικανότητά της να πει πότε μια γυναίκα ήταν έγκυος, ακόμη και πριν από την ίδια τη γυναίκα που είχε χάσει την περιόδó της. Η Matushka Όλγα αναπαύτηκε στις 8 Νοεμβρίου του 1979 μ.Χ. Πολλοί άνθρωποι από τις γύρω περιοχές ήθελαν να έρθουν στην κηδεία της, αλλά επειδή ήταν Νοέμβριος, λόγω κακοκαιρίας, φαινόταν αδύνατον. Αλλά από την ημέρα της κηδείας της, ένας άνεμος από το νότο έφερε ζεστό καιρό, απόψυξε τον πάγο και το χιόνι και έκανε το ταξίδι για το Kwethluk εφικτό. Όταν οι πενθούντες αποχώρησαν από την εκκλησία για να πάρουν το σώμα στο νεκροταφείο, ένα σμήνος πουλιών ακολούθησε. Εκείνοι που έσκαψαν τον τάφο της διαπίστωσαν ότι το έδαφος, επίσης, είχαν αποψυχθεί. Το βράδυ, μετά την κηδεία της, ο κανονικός σκληρός χειμώνας επέστρεψε.

Μέσα στην εκλεκτή χορεία των θαυμαστών Αγίων γιατρών, η Ορθόδοξη Εκκλησία μας, έχει να μας παρουσιάσει μια λαμπρή προσωπικότητα, ένα μεγάλο και σπουδαίο γιατρό τον Άγιο Ευαγγελιστή και Απόστολο Λουκά. (22, 23, 24, 25, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39) . Ο Ευαγγελιστής Λουκάς είναι ο πρώτος γιατρός του χριστιανικού κόσμου και το καύχημα των γιατρών όλων των αιώνων , διότι αυτός αξιώθηκε από το Θεό να γράψει, στο ιερό ευαγγέλιο του, για τη ζωή, τον θάνατο και την ανάσταση αυτού του ιδίου του Κυρίου και Θεού μας Ιησού Χριστού.

Και αργότερα στο δεύτερο βιβλίο του, τις Πράξεις των Αποστόλων, αξιώθηκε να γράψει για την ίδρυση της πρώτης Χριστιανικής Εκκλησίας στα Ιεροσόλυμα την εξάπλωση του Χριστιανισμού στην Παλαιστίνη και τα άλλα ειδωλολατρικά έθνη μέχρι της Ρώμης. Επίσης για την ζωή και δράση των δύο κορυφαίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου, ιδίως δε του δευτέρου. Θα πρέπει λοιπόν να είναι υπερήφανοι οι χριστιανοί γιατροί, γιατί ένας Άγιος συνάδελφός τους καταξιώθηκε να περιγράψει τα μεγαλεία του Θεού.

Ο Άγιος Λουκάς καταγόταν από την Αντιόχεια της Συρίας και όπως φαίνεται ήταν ελληνικής καταγωγής, δηλαδή οι πρόγονοί του ήταν Έλληνες που είχαν εγκατασταθεί από χρόνια στην Συρία . Όπως ήταν φυσικό μέχρι την νεανική του ηλικία πίστευε στην ειδωλολατρική θρησκεία των αρχαίων Ελλήνων, την οποία είχε διδαχθεί από τους γονείς του. Από μικρός ήταν πολύ έξυπνος και φιλομαθής. Αγαπούσε πολύ τα γράμματα και έμαθε εκτός από τα ελληνικά και άλλες δύο γλώσσες: τα εβραϊκά και τα συριακά. Στην περίφημη για την εποχή εκείνη Σχολή της Ταρσού εσπούδασε την εθνική παιδεία κατά τα Ελληνικά πρότυπα. Είχε επίσης μεγάλο ταλέντο στην

ζωγραφική. Ακόμα εσπούδασε την ιατρική επιστήμη που του άρεσε πολύ και έγινε ένας καλός γιατρός. Με την ιδιότητα του γιατρού ήλθε στην Ελλάδα τον καιρό που αυτοκράτορας στην Ρώμη ήταν ο Τίτος Κλαύδιος το 42 μ.Χ. και έκανε την εγκατάσταση του στην Θήβα της Βοιωτίας, όπου ασκούσε την ιατρική και ιδίως τις παθήσεις των οφθαλμών και θεράπευε τους ασθενείς. Όμως ο μεγάλος σταθμός της ζωής του υπήρξε η συνάντησή του με τον Απόστολο Παύλο. Τον κορυφαίο Απόστολο γνώρισε όταν εκείνος έκανε την πρώτη αποστολική του πορεία. Αμέσως το φλογερό κήρυγμα του Αποστόλου των εθνών τον εσαγήνευσε. Το κήρυγμα της αγάπης του Θεανθρώπου, οι γλυκοί λόγοι του Ναζωραίου, που άκουσε από τον Παύλο, και γενικά η φιλοσοφία της νέας Θρησκείας τον αιχμαλώτισαν. Έτσι γίνεται γρήγορα πιστός οπαδός του Χριστιανισμού, εγκαταλείποντας την πατρική του Θρησκεία και συγχρόνως γίνεται στενός ακόλουθος του κορυφαίου Αποστόλου.

Και επειδή ο Άγιος Παύλος υπήρξε εκ φύσεως φιλάσθενος ο Λουκάς σαν γιατρός που ήταν, προσέφερε σ' αυτόν τις ιατρικές του υπηρεσίες (Β' Κόρινθ. ιβ' 7). Αναμφισβήτητα ο Λουκάς υπήρξε όχι μόνο ο απλός συνοδός και προσωπικός γιατρός του Αποστόλου Παύλου, αλλά παράγοντας που συνέβαλε ενεργά και επέδρασε αποφασιστικά και με ιδιάζοντα ευεργετικό τρόπο, στην επιτυχία του χριστιανικού κηρύγματος σε ολόκληρο τον εθνικό κόσμο. Και αυτό, γιατί ο Λουκάς, λόγω των προσωπικών του γνωριμιών, χάρις στο ιατρικό του επάγγελμα, άνοιγε κατά τον πιο ενδεδειγμένο τρόπο όλες τις πύλες και τις οδούς, για την ευκολότερη και πιο πειστική διάδοση του ευαγγελικού κηρύγματος μεταξύ όλων των κοινωνικών στρωμάτων και τάξεων του λαού. Παρακολουθεί τον Παύλο με ενθουσιασμό και αυτοθυσία σε πολλά μέρη από τις επόμενες περίφημες αποστολικές περιοδείες του. Συγκεκριμένα κατά την δεύτερη αποστολική πορεία ακολούθησε τον Παύλο από την Τρωάδα της Μικρ. Ασίας στους Φιλίππους της Μακεδονίας. Κατά την τρίτη πορεία, τον ακολούθησε από τους Φιλίππους έως τα Ιεροσόλυμα και από την Καισαρεία της Παλαιστίνης μέχρι την Ρώμη. Στα δύο τελευταία κεφάλαια των Πράξεων των Αποστόλων (27 & 28) ο Άγιος Λουκάς, ο αφοσιωμένος αυτός μαθητής του Αποστόλου Παύλου δίνει με ζωηρή και ακριβή περιγραφή την περιπετειώδη και επικίνδυνη αυτή θαλάσσια διαδρομή από την Καισαρεία μέχρι την αιώνια πόλη, την Ρώμη. Η Καισαρεία, η παραλιακή πόλη της

Παλαιστίνης, από την οποία αποπλεύσανε δέσμιος ο Παύλος με τους συνεργάτες του, τον Λουκά και τον Αρίσταρχο απ' την Μακεδονία, και μαζί με 276 ακόμα συνταξιδιώτες, η Σιδώνα στην Φοινικική παραλία, τα Μύρα της Λυκίας, οι Καλοί Λιμένες στα νότια παράλια της Κρήτης, το προξενηθέν ναυάγιο του πλοίου, το νησί Μάλτα που παρέμειναν για τρεις μήνες, οι Συρακούσες της Σικελίας, το Ρήγιο και οι Ποτίολοι στην Κάτω Ιταλία υπήρξαν οι κυριότεροι σταθμοί αυτού του περιπετειώδους ταξιδιού. Στην τελευταία αυτή πόλη βρήκαν και χριστιανική παροικία.

Η εξιστόρηση του Ευαγγελιστού Λουκά προκάλεσε ανέκαθεν το ενδιαφέρον των ιστορικών, γιατί απ' αυτήν διδασκόμαστε πολλά για την ναυτιλία στους χρόνους της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Αλλά ο Λουκάς ήταν ακόμα μαζί με τον Απόστολο Παύλο τόσο κατά την πρώτη φυλάκιση του, όσο και κατά την δεύτερη που αυτός υπήρξε μόνος μαζί με τον Απόστολο. Μετά το μαρτυρικό θάνατο του Αποστόλου Παύλου στην Ρώμη κατά τον διωγμό του Νέρωνα το 64 μ.Χ. ο Άγιος Λουκάς αφού πρώτα του δόθηκε η ευκαιρία να συναντήσει τους αυτόπτες μάρτυρες και Απόστολους έρχεται στην Αχαΐα της Πελοποννήσου για να γράψει εκεί το περίφημο Ευαγγέλιό του. Τις πλούσιες και πολύτιμες εμπειρίες του τόσων χρόνων, από αυτά τα Θαυμάσια και κοσμοσωτήρια που άκουσε και είδε θέλει να τα καταγράψει λεπτομερώς για να διασωθούν και να μείνουν αναλλοίωτα εις τους αιώνες. Εκθέτει λοιπόν τα σχετικά κοσμοϊστορικά και ανθρωποσωτήρια γεγονότα, με μεθοδικότητα και με χρονολογική ακρίβεια, σαν επιστήμονας που ήτανε και άνθρωπος των γραμμάτων, και κατέχοντας άριστα την ελληνική γλώσσα, ώστε δικαίως να θεωρείται ο κατ' εξοχήν ιστορικός των πρώτων χρόνων του Χριστιανισμού. Αλλά εκτός απο την μεθοδικότητα και την χρονολογική ακρίβεια που υπάρχουν στο ιερό Ευαγγέλιό του, αυτό συμπληρώνει ακόμα και τα δύο προηγούμενα ιερά Ευαγγέλια, διότι μας δίνει πολύτιμες πληροφορίες για ορισμένα σπουδαιότατα γεγονότα της Χριστιανικής Θρησκείας που δεν τα αναφέρουν στα ιερά κείμενά τους ο Ευαγγελιστής Ματθαίος και ο Ευαγγελιστής Μάρκος. Έτσι π.χ. αυτός διηγείται ζωηρότερα από τους άλλους την Γέννηση του Χριστού. Όταν διαβάσει κανείς από το Ευαγγέλιό του τα γεγονότα, νομίζει ότι βλέπει το Χριστό βρέφος, ξαπλωμένο στην φάτνη. Βλέπει τους ποιμένες να θαυμάζουν μπροστά στο μυστήριο της Θείας

οικονομίας και τους Αγγέλους να ψάλλουν το "Δόξα εν υψίστοις Θεώ...".Τις πληροφορίες αυτές ίσως να τις άκουσε από την Παναγία Μητέρα του Χριστού.Επίσης στο κείμενο των δύο υπέροχων βιβλίων του, γίνεται χρήση ιατρικών όρων και ιατρικών εκφράσεων, οι οποίες συνήθως βρίσκονται σε ιατρικούς συγγραφείς.

Όλα αυτά δείχνουν ότι ο συγγραφέας αυτών των βιβλίων υπήρξε γιατρός. Και το Ευαγγέλιο του και τις Πράξεις των Αποστόλων ο Άγιος Λουκάς τα γράφει για χάρη κάποιου επίσημου προσώπου, του Θεόφιλου, τον όποιον ονομάζει "κράτιστον" και που [κατά μία άποψη] ήταν τότε ηγεμόνας της Αχαΐας. Ο Θεόφιλος είχε κατηχηθεί στην χριστιανική θρησκεία από αποστολικούς άνδρες, της πρώτης χριστιανικής γενιάς. Είχε όμως ανάγκη για να στηρίξει και να εδραιώσει καλύτερα την πίστη του και από έγγραφες πηγές. Αυτές λοιπόν τις πηγές του τις προσφέρει ο Λουκάς πρώτα με το Ευαγγέλιο του, τον "πρώτον λόγον" όπως τον ονομάζει και αργότερα με το δεύτερο βιβλίο του προς τον Θεόφιλο, δηλαδή τις Πράξεις των Αποστόλων. Έτσι στην αρχή ο ηγεμόνας Θεόφιλος και κατόπιν όλοι οι χριστιανοί εκείνης της εποχής, αλλά και μετέπειτα οι χριστιανοί όλων των αιώνων έμαθαν από τον Λουκά όλα τα θαυμάσια και εξάισια που πραγματοποιήθηκαν από το Θεό για την σωτηρία του ανθρώπινου γένους. Όμως ο Άγιος Λουκάς δεν υπήρξε μόνον ο Ευαγγελιστής, αλλά και ο σπουδαίος Απόστολος, γιατί δεν αρκέστηκε μόνο να γράψει το ιερό Ευαγγέλιο του, αλλά θέλησε και να το κηρύξει με την ζωντανή παρουσία του σε διάφορα σημεία της Ευρώπης. Έτσι αφού ο Λουκάς κήρυξε πρώτα το Ευαγγέλιο στον Ελλαδικό χώρο όπως στην Αχαΐα, την Βοιωτία και την Μακεδονία, μετά πήγε σε μακρινά μέρη, όπως στην Δαλματία και την Γαλλία, μερικοί ακόμα υποστηρίζουν ότι πήγε και στην Ιταλία και την Αφρική.Εκτός όμως από το θαυμάσιο συγγραφικό του έργο και την σπουδαία ιεραποστολική του δράση, ο Άγιος Λουκάς, είχε και ένα μεγάλο καλλιτεχνικό ταλέντο, είχε μεγάλη κλίση προς την ζωγραφική. Πηγές που του έδιναν εμπνεύσεις στην ζωγραφική του τέχνη ήταν οι μεγάλες προσωπικότητες της νέας αληθινής θρησκείας που τόσο τον είχε συγκλονίσει και τόσο πολύ είχε αφοσιωθεί ολόψυχα σ' αυτήν από την νεανική του ηλικία.Ο Σωτήρας Χριστός, ο λυτρωτής του κόσμου, που τόσο τον είχε αγαπήσει και είχε αφιερώσει την ζωή του σ' αυτόν, τον ενέπνευσε να ζωγραφίσει τον καλό Ποιμένα Χριστό που φέρει στους ώμους του το απολωλός πρόβατο. Ο

απέραντος θαυμασμός και σεβασμός του προς το πρόσωπο της Παναγίας, της αγνής κόρης της Ναζαρέτ που καταξιώθηκε από το Θεό να γίνει μητέρα του Θεανθρώπου Ιησού τον έκανε να φιλοτεχνήσει μερικές ωραίες εικόνες της Θεοτόκου που φέρει στις αγκάλες της το Θείο βρέφος. Η αγάπη του επίσης και η αφοσίωση του προς τον αγαπητό του διδάσκαλο Παύλο, που αυτός ήταν η αιτία να ασπασθεί τον χριστιανισμό και για αρκετά χρόνια τον ακολούθησε στα περιπετειώδη ιεραποστολικά ταξίδια του και στο τέλος έφυγε από αυτήν την ζωή με μαρτυρικό θάνατο, τον έκαναν να τον ζωγραφίσει σε εικόνα μαζί με τον άλλο κορυφαίο επίσης, Απόστολο Πέτρο. Το ωραίο παράδειγμα του Αγίου Λουκά να απεικονίζει τις μορφές των Αγίων σε εικόνες, το μιμήθηκαν κατόπιν πολυάριθμοι χριστιανοί καλλιτέχνες δια μέσου των αιώνων και δημιούργησαν περίφημους καλλιτεχνικούς Θησαυρούς, μέχρι σήμερα. Έτσι ο Λουκάς υπήρξε ο πρώτος καλλιτέχνης ζωγράφος της Χριστιανικής Θρησκείας και μπορεί να θεωρηθεί ο ιδρυτής της χριστιανικής αυτής τέχνης. Ακόμα και σήμερα ύστερα από τόσους αιώνες σώζονται άγιες εικόνες του. Λέγεται ότι μια παλιά εικόνα της Παναγίας στην Μόνη του Μεγάλου Σπηλαίου είναι έργο του Αγίου Λουκά. Επίσης υποστηρίζεται ότι η εικόνα της Παναγίας Σουμελά στην ομώνυμη Μονή είναι και αυτή έργο δικό του. Ύστερα από ένα μακρύ και περιπετειώδη βίο, αλλά πλούσιο σε χριστιανικό και ιεραποστολικό έργο ο Άγιος Λουκάς εγκατέλειψε την επίγεια ζωή στα ογδόντα τέσσερα χρόνια του και πήγε στην αιώνια ζωή και μακαριότητα. Μερικοί υποστηρίζουν ότι ο θάνατός του υπήρξε μαρτυρικός. Ενταφιάστηκε στην Θήβα της Βοιωτίας μέσα σε μια μαρμάρινη λάρνακα που σώζεται μέχρι σήμερα και στον ιερό τάφο του σύμφωνα με την παράδοση κάθε χρόνο την ημέρα της μνήμης του στις 18 Οκτωβρίου, γινότανε πολύ σπουδαία θαύματα θεραπείας πολλών ασθενών από οφθαλμικές παθήσεις και με τα οποία ο Χριστός έδειξε στον κόσμο την αγιότητα του. Το έτος 357 μ.Χ. ο αυτοκράτορας Κωνσταντίος, γιος του Αγίου Κωνσταντίνου, έδωσε εντολή στον Άγιο Αρτέμιο, τον μεγάλο Δούκα της Αιγύπτου και Μάρτυρα, να μεταφέρει τα τίμια λείψανα του Αγίου Λουκά στην Κωνσταντινούπολη. Ήταν το εικοστό έτος της βασιλείας του Κωνσταντίου, που πραγματοποιήθηκε η μεταφορά των λειψάνων του Αγίου και κατέθεσαν αυτά στο Ναό των Αγίων Αποστόλων της Κωνσταντινουπόλεως δίπλα στα τίμια λείψανα των Αγίων Αποστόλων

Ανδρέα και Τιμόθεου. Η Ορθόδοξη Εκκλησία μας τιμά την μνήμη του Αποστόλου και Ευαγγελιστή Λουκά στις 18 Οκτωβρίου, την δε κατάθεση των τιμίων λειψάνων του στο Ναό των Αγίων Αποστόλων Κωνσταντινουπόλεως εορτάζει στις 20 Ιουνίου. Ο Άγιος Απόστολος και Ευαγγελιστής Λουκάς με το βαρυσήμαντο χριστιανικό του έργο αποδείχθηκε άξιος εργάτης του Χριστού γιατί όπως λέγει και ένα απολυτίκιο του, αφού καταυγάσθηκε ο ίδιος με το πνευματικό και υπερκόσμιο φως του Σωτήρος Χριστού μετέδωσε και μεταδίδει ακόμη και μέχρι σήμερα αυτό το υπέροχο φως σ' όλη την οικουμένη με τα δύο αιώνια και αθάνατα βιβλία του, δηλαδή με το ιερό του Ευαγγέλιο και τις Πράξεις των Αποστόλων.

Ο άγιος Λουκάς ως πατέρας της δημοσιογραφίας

Είναι σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι ο Άγιος Λουκάς στις πράξεις των αφηγείται σε πρώτο πρόσωπο προς τον Θεόφιλο την ιστορία του Ιησού Χριστού και τα γεγονότα τα συνδεδεμένα με την ζωή Του κι την διδασκαλία Του. Ο Άγιος Λουκάς ιδρύει με τον τρόπο αυτόν μια σχολή ιστορικής αφήγησης αυτόπτου μάρτυρα, η οποία είναι ουσιαστικά η θεμελίωση της καλώς εννοούμενης δημοσιογραφίας. Αν θέλουμε να το δούμε κάπως «ποιητική αδεία» ίσως μπορούμε να χαρακτηρίσουμε το άκρως αφηγηματικό κατά Λουκάν Ευαγγέλιο και τις Πράξεις των Αποστόλων, ως δυο συναρπαστικά «ρεπορτάζ», τόσο γλαφυρά ως προς την απλότητα και την περιγραφική τους διάσταση που εισήλθαν μέσα στην Καινή Διαθήκη κατά τρόπο πολύ ισχυρό και συγκινησιακά έντονο! Επειδή ο Ευαγγελιστής Λουκάς ως γιατρός ο ίδιος επέμεινε στην ακριβή περιγραφή των γεγονότων, αντιλαμβάνεται κανείς την ισχύ του λόγου του διότι μεταφέρει αυτολεξί τα συμβάντα χωρίς να κάνει ερμηνευτική παρεμβολή.

Ο Ευαγγελιστής Λουκάς δεν Θεολογεί αλλά Αφηγείται κι επί πλέον γράφει σην Ελληνική απευθυνόμενος προς έναν τύπο ανθρώπου – τους Έλληνες – οι οποίοι ενδιαφέρονται έντονα για τα δεδομένα κι όχι για την ερμηνεία της αφήγησης. Αυτή την κάνουν οι ίδιοι μόνοι τους. Θέλουν την αντικειμενικότητα – την ούτω ειπείν «φωτογράφιση των συμβάντων». Η πρώτη απ' αυτές τις ιστορικές αφηγηματικές αναφορές (εν είδει ρεπορτάζ) μιλάει για τη ζωή του Χριστού και η δεύτερη για τη ζωή των πρώτων χριστιανών (από πρώτο χέρι, γιατί κι ο ίδιος ήταν ένας απ' αυτούς) και τις περιπέτειες των αποστόλων Πέτρου και Παύλου, του οποίου ήταν συνεργάτης και τον έζησε από κοντά. Ο άγιος Λουκάς είναι πατέρας της δημοσιογραφίας, όχι μόνο γιατί έγραψε αυτά τα δύο βιβλία, αλλά και γιατί είναι φανερό πως έγραψε τα δύο πρώτα κεφάλαια του κατά Λουκάν ευαγγελίου παίρνοντας μια από τις πιο σπουδαίες συνεντεύξεις που έχουν γίνει ποτέ, ή ίσως την πιο σπουδαία: συνέντευξη από την Παναγία ! Έτσι έγραψε πολλές πληροφορίες για τη ζωή της, τη γέννηση του Χριστού και τα παιδικά Του χρόνια, αλλά και την ιστορία της γέννησης του αγίου Ιωάννη του Προδρόμου, που η μητέρα του, η αγία Ελισάβετ, ήταν συγγενής της Παναγίας και οι δύο άγιες μητέρες είχαν συναντηθεί όταν ήταν έγκυοι. Η αρχαία παράδοση του

χριστιανισμού λέει πως ο άγιος Λουκάς ζωγράφισε την Παναγία, μάλιστα έφτιαξε τρεις εικόνες της, για τις οποίες δες παρακάτω. Ήταν λοιπόν κι ένας καλλιτέχνης, αλλά και ένας πολύ ευσυνείδητος δημοσιογράφος: δεν είχε φωτογραφική μηχανή (αφού ήταν αρχαία εποχή), αλλά ζωγράφισε το πρόσωπο που του έδωσε τη μεγάλη συνέντευξη. Επίσης πρόσεξε πάρα πολύ να είναι ακριβής και αληθινός σ' αυτά που γράφει, γι' αυτό και έδωσε πολλά χρονολογικά και άλλα ιστορικά στοιχεία για τα διάφορα γεγονότα που εξιστορεί (δες π.χ. τους δύο πρώτους στίχους των κεφαλαίων 2 και 3 του κατά Λουκάν). Κατά μία άποψη, αν και δεν είναι σίγουρο, ο Λουκάς είχε γνωρίσει και το Χριστό και είχε γίνει μαθητής του. Στο ευαγγέλιό του μιλάει για δύο μαθητές, που αγαπούσαν πολύ το Χριστό και τον συνάντησαν μετά την ανάστασή του στο δρόμο για τους Εμμαούς, όπου είχαν μια πολύ σημαντική συζήτηση. Το όνομα του ενός από τους δυο μαθητές δεν το γράφει και ίσως να ήταν ο ίδιος ο Λουκάς, αλλά το έκρυψε από ταπεινώση.

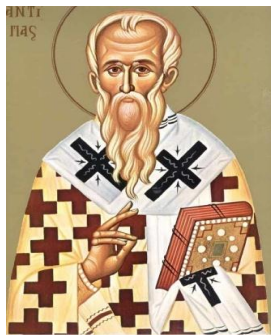

Προς Εμμαούς, ο Ιησούς συζητά με 2 μαθητές του, το Λουκά και τον Κλεόπα.

Αλλά ήταν και επιστήμονας (γιατρός), που άφησε την επιστήμη του για να κάνει αυτό που αγαπούσε, να ακολουθήσει τον απόστολο Παύλο και να βοηθήσει στη διάδοση του μηνύματος του Χριστού, για χάρη των ανθρώπων όλων των λαών. Ο Παύλος λέει γι' αυτόν προς τους χριστιανούς από τις Κολοσσές της Φρυγίας: «σας ασπάζεται ο Λουκάς ο ιατρός ο αγαπητός» (προς Κολοσσαείς, κεφ. 4, στίχος 14), πράγμα που φανερώνει και πόσο αξιαγάπητος χαρακτήρας ήταν. Και τελικά έδωσε και τη ζωή του

για το Χριστό, αφού θανατώθηκε για τη χριστιανική του πίστη στη Θήβα. Για τον τάφο του στη Θήβα και τα ιερά λείψανά του (που μεταφέρθηκαν στην Πάδοβα της Ιταλίας) έχει γίνει σοβαρή επιστημονική έρευνα που αξίζει να τη διαβάσεις. Κατάλαβες λοιπόν τώρα τι θα μάθει όποιος φοιτήσει στη «σχολή δημοσιογραφίας» του αγίου Λουκά του ιατρού, του αγαπητού, του καλλιτέχνη, του ιστορικού ερευνητή, του δημοσιογράφου, του μάρτυρα. Και πώς θα φοιτήσει σ' αυτή τη σχολή; Μελετώντας (παράλληλα με τις συμβατικές σπουδές του) τα βιβλία και τη βιογραφία του διαχρονικού αγίου δασκάλου της δημοσιογραφίας, θα καταλάβει μόνος του τι πρέπει να κάνει.

Ο ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΥΠΑΣ Ο μαρτυρικός ιεράρχης της Περγάμου και προστάτης άγιος των οδοντιάτρων (92, 93, 94, 95, 96)

Ανάμεσα στους φωταυγείς αστέρες, που έλαμψαν με τον ιεραποστολικό τους ζήλο και το αγωνιστικό τους φρόνημα στην ιστορική και αγιοτόκο μικρασιατική γη συγκαταλέγεται και ο Άγιος ένδοξος ιερομάρτυς Αντίπας. Ο μαρτυρικός και φλογερός αυτός ιεράρχης της αγιωτάτης και ευλογημένης Εκκλησίας της Περγάμου, που κατόρθωσε να μεταδώσει στους κατοίκους της επαρχίας του το φως της χριστιανικής αλήθειας και αγάπης, έλαβε από τον Θεό και το χάρισμα να θαυματουργεί αδιαλείπτως. Ο Άγιος Αντίπας έζησε κατά τους χρόνους του αυτοκράτορος Δομιτιανού (81-96μ.Χ.) και ήταν σύγχρονος των Αγίων Αποστόλων, από τους οποίους και διδάχθηκε τη χριστιανική πίστη. Σύμφωνα με την παράδοση σπούδασε στη φημισμένη ιατρική σχολή της Περγάμου και ασκούσε αφιλοκερδώς την ιατρική επιστήμη με ειδικότητα στη θεραπεία του πόνου και των ασθενειών των δοντιών. Μετά τον θάνατο του επισκόπου Γαΐου και γύρω στο 70 μ.Χ. χειροτονήθηκε επίσκοπος της Εκκλησίας της Περγάμου, στην οποία εργάστηκε με ένθεο ζήλο και αγωνιστικό φρόνημα, διακρίθηκε δε για της πάμπολλες αρετές του και τη φλογερή του πίστη.

Γι' αυτό και ο Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, ο οποίος σύμφωνα με την παράδοση ήταν εκείνος, που τον χειροτόνησε επίσκοπο, τον αποκαλεί στην Αποκάλυψη «πιστό ιερέα» και «μάρτυρα καλών». Το έργο του χαρισματικού, δυναμικού και ενάρετου ιεράρχη της Περγάμου, ο οποίος αναδείχθηκε εφάμιλλος

των Αγίων Αποστόλων, ήταν ιδιαίτερα επίπονο και επικίνδυνο, αφού οι χριστιανοί αποτελούσαν μία ολιγάριθμη κοινότητα. Επιπλέον η Πέργαμος ήταν ονομαστό και ισχυρό ειδωλολατρικό κέντρο με φημισμένο Ασκληπιείο, όπου λατρευόταν ο Ασκληπιός και ένα τεράστιο άγαλμα του Δία κοσμούσε την ακρόπολη της πόλεως. Άλλωστε και στην Αποκάλυψη, η οποία γράφτηκε μετά το μαρτύριο του Αγίου Αντίπα, αναφέρεται η Πέργαμος ως ο τόπος, όπου «κατοικεί ο Σατανάς». Η έντονη ιεραποστολική δράση του φλογερού και χαρισματικού ιεράρχη της Περγάμου, ο οποίος παρείχε δωρεάν της ιατρικές του υπηρεσίες και με τη χάρη του Θεού θεράπευε τους ασθενείς, άρχισε να ενοχλεί έντονα της ειδωλολάτρες.

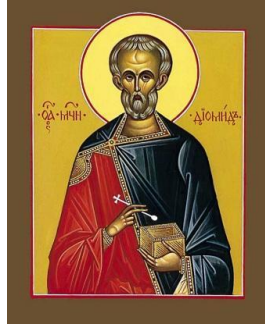
Γι' αυτό και τον συνέλαβαν και τον οδήγησαν στον ηγεμόνα της περιοχής με την αιτιολογία, ότι εμφανίστηκαν σ' της οι δαίμονες, που της λάτρευαν, και της είπαν, ότι δεν μπορούν να κατοικούν πια στον τόπο αυτό και να δέχονται της θυσίες της, επειδή της έδιωχνε με τη φωτεινή του παρουσία και δράση ο θεοπρόβλητος γεραρός επίσκοπος της Περγάμου. Ο ηγεμόνας άρχισε να πιέζει τον Άγιο να αρνηθεί τη χριστιανική του πίστη και να θυσιάσει στα άψυχα είδωλα. Για να τον πείσει μάλιστα και να επιτύχει τον σκοπό του, ισχυρίστηκε ότι η θρησκεία των ειδώλων έχει μεγαλύτερη αξία και είναι πολυτιμότερη, γιατί είναι παλαιότερη και έχει περισσότερους οπαδούς, ενώ η χριστιανική θρησκεία εμφανίστηκε τα τελευταία χρόνια και δεν έχει την αξία της παλαιάς θρησκείας των ειδώλων. Στην επιχειρηματολογία του ηγεμόνα απάντησε ο Άγιος με την ιστορία του αδελφοκτόνου Κάϊν, ο οποίος, αν και είναι πολύ αρχαιότερος από όλους τους μεταγενέστερους ανθρώπους, προκαλεί την αποστροφή και τον αποτροπιασμό σε όλους και δεν μπορεί να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση.

Κατά τον ίδιο τρόπο και η ασέβεια, την οποία δείχνουν οι ειδωλολάτρες, που είναι αρχαιότεροι, είναι μισητή στους χριστιανούς, που είναι μεταγενέστεροι. Η αποστομωτική απάντηση του γεραρού επισκόπου προκάλεσε τόσο πολύ την οργή και την αγανάκτηση του ηγεμόνα, ώστε διέταξε να τον ρίξουν μέσα σ' ένα πυρακτωμένο χάλκινο ομοίωμα βοδιού για να καεί. Μέσα σ' αυτό ο Άγιος ανέμενε με χαρά να μαρτυρήσει για την αγάπη του Χριστού και προσευχόμενος ζήτησε μεταξύ των άλλων από τον Θεό, όποιος τιμά τη μνήμη του και επικαλείται το όνομά του, να

απαλλάσσεται από κάθε ασθένεια και μάλιστα από τον αφόρητο πόνο των δοντιών. Ευχήθηκε ακόμα γι' αυτούς να συγχωρεθούν οι αμαρτίες τους και όσοι εορτάζουν τη μνήμη του, να βρουν από τον Θεό τον εξιλασμό κατά την ημέρα της κρίσεως. Με το μαρτύριο του Αγίου ιερομάρτυρος Αντίπα, το οποίο έλαβε χώρα στις 11 Απριλίου του 83 ή 85 μ.Χ., που είναι και η ημέρα τιμής και μνήμης του από την Ορθόδοξη Εκκλησία, θεμελιώθηκε το δένδρο της χριστιανικής πίστεως στην ένδοξη μικρασιατική γη, για να ακολουθήσουν στο διάβα των επόμενων αιώνων και άλλα φωτεινά παραδείγματα αγίων, που μαρτύρησαν για την αγάπη του Χριστού. Το ιερό λείψανο του Αγίου ενταφιάστηκε με ιδιαίτερη ευλάβεια από τους χριστιανούς και ο τάφος του κατέστη αέναη πηγή ιαμάτων, αφού ανέβλυζε διαρκώς μύρο, το οποίο θεράπευε σωματικές και ψυχικές ασθένειες. Αναρίθμητα είναι τα θαύματα, που τέλεσε ο Άγιος με τη χάρη του Θεού, γεγονός που εξυμνείται στις τέσσερις ιερές ακολουθίες και στους δύο παρακλητικούς κανόνες, που συντάχθηκαν προς τιμήν του. Αποδέκτης της θαυματουργικής χάριτος του Αγίου Αντίπα υπήρξε και ο κορυφαίος σκιαθίτης λογοτέχνης Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, ο οποίος συνέταξε ασματική ακολουθία προς τιμήν του, ως έκφραση της βαθιάς ευγνωμοσύνης του προς τον Άγιο. Η θαυματουργική φήμη του Αγίου Αντίπα ως ιατρού και θεραπευτού των δοντιών, τον κατέστησε προστάτη άγιο των ελλήνων ορθοδόξων οδοντιάτρων. Η επίσημη αυτή καθιέρωση του Αγίου έγινε το 1966 κατόπιν εισηγήσεως του αιμνήστου Ομοτίμου Καθηγητού της Στοματολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ορέστου Λουρίδου, ο οποίος και πρωτοστάτησε στην ανέγερση του περικαλλούς βυζαντινού ναού του Αγίου στον περίβολο της Οδοντιατρικής Σχολής Αθηνών στο Γουδί. Στον ιερό αυτό πανεπιστημιακό ναό, που τιμάται στο όνομα του Αγίου και εγκαινιάσθηκε στις 25 Μαΐου του 1975, φυλάσσεται μικρό τεμάχιο του ιερού λειψάνου του και πολυάριθμοι χριστιανοί προσέρχονται κάθε χρόνο στον ετήσιο εορτασμό της μνήμης του. Εορτασμοί προς τιμήν του Αγίου πραγματοποιούνται επίσης στον ιερό ναό Μεταμορφώσεως Σωτήρος Κεφαλαρίου Κηφισιάς από τον Σύλλογο Περγαμηνών «Ο Ατταλός», στον ιερό μητροπολιτικό ναό Αγίας Τριάδος Πειραιώς και στον ιερό ναό Αναλήψεως Κυρίου Θεσσαλονίκης από τους Οδοντιατρικούς Συλλόγους των δύο πόλεων. Ο Άγιος ιερομάρτυς Αντίπας ο θαυματουργός τιμάται επίσης στην ιερά μονή

της Πάτμου, όπου φυλάσσεται τμήμα της τιμίας κάρας του, και στη Λέσβο λόγω της κοντινής απόστασης του νησιού με τη μικρασιατική ακτή και την περιοχή της Περγάμου. Στο αγιοτόκο και ευλογημένο νησί της Λέσβου, όπου ο Άγιος είναι γνωστός με την προσωνυμία «Άγιος Δοντάς», υπάρχουν τρεις ναοί επ' ονόματί του, ευρισκόμενοι στο Πλωμάρι, την Αγιάσο και το Μεγαλοχώρι, όπου ο ναός χρονολογείται από το 1790. Ναοί του Αγίου υπάρχουν επίσης στη Σίφνο, τη Σαντορίνη, την Τήνο και τη Νάξο, αλλά και στο χωριό Πυρόϊ της επαρχίας Λάρνακας στην Κύπρο. Ιερά λείψανα του Αγίου φυλάσσονται τεθησαυρισμένα στις αγιορείτικες μονές Διονυσίου (δεξιά χείρα) και Μεγίστης Λαύρας (κάτω γνάθος), στην ιερά μονή Προφήτου Ηλίου Θήρας (η ωλένη της χειρός), στην ιερά μονή Παναχράντου της Άνδρου και στον ιερό μητροπολιτικό ναό του Αγίου Αθανασίου Μυτιλήνης. Ιδιαίτερο καλλιτεχνικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η παλαιά εικόνα του Αγίου, η οποία φυλάσσεται στην ιερά μονή της Αγίας Αικατερίνης Σινά και χρονολογείται στα τέλη του 13ου αιώνα, καθώς και οι φυλασσόμενες παλαιές εικόνες του Αγίου στις ιερές μονές Διονυσίου και Κουτλουμουσίου του Αγίου Όρους, Σταυροβουνίου της Κύπρου, αλλά και στο Μουσείο Μπενάκη Αθηνών, που χρονολογείται το 1738. Είκοσι αιώνες έχουν περάσει από την εποχή, που έζησε και μαρτύρησε ο Άγιος ιερομάρτυς Αντίπας (92, 93, 94, 95, 96). Τί έχει άραγε να προσφέρει ένας μικρασιάτης Άγιος, ο οποίος μαρτύρησε για την αγάπη του Χριστού, στον εγωκεντρικό και αυτονομημένο από τον Θεό άνθρωπο του 21ου αιώνα, που απολαμβάνει πλουσιοπάροχα τις ανέσεις και τα αγαθά του πολιτισμού; Ο φλογερός ιεράρχης της Περγάμου, που διηκόνησε τον άνθρωπο ως ιατρός και ως επίσκοπος, στέλνει σε όλους μας ένα αφυπνιστικό και ελπιδοφόρο μήνυμα. Ως ιατρός έρχεται να μας υπενθυμίσει, ότι οι επιστήμονες έχοντας θεοποιήσει τις επιστημονικές τους γνώσεις και ικανότητες, ξέχασαν την ευεργετική παρουσία του Θεού στη ζωή και την επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Ως επίσκοπος έρχεται να διδάξει και να παραδειγματίσει τους ορθόδοξους κληρικούς, ιερείς και επισκόπους, ότι η διακονία τους στην Εκκλησία θα πρέπει να είναι ένας συνεχής αγώνας προσφοράς και θυσίας, που θα εμπνέεται και θα καθοδηγείται από την αγάπη του Χριστού. Ο Άγιος Ιερομάρτυρας Αντίπας έζησε κατά τους χρόνους του αυτοκράτορα Διομητιανού (81 - 96 μ.Χ.)

Ὁ Άγιος Διομήδης (30)

Σταθερή εορτή: Εορτάζει στις 16 Αυγούστου εκάστου έτους

Γεννήθηκε στην Ταρσό της Κιλικίας και σπούδασε την ιατρική επιστήμη. Η επιστημονική του γνώση δεν τον έκανε υπερήφανο, αλλά διατήρησε την ευσέβεια, στην οποία τον ανέθρεψαν οι γονείς του. Και όπως ο Κύριος, ο Ιατρός των σωμάτων και των ψυχών των ανθρώπων, «έλάλει αυτοίς περί τής βασιλείας του Θεού, και τους χρείαν έχοντας θεραπείας ίάσατο», μιλούσε δηλαδή σ' αυτούς για την βασιλεία του Θεού και γιάτρευε εκείνους που είχαν ανάγκη θεραπείας, έτσι και ο Διομήδης, μιμούμενος τον Κύριό του και Θεό του, εξασκούσε αφιλοκερδώς και φιλόανθρωπα τὸ ιατρικό του επάγγελμα. Συγχρόνως, όμως, με την θεραπεία των σωμάτων, ο Διομήδης κήρυττε με θέρμη στους ασθενείς και τὴ σωτηριώδη αλήθεια του Εύαγγελίου και βοήθησε πολλές ψυχές νὰ οδηγηθούν στο Σωτήρα Χριστό. Ο θεϊός ζήλος έφερε τον Διομήδη μέχρι τὴ Νίκαια της Βιθυνίας όπου εκεί, και θεράπευε ασθενείς και τὴν πίστη δίδασκε και καλλιεργούσε. Όταν όμως άρχισε ο διωγμός του Διοκλητιανού κατά των χριστιανών, η θεοκίνητη δραστηριότητα του Διομήδη καταγγέλθηκε στον αυτοκράτορα. Τότε αυτός διέταξε νὰ συλλάβουν τον Διομήδη. Αλλά πριν συλληφθε, ο Θεός τον κάλεσε κοντά Του και οι απεσταλμένοι στρατιώτες τον βρήκαν νεκρό. Και όμως, έτσι νεκρό τον αποκεφάλισαν!

Ο ΑΓΙΟΣ ΟΡΕΣΤΗΣ Ένας νεαρός ιατρός και αθλητής της πίστewς από τα Τύανα της Καππαδοκίας (106)

Σταθερή εορτή: Εορτάζει στις 10 Νοεμβρίου εκάστου έτους

Ανάμεσα στους χιλιάδες μάρτυρες, πού θυσιάστηκαν για τη σταθερή και ακλόνητη πίστη τους στον Σωτήρα και Λυτρωτή Χριστό είναι και ο νεαρός μάρτυς του Χριστού Ορέστης, που καταγόταν από τα Τύανα της Καππαδοκίας και ήταν ιατρός στο επάγγελμα. Ο Άγιος Ορέστης γεννήθηκε, έζησε και μαρτύρησε την εποχή, που αυτοκράτορας της Ρώμης ήταν ο σκληρός και παρανοϊκός Διοκλητιανός, ο οποίος είχε εξαπολύσει έναν αδυσώπητο διωγμό εναντίον των χριστιανών το 303μ.Χ. Ο νεαρός Ορέστης διακήρυττε με θάρρος, ότι ο μόνος αληθινός Θεός είναι ο Εσταυρωμένος και Αναστημένος Ιησούς. Το φλογερό κήρυγμά του παρεκίνησε πολλούς στο να ασπασθούν τον χριστιανισμό και να εγκαταλείψουν την ψεύτικη θρησκεία των ειδώλων. Όταν ο ηγεμόνας της περιοχής Μαξιμίνος πληροφορήθηκε, ότι ο Ορέστης κηρύττει τον χριστιανισμό, διέταξε να τον συλλάβουν και να τον φέρουν μπροστά του. Ο Μαξιμίνος προσπάθησε με υποσχέσεις και πλούσια δώρα να τον πείσει να προσκυνήσει τα άψυχα είδωλα. Οι προσπάθειες όμως του ηγεμόνα έμειναν άκαρπες και μία σειρά από φρικτά βασανιστήρια περίμεναν τον νεαρό Ορέστη. Αρχικά τον γύμνωσαν και τον μαστίγωσαν αλύπητα. Στη συνέχεια τον έριξαν στη φυλακή για επτά ημέρες χωρίς φαγητό με την ελπίδα, ότι θα άλλαζε γνώμη. Μέσα στη φυλακή η πίστη του νεαρού Ορέστη ενισχύθηκε τόσο πολύ, ώστε εξόργισε ακόμη περισσότερο τον Μαξιμίνο. Τότε έδωσε διαταγή να τον οδηγήσουν μπροστά σε

ειδωλολατρικό ναό για να συμμετάσχει σε θυσίες στους ψεύτικους θεούς. Αλλά ο αγωνιστής και μάρτυς του Χριστού έμεινε σταθερός στην πίστη του και προσευχόμενος, συνέτριψε ολοσχερώς τα άψυχα είδωλα. Βλέποντας ο τύραννος το ακλόνητο φρόνημα του νεαρού Ορέστη διέταξε να τρυπήσουν τους αστραγάλους με πυρωμένα καρφιά, να περάσουν αλυσίδες από τις τρύπες, που θα άνοιγαν με τα καρφιά και στη συνέχεια να τον δέσουν πίσω από ένα άγριο και αφηνιασμένο άλογο.

Το ζώο αφέθηκε ελεύθερο και άρχισε να τρέχει ασταμάτητα και με δυνατό καλπασμό, σέροντας τον Ορέστη πάνω σε ανώμαλο και πετρώδες έδαφος και σε απόσταση είκοσι τεσσάρων μιλίων. Ο νεαρός μάρτυς του Χριστού αιμόφυρτος και τραυματισμένος θανάσιμα, παρέδωσε το πνεύμα στον Ουράνιο Πατέρα στις 10 Νοεμβρίου του 304 μ.Χ., κερδίζοντας τον αμάραντο στέφανο της αγιότητας και χαρίζοντας στα σημερινά νειάτα της πατρίδος μας ένα λαμπρό και δυναμικό παράδειγμα τόλμης και αγωνιστικότητας, ακμαίου φρονήματος και σταθερής πίστεως στον ένα και αληθινό Θεό. Το λείψανο του Αγίου ρίχθηκε στο ποτάμι, αλλά ευσεβείς χριστιανοί το περισυνέλεξαν και το τοποθέτησαν στον περικαλλή ναό, τον οποίο ανήγειραν προς τιμήν του στα Τύανα, ενώ πολλοί ήταν εκείνοι, που θεραπεύτηκαν από τη θαυματουργική επέμβαση του Αγίου. Η φήμη των αναρίθμητων θαυμάτων του και η συρροή πλήθους προσκυνητών οδήγησαν στην ίδρυση μοναστηριού γύρω από τον ναό, αλλά και στην ανέγερση μεγαλοπρεπούς ναού επ' ονόματί του στην Κωνσταντινούπολη.

Ο Ι. Ναός του Αγίου Ορέστου στο χωριό Σκουραίικα της Σάμου

Ο Άγιος μάρτυς Ορέστης, του οποίου η μνήμη τιμάται από την Ορθόδοξη Εκκλησία μας στις 10 Νοεμβρίου, υμνείται και γεραίρεται ως γενναίος στρατιώτης Χριστού και μέσα από την ακολουθία του, την οποία εποίησε το 1904 στο Άγιο Όρος ο π. Χρυσόστομος Λαυριώτης. Η μνήμη του εορτάζεται στον ιερό πανεπιστημιακό ναό του Αγίου Αντίπα στο Γουδί Αθηνών, ο οποίος ανεγέρθηκε το 1974 με την προτροπή και συμβολή του αοίδιμου διαπρεπούς επιστήμονος κ. Ορέστου Λουρίδη. Τα τελευταία επίσης χρόνια έχει ανεγερθεί περικαλλές παρεκκλήσιο επ' ονόματι του Αγίου

μάρτυρος Ορέστου στην όμορφη παραθαλάσσια περιοχή Πέρη του χωριού Σκουραίικα Σάμου.

Ο Άγιος Παντελεήμων (29)

Σταθερή εορτή: Εορτάζει στις 27 Ιουλίου εκάστου έτους

Ο Άγιος Παντελεήμων (Παντολέον το πρότερον όνομα) καταγόταν από τη Νικομήδεια της Μικράς Ασίας και έζησε στα χρόνια του Μαξιμιανού (286 – 305 μ.Χ.). Ο πατέρας του λεγόταν Ευστόργιος και ήταν ειδωλολάτρης αξιωματούχος, μέλος της συγκλήτου. Η μητέρα του λεγόταν Ευβούλη και ήταν θερμή Χριστιανή. Το όνομα που έδωσαν στο παιδί τους ήταν Παντολέον .Εκπαιδεύτηκε στην ιατρική από τον Ευφρόσυνο και κατηχήθηκε στη χριστιανική πίστη και βαπτίσθηκε από τον πρεσβύτερο Ερμόλαο που ήταν ιερέας της Εκκλησίας της Νικομήδειας. Ένα εντυπωσιακό γεγονός κάνει τον Παντολέοντα να πάρει τη σοβαρή και γενναία απόφαση να δεχθεί το Άγιο Βάπτισμα, να γίνει Χριστιανός. Ενώ περπατούσε στο δρόμο συνάντησε ένα παιδί που το δάγκωσε μια οχιά και πέθανε. Λέει λοιπόν στον εαυτό του: Θα προσευχηθώ στο Χριστό να αναστήσει αυτό το παιδί και αν πράγματι το παιδί αναστηθεί, εγώ πια δεν υπάρχει λόγος να καθυστερώ τη βάπτισή μου, θα γίνω Χριστιανός, θα πιστέψω ότι ο Χριστός είναι ο Θεός ο αληθινός, ο Σωτήρας του κόσμου. Αυτά σκέφτηκε και προσευχήθηκε θερμά στον Κύριο. Αμέσως το παιδί ζωντάνεψε και το φίδι απέθανε.

Από τότε ο Παντολέον έγινε ανάργυρος ιατρός. Θεράπευε με τη δύναμη του Ιησού Χριστού τους ασθενείς, χωρίς να παίρνει καθόλου χρήματα. Ακόμη, όταν έβρισκε φτωχούς τους βοηθούσε ποικιλότητα, δίνοντας τους χρήματα και άλλα

αναγκαία είδη. Ένα από τα πιο εντυπωσιακά θαύματα του Αγίου ήταν η θεραπεία ενός τυφλού, με τη δύναμη και πάλι του παντοδύναμου Θεού μας, του Χριστού. Οι θαυμαστές θεραπείες του Αγίου προκάλεσαν το θαυμασμό των κατοίκων της Νικομήδειας, αλλά και το μίσος και το φθόνο των άλλων ιατρών της πόλης. Οι τελευταίοι κατάγγειλαν τον Παντολέοντα στον Αυτοκράτορα Μαξιμιανό, το φοβερό αυτό διώκτη του Χριστιανισμού. Ο τυφλός, ανέφερε το γεγονός της θεραπείας του στον Αυτοκράτορα, λέγοντάς του ότι τον θεράπευσε ο Παντολέων στο όνομα του Χριστού, στον οποίο και ο ίδιος πλέον πίστευε. Ο Αυτοκράτορας αφού τον άκουσε, αμέσως διέταξε και τον αποκεφάλισαν. Ο ίδιος ο Παντολέων προσήχθη στον Μαξιμιανό, ο οποίος διέταξε τον βασανισμό του με σκοπό την άρνηση της πίστεώς του. Ο Άγιος βασανίσθηκε σκληρά με διάφορους τρόπους, όμως δεν υπέκυψε στις πιέσεις αφού ο Κύριος εμφανίσθηκε μπροστά του με τη μορφή του πνευματικού του Ερμόλαου και του έδωσε θάρρος. Τέλος διατάχθηκε ο αποκεφαλισμός του και τότε ακούστηκε φωνή από τον ουρανό που τον καλούσε όχι ως Παντολέοντα αλλά ως Παντελεήμονα. Μόλις όμως ο δήμιος άπλωσε το χέρι του για να κόψει με το σπαθί του το κεφάλι του Αγίου, το σπαθί λύγισε και το σίδερο έλιωσε σαν κερι. Μπροστά σε τέτοιο θαύμα και οι παραβρισκόμενοι στρατιώτες έγιναν χριστιανοί. Τότε ο Άγιος εκουσίως παραδόθηκε στο μαρτύριο. Λέγεται ότι από τη πληγή του δεν έτρεξε αίμα αλλά γάλα και το δέντρο της ελιάς, στο οποίο τον είχαν δέσει καρποφόρησε ξαφνικά. Το Τίμιο Σώμα του Αγίου τάφηκε με τιμές από τους Χριστιανούς. Καθώς ελεούσε τους πάντες, μετονομάστηκε σε Παντελεήμων.

Και καθώς δε θεράπευε μονάχα, αλλά φρόντιζε και να ελεεί τους πεινασμένους, να προσφέρει άρτο σε όσους δεν είχαν να φάνε, καθιερώθηκε στη συνείδηση του λαού μας και ως «ο προστάτης των αρτοποιιών»!

Ο Γεώργιος Μέγας στο έργο του «Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας» καταγράφει χαρακτηριστικά: «Οι τρόποι με τους οποίους ο άγιος παρέχει πλούσια τις θεραπείες του είναι πολλοί και διάφοροι. Συνήθως οι ασθενείς προσφεύγουν στ' αγιάσματά του. Στην Κίο (Καύκασο) «όποιος πονούσε πήγαινε στον άγιο Παντελεήμονα κι έπαιρνε ένα βάσταγμα (αφιέρωμα) από την εικόνα του και το κρεμούσε στο εικονοστάσι του. Το είχε εκεί, ώσπου να γινότανε καλά ο άρρωστος,

κατόπιν έκανε κι αυτός ένα όμοιο βάσταγμα κι επήγαινε και τα κρεμούσε και τα δύο στον άγιο Παντελεήμονα».» «Ο Άγιος Παντελεήμονας ήταν ιδιαίτερα γνωστός και αγαπητός στον Πόντο, όπως αναφέρει και ο Ιωάννης Μελετίδης. Ήταν και είναι γιατρός για όλες τις ασθένειες και τα σωματικά ελαττώματα. Χαρακτηριστικά έλεγαν: «*Ούμπαν κοτζοί κι ούμπαν στραβοί στον Αι Παντελεήμονα*» (δηλαδή όπου κουτσοί και όπου στραβοί στον άγιο Παντελεήμονα).Όλοι προσδοκούσαν ότι θα έβρισκαν γιατρεία από τον Άγιο. Μόνο η γερασμένη καρδιά, πίστευαν, δεν παίρνει θεραπεία. «Οι άρρωστοι ολ' χαίρουνταν, ελπίζ' νε να λαρούνταν και μονάχον το γερασμένον η καρδά λαρωμονήν κι παίρει (δηλ. οι άρρωστοι όλοι χαίρονταν, ελπίζανε να θεραπευτούν και μόνο η γηρασμένη η καρδιά θεραπεία δεν παίρνει)».Στον Πόντο και το Καρς (Καύκασος) υπήρχαν πολλές εκκλησίες και εξωκλήσια στη χάρη του Αγίου. Μάλιστα λέγεται πως την ημέρα της γιορτής του επικρατούσε αυστηρά αργία από κάθε χειρωνακτική εργασία. Εξάιρεση, αποτελούσε μόνο η βοήθεια σε χήρες, ορφανά και ανήμπορους.Η συρροή του κόσμου στα θρησκευτικά πανηγύρια, που είχαν και εμπορικό χαρακτήρα, ήταν ιδιαίτερα μεγάλη στα εξωκλήσια. Πήγαιναν και από μεγάλες αποστάσεις με τα πόδια, ως τάμα για να εναποθέσουν τις ελπίδες τους στον Άγιο για τη θεραπεία κάποιας ασθένειας. Μάλιστα, έταζαν ή έφερναν τάματα. Η εκκλησία μας τιμά την μνήμη του την 27η Ιουλίου.

Όσιος Πασικάκος Επίσκοπος Συνάδων (70)

Σταθερή εορτή. Εορτάζεται στις 13 Μαΐου εκάστου έτους.

Άγιοι που εορτάζουν: Όσιος Πασικακος Επισκοπος Συναδων

Πασικακου προστρέχων τῷ λειψάνῳ, Παθῶν κακούντων παῦσιν εὕρισκει
ξένην.

Βιογραφία

Ο Όσιος Πασικάκος καταγόταν από την Απάμεια της Βιθυνίας και έζησε στα χρόνια του βασιλιά Μαυρικήου (582 - 602 μ.Χ.). Είχε γονείς ευσεβείς και επίσημους στο γένος.

Από μικρός στο δρόμο του Θεού με την ειλικρινή πίστη του και την άμεμπτη ζωή του, σπούδασε όχι μόνο Θεολογία, αλλά και ιατρική για να την εξασκήσει δωρεάν υπέρ των φτωχών. Όταν Πατριάρχης Κωνσταντινούπολης ήταν ο Κυριάκος (606 μ.Χ.), εκτιμώντας τις μεγάλες αρετές του Πασικάκου, τον έπεισε να καταταχθεί στον Ιερό κλήρο και έπειτα τον ανέδειξε επίσκοπο Συνάδων. Από τη νέα του θέση ο Πασικάκος εργάστηκε για την καλύτερη στερέωση των πιστών και την εξαφάνιση των αιρέσεων από την επαρχία του, χρησιμοποιώντας την ευεργετική

και θαυμάσια μάχαιρα της διδασκαλίας του θείου λόγου. Ο βασιλιάς Μαυρίκιος τον είχε περί πολλού, επειδή τον θεράπευσε από σοβαρότατη ασθένεια, και από ευγνωμοσύνη καθιέρωσε για την επισκοπή του ετήσιο χρηματικό βοήθημα. Απεβίωσε ειρηνικά, μοχθώντας για την επισκοπή του μέχρι τελευταίας του πνοής.

Ο Άγιος Τρύφων ο Μεγαλομάρτυς (108)

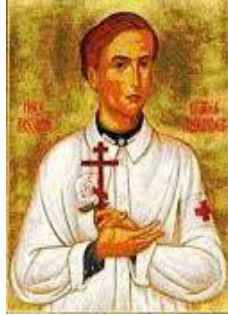

Σταθερή εορτή. Εορτάζεται στις 1 Φεβρουαρίου εκάστου έτους.

Είναι πρακτικός γιατρός που θεραπεύει τις ψυχικές παθήσεις. Θεωρείται και πρακτικός ορθοπαιδικός γιατί «τρίβει τα κόκαλα» και ο πρώτος πλαστικός γιατρός που κόλλησε τη μύτη σε ρινοκοπία ασεβούς προς την εορτή του, τον οποίο συγχώρεσε. Επίσης στον Πόντο (ήταν Πόντιος Άγιος από τη Λάμψακο) τον λένε και «Στρύφωνα», γιατί προκαλεί συστροφή του εντέρου σε νεογέννητα, όταν οι μητέρες τους δεν τιμούσαν τη μνήμη του.

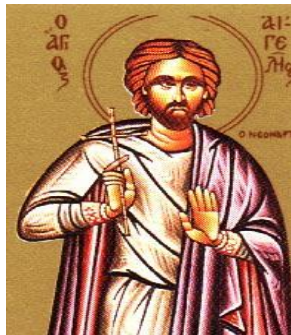

Ο Άγιος Αλέξανδρος

Ο πρώτος μάρτυρας ιατρός είναι ο Άγιος Αλέξανδρος. Όχι ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως που εορτάζεται στις 30 Αυγούστου, αλλά ένας ιατρός από τη Φρυγία, που έζησε τον 2ο μ.Χ. αιώνα και βρήκε μαρτυρικό θάνατο το 177 μ.Χ. στο Λουγδούνο, τη σημερινή Λυών. Είναι σχετικά άγνωστος και εορτάζεται μόνο από την Δυτική Εκκλησία στις 24 Απριλίου, ενώ θάπρεπε να εορτάζεται και από την Ορθόδοξη Εκκλησία αφού είναι μάρτυρας του 2ου αιώνα, πολύ πριν δηλ. το Σχίσμα.

Ὁ Ἅγιος Ἀγγελῆς ὁ Νεομάρτυρας γιατρός ἀπὸ τὸ Ἄργος (75, 76)

Σταθερή εορτή: Εορτάζει στις 3 Δεκεμβρίου εκάστου έτους

Ημ. Κοιμήσεως: 3 / 12 / 1813

Ευλαβής, φιλήσυχος, φιλακόλουθος καὶ ευσεβής ο Αγγελῆς, έκανε τὸ έπάγγελμα του γιατρού στο Ἄργος. Σέ κάποια θρησκευτική συζήτηση με έναν Γάλλο, υπεραμύνθηκε τήν Χριστιανική πίστη καὶ δέχτηκε νά μονομαχήσει χωρίς όπλο με τόν Γάλλο, πού ήταν οπλισμένος. Ὁ Γάλλος μπροστά στην πίστη του Αγγελή δείλιασε καὶ ο Αγγελῆς αναδείχτηκε καὶ επίσημα νικητής. Μετά τή νίκη αυτή ο Αγγελῆς, αποφάσισε νά μαρτυρήσει για τόν Χριστό.

Εγκατέλειψε λοιπόν τήν ιατρική καὶ κλείστηκε στο υπερώο του σπιτιού του. Ξαφνικά όμως, άγνωστο για ποιό λόγο, τὸ Σάββατο του Λαζάρου του έτους 1813, αρνήθηκε τόν Χριστό καὶ έγινε Μουσουλμάνος! Επειδή δημιούργησε επεισόδιο σε καφενείο του Ναυπλίου, ενώ βρισκόταν μεθυσμένος, οι αρχές τόν εξόρισαν στη Χίο. Εκεί μετανοημένος, έβρεχε κάθε μέρα με δάκρυα μετανοίας τούς ναούς καὶ προσευχόταν. Επίσης έδινε αφορμές στους Τούρκους, επιζητώντας τὸ μαρτύριο. Κάποτε μπήκε σε κάποιο τελωνείο καὶ ομολόγησε ότι ήταν Χριστιανός.

Οι Τούρκοι τόν έδειραν ανελέητα καὶ τόν έκλεισαν σιδηροδέσμιο στη φυλακή του Κάστρου της Χίου. Αλλ' επειδή παρέμεινε σταθερός στην Χριστιανική ομολογία του, αποκεφαλίστηκε στις 3 Δεκεμβρίου 1813.

Άγιοι Ανάργυροι (26, 27, 28)

Χαίρε εικοσάς κρουνέ ιαμάτωνχαίρε εικοσάς πλημμυρίς θαυμάτωνχαίρε των τυφλών
η τελεία ανάβλεψις χαίρε χωλών και παραλύτων ανόρθωση χαίρετε Άγιοι Ανάργυροι

(Χαιρετισμοί Αγίων Αναργύρων)

Η εικοσάδα των Αγίων Αναργύρων αποτελείται κατ' αρχήν από τις τρεις δυάδες
Κοσμά και Δαμιανού.

Η πρώτη δυάδα των αδελφών Αγίων Κοσμά και Δαμιανού γεννήθηκε και έζησε επί
αυτοκράτορος Καρίνου (283-285 μ.Χ.) στη Ρώμη και λιθοβολήθηκαν από φθόνο από
συναδέλφους ιατρούς κατά τη συλλογή βοτάνων το 284. Είναι αυτοί που στη Δύση
πιστεύεται ότι έκαναν την πρώτη μεταμόσχευση κάτω άκρου.

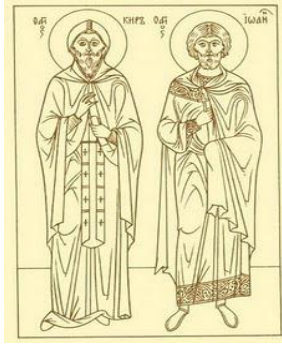
Γιορτάζουν την 1η Ιουλίου και στο Απολυτίκιο τους αναφέρεται καθαρά η καταγωγή
τους «Ως θείοι θεράποντες, και ιατήρες βροτών, ανάργυρον βλύζετε την θεραπείαν
ημίν, Ανάργυροι ένδοξοί' όθεν τους προσιόντας, τη σεπτή υμών σκέπη, ρύσασθε
νοσημάτων, και παθών ανιάτων, Κοσμά και Δαμιανέ, της Ρώμης βλαστήματα!»

Η δεύτερη δυάδα γεννήθηκε στη Μικρά Ασία . Μητέρα τους ήταν η Αγία Θεοδότη, που συχνά απεικονίζεται μαζί τους. Θεράπευαν και αυτοί δωρεάν τους αρρώστους και τα ζώα. Τελικά πέθαναν εν ειρήνη, πρώτα ο νεώτερος αδελφός Άγιος Δαμιανός και λίγες μέρες αργότερα ακολούθησε ο Άγιος Κοσμάς. Τάφηκαν και οι δύο στο Φερεμάν της Ασίας. Μετά το θάνατό τους συνέχισαν να γίνονται πολλά θαύματα στον ανεγερθέντα στη μνήμη τους ναό. Εορτάζουν την 1η Νοεμβρίου και στο κοντάκιο αναφέρεται: «Εκ της Ασίας, ώσπερ δύο αστέρες, εξ ανατείλαντες. Ανάργυροι θείοι, τη οικουμένη λάμπετε θαυμάτων ταις αυγαίς' νόσους μεν ιώμενοι, και δεινάς καχεξίας, χάριν δε παρέχοντες τοις πιστοίς ευρωστίοις, Δαμιανέ θεόφρον και Κοσμά, χειμαζομένων λιμένες πανείδιοι».

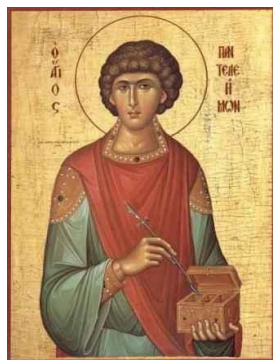
Η τρίτη δυάδα των Αγίων Αναργύρων Κοσμά και Δαμιανού καταγόταν από την Αραβία. Μαζί με τα άλλα τρία τους αδέρφια , Άνθιμο, Ευτρόπιο και Λεόντιο, επισκέπτονταν πόλεις και χωριά, θεράπευαν αρρώστους και κήρυσσαν την πίστη του Χριστού. Μετά από φοβερά βασανιστήρια αποκεφαλίστηκαν το 292 μ.Χ και τα πέντε αδέρφια μαζί επί Διοκλητιανού. Εορτάζουν στις 17 Οκτωβρίου.

Μία τέταρτη δυάδα Αγίων αναργύρων είναι οι Άγιοι Κύρος και Ιωάννης. Ο μεν Κύρος, ιατρός το επάγγελμα, καταγόταν από την Αλεξάνδρεια, ο δε Ιωάννης, στρατιωτικός, από την Έδεσσα Μεσοποταμίας. Ο Κύρος θεράπευε ανιδιοτελώς τους αρρώστους και κατά τους φοβερούς διωγμούς του Διοκλητιανού κατέφυγε σ'ένα μοναστήρι στον Αραβικό κόλπο.

Ακούγοντας για το σπουδαίο έργο του, ο Ιωάννης εγκατέλειψε τη στρατιωτική σταδιοδρομία του και έγινε στενός συνεργάτης του Αγίου Κύρου και τον βοηθούσε στο ιατρικό και φιλανθρωπικό του έργο.

Βασανίστηκαν και οι δυο και τελικά θανατώθηκαν με αποκεφαλισμό όταν πήγαν να συνδράμουν στη φυλακή την Αγία Αθανασία και τις τρεις κόρες της, που είχαν συλληφθεί για τη Χριστιανική τους πίστη. Μαζί τους θανατώθηκαν και οι τέσσερις αυτές γυναίκες. Συχνά απεικονίζονται όλοι μαζί, ιατρός όμως ήταν μόνο ο Κύρος.

Κεντρική μορφή στην εικοσάδα των Αγίων Αναργύρων είναι εκείνη του Αγίου Μεγαλομάρτυρα και Ιαματικού Παντελεήμονα, που καταγόταν απ' τη Νικομήδεια. Το αρχικό του όνομα ήταν Παντολέων και μετονομάστηκε λόγω της φιλανθρωπικής του δράσης σε Παντελεήμονα. Σπούδασε ιατρική κοντά στον ιατρό Ευφρόσυνο. Αργότερα μοίρασε την περιουσία του σε φτωχούς και φυλακισμένους, απελευθέρωσε τους δούλους του και γιάτρευε αρρώστους δωρεάν. Με την θεραπεία ενός τυφλού και ενός παράλυτου προκαλεί το φθόνο των συναδέλφων του, που τον συκοφαντούν στον τότε αυτοκράτορα Μαξιμιανό (286-308 μ.Χ.). Επειδή δεν απαρνείται την πίστη του, βασανίζεται και αποκεφαλίζεται το 306 μ.Χ. μαζί με τους δασκάλους τους στο Χριστιανισμό Αγίους Εμόλαο, Έρμιππο και Ερμοκράτη.

Από τους τρεις μόνο ο Ερμόλαος ανήκει ως δάσκαλος του Αγίου Παντελεήμονα στην εικοσάδα των Αγίων Αναργύρων, παρότι δεν ήταν ιατρός αλλά ιερέας.

Πραγματοποίησαν μεταμόσχευση οι άγιοι Κοσμάς και Δαμιανός;

Η πρώτη μεταμόσχευση από τους Αγίους Κοσμά και Δαμιανό

Ο κ. Βασίλειος Κέκης, καθηγητής της χειρουργικής του Πανεπιστημίου Αθηνών και Διευθυντής χειρουργός του «Ιατρικού Κέντρου Αθηνών» έζησε στη Βοστώνη Αμερικής το 1962, μια έντονη θρησκευτική εμπειρία, σε σχέση με θαυμαστές θεραπείες των Αγίων Αναργύρων, τις οποίες αναφέρουμε στην συνέχεια, όπως τις κατέγραψε ο ίδιος, προς δόξα του Θεού και τιμήν των Αγίων Κοσμά και Δαμιανού. Τον Μάιο του 1962 μεταφέρθηκε επειγόντως στο τμήμα του Γενικού Νοσοκομείου της Μασαχουσέτης στην Βοστώνη Αμερικής, ένα μικρό αγόρι ηλικίας δώδεκα ετών στο

οποίο είχε αποκοπεί το δεξί του χέρι λίγο πιο κάτω από τον ώμο μετά από ένα τροχαίο ατύχημα. Μετά από επιτυχή χειρουργική επέμβαση επετεύχθη η ανασυγκόλληση του άκρου και μετά από λίγο καιρό ο μικρός μαθητής επανήλθε στην ομάδα μπίιζ-μπολ του σχολείου του. Μετά την επιτυχία αυτή, ο ημερήσιος και περιοδικός τύπος της Αμερικής θέλησε να λάβει λεπτομέρειες για το γεγονός και γι' αυτό από το Νοσοκομείο οργανώθηκε Press conferences μετά των χειρουργών, οι οποίοι έλαβαν μέρος στην εγχείρηση αυτή. Κατ' αρχήν, ένας από τους δημοσιογράφους ρώτησε εάν το Mass. General Hospital διεκδικούσε την προτεραιότητα για ένα τέτοιο είδος χειρουργικής επέμβασης. Τότε προς έκπληξη όλων ο διευθυντής του Νοσοκομείου, χειρουργός E.D. Churchill απάντησε ως εξής: «Όχι, δεν διεκδικούμε τέτοια προτεραιότητα, διότι μια άλλη ομάδα γιατρών οι Άγιοι Κοσμάς και Δαμιανός περί το 400 μ.Χ. ακρωτηρίασε το κάτω άκρο ενός άνδρα, το οποίο έπασχε από γάγγραινα και το αντικατέστησε με ενός άλλου υγιούς από ένα Άραβα, ο οποίος μόλις είχε πεθάνει». Το περιοδικό του M.G. Hospital δημοσίευσε τότε ένα ζωγραφικό πίνακα του 14ου αιώνα με θέμα «Το θαύμα του μαύρου Ποδιού», των Αγίων Κοσμά και Δαμιανού. Το ιατρικό περιοδικό Spectrum της εταιρείας «Pfizer», θέλοντας να δημοσιεύσει έναν έγχρωμο πίνακα με το θαύμα, ανακάλυψε ότι υπάρχουν πλέον των 1500 ζωγραφικών πινάκων της εποχής της Αναγέννησης στα διάφορα μουσεία και εκκλησίες της Ευρώπης, οι οποίοι απεικονίζουν το γεγονός της μεταμοσχεύσεως του μέλους από τους αγίους Κοσμά και Δαμιανό.

Το θαύμα

Κάποιος προσβληθείς από γάγγραινα του δεξιού κάτω άκρου εκοιμήθη μία νύχτα στην Βασιλική των Αγίων Κοσμά και Δαμιανού στην Ρώμη. Οι ιατροί αδελφοί εμφανίστηκαν σ' αυτόν κατά την διάρκεια του ύπνου έχοντας μαζί του φάρμακα και χειρουργικά εργαλεία. Ο ένας εκ των αδελφών ακρωτηρίασε το κάτω άκρο του αρρώστου πάνω από το γόνατο. Ο άλλος πήγε στο κοιμητήριο του Αγίου Πέτρου στο Chains και αφού απέκοψε το άκρον ενός Άραβα ο οποίος είχε ταφεί την ίδια μέρα, το έφερε και το συγκόλλησε στην θέση του ακρωτηριασθέντος άκρου του αρρώστου. Το πάσχον άκρο τοποθετήθηκε στο τάφο πλησίον του νεκρού Άραβα.

Την επόμενη μέρα το πρωί ο ασθενής αντελήφθη ότι το πόδι του πράγματι είχε αντικατασταθεί από ένα υγιές μαύρο άκρο και ανέφερε το νυκτερινό όραμα. Μερικοί αμφισβήτησαν τα λεγόμενά του και επήγαν στον τάφο του Άραβα, τον οποίον όταν άνοιξαν βρήκαν πλησίον του σώματος του νεκρού το γαγγραινώδες άκρο του αρρώστου.

Η διάδοση του θαύματος

Το θαύμα διαδόθηκε μέσα από ένα πλήθος ζωγραφικών πινάκων . Το 1438 ο ζωγράφος Fra Angelico ειδικά μισθώθηκε από τον Cosimo για την απεικόνιση ζωγραφικών πινάκων με θέματα από τη ζωή των Αγίων. Τους πίνακες αυτούς τους βρίσκει σήμερα ο επισκέπτης στο Μουσείο του Αγίου Μάρκου στη Βενετία της Ιταλίας. Πολλοί άλλοι υπάρχουν στην πινακοθήκη του Μονάχου, την Ακαδημία ενός Φλωρεντίας, το Λούβρο των Παρισίων και σε διάφορες εκκλησίες ενός Ευρώπης. Και στην Ελλάδα στην εκκλησία των Αγίων Αναργύρων Βέροιας, βρίσκεται μια αγιογραφία-τοιχογραφία που απεικονίζει το θαύμα του «Μαύρου ποδιού». Σήμερα εικόνες του θαύματος του «Μαύρου ποδιού» μπορούμε να βρούμε ενός πρώτες σελίδες των περισσότερων κλασικών βιβλίων Μεταμοσχεύσεων με σχόλια σχετικά για την πρώτη γνωστή κι επιτυχημένη αλληλομεταμόσχευση έστω και υπό την αναφορά ενός θαύματος.

Ἡ Ἁγία Νέα Ὁσιομάρτυς Ἐλισάβετ Θεοδώροβνα Η ΜΕΓΑΛΗ ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ
(58)

Ἡ αγία Ἐλισάβετ γεννήθηκε τὴν 1η Νοεμβρίου τὸ 1864. Πατέρας της ἦταν ὁ Μέγας Δούκας Λουδοβίκος Δ' της Δαρμστάτης, πρωτεύουσας της Ἑσσης στὴ Γερμανία καὶ μητέρα της ἡ πριγκίπισσα Ἀλίκη, κόρη της Βικτωρίας, βασίλισσας της Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἴρλανδίας. Εἶχε ἄλλα ἕξι ἀδέλφια ἐκ των οποίων ἡ μία ἦταν ἡ αυτοκράτειρα της Ρωσίας Ἀλεξάνδρα, σύζυγος του τσάρου Νικολάου Β'. Σὲ ηλικία δεκατεσσάρων ἐτῶν ἡ Ἐλισάβετ ἔχασε τὴ μητέρα της καὶ μαζί μὲ τὴ μεγαλύτερη ἀδελφή της Βικτωρία ἀνέλαβαν τὴν ἀνατροφή των μικρῶν παιδιῶν της οἰκογένειας. Ἡ Ἐλισάβετ ἦταν ἀπὸ τὴν παιδική της ηλικία μία ιδιαίτερα ευαίσθητη ψυχὴ, ἡ οποία χαρακτηριζόταν ἀπὸ βαθύτατη ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν συνάνθρωπό της. Ἡ οἰκογένειά της ἀνήκε στὸν προτεσταντισμὸ καὶ ἦταν τακτικότερη στις διάφορες θρησκευτικὲς συνάξεις. Ἦταν ἐπίσης προικισμένη μὲ τὸ χάρισμα της ζωγραφικῆς καὶ τὰ ἔργα της παρουσίαζαν ἐξαιρετικὴ ωραιότητα.

Ἀγαποῦσε τὴ φύση καὶ τὴν ἡσυχία καὶ προτιμοῦσε νὰ περνᾷ τίς ὥρες της μέσα στὸ ζεστὸ οἰκογενειακὸ της περιβάλλον μακριὰ ἀπὸ τοὺς θορύβους της πόλης.

Τὸ 1884 παντρεύτηκε τὸν μέγα Δούκα της Ρωσίας Σέργιο Ἀλεξάνδροβιτς, γιὸ του τσάρου Ἀλεξάνδρου Β' καὶ ἀδελφὸ του τσάρου Ἀλεξάνδρου Γ'. Ἡ Ἐλισάβετ μετακόμισε πιά μόνιμα στὴ Ρωσία ὅπου ἀρχισε νὰ μελετᾷ μὲ ἐπιμέλεια τὴ ρωσικὴ γλῶσσα ἐπιθυμώντας νὰ ζεῖ κοντὰ στὸν ἀπλὸ ρωσικὸ λαό, τὸν ὁποῖο θαύμαζε γιὰ τὴ

μεγάλη του πίστη και ευλάβεια πρὸς τὸν θεό. Ο σύζυγός της ἦταν ἐπίσης πολὺ πιστὸς καὶ ἡ ζωὴ του ἦταν ζυμωμένη μὲ τὴν ὀρθόδοξη μυστηριακὴ καὶ λατρευτικὴ ζωὴ. Τηρούσε μὲ ἀκρίβεια ὅλες τὶς διατεταγμένες νηστείες τῆς Ἐκκλησίας, ἐξομολογεῖτο, ἐκκλησιαζόταν καὶ κοινωνοῦσε τακτικώτατα. Τὸν ἐλεύθερό του χρόνο τὸν ἀφιέρωνε κυρίως στὴν προσευχή, τὴ μελέτη πνευματικῶν βιβλίων καὶ τὶς συζητήσεις γύρω ἀπὸ πνευματικὰ θέματα. Παρ' ὅλα αὐτὰ ποτέ του δὲν προσπάθησε νὰ πείσει τὴ σύζυγό του νὰ εγκαταλείψῃ τὸν προτεσταντισμὸ καὶ νὰ δεχθῆί τὴ δική του πίστη. Ἡ καρδιά ὁμως τῆς Ἐλισάβετ εἶχε ἐλκυσθεῖ ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὴν ὀρθοδοξία, διότι ὡς ἄνθρωπος ποὺ πραγματικὰ ζητοῦσε τὸν Θεὸ κατάλαβε ὅτι ἡ ἀλήθεια βρισκόταν μόνο στοὺς κόλπους τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας. Τὸ 1888 μαζί μὲ τὸν σύζυγό της ἐπισκέφθηκαν τοὺς Ἁγίους Τόπους γιὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰ ἐγκαίνια τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ τῆς Ἁγίας Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς στὸν κήπο τῆς Γεθσημανῆ, ὁ ὁποῖος ἀνηγέρθη μὲ δαπάνες τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Γ' καὶ τῶν ἀδελφῶν του, ἐκ τῶν ὁποίων ἓνας ἦταν καὶ ὁ σύζυγος τῆς Ἐλισάβετ, Μέγας Δούκας Σέργιος. Οἱ ἐμπειρίες ποὺ ἐζήσε μυστικὰ στὰ βάθη τῆς καρδίας τῆς Ἐλισάβετ κατὰ τὴν παραμονή τῆς στῆ θεοβάδιστη γῆ ἀπετέλεσαν τὴν τελικὴ ὠθηση γιὰ νὰ εἰσέλθῃ στὴν ὀρθόδοξη πίστη. Τόση ἦταν ἡ ἔνταση τῶν ἐντυπώσεων τῆς ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Τόπους ὥστε κάποια στιγμή ἀναφώνησε Πόσο θὰ ἠθέλα νὰ ταφῶ ἐδῶ!».

Σὲ ἐπιστολὴ τῆς πρὸς τὸν πατέρα τῆς αὐτῆ τὴν ἐποχὴ γράφει σχετικὰ: «Ἐδῶ καὶ περισσότερο ἀπὸ ἐνάμισυ χρόνο σκέφτομαί καὶ μελετῶ καὶ προσεύχομαί στὸν Θεὸ νὰ μου δείξῃ τὸν σωστὸ δρόμο, καὶ ἔχω καταλήξῃ ὅτι μόνο σ' αὐτὴ τὴ θρησκεία (τὴν ὀρθοδοξία) μπορῶ νὰ βρῶ ὅλη τὴν ἀληθινὴ καὶ δυνατὴ πίστη ποὺ πρέπει νὰ ἔχει κανεὶς στὸν Θεὸ γιὰ νὰ εἶναι καλὸς χριστιανός.

Πόσο ἀπλὸ θὰ ἦταν νὰ παραμείνω ὅπως εἶμαι τώρα ἀλλὰ πόσο υποκριτικὴ, πόσο ψεύτικη θὰ ἦμουν - πῶς νὰ τολμήσω νὰ πῶ ψέματα σὲ ὅλους; — νὰ προσποιούμαι ὅτι εἶμαι προτεστάντης σὲ ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ ὅταν ἡ ψυχὴ μου στὴν πραγματικότητά ἀνήκει σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴ θρησκεία».

Η Ελισάβετ της Έσσης (μετέπειτα Αγία Ελισάβετ) με τὸν σύζυγὸ της, Σέργιο Αλεξάντροβιτς, μεγάλο δούκα της Ρωσίας.

Δυστυχώς, παρ' ὅλες τίς προσπάθειες ποὺ ἔκανε ἡ Ελισάβετ δὲν κατόρθωσε νὰ δώσει στὸν πατέρα της καὶ στὸ ευρύτερο οικογενειακό της περιβάλλον νὰ καταλάβουν αὐτὸ ποὺ βίωνε. Ἡ απογοήτευση ἐκ μέρους της οικογένειάς της ἦταν μεγάλη καὶ θεώρησαν τὸ βήμα της αὐτὸ ὡς ἀποτέλεσμα ἄλλων παραγόντων καὶ ὄχι ὡς κάτι ποὺ ἡ ἴδια πραγματικὰ ἐπιθυμοῦσε.

Ἡ Ελισάβετ ὁμῶς εἶχε πιά γνωρίσει τὴν ἀλήθεια τόσο δυνατὰ, ὥστε τίποτα δὲ μπορούσε νὰ τὴν κρατήσει ἀπὸ τὸ νὰ πραγματοποιήσει αὐτὴν της τὴν ἀπόφαση. Ἐτσι, ἀφοῦ κατηγήθηκε καὶ ἀφιέρωσε αρκετὸ χρόνο στὴν προσευχὴ καὶ τὴ μελέτη, τὸ 1891 κατὰ τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου προσχώρησε ἐπίσημα πλέον στὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἡ νεοφώτιστη Ελισάβετ μετὰ τὴν προσχώρησή της στὴν ὀρθοδοξία, ἐπιδόθηκε σὲ μεγάλες φιλανθρωπικὲς δραστηριότητες.

Δὲν ἦταν ἄνθρωπος ποὺ ἀπλὰ ἠθέλε νὰ βοηθᾷ τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὸ ὕψος της βασιλικῆς της καθέδρας, ἀλλὰ ἐσπευδε ἡ ἴδια νὰ συνεισφέρει πρακτικὰ μὲ κάθε τρόπο τὴ βοήθειά της σὲ ὅσους τὴ χρειάζονταν. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ρωσο-ιαπωνικοῦ πολέμου τὸ 1904 ὀργάνωσε τὰ στρατιωτικὰ νοσοκομεία, ἐπισκεπτόταν τοὺς τραυματίες καὶ ἔκανε ἐράνους γιὰ τίς ἀνάγκες των στρατιωτῶν.

Ἡ μεγάλη δούκισσα της Ρωσίας, Ελισάβετ Θεοδώροβνα καὶ ἡ αυτοκράτειρα πασῶν των Ρωσιῶν, Αλεξάνδρα Θεοδώροβνα μετὸν αυτοκράτορα πασῶν των Ρωσιῶν Νικόλαο Αλεξάντροβιτς.

Όπως όμως συμβαίνει πάντοτε σε περίοδο πολέμου, δεν έλειψαν οι διάφορες λαϊκές εξεγέρσεις εκ μέρους αυτών που θεωρούσαν τους άρχοντες ως υπαιτίους των δεινών που προκαλούσε ο πόλεμος.

Αποτέλεσμα αυτής της λαϊκής δυσφορίας ήταν και οι διάφορες πολιτικές δολοφονίες. Ένα από τα θύματα αυτών των αντιδραστικών εκδηλώσεων ήταν και ο σύζυγος της Ελισάβετ, ο οποίος την περίοδο αυτήν διατελούσε Γενικός Κυβερνήτης της Μόσχας. Ο Μέγας Δούκας Σέργιος δολοφονήθηκε στις 4 Φεβρουαρίου του 1905 από μέλος του σοσιαλιστικού επαναστατικού κόμματος.

Μπροστά στο γεγονός αυτό η Ελισάβετ αποκάλυψε το πραγματικό μεγαλείο της ψυχής της, διότι μετά τη σύλληψη του δολοφόνου του συζύγου της, δεν δίστασε να τον επισκεφθεί στη φυλακή και να προσπαθήσει με ειλικρινή αγάπη να τον πείσει να εγκαταλείψει τις ακραίες αναρχικές του ιδέες. Αποκορύφωμα της Χριστομίμητης αγάπης της προς τους εχθρούς της ήταν το να ζητήσει από τον τσάρο Νικόλαο Β' να μη θανατώσει τον ένοχο του εγκλήματος αυτού. Η εξέλιξη αυτή στη ζωή της Ελισάβετ την οδήγησε σε μία νέα μεγάλη απόφασή αντάξια της μεγαλειότητας της καρδιάς της. Εγκατέλειψε κάθε επίγεια απόλαυση και κάθε άνεση της ζωής της στα βασιλικά ανάκτορα και ασπάσθηκε τον μοναχικό βίο. Ίδρυσε μία πρότυπη μονή με την ονομασία Ελέους και Αγάπης, την οποία αφιέρωσε στις αγίες Μάρθα και Μαρία, με σκοπό τη διακονία του πτωχού και πάσχοντος λαού. Μέσα στη μονή, της οποίας η Ελισάβετ ανέλαβε την ηγουμενία, λειτούργησαν ξενώνας, ορφανοτροφείο, νοσοκομείο, σχολείο, βιβλιοθήκη καθώς και διάφοροι άλλοι χώροι για την ποικίλη στήριξη των ανθρώπων που κατέφευγαν στην αδελφότητα για βοήθεια.

Η χήρα μεγάλη δούκισσα Ελισάβετ με πένθιμη περιβολή τὸ 1905.

Η ζωή της αγίας μέσα στο μοναστήρι ήταν άκρως ασκητική. Σε αντίθεση με τα πολυτελή κρεβάτια και τα πλούσια γεύματα που απολάμβανε στα βασιλικά ανάκτορα, τώρα ξεκουραζόταν σε ένα ξύλινο κρεβάτι χωρίς στρώμα και νήστευε με μεγάλη αυστηρότητα. Παρ' όλη όμως την ασκητική της διαγωγή δεν απαιτούσε από τις αδελφές να ακολουθούν το παράδειγμά της σ' αυτό το σημείο, αλλά ως στοργική μητέρα φρόντιζε να τους παρέχει όλα όσα είχαν ανάγκη για τη διατροφή και την ανάπαυσή τους. Η ίδια δεν έδινε περισσότερο από 3 ώρες ύπνο στο κουρασμένο της σώμα. Ξυπνούσε τα μεσάνυχτα και προσευχόταν για αρκετές ώρες και στη συνέχεια επισκεπτόταν τους θαλάμους του νοσοκομείου. Αν συναντούσε κάποιο ασθενή που υπέφερε από δριμείς πόνους αγρυπνούσε στο πλευρό του σαν φύλακας άγγελος προσπαθώντας να τον παρηγορήσει και να ανακουφίσει τους πόνους του. Κατά τη διάρκεια της ημέρας οι κόποι της αυξάνονταν ακόμη περισσότερο. Στις διάφορες δουλειές της μονής έτρεχε πρώτη δίνοντας στις αδελφές το παράδειγμα της εκούσιας φιλοπονίας και της ταπεινώσης. Περνούσε επίσης πάρα πολλές ώρες ακούγοντας τα προβλήματα των καταπονουμένων επισκεπτών, που κατέφευγαν κοντά της για να βρουν κάποιο στήριγμα.

Πάντοτε με ένα ουράνιο χαμόγελο, κρύβοντας κάθε ίχνος κούρασης, μιλούσε, νοουθετούσε και παρηγορούσε με τρυφερότητα και με μία πνευματική αρχοντική ευγένεια. Οι ασθενείς στο σώμα και στη ψυχή ομολογούσαν ότι και μόνο η παρουσία της Μεγάλης Μητέρας, όπως αποκαλούσαν την αγία, ήταν αρκετή για να ανακουφίσει τους πόνους τους, Μία άλλη της μέριμνα και φροντίδα ήταν επίσης η προ ετοιμασία των ασθενών που ετοιμάζονταν να αποχωρήσουν από τον κόσμο. Φρόντιζε να τους δίνει όλα τα αναγκαία εφόδια για να μπορέσουν να συναντήσουν με ελπίδα τον Κύριο. Οι προσευχές της γι' αυτούς ήταν ακατάπαυστες.

Η μεγάλη δούκισσα Ελισάβετ τὸ 1910, τὴν ἐποχὴ πού ἐκάρη μοναχὴ καὶ χειροθετήθηκε καθηγουμένη τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μάρθας καὶ Μαρίας τῆς Μόσχας, μὲ τὴ στολὴ τῆς ομώνυμης ἀδελφότητος.

Διακόνισσες «Ἀδελφές τοῦ Ελέους» καὶ χειροτονημένες μοναχές «Σταυροφόρες Ἀδελφές τῆς Ἀγάπης καὶ τοῦ Ελέους» μὲ τὴ στολὴ διακονημάτων: τὸ γκρίζο ἔνδυμα, τὰ λευκὰ μαντήλια καὶ τὰ λευκὰ ἐπιμανίκια.

Ἰ. Μονὴ Μάρθας καὶ Μαρίας

Επίσκεψη της αυτοκρατορικής οικογένειας στη μονή Μάρθας και Μαρίας, Η ηγουμένη Ελισάβετ με μοναστική ενδυμασία δίπλα από τόν τσάρο Νικόλαο Β', τις τέσσερις ανεψιές της και τήν αδελφή της, τσαρίνα Αλεξάνδρα (άκρη δεξιά).

Η Αγία Ελισάβετ ανάμεσα σέ πατέρες της Μονής της Όπτινα.

Ό Άγιος Ίωάννης της Κρονστάνδης.

Είχε μάλιστα ορίσει σέ κάποιες αδελφές νά τελούν συνεχείς ακολουθίες σέ ένα απομακρυσμένο και ήσυχο παρεκκλήσιο της μονής γιά τή στήριξη των ψυχών αυτών

πρίν και μετά τήν έξοδό τους από τήν παρούσα ζωή. Όταν κάποιος πιά έφευγε, η ίδια η αγία αγρυπνούσε δίπλα στον κεκοιμημένο διαβάζοντας τὸ Ψαλτήριο μέχρι πού ξημέρωνε. Η αγία έβλεπε σὲ κάθε άνθρωπο τήν τραυματισμένη εικόνα του Θεού και έσπευδε νὰ βοηθήσει τοὺς πάντες χωρίς ποτὲ νὰ κάνει διακρίσεις. Αυτὴ η αγάπη της πρὸς τὰ πλάσματα του Θεού και ο θερμὸς της πόθος νὰ προσφέρει τὸν εαυτὸ της στὴ διακονία τους ἔλκυσε τὴ χάρη του Θεού μέσα της και αξιώθηκε νὰ λάβει τὸ χάρισμα νὰ μπορεῖ νὰ διεισδύει στὶς καρδίες των ανθρώπων και βλέποντας τήν εσωτερική τους κατάσταση νὰ μπορεῖ νὰ δίνει στὸν καθένα τὸ πνευματικὸ φάρμακο πού χρειαζόταν. Γιὰ τὴ δημιουργία της μονῆς, καθὼς και γιὰ τήν ὅλη λειτουργία της, η Ελισάβετ ἔλαβε τήν ευλογία και τήν ὑποστήριξη των σγιών Γερόντων της Οπτινα, τοὺς οποίους επισκεπτόταν μὲ κάθε ευκαιρία ζητώντας τήν καθοδήγησή τους γιὰ τήν οργάνωση των πνευματικῶν και φιλανθρωπικῶν δραστηριοτήτων της μονῆς.

Οι διαστάσεις πού ἔλαβε τὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο της αγίας μέσω της κοινότητας Ελέους και Αγάπης ἦταν πέρα από κάθε προσδοκία. Οι πτωχοί, οι ἄσθενεῖς, τὰ ορφανά και γενικὰ οι πονεμένοι ἄνθρωποι πού ἔβρισκαν καταφύγιο στὴ μονὴ ἦταν αναρίθμητοι. Η αδελφότητα η οποία εἶχε ξεκινήσει μὲ ἕξι μοναχὲς ἔφθασε τὸ 1914 τις εκατό! Η επανάσταση του 1918, ὅμως, ἔθεσε δυστυχῶς τὸ οριστικὸ τέλος στὸ ἔργο της αδελφότητας και στὴ συνέχεια επέφερε τήν πλήρη διάλυση της μονῆς. Ἐνας από τοὺς πρώτους στόχους πού ἔθεσε τὸ μπολσεβικικὸ καθεστῶς ἦταν και η εξαφάνιση της αγίας Ελισάβετ. Γνωρίζοντας ὅμως τὴ μεγάλη αγάπη πού ἔτρεφε ὁ λαὸς πρὸς τήν αγία, και φοβούμενος μία λαϊκὴ αντίδραση μὲ δυσάρεστα αποτελέσματα γι' αὐτόν, ο Λένιν φρόντισε νὰ γίνει η σύλληψη της αγίας αθόρυβα και μὲ κάθε μυστικότητα, σκοπεύοντας νὰ τήν ὀδηγήσει ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ μακριά, ὅπου θὰ ἦταν σχετικὰ ἄγνωστη, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ θέσει σὲ εφαρμογὴ τίς αιμοδιψεῖς του προθέσεις. Πράγματι, τὴν τρίτη ἡμέρα του Πάσχα μέσα στὸν πλήρη πανικὸ πού δημιούργησε στις αδελφὲς η παρουσία των στρατιωτῶν του Κόκκινου Στρατοῦ στὴ μονή, η Ελισάβετ συνελήφθει γρήγορα χωρίς νὰ προλάβει νὰ δώσει τίς αναγκαῖες οδηγίες στις μοναχὲς οι οποίες ξέσπασαν σὲ γοερὰ και τρομοκρατημένα κλάματα εν ὄψει της απαγωγῆς της αγαπημένης τους ηγουμένης, πνευματικῆς μητέρας και προστάτιδος.

Στά τριάντα λεπτά που της δόθηκαν για να ετοιμασθεί μάζεψε τίς αδελφές στην εκκλησία και προσπάθησε να τους δώσει την ελπίδα ότι θα επέστρεφε σύντομα, παρ' όλο που γνώριζε πολύ καλά τὸ τέλος που τὴν περίμενε. Η Ελισάβετ μαζί με δύο άλλες αδελφές, στίς οποίες επέτρεψαν οι μολοσεβίκοι να συνοδεύσουν τὴν ηγουμένη τους, μετὰ ἀπὸ μακρόχρονη καὶ οδυνηρὴ πορεία οδηγήθηκαν στὴν πόλη Αλαπαγέφσκ του Αικατερίνμπουργκ στίς 20 Μαΐου. Κατὰ τὴ διάρκεια της πορείας πρὸς τὴν Αλαπαγέφσκ στὴν ομάδα των εξορίστων προσετέθηκαν καὶ οἱ τρεῖς γιοὶ του Μεγάλου Δούκα Κωνσταντίνου Κωνσταντίνοβιτς Ιωάννης, Κωνσταντίνος καὶ Ἴγκορ καθώς ἐπίσης ὁ Μέγας Δούκας Σέργιος Μιχαήλοβιτς μετὸν γραμματέα του καὶ ὁ πρίγκηπας Βλαντίμιρ Παλέυ. Ὅλοι μαζί φυλακίστηκαν στὴ Σχολὴ Ναπόλναγια στὰ περίχωρα της πόλης, ὅπου παρέμειναν μέχρι της 17 Ιουλίου. Κατὰ τὰ ξημερώματα της 18ης Ιουλίου οἱ στρατιῶτες του Κόκκινου Στρατοῦ μετέφεραν τοὺς κρατούμενους γύρω στὰ 18 χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη σὲ ἓνα εγκαταλελειμμένο ορυχεῖο μετάλλου στὸ ὁποῖο υπήρχε ἓνας λάκκος βάθους 60 μέτρων. Σπρώχνοντας καὶ χτυπώντας τοὺς κρατούμενους οἱ στρατιῶτες ἄρχισαν νὰ ρίχνουν τὰ θύματα ἓνα ἓνα στὸν λάκκο πιστεύοντας ὅτι θὰ πνίγονταν στὸ νερὸ που βρισκόταν μέσα. Πρῶτη που ρίχθηκε στὸν λάκκο ἦταν ἡ Ελισάβετ, ἡ ὁποία σφραγιζόταν μετὸ σημεῖο του Σταυροῦ καὶ προσευχόταν εκφώνως λέγοντας ἄφες αυτοῖς, Κύριε, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιούσι. Μετὰ ἀπὸ τὴν αγία ρίχθηκαν καὶ οἱ υπόλοιποι. Ὁ Μέγας Δούκας Σέργιος προσπάθησε νὰ αντισταθεῖ καὶ ἀφοῦ τὸν πυροβόλησαν τὸν ἔριξαν στὸν λάκκο νεκρὸ. Ἐνας χωρικός ἔτυχε νὰ βρίσκεται κοντὰ στὴ σκηνὴ του μαρτυρίου καὶ παρακολούθησε κρυφὰ ὅλα ὅσα συνέβηκαν κατὰ τὰ ξημερώματα της 18ης Ἰουλίου. Στὴ συνέχεια διηγήθηκε μετὰ κάθε λεπτομέρεια τὴν εξέλιξη των γεγονότων στὸ μαρτυρικὸ ορυχεῖο. Κατὰ τὴ μαρτυρία του, ὅταν οἱ στρατιῶτες ἀντιλήφθηκαν ἀπὸ τὰ βογγητὰ των θυμάτων ὅτι δὲν πνίγηκαν, ἔριξαν μέσα στὸν λάκκο μία χειροβομβίδα. Ὡς ἀπάντηση ἀπὸ τὸ βάθος του ορυχείου ἄρχισε νὰ ἀκούγεται ὁ χερουβικὸς ὕμνος της θείας Λειτουργίας. Κυρίως ξεχώριζε ἡ φωνὴ της αγίας ἡ ὁποία διεύθυνε τὴ ψαλμωδία. Ἐριξαν τότε κι άλλες χειροβομβίδες, ἀλλὰ οἱ ψαλμωδίες συνεχίζονταν. Αυτὴ τὴ φορὰ ἔψελναν τὸ «Σώσον Κύριε τὸν λαόν σου...». Τέλος οἱ στρατιῶτες ἀναψαν φωτιὰ στὸ στόμιο του ορυχείου ἐλπίζοντας νὰ ἀποτελειώσουν ἔτσι τὸ ἀπεχθὲς ἔργο τους μετὸν καπνὸ που θὰ

εισέρρευε στὸν λάκκο. Τελικὰ μόνο ένα ἀπὸ τὰ θύματα βρῆκε τὸν θάνατο ἀπὸ τὶς χειροβομβίδες. Οἱ υπόλοιποι πέθαναν ἀργὰ καὶ οδυνηρὰ ἀπὸ τὴν πείνα, τὴν δίψα, τοὺς πόνους καὶ τὰ τραύματα. Ἡ ἀγία Ελισάβετ δὲν ἐφθασε μέχρι τὸν πυθμὲνα τοῦ λάκκου γιατί ἡ πτώση της διακόπηκε ἀπὸ κορμούς ξύλων ποὺ προεξείχαν. Κοντὰ της ἔπεσε ὁ νεαρὸς δούκας Ἰωάννης τραυματίζοντας τὸ κεφάλι του. Ἡ ἀγία Ελισάβετ παρ' ὅλο ποὺ ὑπέφερε ἀπὸ τὰ φρικτὰ τραύματά της, ἀκόμη καὶ στὴν ὕστατη αὐτὴν στιγμή, προσπάθησε νὰ προσφέρει βοήθεια στὸν τραυματισμένο δούκα. Χρησιμοποίησε τὸ ὕφασμα τοῦ μοναχικοῦ καλύματος της κεφαλῆς της γιὰ νὰ ἐπιδέσει τὸ τραῦμα τοῦ Ἰωάννη, ὥστε νὰ ἀνακουφίσει κάπως τοὺς πόνους του. Αὐτὸ ἦταν καὶ τὸ τελευταίو ἔργο ἐλέους καὶ ἀγάπης ποὺ ἐπιτέλεσε ἡ ἀγία στὸν ἐπίγειο κόσμο.

Τὸ λείψανο τῆς Ἀγίας Ελισάβετ μετὰ τὴν ἀνακάλυψη καὶ ἀνάσυρσή του ἀπὸ τὴ σήραγγα τοῦ ορυχείου στὸ Ἀλαπαγιέφσκ, ἀπὸ ἀντρες τοῦ Λευκοῦ Στρατοῦ.

Τὰ λείψανα τῶν θυμάτων ἀνακαλύφθηκαν καὶ ἀνασύρθηκαν ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ μαρτυρίου τοὺς τρεῖς μῆνες ἀργότερα ἀπὸ τὸν Λευκὸ Στρατό. Τὸ πρῶτο σῶμα βρέθηκε στὶς 8 Ὀκτωβρίου, τὰ υπόλοιπα κατὰ τις ἐπόμενες δύο μέρες καὶ στὶς 11 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἀνασύρθηκε τὸ λείψανο τῆς ἀγίας καὶ αὐτὸ τοῦ δούκα Ἰωάννη ἔχοντας τοὺς ἐπιδέσμους ποὺ του ἔβαλε ἡ ἀγία. Δίπλα ἀπὸ τὸ λείψανο τῆς ἀγίας βρέθηκαν δύο χειροβομβίδες, οἱ ὁποῖες κατὰ τρόπο παράδοξο δὲν ἐξερράγησαν. Ὁ Θεὸς οἰκονόμησε ὥστε τὸ ἀγιασμένο σῶμα τῆς οσιομάρτυρος νὰ μὴ διαμελισθεῖ, ἀλλὰ νὰ μείνει ἀκέραιο γιὰ νὰ δοθεῖ ὡς ιερότατος θησαυρὸς στὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας.

Πρὶν τὴ μεταφορὰ τῶν θυμάτων στὸν τόπο τῆς ἐκτέλεσης οἱ στρατιῶτες ἔδωσαν στὶς δύο μοναχὲς ποὺ ἀκολούθησαν στὴν ἐξορία τὴν ἀγία Ελισάβετ τὴν ἀδεια νὰ φύγουν.

Εικόνισμα που απεικονίζει τις Οσίες Ελισάβετ και Βαρβάρα πάνω από το σημείο του μαρτυρίου τους στο Αλαπαγιέφσκ. Στο βάθος ο ναός της Αγίας Σκέπης στη Μονή Μάρθας και Μαρίας της Μόσχας.

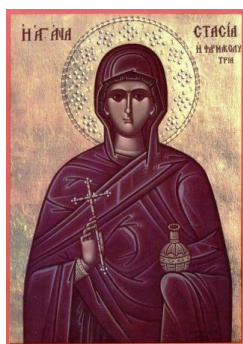
Η μία πράγματι επέστρεψε πίσω ενώ η δεύτερη, η μοναχή Βαρβάρα, επέλεξε να θυσιάσθει εκουσίως για την αγάπη του Χριστού μαζί με την αγαπημένη της πνευματική μητέρα και έτσι αξιώθηκε να λάβει και αυτή τον στέφανο του μαρτυρίου. Τα τίμια και μαρτυρικά λείψανα των αγίων Ελισάβετ και Βαρβάρας, μετά από μία περιπετειώδη διαδρομή, μεταφέρθηκαν στην Ιερουσαλήμ το 1921 και τάφηκαν σε μία κρύπτη στη μονή της αγίας Μαρίας της Μαγδαληνής στη Γεθσημανή. Έτσι εκπληρώθηκε η προφητική επιθυμία που εξέφρασε η αγία Ελισάβετ κατά την επίσκεψή της στους Αγίους Τόπους το 1888. Η αγιοκατάταξη των δύο οσιομαρτύρων έγινε την 1η Νοεμβρίου του 1981 από τη Ρωσική Εκκλησία της Διασποράς στη Νέα Υόρκη και το 1992 από το Πατριαρχείο της Μόσχας.

Η ανακομιδή των λειψάνων έγινε την 1η Μαΐου του 1982. Όταν ανοίχθηκαν τα φέρετρα εξήλθε μία άρρητη ευωδία σφραγίζοντας την σγιότητα των δύο νεομαρτύρων. Τα λείψανα των αγίων ήταν μερικώς άφθαρτα. Τα πόδια και τα πέλματα της αγίας Ελισάβετ ήταν άθικτα καθώς επίσης και ο εγκέφαλός της μέσα στο κοίλωμα της τιμίας κάρας της. Το κεφάλι της αγίας Βαρβάρας ήταν επίσης πολύ καλά διατηρημένο. Οι εορτασμοί της ανακομιδής κράτησαν δύο μέρες και τέλος τα τίμια λείψανα εναποτέθηκαν στον κυρίως ναό της αγίας Μαρίας της Μαγδαληνής, όπου βρίσκονται μέχρι σήμερα και αποτελούν ιερό προσκύνημα χιλιάδων πιστών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε

Οι Άγιοι Προστάτες και Θαυματουργοί Άγιοι της Ιατρικής και οι αντίστοιχες παθήσεις

Άνθιμος (108) για τούς τυφλούς. Γεννήθηκε στο Ληξούρι της Κεφαλονιάς τὸ 1727. Επτά χρονών ο Όσιος έχασε τὸ φως του. Μὲ τὶς προσευχὲς τῆς μητέρας του τὸ ξαναβρήκε, ἀλλὰ ἀργότερα ὅταν διάλεξε νὰ γίνεῖ μοναχός, μὲ τὴν σκληρὴ ἀσκήση τὸ ξανά έχασε. Τὸν επικαλοῦνται γιὰ καλὴ ὄραση καὶ θεραπεία. Παρ’ ὅλη τὴν ἀναπηρία του, ἔκανε θαυμαστὸ ἀποστολικὸ ἔργο. Πέθανε τὸ 1781 – 2. Θεωρεῖται προστάτης τῆς Αστυπάλαιας († 4 Σεπτεμβρίου).

Αγάθη (109) , γιὰ τὸν καρκίνο. Ἡ ωραία καὶ πλούσια κόρη ἐζήσηε τὸν 3ο αἰῶνα μ.Χ. στὴ Σικελία. Ὁ τοπικὸς ηγεμόνας Κυντιανός, στὸν ὁποῖο τὴν κατήγγειλαν ὡς Χριστιανή, ὅταν ἐκείνη δὲν ἀπαρνήθηκε τὴν πίστη τῆς, ἔβαλε νὰ τῆς κάνουν μία σειρὰ ἀπὸ μαρτύρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἀκρωτηριασμός του στήθους τῆς, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐκπνεύσει στὴν φυλακὴ. Ἀκριβῶς γι’ αὐτὸν τὸν ἀκρωτηριασμό τῆς, ἐξαιτίας του ὁποῖου ἀπεικονίζεται σὲ μερικὲς ἀγιογραφίες νὰ κρατᾶ δίσκο μὲ τὰ στήθη τῆς, εἶναι ἡ θεραπεύτρια γιὰ τὸν καρκίνο καὶ γιὰ ὅλες τὶς παθήσεις τῶν μαστῶν († 5 Φεβρουαρίου).

Αναστασία ἡ φαρμακολύτρια (87) , προστατεύει τοὺς φαρμακοποιούς. Ἡ Ἁγία ἦταν κόρη ἐνὸς πλούσιου Ρωμαίου Πατρικίου. Ἦταν ὁμορφὴ, ἐξυπνὴ καὶ ἀμεμπτὴ στὸ ἦθος. Σὲ μικρὴ ἡλικία παντρεύτηκε ἕναν φανατικὸ εἰδωλόλατρη, τὸν Ποπλίωνα ἢ

Πούπιο, πού μισούσε θανάσιμα τούς Χριστιανούς. Η Αναστασία όμως ήταν φιλόανθρωπος, γι' αυτό έβγαινε κρυφά ντυμένη φτωχικά και επισκεπτόταν στα σπίτια και στις φυλακές αρρώστους συνανθρώπους της πού είχαν ανάγκη. Τούς πήγαινε φάρμακα (φαρμακολύτριά) και τρόφιμα. Μέσα από αυτό τὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο της γνώρισε καὶ συμπάθησε ιδιαίτερα τούς Χριστιανούς, πού βρίσκονταν ὑπὸ διωγμό. Ασπάστηκε τὸν λόγο τοῦ Κυρίου καὶ βαπτίσθηκε κρυφά Χριστιανή. Αυτό όμως δὲν μπορούσε νὰ μείνει κρυφὸ ἀπὸ τὸν πονηρὸ ἄντρα της, ὁ ὁποῖος κατάλαβε τὰ πάντα. Απείλησε λοιπὸν τὴν Αναστασία ὅτι, ἀν δὲν σταματοῦσε τὶς βραδινὲς ἐξόδους, τὸ φιλανθρωπικὸ της ἔργο καὶ ἀν δὲν ἀπαρνιόταν τὴν πίστη της, θὰ τὴν κατέδιδε σὶς ἀρχές. Ἡ Ἁγία τοῦ ἀπάντησε ὅτι, ὅλα τὰ περιμένει ἀπὸ αὐτόν. Ὁ ἄντρας της θυμωμένος καὶ προσβεβλημένος, παρέδωσε τὴν σύζυγό του στὸν Διοκλητιανὸ ὁ ὁποῖος τὴν φυλάκισε, τὴν ἐξόρισε καὶ στὴν συνέχεια τὴν ἐκτέλεσε μὲ βασανιστήρια. Ὁ λαὸς μας λέει ὅτι ἡ Ἁγία σβήνει τὰ φάρμακα καὶ διώχνει μακριὰ τὶς στεναχώριες της ζωῆς († 22 Δεκεμβρίου).

Ἄρτέμιος (110), γιὰ ψυχονευρωτικὰ προβλήματα καὶ βουβωνικὴ κήλη. Ἡ θεραπευτικὴ του δύναμη ἀναδύθηκε, ὅταν τὸ θαυματουργικὸ του λείψανο μεταφέρθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη. Στὸ ναὸ πού οἰκοδομήθηκε ἐκεῖ υπήρχε καὶ ὁργανωμένο θεραπευτικὸ κέντρο ὅπου γίνονταν ἐγκοιμήσεις. Ἐκεῖ οἱ ἀσθενεῖς ἐβλεπαν ὄνειρα πού οδηγούσαν στὴν ἴαση. Τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι ἐν ζωῇ ὁ Ἄρτέμιος εἶχε καταστρέψει τὸ Σεράπειο, ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα εἰδωλολατρικὰ κέντρα ἐγκοιμήσεως. Ὁ Ἅγιος θεωρεῖται «ειδικός» γιὰ ψυχονευρωτικὰ προβλήματα ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ βουβωνικὴ κήλη († 20 Ὀκτωβρίου).

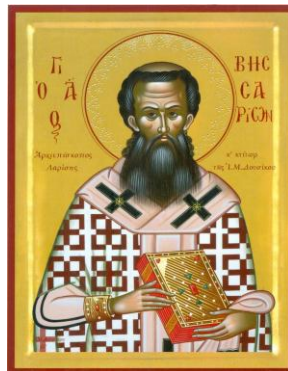

Βαρβάρα (88) , για λοιμώδη νοσήματα. Η Αγία είναι από τις πιο αγαπημένες στους πιστούς. Έζησε στη βασιλεία του Μαξιμιανού (3ος – 4ος αιώνας μ.Χ.). Οι γονείς της ήταν πολύ πλούσιοι. Ο πατέρας της Διόσκουρος ήταν αρχιερέας των ειδώλων στην Ηλιούπολη. Η Βαρβάρα ήταν όμορφη, έξυπνη και πολύ εγκρατής σε όλα της. Σε αυτό είχε βοηθήσει μία Χριστιανή του περιβάλλοντός της και την είχε κατηχήσει στη νέα πίστη. Η ευσέβεια και η σεμνότητα που έδειχνε η Βαρβάρα τράβηξαν την προσοχή πολλών. Ο πατέρας της κατάλαβε ότι η κόρη του είναι Χριστιανή και αυτή δεν το αρνήθηκε. Την κλείδωσε λοιπόν, σε ένα δωμάριο μέχρι να συνεισται. Η Αγία ζήτησε να της ανοίξουν τρία παράθυρα στο λουτρό της, ως σύμβολο της Αγίας Τριάδας. Η Αγία τελικά βρήκε τρόπο και έφυγε. Ο πατέρας της την κυνήγησε στα δάση και στις σπηλιές όπου κρυβόταν. Την βρήκε, την παρέδωσε δέσμια στον τοπικό ηγεμόνα Μαρκιανό. Αυτός στην αρχή, θαμπωμένος από την ομορφιά της Βαρβάρας, της έταξε διάφορα προκειμένου να απαρνηθεί την πίστη της. Μπροστά στην άρνησή της, άρχισε να την φοβίζει και στην συνέχεια πέρασε στα βασανιστήρια. Η Αγία όμως ήταν ακλόνητη στην πίστη της. Ο Μαρκιανός, για να την ντροπιάσει, θέλησε μπροστά στους βασανιστές και στον όχλο που παρακολουθούσε τα βασανιστήρια, να ξεγυμνώσει την Αγία.

Όμως ένα θαύμα συντελέστηκε μπροστά στα έκπληκτα μάτια όλων όταν της ξέσκιζαν και της έβγαζαν τα ρούχα, άλλα ομορφότερα και πολυτελέστερα εμφανίζονταν από κάτω. Με την χάρη του Θεού σε κανέναν δεν επιτράπη να δει γυμνή την Αγία. Ο Μαρκιανός, τρομαγμένος, τελικά διέταξε τον αποκεφαλισμό της Αγίας παρθένου Βαρβάρας. Σύμφωνα με μία άλλη παράδοση, η Βαρβάρα, για να αποφύγει έναν ανεπιθύμητο γάμο, παρακάλεσε τον Θεό να την ασχημύνει και γέμισε με εξανθήματα ευλογιάς. Αυτό της έχει δώσει τη θέση της θεραπεύτριας των λοιμωδών νοσημάτων και κυρίως της ευλογιάς. Συνδεδεμένα με το όνομά της είναι το Νοσοκομείο Λοιμωδών Νόσων και μία ιαματική πηγή που φέρει το όνομά της, αποτελεσματική σε γαστρικές, ρευματικές και δερματικές παθήσεις, μεταξύ Τρύφου και Δρυμού Βόνιτσας. Θεωρείται ότι προστατεύει τα παιδιά από την ευλογιά. Αυτή η τρομερή αρρώστια προκαλούσε βαθιές ουλές στα πρόσωπα των παιδιών. Οι μανάδες προσέφεραν στην Αγία μελόπιτα, κόλλυβα και κολλυβοζούμι που λεγόταν

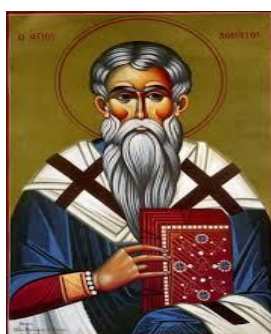
«Βαρβάρα». Στὸ Αργοστόλι βράζουν πρὸς τιμὴν τῆς «σπερνά». Στὴν Καστοριά, τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς τῆς οἱ γυναῖκες δὲν σκουπίζουν. Ἡ Ἁγία Βαρβάρα μαζί μὲ τὴν Ἁγία Μαρίνα καὶ τὴν Ἁγία Αικατερίνη εἶναι πολὺ ἀγαπητές, λόγω τοῦ μαρτυρίου ποὺ υπέστησαν σὲ τόσο νεαρὴ παρθενικὴ ἡλικία. Ὁ λαὸς μας τὶς ἔχει συνδέσει μὲ πολλὰς πτυχὲς τῆς ζωῆς. Ἡ Ἁγία Βαρβάρα δὲν εἶναι προστάτης μόνο τοῦ πυροβολικοῦ. Στὴν Θράκη (4 Δεκεμβρίου) στὴν μνήμη τῆς ἐβράζαν κουκιὰ καὶ τὰ μοίραζαν, ἀπὸ ἓνα σὲ κάθε οἰκογένεια γιὰ νὰ τὰ βάλουν στὸ «σακούλι» τους (πορτοφόλι), νὰ τὸ «βαρβατιάσ’». Δηλαδή νὰ τὸ γεμίσουν χρήματα († 4 Δεκεμβρίου).

Βησσαρίων (111), γιὰ τὴν πανούκλα. Ἐζησε τὸν 16ο αἰῶνα καὶ ἦταν Ἀρχιεπίσκοπος Λάρισας. Μεριμνοῦσε γιὰ τὸ ποίμνιό του σὲ τέτοιο βαθμό, ὥστε νὰ περιποιεῖται καὶ νὰ παρηγορεῖ ὁ ἴδιος τοὺς ἀρρώστους ἀπὸ πανούκλα, ἀκόμα καὶ τοὺς πιὸ φτωχοὺς καὶ τοὺς ξένους. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ θεωρήθηκε θεραπευτὴς αὐτῆς τῆς ἀσθένειας. Φημισμένο εἶναι τὸ «Δούσικο» μοναστήρι ποὺ ἰδρύσε ὁ Ὅσιος Βησσαρίων ἀφιερωμένο στὸν Σωτήρα, στὴν Πύλη Τρικάλων. Υπάρχει καὶ ἄλλος Βησσαρίων, παλαιότερος, ποὺ τιμάται στὴν περιοχή († 15 Σεπτεμβρίου).

Δημήτριος για έγχειρήσεις (112) . Έζησε και μαρτύρησε στην Θεσσαλονίκη την εποχή του Διοκλητιανού και του Μαξιμιανού, στο τέλος του 3ου και τις αρχές του 4ου αιώνας μ.Χ. Αργότερα στον τάφο του Αγίου από τα λείψανά του ανέβλυζε μύρο (εξ ου και η ονομασία «Μυροβλύτης»), το οποίο οι προσκυνητές έπαιρναν μέσα σε φιαλίδια. Όπως όλοι οι Άγιοι – πολεμιστές, ταυτίζεται και εκείνος με τη νίκη πάνω στο κακό, όποιο και αν είναι αυτό. Και η αρρώστια αποτελεί πράγματι μία από τις μεγαλύτερες συμφορές σε μία ζωή. Άλλωστε, ας μην ξεχνάμε ότι και η ίδια η απεικόνιση ενός Αγίου με σπαθί ή με ακόντιο παραπέμπει συμβολικά στο γιατρό, που με το νυστέρι του θα «εξολοθρεύσει» εκείνο που κάνει το σώμα να νοσεί. Τόν ίδιο συμβολισμό μπορεί να έχει και η εικόνα του Αγίου Γεωργίου ή όποιου άλλου Αγίου στρατιωτικού († 26 Οκτωβρίου)

Δονάτος ο δρακοκτόνος (113), για τις πηγές. Ήταν Επίσκοπος Ευροίας την εποχή του Μεγάλου Θεοδοσίου, τον 4ο αιώνα και η φήμη της αγιότητας και των θαυμάτων του ήταν τέτοια, ώστε κλήθηκε να θεραπεύσει την κόρη του αυτοκράτορος. Μετά την ίαση της κόρης, ο Θεοδόσιος παραχώρησε στον Δονάτο την περιοχή Ομφάλιο στην Ήπειρο και χρήματα για να οικοδομήσει εκεί ναό, στον οποίο ο Επίσκοπος τάφηκε όταν απεβίωσε σε βαθιά γεράματα. Στον Άγιο αποδίδονται και δρακοκτονίες, κυρίως

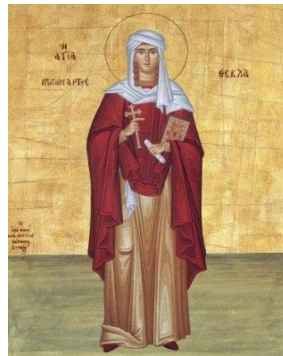
η εξολόθρευση του δράκου που δηλητηρίαζε τὸ νερὸ στὸ χωριὸ Σωρεία, κοντὰ στὶς πηγές του Αχέροντα. Ἀς μὴν ξεχνάμε πόσες ασθένειες συνδέονται μὲ τὸ μολυσμένο νερὸ καὶ πόσοι θάνατοι, τουλάχιστον σὲ παλαιότερες εποχές. Τὸ χωριὸ μάλιστα ονομάστηκε Γλυκύ, ἀπὸ τὴν γεύση που ἀπέκτησε τὸ νερὸ († 30 Ἀπριλίου).

Ελισάβετ ἡ Οσία καὶ Θαυματουργή, ἡ νοσοκόμα (65) . Ἡ Ἁγία γεννήθηκε μετὰ τὴν ἀναγγελία ἀγγέλου στὴν μητέρα της. Της εἶπε ὅτι θὰ γεννήσει κόρη, που θὰ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀρετές. Πράγματι ἡ Ελισάβετ ἀπὸ μικρὴ ἔδειξε αὐτὲς τὶς ἀρετές. Παραστεκόταν σὲ ὅποιον εἶχε τὴν ἀνάγκη της, ἰδιαίτερα στοὺς ἀρρώστους, γι' αὐτὸ καὶ ὁ λαὸς μας τὴν ὀνόμασε «νοσοκόμα». Γιὰ τὶς ἀρετές καὶ τὴν προσφορά της ὁ Θεὸς τὴν ἀξίωσε καὶ μὲ τὸ χάρισμα της θαυματουργίας. Δίκαια τὴν ἐπικαλοῦνται ὡς «θαυματουργὴ νοσοκόμα» οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ συγγενεῖς τους, ἀλλὰ καὶ οἱ νοσοκόμες μποροῦν νὰ τὴν ἀποκαλοῦν προστάτιδά τους καὶ νὰ τὴν τιμοῦν ἰδιαίτερα († 24 Ἀπριλίου).

Ελισσαῖος, γιὰ τὴν λέπρα καὶ τὴν λύσσα (114) . Μαθητὴς τοῦ Προφήτου Ἡλία καὶ Προφήτης ὁ ἴδιος, ἔπαιξε σημαντικὸ ρόλο στὰ θρησκευτικὰ καὶ τὰ πολιτικὰ πράγματα της ἐποχής. Ἐκανε διάφορα θαύματα: ἀνέστησε δύο νεκροὺς, χώρισε στὴν μέση τὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνη γιὰ νὰ τὸν διαβεῖ, θεράπευσε λεπρούς, ἀλλὰ ἔκανε καὶ κάποιον υπηρέτη τοῦ λεπροῦ, τιμωρώντας τὸν γιὰ τὴν φιλαργυρία του. Καθαρὰ ἀπὸ παρετυμολογία τοῦ ὀνόματός του, ὁ Ἅγιος θεωρεῖται προστάτης ἀνθρώπων καὶ ζώων ἀπὸ τὴ λύσσα († 14 Ἰουνίου).

Θαλάσσιος και Λιμναίος, για τους τυφλούς (115). Παρόλο που τὰ ονόματά τους θυμίζουν περισσότερο θάλασσες, λίμνες και λιμάνια, αυτοὶ απλῶς εἶχαν ἕνα αγρόκτημα στὸ βουνὸ τὸ ὁποῖο καλλιεργούσαν καὶ ἀπὸ τὰ προϊόντα ποὺ ἐβγαζαν ζούσαν οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ ἔδιναν καὶ τροφή σὲ πολλοὺς τυφλοὺς ποὺ φρόντιζαν. Οἱ Ὅσιοι δίπλα στὸ ἀσκηταριὸ τους, εἶχαν φτιάξει μερικὰ καταλύματα καὶ τὰ διέθεταν στοὺς δυστυχεῖς συνανθρώπους ποὺ εἶχαν χάσει τὸ φῶς τους. Ταυτόχρονα μὲ τὴν προστασία καὶ τὴν περικυβέρνηση ποὺ τοὺς ἔδιναν, τοὺς δίδασκαν καὶ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, ποὺ ἔτσι κι ἀλλιῶς «εἶναι τὸ Φῶς τοῦ κόσμου» († 22 Φεβρουαρίου).

Θέκλα (89), γιὰ δερματικές καὶ ψυχικές παθήσεις. Ἐγινε Χριστιανὴ στὰ 18 τῆς χρόνια παρακολουθώντας τὶς διδασκαλίες τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τὸν ὁποῖο ἀκολούθησε στὴν Ἀντιόχεια, ὅπου υπέστη διάφορα μαρτύρια. Ἀργότερα πήγε στὴ Μύρα τῆς Λυκίας καὶ στὴ Σελεύκεια, ὅπου καὶ ἔμεινε μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς τῆς στὸ ὄρος τῶν Καλαμῶν. Στὴν διάρκεια τῆς ἀσκητείας τῆς ἔκανε πολλές θαυματουργικές ἰάσεις, σωματικές καὶ ψυχικές. Ἐξ ου καὶ συνδέεται μὲ θεραπείες δερματικῶν παθήσεως καὶ ψυχολογικῶν προβλημάτων († 24 Σεπτεμβρίου).

Θωμάς ὁ Ὅσιος (116). Ὁ Ὅσιος Θωμάς, παρ' ὅλο ποὺ ἦταν ἕνας πλούσιος καὶ ὀνομαστὸς αξιωματοῦχος στὸ στρατὸ, παράτησε τὴν καριέρα του καὶ ἀφιερῶθηκε στὴν προσευχή.

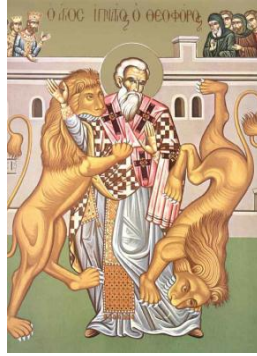
Λέγεται ὅτι στὸν μοναχισμό τὸν ὠδήγησε μία περίεργη πύρινη στήλη ποὺ ἐμφανίστηκε μπροστὰ του καὶ πῶς, ὅταν προσευχόταν, μιὰ παρόμοια στήλη φωτιάς φαινόταν ἀπὸ μακριά. Ἡ ἀγιότητά του ἀνταμείφθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ μὲ τὸ χάρισμα νὰ

θαυματουργεί. Ο Όσιος έδιωξε πονηρά δαιμόνια από ανθρώπους, βοήθησε τυφλούς να δουν και ανάπηρους να περπατήσουν († 7 Ιουλίου).

Ιωάννης ο Πρόδρομος (117), «Άγιέ μου Γιάννη, γιάνε το...». Ίσως ο Ιωάννης να μην είναι τόσο γνωστός ως θεραπευτής, όμως ο λαός τόν έχει συνδέσει και με τέτοιες ικανότητες. Είναι γνωστό αυτό που λέγεται για κάποιον που έχει χάσει τὰ λογικά του: «αὐτὸς εἶναι γιὰ τὸν Άι – Γιάννη». Ίσως αὐτὸ νὰ λέγεται επειδὴ ὁ Άγιος στὰ μάτια τῶν συγχρόνων του (πού δὲν μπορούσαν νὰ καταλάβουν τὴν Θεία θέρμη πού τὸν πυρπολούσε), νὰ ἔμοιαζε λίγο μὲ «αλλοπαρμένο». Στὸν Άι – Γιάννη τὸν καβαλάρη, τάζουμε γιὰ νὰ φύγει κάτι πού ἔχει μπεῖ στὸ μάτι μας ἢ γιὰ νὰ «γιάνει» τὸ «κριθαράκι». Τὸν Άι – Γιάννη τὸν λένε ἀκόμα καὶ «Θερμολόγο», «Ριγολόγο»,

«Παροξυσμό», «Κρυατίδη», γιατί πιστεύουν ὅτι γιατρεύει τὴ θέρμη καὶ τοὺς σπασμούς πού δημιουργεῖ ἡ ελονοσία. Παλιὰ ἔβαζαν τὸ εἰκόνισμά του σὲ τρεχούμενο νερὸ καὶ μὲ αὐτὸ τὸ αγίασμα προσπαθοῦσαν νὰ γιατρέψουν τὴν αρρώστια (αλληγορία τῶν ιερῶν υδάτων του Ιορδάνη). Ἐπίσης ὁ Άγιος Ιωάννης προστατεύει τοὺς νονοὺς καὶ τὶς κουμπιές. Ἄλλη λαϊκὴ παραδοσιακὴ παραλλαγή εἶναι ὁ Άγιος Ιωάννης ὁ Κλήδονας, ὁ ριζικάρης, πού βοηθά στὰ μαντέματα καὶ φανερώνει τὰ μελλούμενα. († 7 Ιανουαρίου, 24 Ιουνίου, 29 Αυγούστου).

Ιγνάτιος ο Θεοφόρος, για την καρδιά (118). Ήταν Αρχιεπίσκοπος Αντιοχείας, μαθητής του Ιωάννου του Θεολόγου και σύμφωνα με την παράδοση, στα παιδικά του χρόνια τόν είχε παρουσιάσει ο Ιησούς στο ακροατήριό του, μιλώντας για τὸ πὼς ἡ Βασιλεία των Ουρανῶν ανήκει σὲ ὅσους εἶναι σὰν τὰ παιδιά. Ο αυτοκράτορας Τραϊανὸς του ζήτησε νὰ αποκηρύξει τὴν πίστη του καὶ ἀντιμετωπίζοντας τὴν ἀρνήσή του τὸν ἔστειλε στὴ Ρώμη ὅπου τὸν κατασπάραξαν τὰ λιοντάρια τὸ 110 μ.Χ. Λένε μάλιστα ὅτι ἡ καρδιά του ἔμεινε ἀνέπαφη, γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ προστάτης γιὰ καρδιολογικὰ προβλήματα. Τὸ ὄνομα του Αγίου, φέρει τὸ φαρμακευτικὸ φυτό *Strychnos ocnatii* ἢ στρύχνος ὁ Ιγνάτιος, οἱ σπόροι του οἰοῦν περιέχουν στρυχνίνη († 20 Δεκεμβρίου).

Ιουλίττα καὶ Κήρυκος (119), γιὰ κраниοεγκεφαλικὲς κακώσεις. Μητέρα καὶ υἱὸς ἔζησαν τὴν ἐποχὴ του Διοκλητιανού. Προσπαθώντας νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τοὺς διωγμούς, κατέφυγαν στὴν Ταρσό ὅπου συνελήφθησαν ἀπὸ τὸν τύραννο Ἀλέξανδρο, ὁ οἰοῦν σκότωσε τὸν τρίχρονο Κήρυκο πετώντας τον στὸ δάπεδο. Ἡ Ιουλίττα ἀποκεφαλίσθηκε ἀργότερα ὑστερα ἀπὸ βασανιστήρια. Ο τραγικὸς θάνατος του μικροῦ Αγίου, τὸν

ανέδειξε σὲ προστάτη καὶ θεραπευτὴ των παιδιῶν, κυρίως ἀπὸ κρανίο-εγκεφαλικὲς καὶ ἄλλες κακώσεις († 15 Ιουλίου).

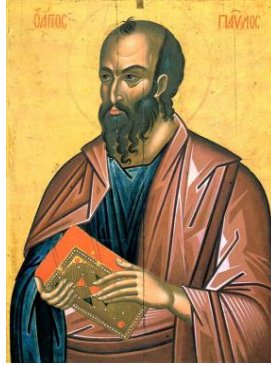
Μαρίνα (90), γιὰ τὸ κακὸ τὸ μάτι καὶ τὰ δαιμόνια. Ἡ Ἁγία Μαρίνα γεννήθηκε στὴν Ἀντιόχεια τὸ 270 μ.Χ. Σὲ ἡλικία 15 χρόνων ἀποκαλύπτεται ἡ πίστη της στὸν Χριστό. Ὁ πατέρας της, ποὺ ἦταν ἱερέας εἰδώλων τὴν διέγραψε ἀπὸ παιδί του καὶ οἱ ἀρχεὲς τὴν οδήγησαν σὲ δίκη. Ὁ ἐπαρχος μπροστὰ στὴν μεγάλη της ομορφιά, της πρότεινε νὰ ἀπαρνηθεῖ τὴν πίστη της καὶ νὰ τὸν παντρευτεῖ. Αὐτὴ ὅμως δὲν δελεάστηκε. Ἀρνεῖται. Ἡ Ἁγία ξυλοκοπεῖται ἀγρίως, τὴν καταξεσκίζουν μὲ ραβδιά, τὴν κρεμοῦν, ἐνῶ αὐτὴ αιμορραγεῖ, τὴν καίνει μὲ λαμπάδες καὶ τελικὰ τὴν ἀποκεφαλίζουν. Ἡ Ἁγία Μαρίνα μαζὶ μὲ τὴν Ἁγία Βαρβάρα καὶ τὴν Ἁγία Αἰκατερίνη εἶναι πολὺ ἀγαπητὲς λόγῳ του μαρτυρίου ποὺ υπέστησαν σὲ τόσο νεαρὴ παρθενικὴ ἡλικία. Ὁ λαὸς μας τὶς ἔχει συνδέσει μὲ πολλὰς πτυχὲς της ζωῆς. Ἡ Ἁγία Μαρίνα εἶναι γιὰ τὸ ξεμάτιασμα. Ἡ Μαρίνα «μαραίνει» τὸ κακὸ τὸ μάτι, ἀλλὰ διώχνει καὶ τὰ δαιμόνια. Σχετίζεται μὲ τὰ μωρὰ παιδιὰ ἀλλὰ καὶ μὲ ψυχολόγους – ψυχιάτρους († 17 Ιουλίου).

Μηνοδώρα, Μητροδώρα, Νυμφοδώρα, (120) για τις θεραπευτικές πηγές αλλά και για τις πυρκαγιές. Οι τρεις όμορφες παρθένες αδελφές, αποφάσισαν να ασκητέψουν σε έναν λόφο δίπλα στις λεγόμενες Πύθιες θερμές πηγές. Εκεί υπήρχε ιαματικό αγίασμα και πολλοί άρρωστοι έρχονταν για να γιατρευτούν. Οι τρεις Παρθένες υπηρετούσαν τὸ πλήθος των ασθενών και πολλούς τούς γιάτρευαν θαυματουργικά. Φυσικά δίδασκαν και τὸν λόγο του Θεού και αυτό ήταν πὸ ἐξόργισε τὸς διώκτες τους. Ὄταν ὕστερα ἀπὸ φοβερὰ μαρτύρια , ο ἑπαρχος αποφάσισε νὰ τὶς κάψει ζωντανές.

Οι φλόγες ὄμως, ἀντὶ γιὰ τὰ σώματα των παρθένων ἔκαψαν τὸν ἑπαρχο καὶ στὴν συνέχεια μία φοβερὴ καταιγίδα ἐσβησε τὴν πυρὰ. Οι τρεις παρθένες σχετίζονται με τις θεραπευτικές πηγές, με τὰ ιαματικὰ νερά, με ὅσους εργάζονται ως θεράποντες σὲ αυτά ἀλλὰ καὶ με ὅσους ζητοῦν σὲ αυτά τὴν θεραπεία τους († 10 Σεπτεμβρίου).

Παύλος ο Απόστολος, για τὰ φίδια καὶ τὶς πληγές (121). Ο Παύλος, πηγαίνοντας νὰ πραγματοποιήσει ἓναν διωγμὸ Χριστιανῶν, στὸ δρόμο πρὸς τὴν Δαμασκὸ ἔε̐χασε τὸ φως του καὶ τὸ ξαναβρῆκε ἀργότερα μὲ θαυματουργικὸ τρόπο. Αὐτὴ ἦταν καὶ ἡ αἰτία γιὰ νὰ μεταστραφεί καὶ ἀπὸ διώκτης, νὰ γίνῃ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν. Γι' αὐτὸ θεωρεῖται ὅτι συμπαραστέκεται καὶ προστατεύει τοὺς τυφλοὺς. Αναφέρεται ἀκόμα ὅτι σὲ κάποιο ταξίδι δάγκωσε τὸν Παύλο ἓνα φίδι, ἀλλὰ δὲν πέθανε. Ἄλλοι υποστηρίζουν ὅτι ὁ Παύλος εἶχε στὸ πόδι του μιὰ παλιὰ πληγὴ ἀπὸ δάγκωμα φιδιού, ἡ ὁποία κακοφόρμιζε καὶ δὲν ἐκλείνε. Αὐτὸ τὸ ἐπέτρεπε ὁ Θεός, ὄχι μόνον γιὰ νὰ θυμίζει στὸν Παύλο τὸ χρέος του, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἦταν καὶ αὐτὸς ἓνας ἀπλὸς ἄνθρωπος, ὅπως ὅλοι καὶ ἔτσι τὸ ἐκλάμβανε καὶ ὁ ἴδιος.

Λόγω αὐτῶν τῶν αναφορῶν, ὁ Παύλος σχετίζεται μὲ δαγκώματα φιδιῶν καὶ μὲ πληγές ποὺ δὲν κλείνουν († 29 Ιουνίου).

Παρασκευή, για τὰ μάτια καὶ κάθε αναπηρία (91). Η Αγία γεννήθηκε στὴν Ρώμη, ὅταν αυτοκράτορας ἦταν ὁ Αντωνίνος. Γεννήθηκε μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, ὕστερα ἀπὸ πολυετείς παρακλήσεις τῶν γονέων της. Μετὰ τὸν θάνατό τους, ἡ Αγία μοίρασε τὴν περιουσία της στοὺς φτωχοὺς της Ρώμης καὶ ἄρχισε νὰ περιδιαβαίνει τὰ δρομάκια της διδάσκοντας στὸν λαὸ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου. Συνελήφθη καὶ καλέστηκε νὰ προσφέρει θυσία στὰ εἰδωλα. Φυσικὰ ἀρνήθηκε καὶ καταδικάστηκε σὲ μαρτυρικὸ θάνατο. Χαρακτηριστικὰ οἱ διώκτες της ἔβαλαν τὴν Αγία μέσα σὲ ἓνα βαρέλι μὲ καυτὸ λάδι, ἀλλὰ αὐτὴ δὲν ἔπαθε τίποτα. Λέγεται ὅτι ὁ βασανιστὴς της θέλησε νὰ δοκιμάσει πόσο καυτὸ ἦταν τὸ λάδι, ἀλλὰ τυφλώθηκε ὁ ἴδιος. Μὲ θαυματουργικὴ παρέμβαση τῆς Αγίας ὁ βασανιστὴς ξαναβρῆκε τὸ φως τοῦ καὶ πίστεψε στὸν Κύριο. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ θαῦμα ἡ Αγία Παρασκευὴ ἀπέκτησε καὶ τὴν σχέση της μὲ τοὺς τυφλοὺς. Λίγο ἀργότερα ἀποκεφαλίστηκε. Στὸ αγίασμα τῆς Αγίας στὴν Αλικαριὰ τῆς Αγχιάλου ὅσοι εἶχαν ἄρρωστο ἔσκαβαν ἓνα λάκκο, ἔκαιγαν σὲ αὐτὸν ξύλα, τὸν καθάριζαν καὶ τοποθετοῦσαν τὸν ἄρρωστο σὲ αὐτὸν «νὰ ιδρώσει». Ἐπικαλοῦνταν τὸ ὄνομα τῆς Αγίας καὶ ὁ ἄρρωστος γίνονταν καλά. Ἡ Αγία Παρασκευὴ προστατεύει τοὺς ἀσθενεῖς μὲ οφθαλμολογικὲς παθήσεις καὶ τοὺς οφθαλμιάτρους. Ἡ Αγία (ὅπως καὶ ὁ Ἅγιος Παντελεήμων) προστατεύει καὶ τοὺς χωλοὺς (κουτσούς) († 26 Ιουλίου).

Παράμονος (122), για ιαματικά θερμά λουτρά. Κοντά στον ποταμό Τίγρη, κατά τὰ μέσα του 3ου αιώνας, υπήρχαν ιαματικά θερμά λουτρά. Αυτὰ τὰ λουτρά εἶχε επισκεφθεῖ τότε καὶ ὁ Ακυλίνος, ἕνας φανατικὸς εἰδωλόλατρης, διώκτης των Χριστιανῶν. Ὁ Ακυλίνος σκέφθηκε νὰ κάνει μίᾳ μεγάλη θυσία στὸν ἐκεῖ νὰ τῆς Ἴσιδος. Διέταξε μάλιστα νὰ βγάλουν ἀπὸ τὴν φυλακὴ τὸν Παράμονο καὶ ἄλλους 370 Χριστιανούς ποὺ κρατούσαν δέσμιους γιὰ νὰ συμμετάσχουν καὶ αὐτοὶ στὴν θυσία.

Ὁ Παράμονος ὅμως καὶ οἱ ἄλλοι, ἀρνήθηκαν νὰ συμμετάσχουν καὶ ὁ Ακυλίνος διέταξε τὴν σφαγὴ τους ἐκεῖ στὰ θερμά λουτρά. Ἐτσι οἱ ιαματικὲς πηγὲς ἀγιάσθηκαν ἀπὸ τὸ αἷμα των μαρτύρων καὶ στα μετέπειτα χρόνια, πολλὲς θαυματουργικὲς θεραπείες γίνονταν ἐκεῖ († 29 Νοεμβρίου).

Ραφαήλ, Νικόλαος καὶ Ειρήνη (123), γιὰ τὰ ἀρρωστα παιδιά. Μεγάλες θεραπευτικὲς ιδιότητες δίνονται σὲ αὐτοὺς τοὺς τρεῖς Ἅγιους. Δὲν εἶναι λίγοι οἱ πρῶν ἀσθενεῖς ποὺ διαβεβαιώνουν ὅτι οἱ Ἅγιοι τοὺς επισκέφθηκαν καὶ τοὺς ἔκαναν καλά. Ἰδιαιτέρᾳ στὸν Ραφαήλ τάζουν οἱ μάνες τὰ ἀρρωστα μικρὰ παιδιά τους. Στὸ Νοσοκομεῖο Παίδων

Πεντέλης, υπάρχει ναός αφιερωμένος στους τρεις Αγίους († 9 Απριλίου ή την Τρίτη Διακαινησίμου).

Σπυρίδωνας, για τὰ σπυριά, τα αυτιά και κάθε επιδημία (124). Από τούς πιο θαυματουργούς Αγίους, που τιμάται ιδιαίτερα στην Κέρκυρα. Μπορεί να θεωρηθεί λόγω ονόματος προστάτης των πιστών από τὰ κακά σπυριά και την ευλογία. Αλίμονο σέ αυτόν που θα εργαστεί στην εορτή του Αγίου... θα γεννήσει παιδιά με κακά σπυριά! Προστατεύει επίσης από την πανώλη και από κάθε είδους επιδημίες και από αρρώστιες των αυτιών, λόγω των θαυμάτων του. († 12 Δεκεμβρίου).

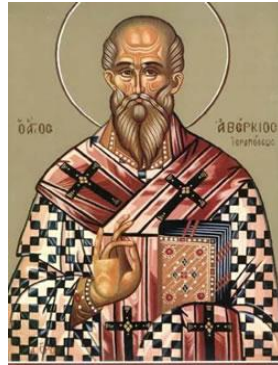
Φλώρος και Λάωρος για τούς λιθοξόους και τὰ πηγάδια (125). Ήταν δίδυμα αδέρφια από τὸ Βυζάντιο. Είχαν διδαχθεί την τέχνη του λιθοξόου από τούς ονομαστούς πρωτομάστορες – μάρτυρες Πρόκλο και Μάξιμο. Αναφέρεται ότι ο υιός ενός ειδωλολάτρη ιερέα τυφλώθηκε από τὸ ένα του μάτι. Κανένας γιατρός δέν μπορούσε νὰ τὸν κάνει καλά. Οι δύο Άγιοι ὁμως μόνο, με τὴν ἐπίκληση του ονόματος του Ιησού Χριστού του ξαναέδωσαν τὸ φως του. Οι εθνικοί διώκτες τους θορυβήθηκαν από τὸ θαύμα, τούς συνέλαβαν και αφού τούς βασάνισαν τούς πέταξαν μέσα σὲ ἕνα πηγάδι, ὅπου καὶ πέθαναν. Οι εργάτες κατασκευαστὲς πηγαδιῶν ζητούν πάντα τὴν προστασία τους († 18 Αυγούστου).

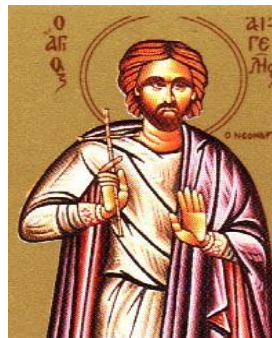
Αρχάγγελος Μιχαήλ (126), γιὰ ιαματικές πηγές και εκτροπές ποταμών. Ένα θαύμα με ιαματικές πηγές και εκτροπές ποταμών: στήν Φρυγία υπήρχε ένας παλαιός ναός αφιερωμένος στόν Αρχάγγελο, λόγω κάποιου παλαιότερου ιαματικού θαύματός του. Δίπλα στό ναό ανέβλυζε θαυματουργό αγίασμα. Στή λεκάνη της πηγής έμπαιναν οι ασθενείς καί γιατρεύονταν. Όμως ο ναός μετά τούς μεγάλους διωγμούς έμεινε χωρίς θεράποντες καί υπολειτουργούσε. Είχαν περάσει περίπου 90 χρόνια από τότε πού κτίσθηκε ο ναός, όταν εμφανίσθηκε στήν περιοχή ένας νεαρός με μεγάλη πίστη πού ονομαζόταν Αρχιππος. Αυτός εγκαταστάθηκε στό ναό και έκανε τίς αναγκαίες διορθωτικές επεμβάσεις σέ αυτόν. Υπηρετούσε τούς πιστούς πού έρχονταν στήν ιαματική πηγή ζητώντας θεραπεία και δίδασκε τό λόγο του Κυρίου. Τό ήθος, η αυταπάρνηση, η πίστη πού έδειχνε ο Αρχιππος προκάλεσαν φθόνο των εθνικών της περιοχής. Φυσικά τούς ενοχλούσε τό ξαναζωτάνεμα της θαυματουργής – ιαματικής πηγής καί τά πλήθη πού έρχονταν νά ζητήσουν θεραπεία από τόν Αρχάγγελο. Θεωρούσαν υπαίτιο φυσικά τόν Αρχιππο για όλα αυτά. Αποφάσισαν λοιπόν, νά καταστρέψουν τό ναό του Αρχαγγέλου και τό αγίασμα. Σκέφτηκαν και έκαναν εκτροπή δυό ποταμών και τούς έστρεψαν πρós τό ναό. Ο Αρχάγγελος όμως προστάτεψε τό ναό, τό αγίασμα και τόν Αρχιππο. Σταμάτησε αρχικά τά νερά των ποταμών, πού στάθηκαν όρθια σάν υδάτινο τείχος, και στήν συνέχεια εμφανίστηκαν στή γη μεγάλες καταβόθρες που κατάπιαν τά ύδατα. Έτσι σώθηκε ο ναός, τό αγίασμα καί ο Αρχιππος. Αυτοί πού εργάζονται σε μεγάλα έργα με εκτροπές ποταμών, σέ φράγματα, σε κατασκευές υπογείων σηράγγων διοχέτευσης υδάτων αλλά και όσοι εργάζονται σε ιαματικές πηγές και λουτρά μπορούν νά εμπνεόνται από τό θαύμα «έν τις Χωναιές» καί νά επικαλούνται τον Αρχάγγελο Μιχαήλ († 6 Σεπτεμβρίου).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ

Άλλοι Άγιοι που σχετίζονται με θεραπείες είναι:

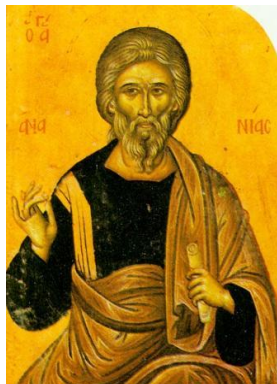

Αβέρκιος Ο ισαπόστολος (127). Δεύτερος αιώνας. Κατάφερε με θαυματουργικό τρόπο νὰ Αναβλύσουν θερμὰ Ιαματικά νερὰ και θεράπευσε τὴν κόρη του βασιλιά της Ρώμης Ἀπὸ δαιμόνια που ἦν ταλαιπωρούσαν (+ 22 οκτωβρίου).

Αγγελῆς ο Νεομάρτυρας (128). Ἦταν ἀπὸ τὸ Ἄργος. Ἀσκούσε ἐμπειρικὰ τὴν ἰατρικὴ. Προκάλεσε σὲ μονομαχία ἕναν ἄθεο Γάλλο γιγαντίων διαστάσεων. Ὁ Ἀγγελῆς του ἐπιτέθηκε και ὁ Γάλλος τὸ ἔβαλε στὰ πόδια. Ἀπὸ τότε ὁ Ἅγιος ἄρχισε νὰ υπερηφανεύεται υπέρμετρα και στὴν συμπεριφορὰ του παρουσιάστηκαν επικίνδυνες μεταπτώσεις ψυχολογικές. Ὁ διάβολος τὸν βρήκε ἀδύναμο, τὸν παραπλάνησε και ἀσπάστηκε τὸν ἰσλαμισμό. Ὁ Ἅγιος ὅμως γρήγορα συνήλθε καὶ μαρτύρησε γιὰ τὴν

πίστη του. Τελικά αποκεφαλίσθηκε. Ο Άγιος προστατεύει τούς εμπειρικούς ιατρούς, τούς παλαιστές αλλά και όσους παρουσιάζουν ψυχολογικά προβλήματα († 3 Δεκεμβρίου).

Ανανίας ο Απόστολος (129) . Γιάτρεψε θαυματουργά από τύφλωση, τον Σαύλο, τον μετὰ ονομαζόμενο Παύλο, Απόστολο των Εθνών († 1 Οκτωβρίου).

Γλυκερία η Αγία (130). Βασανίσθηκε καί ρίχθηκε ως τροφή στα θηρία. Αναφέρονται πολλές θαυματουργικές ιάσεις και θεραπείες δαμονισμένων που έγιναν με επίκληση του ονόματός της († 13 Μαΐου).

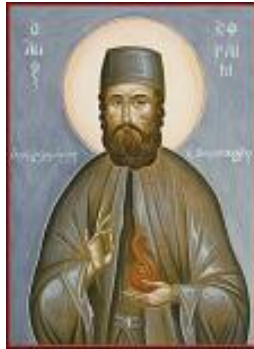

Γρηγόριος ο Άγιος της Μεγάλης Αρμενίας (131). Θεράπευσε τὸν διώκτη του, βασιλιά της Αρμενίας, Τηριδάτη, ἀπὸ σχιζοφρένεια. Ο βασιλιάς μετανόησε, πίστεψε καὶ βαπτίσθηκε μαζί με μεγάλο μέρος του λαοῦ του († 30 Σεπτεμβρίου).

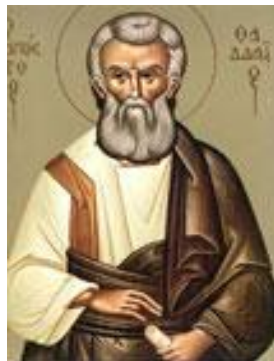

Δομετιανὸς ο Άγιος (132). Ἐδρασε την εποχὴ του αυτοκράτορος Μαυρικίου. Ἦταν φίλος του βασιλικού ζεύγους και με χρήματα που του ἔδωσαν ἔφτιαξε εκκλησίες και φτωχοκομεῖα. Ο Θεὸς του ἔδωσε την δύναμη νὰ θεραπεύει ασθενεῖς, να θαυματουργεῖ και να διώχνει δαιμόνια († 9 Μαρτίου).

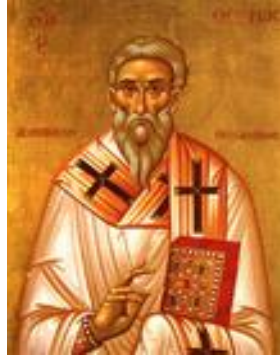

Εφραίμ ο Μεγαλομάρτυρας (133). Γεννήθηκε στα Τρίκαλα, τον εκτέλεσαν οι Τούρκοι με μαρτυρικό τρόπο τὸ 1426. Στὸ μέρος όπου μαρτύρησε, κτίσθηκε μονὴ του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, όπου στεγάζονται τα λείψανά του και συρρέει πλήθος κόσμου, ζητώντας και πολύ συχνὰ λαβαίνοντας τὴν ἰαση σε κάθε εἶδους ασθένεια († 3 Ιανουαρίου καὶ 5 Μαΐου).

Θαδδαῖος (134). Θεωρεῖται Απόστολος. Στὴν ἀρχὴ ἦταν μαθητὴς του Ἰωάννου του Προδρόμου και στην συνέχεια ἔγινε μαθητὴς του Χριστοῦ. Λέγεται ὅτι θεράπευσε με θαυματουργικὸ τρόπο τον βασιλιὰ Αὐγαρο ἀπὸ την λέπρα και μετὰ τον βάπτισε Χριστιανὸ († 21 Αὐγούστου).

Θεράποντες και Θεραπεινίδες (135). Εἶναι τουλάχιστον πέντε Ἅγιοι με αὐτὸ τὸ ὄνομα († 14, 27 Μαΐου καὶ 26 Ιουνίου). Υπάρχουν ἀκόμα και δύο Οσίες που αναφέρονται ως Θεραπεινίδες († 24 Ιανουαρίου). Λόγω ὀνόματος σχετίζονται με την θεραπεία και την περιποίηση ασθενῶν και ανήμπορων.

Θεωνάς (137). Αρχικά ήταν μάγος, κατασκευαστής φαρμάκων αλλά και δηλητηρίων που έδιναν στους καταδικασμένους σε θάνατο. Σχετίζεται με τούς φαρμακοποιούς.
(†4 Απριλίου)

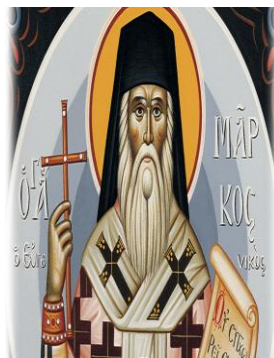

Ιάκωβος ο Πέρσης (138). Έζησε την εποχή του Ονορίου και του Αρκαδίου. Με την παράφραση του ονόματός του σε «άκουφος» θεωρείται θεραπευτής για προβλήματα ακοής († 27 Νοεμβρίου).

Ζαχαρίας ο Προφήτης (138). Προστατεύει τούς κωφαλάους, λόγω θαύματος. Ο Ζαχαρίας είναι ο αρχιερέας που παρέλαβε την Παρθένο Μαρία και την εισήγαγε στα Άγια των Αγίων († 8 Φεβρουαρίου).

Ζηναΐς, Φιλονίλλα και Ερμιόνη (60, 58). Αναφέρονται ως ιδρύτριες νοσοκομείων († 7 Ιουνίου, 11 Οκτωβρίου και 26 Ιουλίου).

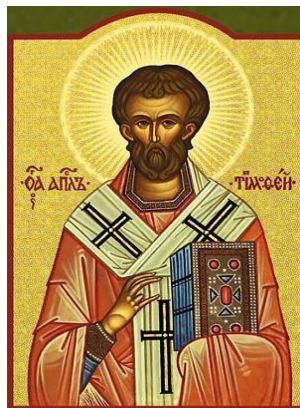

Μάρκος ο Απόστολος (139). Το όνομά του σχετίζεται παρτυμολογικά με το «μαργώνω» = «ναρκώνω». Έτσι μπορεί να έχει σχέση με τους αναισθησιολόγους († 27 Σεπτεμβρίου).

Μάρκος ο μαθητής του Ιερού Χρυσοστόμου (140, 141). Γιάτρεψε τον τυφλό σκύμνο μίας ύαινας. Έτσι σχετίζεται με τους κτηνιάτρους.

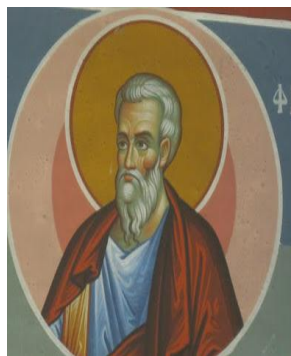

Ραφαήλ ο Αρχάγγελος (142, 143). Αναφέρεται ότι ο Αρχάγγελος «εφορεύει της ιάσεως» († 11 Ιανουαρίου και 8 Νοεμβρίου).

Τιμόθεος ο Όσιος, από τα Σύμβολα της Μ. Ασίας (144). Ήταν ταπεινόφρων μοναχός και δεν υπερηφανεύθηκε ποτέ για τίποτα. Ο Θεός για την ταπεινότητά του, του έδωσε το χάρισμα να γιατρεύει τους ασθενείς. Ο ίδιος έλεγε: «Γιατί νὰ υπερηφανευθώ; Ο Θεός μου έδωσε το χάρισμα, όχι για την αρετή μου, αλλά από αγάπη προς εσάς!» († 21 Φεβρουαρίου).

Τίτος ο Όσιος (145). Είχε το χάρισμα του «παύειν νοσήματα και διώκειν πνεύματα» († 2 Απριλίου).

Φιλήμονας ο μουσικός.(146) Μὲ πρόρρηση του Αγίου πήραν χῶμα ἀπὸ τον τάφο του και με ἀπλή ἐπάλειψη ἔγινε καλὰ το μάτι ἐνὸς εἰδωλολάτρη που εἶχε τραυματιστεῖ ἀπὸ βέλος.(† 14 Δεκεμβρίου)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ

ΑΓΙΟΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΣ

ΤΩΝ ΕΓΚΥΩΝ, ΕΠΙΤΟΚΩΝ

ΚΑΙ ΛΕΧΩΪΔΩΝ (147)

1) Η Παναγία. Προστάτιδα των εγκύων, των επιτόκων και των λεχωΪδων Ο λαός πίστευε ότι πρώτη η Παναγία είχε μεγάλη ωκυτόκιο δύναμη και πάντοτε βοηθούσε τις ετοιμόγεννες που δυστοκούσαν. Οι λαϊκές γυναίκες πίστευαν ότι η Παναγία

συμπαραστέκεται σε κάθε δύσκολο τοκετό για να μετριάσει τον πόνο, να διαλύσει το φόβο, να παρηγορήσει την κοιλοπονούσα, να βοηθήσει την κακογεννήτρα και να σώσει αυτήν και το βρέφος. Οι επίτοκες από σεβασμό είχαν προσδώσει πολλά «ωκυτόκια» και «ευτόκια» επίθετα στην Παναγία κατά τις επικλήσεις τους σε δυστοκίες όπως: Γοργοεπήκοος, Φανερωμένη, Ελεούσα (Λεούσα), Ελεημονήτρια, Ελεήστρια, Γιάτρισσα, Ιαματική, Γαιματούσα (σταματά τις αιμορραγίες στον τοκετό ιδίως της υστεροτοκίας), Βλέπουσα, Πονολύτρια, Ελευθερώτρια, Παρηγορίτισσα, Πausολύπη, Πονολυτού (έλυε τις ωδίνες), Πορταΐτισσα ή Ανοιχτοπορτούσα (ανοίγει τον πόρο της κακογεννήτρας, δηλαδή βοηθάει να γίνει η πλήρης διαστολή του τραχήλου της μήτρας της επιτόκου για να αρχίσει η εξώθηση και έλευση του παιδιού στον κόσμο), Ελευθερώτρα, Ζωοδόχος Πηγή, Δεομένη, Οδηγήτρια, Χρυσορωγίτισσα, Βυζοπονούσα, Γαλατιανή, Γαλακτοτροφούσα, Γαλατινή^{3,4}

2) Ο Άγιος Ελευθέριος (15 Δεκεμβρίου)

Για να τιμήσουν τον Άγιο οι έγκυες δεν εργάζονταν κατά την εορτή του, προκειμένου να έχουν την εύνοιά του, να καλογεννήσουν. Όταν προσκαλούνταν η μαμή, έφερνε μαζί της και την εικόνα του Αγίου Ελευθερίου, την οποία τοποθετούσε πλάι στην επίτοκο, ή την επέθετε επί της κοιλιάς της δυστοκούσης, γιατί θεωρούσε την ενέργεια αυτή ως τελεσφόρο ωκυτόκιο. Επίσης, επί δυστοκίας έψαλλαν παράκληση στον Άγιο και έταζαν το τεχνησόμένο. Οι περισσότεροι προστάτες Άγιοι, ως Άγιοι ευτοκίας, υπομμνήσκονταν από παρετυμολογία. Έτσι και το όνομα του Αγίου Ελευθερίου συνδεόταν με το ρήμα «ελευθερώνομαι» που χρησιμοποιούνταν και με την σημασία

του τίκτω, γεννώ. Ο Άγιος Ελευθέριος παρείχε στην επίτοκο «καλή λευτεριά» και με το αίσιο τέλος του τοκετού την ελευθέρωνε

3) Ο Άγιος Στυλιανός ο Παφλαγών (26 Νοεμβρίου)

Η πίστη του λαού ήταν ότι ο Άγιος αυτός ενίσχυε και προστάτευε το έμβρυο από πρόωρο τοκετό (το στύλωνε) και μετά τη γέννα το στύλωνε, δηλαδή ενίσχυε την υγεία του βρέφους, αφού ήταν φίλος των νηπίων (το επώνυμο του αγίου από τη λέξη στύλος). Ο Άγιος Στυλιανός άγιασε σε σπήλαιο και έγινε λαϊκός γιατρός νεογνολόγος και βρεφολόγος που θεράπευε τα νήπια από διάφορες θανατηφόρες νόσους. Όσες δε γυναίκες είχαν χάσει τα παιδιά τους, τον επικαλούνταν να τις βοηθήσει ώστε να τεκνοποιήσουν και πάλι και να έχουν ευτοκία. Προς τούτο όλες οι έγκυες και μητέρες τιμούσαν με αργία την εορτή του Αγίου για να διαφυλάττει τα νήπια τους καθώς και οι επίτοκες ως επιφέροντα την ευτοκία.

4) Ο Άγιος Τρύφων ο Μεγαλομάρτυς (1 Φεβρουαρίου)

Είναι πρακτικός γιατρός που θεραπεύει τις ψυχικές παθήσεις. Θεωρείται και πρακτικός ορθοπαιδικός γιατί «τρίβει τα κόκαλα» και ο πρώτος πλαστικός γιατρός που κόλλησε τη μύτη σε ρινοκοπία ασεβούς προς την εορτή του, τον οποίο συγχώρεσε. Επίσης στον Πόντο (ήταν Πόντιος Άγιος από τη Λάμψακο) τον λένε και «Στρύφωνα», γιατί προκαλεί συστροφή του εντέρου σε νεογέννητα, όταν οι μητέρες τους δεν τιμούσαν τη μνήμη του.

5) Η Υπαπαντή του Χριστού (2 Φεβρουαρίου)

Η Υπαπαντή είναι οι 40 ημέρες της λοχείας της Παναγίας. Στο Βυζάντιο η εορτή της Υπαπαντής ήταν η γιορτή της Μητέρας, πολύ πριν την καθιερώσουν οι Αμερικανοί για τη δεύτερη Κυριακή κάθε Μαΐου. Η εορτή της Υπαπαντής λέγεται και εορτή της Αγίας Λεχούσασκαι εννοεί την Παναγία λεχώνα. Δεν πρόκειται για Αγία, αφού δεν υπάρχει με αυτό το όνομα στο χριστιανικό εορτολόγιο, αλλά μάλλον είναι προσωποποίηση της

Παναγίας Λεχώνας, της Υπαπαντής που σαράντησε. Πιστευόταν ότι επειδή η Παναγία ευκολογέννησε χωρίς ισχυρές ωδίνες, η αγία Λεχούσα (Παναγία) προστάτευε τις λεχώνες από τα 40 κακά δαιμόνια της λεχωνιάς.

6) Ο Άγιος Συμεών ο Θεοδόχος (3 Φεβρουαρίου)

Ο Άγιος Συμεών που έδωσε το όνομά του στις τρεις εορταστικές ημέρες του Φεβρουαρίου, τα «Συμόγιορτα» (1-3 Φεβρουαρίου) είναι ο κατ' εξοχήν προστάτης των εγκύων γυναικών και ο φύλακας άγγελος της κυοφορούμενης νέας ζωής δηλ. του εμβρύου. Οι έγκυες γυναίκες τιμούν με μεγάλη ευλάβεια τη μνήμη του και απέχουν από κάθε εργασία μέσα και έξω από το σπίτι, για να μη γεννηθεί το παιδί σημαδεμένο Του «Άη Συμεού» δεν κόβουνε με το μαχαίρι τίποτε, ούτε ψαλίδι ανοίγουν, ούτε ξύλα κόβουν με το τσεκούρι, «για να μην πάθει το παιδί καμίας εγκύου τίποτε». Την παραμονή πριν κοιμηθούν οι έγκυες βγάζουν τα ρούχα τους ανάποδα και προς τα πίσω, ώστε αν κατά τύχη είχαν αγγίξει κάτι, το σημάδι να βγει πίσω για να μη φαίνεται. Ο Άγιος Συμεών κατά τη λαϊκή λατρεία θεωρούνταν προστάτης αλλά και Θεότρομος Άγιος για τις έγκυες τους τρεις πρώτους μήνες της εγκυμοσύνης, γιατί πίστευαν ότι τιμωρούσε αυστηρότατα κάθε παραβάτιδα έγκυο που δεν τιμούσε την εορτή του, απέχοντας από κάθε εργασία, όπως απαιτούσε το έθιμο. Η τιμωρία του Αγίου ήταν ότι αποτύπωνε σε εμφανές μέρος του σώματος του εμβρύου που κυοφορούσε η γυναίκα, άποιο σημάδι. Έχει όμως και μια βάση ιατρική και δεν είναι απλώς μια ιδεοληψία ή δεισιδαιμονία. Σήμερα γνωρίζουμε ότι η οργανογένεση στο

έμβρυο λαμβάνει χώρα τις πρώτες 12 εβδομάδες της κύησης. Αν τότε επισυμβεί στρες, αγχώδεις καταστάσεις, ισχυρές συγκινήσεις ή έντονες ενοχές στην έγκυο, τότε η υπερέκκριση αδρεναλίνης, η παραγωγή κατεχολαμινών, στιμουλίνης και Β ενδορφίνης ευνοούν τις εμβρυοπάθειες, ιδίως τις δερματικές δυσπλασίες όπως τα αιμαγγειώματα και τους σπίλους. Μετά τον τρίτο μήνα της εγκυμοσύνης, αν η έγκυος βρισκόταν στην ανάγκη να εργασθεί, μπορούσε στο σπίτι, αρκεί να έφερε πάνω της ένα καθρεφτάκι και ένα σιδερένιο καρφί, οπότε πίστευε ότι εξουδετερωνόταν η παράβαση, αλλά έπρεπε να ζητήσει συγχώρεση και έπιανε με τα χέρια της τους γλουτούς της και μετά τα βουτούσε σε αλατόνερο και τα σκούπιζε. Οι Ελληνίδες έγκυες τηρούσαν τριήμερη αργία τα λεγόμενα «Συμόγιορτα» (Αγίου Συμεών, Αγ. Τρύφωνος και Αγίας Παπαντής-Παναγίας).

7) Οι Άγιοι Σαράντα Μάρτυρες (9 Μαρτίου) (149)

προστάτες των εγκύων που είχαν συχνά αποβολές (η «Αραχνόγκαστρη» γυναίκα, δηλαδή η γυναίκα με καθ'έξιν αποβολές). Τα παλιά χρόνια οι λαϊκές Μαιές είχαν διαπιστώσει ότι περί τα τέλη Φεβρουαρίου και τις πρώτες ημέρες του Μαρτίου μερικές γυναίκες είχαν συχνά αποβολές χωρίς εμφανή αιτία. Όταν μια γυναίκα απέβαλε συνεχώς για τρία χρόνια, έλεγαν ότι ήταν «Αραχνόγκαστρη», δηλ. είχε ευαίσθητη «γκαστριά» σαν της αράχνης και απέβαλε. Οι λαϊκές Μαιές τις απέδιδαν στις Δρίμες (1-6 Μαρτίου) και στο ψύχος που παρατηρείται στις πρώτες ημέρες του Μαρτίου. Οι Άγιοι Σαράντα κατά τη δογματολογία των λαϊκών Μαιών ήσαν προστάτες για τις «Αραχνόγκαστρες» γυναίκες δηλ. τις γυναίκες που είχαν κατά σειρά τρεις

συνεχείς αποβολές χωρίς εμφανή αιτία. Στον πλούτο της λαϊκής ιατρικής παράδοσης, συγκαταλέγονται και οι πράξεις και ενέργειες της «Αραχνόγκαστρης» γυναίκας, όταν αποκτούσε το πολυπόθητο παιδί, το Σαρανταράκι. Η μητέρα συνήθως προβαίνει σε πράξεις και ενέργειες για να τιμήσει τους Αγίους: 1) Το λούζει με λουλούδια 40 λογιών που θα μαζέψει η μητέρα της (γιαγιά του παιδιού) και το προσφωνεί κατά τα ξυπνητούρια του θεραπευτικά με ονόματα λουλουδιών, ιδίως αυτών που είχε φυτέψει την ημέρα των Αγίων Σαράντα.

2) Στα «τρινύχτια» που θα έλθουν να το μοιράνουν οι Μοίρες, του βάζει κάτω από το μαξιλάρι του 40 λογιών γλυκίσματα, φυλακτικά και χρυσαφικά, για να το καλομοιράνουν οι Μοίρες, να γίνει γλυκομίλητο, γερό και πλούσιο. 3) Την Πρωτομαρτιά κρεμά στην εξώπορτα του σπιτιού της δέσμη από γαλατσίδες και μόσχο, για να μη χάσει το γάλα της. 4) Από την πρώτη Μαρτίου και μετά, αν έχει «φοβία», τρώει κάθε μέρα από ένα βλαστάρι ζωχό, για να μη φάει το γάλα της το φίδι. 5) Την Πρωτομαρτιά, κατ' εξαίρεση, δεν του βάζει το Μάρτη, όπως συνηθίζουν να κάνουν όλες οι άλλες μητέρες, αλλά την ημέρα των Αγίων Σαράντα Μαρτύρων. 6) Την παραμονή των Αγίων Σαράντα, όπως και το βράδυ της εορτής, το νανουρίζει με το νανούρισμα της «παντρειάς». 7) Κεντάει έναν Ήλιο πάνω στη σαλιαρίτσα του με 40 χρυσοβελονιές. 8) Το βαπτίζει συνήθως την ημέρα των Αγίων Σαράντα και του βάζει το όνομα Σαράντης κατά παρέκκλιση του πατρωνυμικού εθίμου. Αν είναι κορίτσι, του βγάζει το όνομα Σμαράγδω. 9) Αν είναι ευκατάστατη η μητέρα, τότε ντύνει 40 ορφανά, αλλιώς στέλνει φαγητά σε 40 φτωχές οικογένειες. Το απόγευμα ανάβει φωτιά με 40 ειδών φρύγανα και χτυπά στην αυλή του σπιτιού τα ταψιά και τα χαλκώματα πάνω στο χώμα 40 φορές, για να φύγουν τα φίδια. 10) Όταν πρωτοϊδέι χελιδόνι την ημέρα των Αγίων Σαράντα, φτύνει το παιδί της 40 φορές στο στόμα για να μιλήσει γρήγορα. 11) Ο απογαλακτισμός στο παιδί το Σαραντάρι γίνεται στο δεύτερο χρόνο της εορτής των Αγίων Σαράντα. 12) Ο πατέρας του παιδιού ανήμερα των Αγίων Σαράντα επί τρία χρόνια κερνάει στο καφενείο 40 φορές ρακί κ.λπ.

8) Ο Άγιος Αζαρέας (Ζαρέας) (149) Πρόκειται για προσωποποίηση του Αγίου Βλασίου (11Φεβρουαρίου).

Είναι άγιος που προστατεύει όσες γυναίκες αργούσαν να γεννήσουν. Θεωρείται ως προστάτης Άγιος των παρατεταμένων τοκετών, άνω των 41 εβδομάδων και επέφερε ευτοκία στη υστοκούσα και υγεία στο «ζαρέα», δηλαδή στο παιδί που γεννήθηκε από καθυστερημένο τοκετό.

Ως γνωστό, τα παιδιά που γεννιούνται από παρατεταμένο τοκετό, λόγω αρχομένης ατροφίας του πλακούντα, αποκτούν ιδιότητες προώρων και γεννιούνται ζαρωμένα με ρικνώσεις του δέρματος, της κοιλίας, του λαιμού και των άκρων και λόγω αφυδατώσεως και κακής ενδομήτριας κυκλοφορίας χουν υψηλή θνησιμότητα. Ο Άγιος δεν προκαλούσε στα νεογνά ζαρωματιές, αλλά «σπήλιωνε» τα νεογνά αυτά και τα ενυδάτωνε με νερό-μέλι-γάλα.

9) Ο Άγιος Αύκουλας (150)

Πρόκειται για άγνωστο Άγιο της ευτοκίας που όπως πίστευαν παρετυμολογικά έκανε εύκολο τον τοκετό και άρα είχε ωκυτόκιο δύναμη. Ήταν ένας ήπιος φτωχός Άγιος, όπως όλοι οι Άγιοι της ευτοκίας. Πιστεύουμε ότι ο Άγιος Αύκουλας είναι επιβίωση του Θεού Ασκληπιού. Ως γνωστό, ο Ασκληπιός είχε κανότητα για ταχεία και αίσια έκβαση του τοκετού όταν μετά το λάλημα του μαύρου αλέκτορος η γυναίκα εξακολουθούσε και ωδινούσε. Τότε ο Ασκληπιός έκανε τρεις ενέργειες α) ακουμπούσε στην κοιλιά της δυστοκούσης ταριχευμένο ζευγάρι όφρων β) έκαιγε μια βέργα βαγιάς και την έβαζε σε μια φιδότρυπα οπότε το φίδι ζαλισμένο περιελισσόταν επί της ράβδου και έτσι κουλουριασμένο το έφερνε γρήγορα και το επέθετε στην κοιλιά της δυστοκούσης και γεννούσε παρευθύς (ίσως επιβίωση του οικουρού όφη). Ο όφης αυτός έκτοτε έμενε στο σπίτι ως «οικούρος». Είναι το φίδι, η Ελαφίς ή Σπιτόφιδο και γ) έζωνε την κοιλιά της κοκογεννήτρας με φιδοτόμαρο. Ο Άγιος Αύκουλας ως επιβίωση του Ασκληπιού έχει επιζήσει όπου υπήρχαν Ασκληπιεία, όπως στην Πέργαμο, τη Σμύρνη, τη Λυκία της Μ. Ασίας και στον Ελλαδικό χώρο, την Αρκαδία, τη Μεσσηνία, την Αργολίδα. Στην παράδοση έχει παραμείνει ότι ο Ασκληπιός ήταν «φιδοπιάστης» και εξολοθρευτής αρουραίων στη Θέλπουσα της Αζανίας (βορειοδυτική Αρκαδία), όπου και γεννήθηκε

ως νόθος. Η λέξη Αύκουλας πιθανόν προέρχεται από τη λέξη «αυτικά» που σημαίνει στη στιγμή, αμέσως, παραχρήμα, αύθι, αυτόθι, ως το κατεπείγον, ιδιότητες που απέδιδαν στον Ασκληπιό και στον Άγιο Αυκούλα ότι επέφεραν ταχύ, εύκολο τοκετό σε δυστοκούσα.

10) Η Αγία Μαρίνα (17 Ιουλίου) (90)

Ήταν η Αγία της γονιμότητας, της ευτοκίας και της κατευνάσεως των κωλικών των βρεφών και γενικώς προστάτιδα των καχεκτικών παιδιών. Η παράδοση λέει ότι η αγία Μαρίνα έντυνε τα ορφανά παιδιά που οι μανάδες τους είχαν πεθάνει στη γέννα.

Αυτή ήταν ικανή να ηρεμεί και να καθησυχάζει τα βρέφη, να τα «μαρανίσκει», ίσως παρηχητικού μαρίνα-μαρανίσκω=καθησυχάζω, ηρεμώ. Ακόμα, επειδή προστάτευε τα παιδιά από λοιμώδη νοσήματα, ίσως το όνομα της να προέρχεται από την ιδιότητά της να «μαραίνει» τα εξανθήματα και τις βλατίδες.

11) Ο Άγιος Ευστάθιος (20 Σεπτεμβρίου) (151)

Τον επικαλούνται κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης, γιατί έχει ευοίωνο όνομα να σταθεί το παιδί στη μήτρα και να βγει γερό στην ώρα του. Επίσης βοηθά στις αιμορραγίες της εγκυμοσύνης.

12) Άλλοι Άγιοι της ευτοκίας

α) Ο Άγιος Φανούριος, (154, 155)

β) ο Άγιος Γρηγόριος, (147, 155)

γ) ο Άγιος Μάμας, (147, 155)

δ) ο Άγιος Παντελεήμων, (147, 155, 29, 30, 31)

ε) ο Άγιος Αρτέμιος, (147, 155)

στ) ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος, (147, 155)

ζ) οι Άγιοι Ανάργυροι, (147, 155, 26, 27, 28, 29, 30, 31)

η) η Αγία Άννα (147, 155)

και θ) ο Άγιος Ερμογένης (στην Κύπρο) (155, 147)

13) Ο Άγιος «Αλήμουνας» (155, 147)

Κατά τη δογματολογία των παραδοσιακών μαιών στην Ήπειρο και στην Πελοπόννησο, υπάρχει ένας Άγιος που έχει σχέση με τη γέννα της γυναίκας και αυτός είναι ο Άγιος «Αλήμουνας» (Αλεήμονας=ανελεήμων). Ήταν ένας «τιμωρός» Άγιος και όχι προστάτης Άγιος που δεν χαριζόταν σε καμιά γυναίκα που είχε κακή λεχωνιά. Αυτός, όπως έλεγαν, άφηνε τη λεχώνια που παρουσίαζε κάποια σοβαρή επιπλοκή για τη ζωή της απροστάτευτη να πεθάνει χωρίς να τύχει της ελεημοσύνης του, ιδίως όταν ήταν ετοιμοθάνατη α) από ασταμάτητη (κατακλυσμαία) αιμορραγία της υστεροτοκίας β) από επιλόχειο πυρετό, το λεγόμενο «Λευτερίτη» ή «Αρπάχτρα» ή γ) από πνευμονική εμβολή-εν τω βάθει θρομβοφλεβίτιδα, δηλαδή το «κουτσοδαιμονάκι». Στη φαντασία τους, ο «Άγιος» αυτός ήταν φτωχός, καχεκτικός, κοντός, μαυριδερός, χωρίς αρετές, ανελεήμων, άστοργος, αδυσώπιτος, αμετάτρεπτος. Στην πραγματικότητα, δηλαδή, στερούταν κάθε αγιοσύνης. Το όνομά του ίσως είναι παραδηλωτικό παρωνύμιο που είχαν προσάψει οι παλιές μαμές στον Άη Γιάννη ή στο φίλο του Χριστού Λάζαρο. Ίσως ο Άγιος «Αλήμουνας» είναι ευφημιστική προσωποποίηση του Χάρου, γιατί μόνο ο Χάρος έχει τέτοιες ιδιότητες.

ΓΑΜΟΥ – ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Ακύλας και Πρίσκιλλα, (150) οι Απόστολοι († 13 Φεβρουαρίου). Προστατεύουν την οικογένεια και τους σκηνοποιούς.

Γοργονία (156) († 23 Φεβρουαρίου). Υπόδειγμα Χριστιανής αδελφής. Αδελφή του Γρηγορίου του Θεολόγου και κόρη της Νόνας και του Γρηγορίου του Ναζιανζηνού. Υπόδειγμα νοικοκυράς, συζύγου, μητέρας, μορφωμένη και πολύ καλή Χριστιανή. Θεραπεύει ανθρώπους.

Εμμέλεια, Νόννα και Ανθούσα, Μητέρες των τριών Ιεραρχών († Κυριακή μετά την Υπαπαντή). Υπόδειγμα χριστιανών μητέρων.

Θεόδωρος ο Συκεώτης, (157) Καρπός της σχέσης ενός βασιλικού ταχυδρόμου και μιας νεαρής κοπέλας, της Μαρίας. Ο πατέρας του εγκατέλειψε την μητέρα του και ο Θεόδωρος μεγάλωσε σαν νόθο. Ευτυχώς ήη μητέρα του συνήλθε, συνειδητοποίησε την αμαρτία της, ανέλαβε την υποχρέωσή της και αφιερώθηκε αποκλειστικά στη σωστή ανατροφή του μικρού Θεοδώρου. Αξιώθηκε να δει τον υιό της μεγάλο πνευματικό άνδρα, στην υπηρεσία της Εκκλησίας. Δικαίως ο Άγιος θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι προστατεύει τις εγκαταλελειμμένες μητέρες και τὰ νόθα παιδιά. († 22 Απριλίου).

Ιωσήφ ο Δίκαιος,(158) εκτός από προστάτης των ξυλουργών – επιπλοποιών, προστατεύει και τους θετούς πατέρες και τα υιοθετημένα αγόρια, γι' αυτό πολλές σχολές και ιδρύματα έχουν το όνομά του († 18 Δεκεμβρίου).

Μάμας,(147, 155) ο Άγιος γεννήθηκε το 260 μ.Χ. στη Παφλαγονία. Οι Χριστιανοί γονείς του πέθαναν στη φυλακή. Αυτός είχε την τύχη και υιοθετήθηκε από μία πλούσια Χριστιανή. Επειδή ο Άγιος τη φώναζε συνέχεια «μάμα – μάμα», τόν ονόμασε Μάμα. Μπορεί να θεωρείται προστάτης των υιοθετημένων παιδιών αλλά και των θετών γονέων. Πολλά ιδρύματα, που ασχολούνται με τα ορφανά παιδιά, έχουν το όνομά του. Στά 15 χρόνια του ο Άγιος συνελήφθη για την πίστη του και μαρτύρησε περνώντας πολλά βασανιστήρια (νερό, θεριά, τρίαινα κ.λ.π.). Μάλλον πρόκειται για τον Παιδομάρτυρα († 2 Σεπτεμβρίου).

Μακρίνα,(159) Υπόδειγμα χριστιανής αδελφής. Η μεγάλη αδελφή του Μεγάλου Βασιλείου και του Γρηγορίου Νύσσης. Ανατράφηκε Χριστιανικά από την μητέρα της Εμμέλεια και πρόσφερε τον καλύτερο εαυτό της στην οικογένεια, τα αδέρφια της και τους φτωχούς. Αργότερα μόνασε μαζί με την μητέρα της σε γυναικεία μονή, κοντά στην μονή όπου μόναζε και ο αδελφός της Μ. Βασίλειος. († 19 Ιουλίου).

Στέφανος,(160) για στεφάνια γάμου. Πολλές φορές και σε πολλά μέρη, οι ερωτευμένοι σκάλιζαν στα δοκάρια και τους τοίχους των ναών τα ονόματά τους, για να έχουν «καλά στεφάνα». Οι παντρεμένοι τω χάριζαν τα στεφάνια τους, για να έχουν καλό γάμο. († 27 Δεκεμβρίου).

Σάρα, Ελισάβετ, (66) για τις άτεκνες γυναίκες και ζευγάρια. Οι Αγίες ήταν άτεκνες. ύστερα από πολλές παρακλήσεις, με τη χάρη του Θεού και με όλους τους φυσικούς νόμους, αξιώθηκαν τελικά να συλλάβουν και να γεννήσουν «καρπούς» αφιερωμένους στο Θεό. Η Σάρα γέννησε τον Ισαάκ και η Ελισάβετ τον Ιωάννη τον

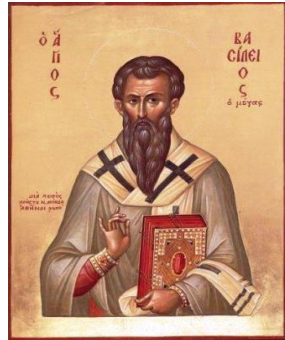
Βαπτιστή. († Ελισάβετ 5 Σεπτεμβρίου και 24 Ιουνίου, η δε Σάρα στις 18 Δεκεμβρίου).

Άννα η Προφήτης, (153) Η Άννα, μητέρα του Προφήτου Σαμουήλ, ήταν Προφήτης και η ίδια. Παντρεμένη με τον Ελακανά, δεν μπορούσε να κάνει παιδιά και εκείνος πήρε δεύτερη γυναίκα, τη Φενάνα. Περιφρονημένη, η Άννα παρακάλεσε τὸν Θεὸ να την απαλλάξει ἀπὸ την στειρότητα και εκείνη θα του αφιέρωνε το παιδί που θα αποκτούσε. Εισακούσθηκε και απέκτησε τον Σαμουήλ και άλλα ἕξι παιδιά! Εξ ου και η ευχαριστία της: «Εστερεώθη η καρδιά μου εν Κυρίῳ, υψώθη κέρασ μου εν Θεῷ μου, ὅτι στείρα ἔτεκεν επτὰ και η πολλή εν τέκνοις ησθένησε». Η Άννα ἔχει ταυτιστεί με την ἐλπίδα προς τα ἀτεκνα ζευγάρια († 9 Δεκεμβρίου).

Άννα, (161) η μητέρα της Θεοτόκου, Το χέρι της βρίσκεται στη Μονή Σταυρονικήτα του Αγίου Όρους. Υπενθυμίζουμε ὅτι και η μητέρα της Θεοτόκου, που ἄλλωστε ἦταν και μεγάλης ηλικίας, εἶχε πρόβλημα γονιμότητας και την ημέρα αὐτή εορτάζεται και η σύλληψη της Παναγίας, που ἔγινε με υπέρβαση των νόμων της φύσης. Η Άννα ἔχει ταυτισθεί με την ἐλπίδα προς τα ἀτεκνα ζευγάρια. († 25 Ιουλίου).

Ζαχαρίας, (162) σύζυγος της Ελισάβετ, μητέρας του Ιωάννη του Προδρόμου και Βαπτιστοῦ. Ο Ζαχαρίας ἦταν μεγαλόσχημος ιερέας του Υψίστου. Εἶχε μάλιστα το δικαίωμα να μπαίνει στα Ἅγια των Αγίων. Ὄταν σε μεγάλη ηλικία του ανακοινώθηκε ὅτι η Ελισάβετ θα ἀποκτήσει υἱὸ και πρέπει να τον ονομάσει Ιωάννη, δεν το πίστεψε. Αὐτὸ εἶχε ως ἀποτέλεσμα να μείνει ἀλαλος μέχρι την ημέρα που θα πρέπει να δώσει το ὄνομα του παιδιού, που πράγματι γεννήθηκε. Αὐτὸς πήρε μια πινακίδα και ἔγραψε το ὄνομα «Ιωάννης» και ἀμέσως λύθηκε η γλώσσα του και ἀνοιξαν τὰ αυτιά του. Ο Ζαχαρίας και η Ελισάβετ μπορούν να θεωρούνται προστάτες των ηλικιωμένων γονέων ἢ ὅλων αὐτῶν ποὺ εἶναι ἀτεκνοι και παρακαλοῦν για ἓνα παιδί. Ο Ζαχαρίας φυσικὰ σχετίζεται και με τους κωφάλαλους († 24 Ιουνίου).

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΙ ΑΓΙΟΙ

Αβραάμ, (163) έχει σχέση με την φιλοξενία. Φιλοξένησε τρεις Αγγέλους. Η απεικόνιση αυτή θεωρείται ότι είναι μία από τις λίγες παραδεκτές Ορθόδοξες απεικονίσεις της Αγίας Τριάδος († 9 Οκτωβρίου και 18 Δεκεμβρίου)

Βασίλειος ο Μεγάλος, (40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 64)

Επίσκοπος Καισαρείας της Καππαδοκίας. Γεννήθηκε το 329 μ.Χ. Μεγάλος φιλάνθρωπος. Έφτιαξε ένα ίδρυμα για φτωχούς και αρρώστους, που ονομάστηκε «Βασιλειάς». Πέθανε μετά 50 χρόνια αφήνοντας πίσω του ένα τεράστιο πνευματικό έργο. Ο ίδιος κάποτε έσωσε την πόλη του από έναν έπαρχο, ο οποίος ερχόταν να φορολογήσει σγρίως τους συμπολίτες του. Μάλιστα οι κάτοικοι είχαν μαζέψει ότι χρυσαφικά είχαν για να του τα προσφέρουν και να τον εξευμενίσουν. Ο Βασίλειος πήγε και τον συνάντησε και τελικά τον έπεισε να μην μπει στην πόλη. Ο έπαρχος έφυγε, αλλά ο Βασίλειος έμεινε με το πρόβλημα πως να ξαναμοιράσει τα χρυσαφικά στους συμπολίτες του. Σκέφτηκε λοιπόν και έφτιαξε πολλές πίτες (ψωμάκια – πρόσφορα). Σε κάθε πίτα έβαλε και από ένα χρυσαφικό... έτσι ο κάθε συμπολίτης του πήρε από κάτι! Σε ανάμνηση του γεγονότος φτιάχνουμε σήμερα τις λεγόμενες «βασιλόπιτες» με τα φλουριά († 1 Ιανουαρίου).

Ειρήνη Χρυσοβαλάντου, (86) καταγόταν από την Καππαδοκία, ήταν κόρη ωραία και ενάρετη, από οικογένεια εργατών και ενώ είχε επιλεγεί για σύζυγος του αυτοκράτορος

Μιχαήλ Γ', έγινε μοναχή στη μονή Χρυσοβαλάντου στην Κωνσταντινούπολη. Έκανε μεγάλο φιλανθρωπικό έργο και θαύματα, ενώ η παράδοση λέει ότι ανάβλυσε μύρο από τα λείψανά της († 28 Ιουλίου).

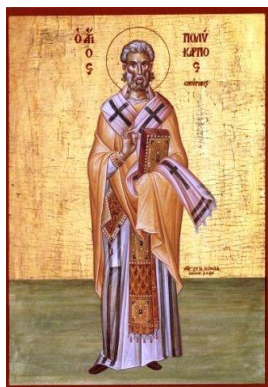
Φιλοθέη η Αθηναία,(164) Η Οσία γεννήθηκε ύστερα από πολλές προσευχές και παρακλήσεις των γονέων της γιατί η μητέρα της ήταν στείρα. Και ενώ ο Θεός τους έκανε την χάρη να τους χαρίσει την πολυπόθητη κόρη, οι γονείς της θεώρησαν σκόπιμο να την παντρέψουν με το ζόρι, σε ηλικία 12 ετών, με έναν πλούσιο αλλά βάνουσο άνδρα. Έπειτα από λίγο η Φιλοθέη έμεινε χήρα και παρά τις πιέσεις για δεύτερο γάμο, αυτή προτίμησε να μοιράσει την περιουσία της στους φτωχούς και να γίνει μοναχή. Με τα λεφτά που κληρονόμησε από τον πλούσιο άνδρα της, έκανε πολλές και μεγάλες φιλανθρωπίες, αυτό όμως εξόργισε συγγενείς, «φίλους» και εχθρούς, που προκάλεσαν τον μαρτυρικό της θάνατο στις 19 Φεβρουαρίου του 1589. Σήμερα η Οσία τιμάται ως προστάτρια πολλών γυναικείων οργανώσεων, φιλανθρωπικών σωματείων και κοινωφελών ιδρυμάτων († 19 Φεβρουαρίου).

Φιλάρετος ο Ελεήμων, (165) Ο Όσιος έζησε τον 8^ο αιώνα και ήταν πολύ πλούσιος. Τα χρήματά του όμως τα έδινε με αφθονία στους φτωχούς. Κάποια στιγμή η εποχή άλλαξε και ο Άγιος έγινε και αυτός φτωχός. Συνέχιζε όμως αγόγγυστα να μοιράζεται τα λιγοστά του υπάρχοντα με τους άλλους πτωχούς. Ο Θεός βλέποντας την αρετή του, ευλόγησε και παντρεύτηκε η κόρη του με μέλος της βασιλικής αυλής. Τα πράγματα και πάλι άλλαξαν. Ο Φιλάρετος πήρε τον τίτλο του υπάτου και φυσικά έγινε και πάλι πλούσιος. Και αυτά τα χρήματα, τα έδινε με αφθονία στους φτωχούς. Το θαύμα ήταν ότι όσα χρήματα μοίραζε, τόσα χρήματα κέρδιζε! Λες και ήταν ένας θεϊκός αγωγός χάριτος και ελεημοσύνης προς τους έχοντες ανάγκη († 1 Δεκεμβρίου).

Ακόμα αναφέρονται οι Άγιοι:

Ζωτικός ο ορφανοτρόφος († 31 Δεκεμβρίου), Νικόλαος Πλανάς, ο Άγιος φτωχός Ιερέας († 2 Μαρτίου) (166).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΟΥΣ

Τερέντιος και Νεονίλλα, (166) με τα επτά τέκνα τους. Προστατεύουν τους πολυτέκνους († 28 Οκτωβρίου)

Πολύκαρπος, (168) για τα πολλά παιδιά (πολύτεκνοι) αλλά και για τις σοδειές. (Υπάρχουν πέντε Άγιοι με το ίδιο όνομα. Εορτάζουν: 8 και 23 Φεβρουαρίου, 2 Απριλίου, 7 Ιουλίου και 25 Οκτωβρίου).

Πεύσιππος, Ελάσιππος και Μέσιππος, (169) για τα τρίδυμα († 16 Ιανουαρίου).

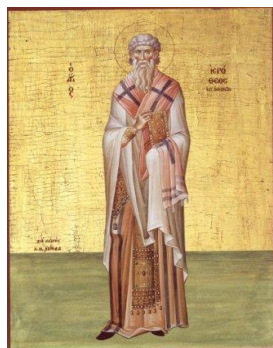
Μαρίνα, γιατί «μαραίνει» το κακό μάτι και τα σπυριά της ιλαράς. Προστατεύει τα καχεκτικά μωρά, αλλά «μαραίνει» κιόλας αυτά που οι μητέρες τους δεν την τιμοῦν († 17 Ιουλίου) (90).

Ακόμα αναφέρονται οι Άγιοι:

Άγιοι Σαράντα, Όσιος Στυλιανός, Άγιος Συμεών, Άγιος Τρύφων, Άγιος Βλάσης, Αγία Βαρβάρα.

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

(Δικαστές, βουλευτές, συγκλητικοί και άρεοπαγίτες)

1. Αμβρόσιος Επίσκοπος Μεδιολάνων. (170) Σπούδασε ρητορική, φιλοσοφία και νομικά. Ασκούσε το επάγγελμα του δικαστού. Λόγω της ακεραιότητας του χαρακτήρα του, με διαταγή του Ουαλεντιανού Α', πήρε όλους τους ιερατικούς τίτλους και χειροτονήθηκε απ' ευθείας Επίσκοπος Μεδιολάνων.
2. Είναι αυτός που μετέπειτα απαγόρευσε την είσοδο στο ναό, στον αυτοκράτορα Θεοδόσιο, λόγω του ότι αυτός είχε καταστείλει αιματηρά τη στάση της Θεσσαλονίκης († 7 Δεκεμβρίου).
3. Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης (171), ήταν φιλόσοφος και μέλος της Βουλής του Αρείου Πάγου την εποχή που ο Απόστολος Παύλος επισκέφθηκε την Αθήνα. Φυσικά ο μορφωμένος βουλευτής – δικαστικός, πείστηκε αμέσως από τα λόγια του Παύλου και βαπτίσθηκε Χριστιανός. Αργότερα ο Άγιος διαδέχθηκε τον Επίσκοπο Ιερόθεο και έγινε αρχιερέας των Αθηνών, έκανε θαύματα και έγραψε βιβλία ιδιαίτερα για την ιεραρχία των ουράνιων πνευματικών οντοτήτων. Ταξίδεψε σε όλη τη Δύση, αλλά στο Παρίσι συνελήφθη, βασανίσθηκε και αποκεφαλίσθηκε († 3 Οκτωβρίου).

4. Ησύχιος ο συγκλητικός (172) , έζησε την εποχή του Γαλέριου Μαξιμιανού. Κατά τους διωγμούς καλέστηκε να απαρνηθεί την πίστη του και αυτός φυσικά αρνήθηκε. Αποτέλεσμα ήταν να εκπέσει του αξιώματός του και να γελοιοποιηθεί από τον ίδιο τον αυτοκράτορα μπροστά σε όλη την σύγκλητο. Τελικά του έδεσαν μια πέτρα στον λαιμό και τον έπνιξαν στον ποταμό Ορόντη († 2 Μαρτίου).
5. Ιερόθεος ο άρεοπαγίτης – βουλευτής (173), ο «Θεόληπτος υμνολόγος». Παραδοσιακά θεωρείται ότι είναι ο πρώτος Επίσκοπος των Αθηνών ο οποίος παραβρέθηκε μάλιστα και στην επιτάφια σύναξη των Αποστόλων κατά την κοίμηση της Θεοτόκου. Οι όμορφοι ύμνοι που έψαλλε προς τιμήν Της, του χάρισαν τον τίτλο του «Θεόληπτου υμνολόγου». Ο Ιερόθεος έγραψε πολλά βιβλία και πέθανε σε βαθιά γεράματα († 4 Οκτωβρίου).
6. Ιωσήφ ο από Αριμαθαίας και ο Νικόδημος, Ήταν κρυφοί μαθητές και μέλη του Ανωτάτου Συμβουλίου κατά την δίκη του Ιησοῦ († 31 Ιουλίου) (174).
7. Δορυμέδων και Λουκάς οι βουλευτές. Ησύχιος, Γοργόνιος, Ζήνων, Ίνδης και Μαρδόνιος οι συγκλητικοί (175).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

Για τους δικαζόμενους και την ελευθέρωσή τους

1. Ονούφριος, (176). Προστατεύει τους δικαζόμενους. Ο Άγιος έγινε ερημίτης και έζησε πάνω από 70 χρόνια μόνος σε μια σπηλιά. Ο Θεός φρόντιζε για την τροφή του. Τον βρήκε σε μεγάλη ηλικία ο Άγιος Πανφούτιος, χωρό και καταβεβλημένο, γυμνό, με μια κάτασπρη μακριά γενειάδα, που έφτανε ως το έδαφος. Ο Γέροντας Άγιος Ασκητής τον καλωσόρισε λέγοντάς του ότι... ήταν αυτός που θα τον ενταφίαζε! Πράγματι, την άλλη μέρα όο Πανφούτιος βρήκε τον Ονούφριο νεκρό, ενώ Άγγελοι έψελναν από τον ουρανό. Ο λαός μας, όταν βλέπει κάποιον καταβεβλημένο, λέει: «αυτός έγινε σαν τον Άγιο Ονούφριο». Ίσως γι' αυτό ο Άγιος να προστατεύει αυτούς που προσάγονται σε δίκη, γιατί προφανώς είναι χλομοί σαν τον Άγιο († στις 12 Ιουνίου).
2. Ελευθέριος, (177) ελευθερώνει τους αιχμαλώτους και τους φυλακισμένους (υπάρχουν έξι Άγιοι με αυτό το όνομα).
3. Βαρβάρα, (88) την επικαλούνται πολλές φορές (ιδιαίτερα στην Δύση) οι φυλακισμένοι († 4 Δεκεμβρίου)
4. Ιωάννης ο Ρώσος (178), προστατεύει τους αιχμαλώτους πολέμου († 2 Ιουνίου).

5. Πέτρος ο Απόστολος (179), τον επικαλούνται πολλές φορές για την ελευθέρωση κρατουμένων. Στις γραφές αναφέρεται ότι ο Απόστολος σε ένα από τα ταξίδια του συνελήφθη και φυλακίσθηκε. Το βράδυ ένας Άγγελος ήρθε στο κελί του, κοίμισε τους φύλακες, έλυσε τις αλυσίδες που κρατούσαν δέσμιο τον Απόστολο, του άνοιξε τις πόρτες και τον ελευθέρωσε († 16 Ιανουαρίου και η προσκύνηση της αλυσίδας † 29 Ιουνίου).

6. Πέτρος ο δεσμοφύλακας (180), προστατεύει τους δεσμοφύλακες († 26 Ιανουαρίου).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΡΑΠΕΤΕΣ

1. Αγάπιος ο Όσιος (181), μοναχός από το Άγιον Όρος, της περιοχής Βατοπεδίου. Ο Όσιος ασκήτευε όταν Αγαρηνοί πειρατές τον συνέλαβαν και τον πούλησαν σκλάβο σε έναν πλούσιο συμπατριώτη τους. Ο Όσιος πέρασε πολύ άσχημα στην σκλαβιά του. Ήταν αλυσοδεμένος συνεχώς και ο κύριός του τον χρησιμοποιούσε σε πολύ βαριές δουλειές. Κάποια στιγμή ο Όσιος κατάφερε να δραπετεύσει. Επέστρεψε στο Άγιον Όρος και πήγε να βρει τον Γέροντα που είχε για Πνευματικό. Ο Γέροντας τον μάλωσε που δραπέτευσε και του είπε πως πρέπει να επιστρέψει στον κύριό του. Ο Αγάπιος ξαναγύρισε στον Αγαρηνό, του διηγήθηκε τα πάντα και του ζήτησε συγγνώμη που δραπέτευσε. Ο Αγαρηνός και οι δυο υιοί του θαύμασαν την υπακοή του Αγάπιου και αφού του έδωσαν την ελευθερία του, του ζήτησαν να τους πάρει μαζί του στο Άγιον Όρος ως συνοδεία. Οι Αγαρηνοί βαπτίσθηκαν και μόνασαν μαζί με τον Αγάπιο. († 6 Νοεμβρίου)
2. Ονήσιμος ο Απόστολος (182), προστατεύει τους φυλακισμένους – κρατουμένους. Ο Ονήσιμος ήταν δούλος ενός Χριστιανού άρχοντος, του Φιλήμονα. Απέδρασε όμως από αυτόν και πήγε στην Ρώμη. Εκεί συνάντησε τον Απόστολο Παύλο, που τον δίδαξε, τον βάπτισε Χριστιανό και τον έστειλε πίσω στον Φιλήμονα όχι σαν δούλο, αλλά ως φίλο και αδελφό († 15 Φεβρουαρίου).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η

Άγιοι προστάτες των επαγγελμάτων

Στο πέρασμα των αιώνων οι Άγιοι δεν είναι λίγοι. Αναρίθμητες είναι οι στρατιές των Αγίων. Ο Απ. Παύλος ομιλεί για «νέφος» Αγίων (Εβρ.12.1). Μορφές από κάθε κοινωνική τάξη, μορφωμένοι και αγράμματοι, άνθρωποι και των δύο φύλων και όλων των ηλικιών κατατάσσονται στη χορεία των Αγίων, των εκλεκτών του Θεού. Και φυσικά όλα τα επαγγέλματα ανέδειξαν Αγίους και πολλές επαγγελματικές τάξεις επεδίωξαν να βρουν και να έχουν έναν Άγιο προστάτη τους.

Ως συνέχεια της ωραίας αυτής ευλαβούς συνήθειας και σήμερα πολλά επαγγέλματα και λειτουργήματα έχουν τον Άγιο προστάτη τους:

1. Αγιογράφων (Ζωγράφων): Απ. Λουκάς 6 Ευαγγελιστής (18 Οκτωβρίου).
2. Αεροπόρων (πιλότων): Αρχάγγελοι Μιχαήλ και Γαβριήλ (8 Νοεμβρίου).
3. Αθλητών (Γυμναστών): Άγιος Δημήτριος και ο Αγ. Νέστωρ (26 και 27 Οκτωβρίου)

4. Αλιέων: Άγιοι Απόστολοι (30 Ιουνίου).
5. Ανθοπωλών: Άγιος Μιχαήλ (Πακνανάς), ο Αθηναίος Νεομάρτυς ο και κηπουρός (9 Ιουλίου).
6. Αρτοποιών: Άγιος Παντελεήμων (27 Ιουλίου).
7. Αρωματοπωλών: Αγία Μυροφόρος Μαρία η Μαγδαληνή (22 Ιουλίου).
8. Αυτοκινητιστών (Οδηγών & Μεταφορέων): Άγιος Χριστόφορος (9 Μαΐου).
9. Βιβλιοπωλών (Βιβλιοθηκονόμων): Μέγας Φώτιος (6 Φεβρουαρίου).
10. Βοσκών: Άγιος Σώζων (7 Σεπτεμβρίου).
11. Βουλευτών: Άγιος Ιωσήφ (ο από Αριμαθαίας, ο ευσχήμων βουλευτής).
12. Γεωργών (Αμπελουργών): Άγιος Τρύφων (1 Φεβρουαρίου).
13. Γουναράδων: Προφήτης Ηλίας (20 Ιουλίου).
14. Δημοσιογράφων: Άγιος Μηνάς ο Καλλικέλαδος (10 Δεκεμβρίου).
15. Δικαστών: Άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης (3 Οκτωβρίου).
16. Δικηγόρων: Άγιος Φιλογόνιος Επίσκοπος Αντιοχείας: (20 Δεκεμβρίου).
17. Εκπαιδευτικών (και των μαθητών, σπουδαστών και φοιτητών): Οι Τρεις Ιεράρχες, Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος ο Θεολόγος και Ιωάννης ο Χρυσόστομος (30 Ιανουαρίου).
- Εκπαιδευτικών Πληροφορικής: Αρχάγγελος Γαβριήλ (11 Ιουνίου).
18. Επιπλοποιών (Ξυλουργών): Άγιος Ιωσήφ ο μνήστωρ της Παρθένου Μαρίας. Η εορτή του είναι την Κυριακή μετά τα Χριστούγεννα.
19. Θεολόγων: Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος (8 Μαΐου).

20. Ηθοποιών: Άγιος Πορφύριος ο από μίμων (15 Σεπτεμβρίου).
21. Ιατρών: Άγιοι Ανάργυροι (1 Νοεμβρίου). Σημειώνουμε ότι: « Ως προστάτες, γενικώς της Ιατρικής (νοσολογίας, παθολογίας) θεωρούνται οι Λουκάς, Κοσμάς και Δαμιανός, Παντελεήμων, καί οι Ζηναΐς, Φιλονίλλα καί Ερμιόνη.
22. Ιεροψαλτών: Άγιοι Ρωμανός ο Μελωδός καί Ιωάννης ο Κουκουζέλης (1 Οκτωβρίου), και Ιωάννης ο Δαμασκηνός (4 Δεκεμβρίου).
23. Κεραμοποιών: Άγιος Σπυρίδων (12 Δεκεμβρίου). Επειδή στην Α΄ Οικ. Σύνοδο (εν Νικαία) μίλησε για το δόγμα της Αγίας Τριάδος με θαυμαστό τρόπο, χρησιμοποιώντας ένα κεραμίδι.
24. Κηπουρών: Άγιος Κόνων ο κηπουρός (5 Μαρτίου).
25. Κουρέων (Κομμωτών): Άγιος Ηλίας ο Άρδούνη, Νεομάρτυς, ο οποίος ασκούσε το επάγγελμα του κουρέα (31 Ιανουαρίου).
26. Ξυλογλύπτων: Άγιος Γεώργιος ο Χιοπολίτης, Νεομάρτυς (26 Νοεμβρίου), εξασκήσας την τέχνη του ξυλόγλυπτη.
27. Μαγείρων (και Εστιατόρων): Άγιος Ευφρόσυνος ο μάγειρος (11 Σεπτεμβρίου).
28. Μεταφραστών: Άγιος Συμεών ο Μεταφραστής (9 Νοεμβρίου).
29. Μετεωρολόγων: Προφήτης Ηλίας (20 Ιουλίου).
30. Ναυαγοσωστών: Προφήτης Ιωνάς (21 Σεπτεμβρίου).
31. Ναυτικών: Άγιος Νικόλαος (6 Δεκεμβρίου).
32. Ξενοδόχων: Άγιος Σαμψών ο ξενοδόχος (27 Ιουνίου).
33. Οδοντιάτρων: Άγιος Αντίπας (11 Απριλίου).

34. Οφθαλμιάτρων: Αγία Παρασκευή (26 Ιουλίου).
35. Παιδιάτρων: Άγιος Στυλιανός (26 Νοεμβρίου).
36. Παντοπωλών: (super market) Άγιος Νικόλαος ο παντοπώλης, Νεομάρτυς (23 Σεπτεμβρίου).
37. Ποιητών: Αγία Κασσιανή η ποιήτρια (7 Σεπτεμβρίου).
38. Πυροσβεστών: Οι Τρεις Παίδες (17 Δεκεμβρίου).
39. Ραπτών: Άγιος Δούκας ο ράπτης, Νεομάρτυς (24 Απριλίου).
40. Σιδηροδρομικών: Απόστολος και Διάκονος Φίλιππος (11 Οκτωβρίου).
41. Σιδηρουργών: Αγία Ελένη (6 Μαρτίου – Εύρεση Τιμίου Σταυρού και των Ήλων).
42. Συμβολαιογράφων: Άγιοι Μαρκιανός και Μαρτύριος, οι νοτάριοι (25 Οκτωβρίου).
43. Ταχυδρομικών: Άγιος Ζήνων ο ταχυδρόμος (10 Φεβρουαρίου).
44. Τελωνιακών: Απόστολος και Ευαγγελιστής Ματθαίος (16 Νοεμβρίου).
45. Υδραυλικών; Ο δίκαιος Εζεκίας (28 Αύγουστου), ο οποίος κατασκεύασε σύστημα υδραγωγείου και έφερε νερό στα Ιεροσόλυμα.
46. Υποδηματοποιών (καί καταστημάτων υποδημάτων): Άγιος Ιωάννης ο κάλφας, Νεομάρτυς (26 Φεβρουαρίου).
47. Υφασματοπωλών: Αγία Λυδία η Φιλιππησία, η πορφυροπώλις (20 Μαΐου).
48. Φαρμακοποιών: Αγία Αναστασία η Φαρμακολύτρια (22 Δεκεμβρίου).
49. Φιλοσόφων: Άγιος Ιουστίνος ο φιλόσοφος καί μάρτυς (1 Ιουνίου).
50. Χημικών: Άγιος Μένιγνος ο κναφεύς (22 Νοεμβρίου).

51. Χρυσοχόων: Άγιος Συμεών ο Τραπεζούντιος ο χρυσοχόος, ο Νεομάρτυς (14 Αυγούστου).

Επίσης έχουμε προστάτες:

Των Μητέρων των Κληρικών: Οι Αγίες Εμμέλεια, Νόνα και Ανθούσα (μητέρες των Τριών Ιεραρχών), τις οποίες εορτάζουμε την Κυριακή μετά την Υπαπαντή του Κυρίου.

Των Ιεροκηρύκων: Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος (13 Νοεμβρίου).

Των Κατηχητών; Άγιος Κύριλλος Ιεροσολύμων (18 Μαρτίου).

Των Ομαδαρχών: Άγιος Δημήτριος (26 Οκτωβρίου).

Των Ιεροπαίδων: Άγιος Ταρσίζιος, ο δωδεκάχρονος μάρτυρας του 3ου αι. στη Ρώμη. (Προτείνεται να τελείται η εορτή την τελευταία Κυριακή του Σεπτεμβρίου),
Της Οικογένειας: Άγιοι Απόστολοι Ακύλας και Πρίσκιλλα (13 Φεβρουαρίου).

Των Πολυτέκνων: Άγιοι Τερέντιος καί Νεονίλλα με τα επτά τέκνα τους (28 Οκτωβρίου).

Των Κωφαλάων: Προφήτης Ζαχαρίας (5 Σεπτεμβρίου).

Των Κρατουμένων: Απόστολος Ονήσιμος (15 Φεβρουαρίου).

Του Στρατού Ξηράς (Πεζικοί): Άγιος Γεώργιος (23 Απριλίου).

Του Πυροβολικού: Αγία Βαρβάρα (4 Δεκεμβρίου).

Του Ναυτικού (καί Λιμενικοί): Άγιος Νικόλαος (6 Δεκεμβρίου).

Της Αεροπορίας: Αρχάγγελοι Μιχαήλ καί Γαβριήλ (8 Νοεμβρίου).

Της Αστυνομίας: Άγιος Αρτέμιος (20 Οκτωβρίου).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ

Υποδείγματα υγιεινιστικής πράξης της Ορθόδοξου Χριστιανικής Εκκλησίας

Η γένεση και η ανάπτυξη της θρησκευτικής νηστείας στην Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία ως τρόπος προφύλαξης από εκφυλιστικές και άλλες νόσους

Γενικά

Η Νηστεία αποτελεί μια πρακτική η οποία ακολουθείται από αιώνων στην Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία και αποτελεί ένα αναπόσπαστο τμήμα της προετοιμασίας του πιστού για την Θεία Κοινωνία, όπως επίσης και άλλα Μυστήρια. Η θεμελιώδης έννοια η οποία διαπερνά πέρα ως πέρα την Χριστιανική Ορθοδοξία είναι η βαθιά αγάπη και προστασία της ζωής του ανθρώπου, όπως επίσης και του συνόλου της Φύσης. Το κέντρο βάρους της Χριστιανικής Ορθοδοξίας φαίνεται ότι δεν είναι απλώς η Σωτηρία της Ψυχής του Ανθρώπου, αλλά ταυτοχρόνως η Ανάσταση του Σώματος και η οριστική του και αιώνια απόσπαση από την δικαιοδοσία του Θανάτου. Η Πτώση του Ανθρώπου ήταν ένα γεγονός κορυφαίας τραγικότητας που μεταδόθηκε σε όλο το Σύμπαν, το οποίο αποτελούσε το «προικώο» του Θεού προς τον Άνθρωπο. Με την Πτώση του το Ανθρώπινο Όν – η Κορωνίδα των Έργων του Θεού – οδήγησε τον Θάνατο και την Φθορά στο εσωτερικό της Δημιουργίας και συνεπώς συνεισέφερε στην καταστροφή του Σύμπαντος Κόσμου και στην έμμεση αμφισβήτηση και άρνηση του Θεϊκού Έργου. Όλοι μας είμαστε όντα που ζουν μετά την Πτώση, αλλά οι μετά Χριστόν Ανθρώπινες γενεές έχουν το αδιαφιλονίκητο προνόμιο να προσμένουν την Ανάσταση και την Αθανασία, η οποία επέστρεψε στον Άνθρωπο δυνητικά μέσω της Αναστάσεως του Ιησού Χριστού.

Ο Ιησούς δεν αναστήθηκε ως Θεός, διότι ο Θεός δεν μπορεί να βιώσει τον Θάνατο, επειδή δεν είναι Θνητός. Ο Ιησούς αναστήθηκε ως Άνθρωπος για να δείξει ότι αυτό το γεγονός είναι εφικτό από τον οποιοδήποτε θνητό άνθρωπο.

Είναι πολύ σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι η Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία αποτελεί τον θεματοφύλακα της διδασκαλίας και της πράξης του Ιησού Χριστού, οι οποίες από κοινού δίνουν στον άνθρωπο την δυνατότητα να αναβαθμίσει τον εαυτό του ώστε να προσλάβει το Θείο δώρο της Ανάστασης του σώματος και της Σωτηρίας της ψυχής του.

Νομίζουμε ότι η συνολική Ασκητική η οποία αναπτύχθηκε μέσα στους αιώνες μετά Χριστόν (ενσωματώνοντας και παλαιότερες πρακτικές) εμπεριέχει σημαντικούς κανόνες διαβίωσης οι οποίοι εφαρμοζόμενοι με πιστότητα και λογική μπορούν να προστατεύσουν τόσο την ψυχή όσο και το σώμα των ανθρώπων από τις πάγιες αιτίες της φθοράς, που ενυπάρχουν στον κόσμο.

Η λελογισμένη Νηστεία της Ορθοδόξου Χριστιανικής Εκκλησίας αποτελεί, κατά τα φαινόμενα, ένα πολύ ισχυρό μέσο προστασίας του ανθρώπινου σώματος και πνεύματος τόσο από την φυσική νόσο, όσο και από τα πνευματικά της αντίστοιχα, καθόσον ήδη από δεκαετιών η σύγχρονη ιατρική επιστήμη αποδέχεται και αποδεικνύει ότι όλες οι νόσοι έχουν ψυχοσωματικό χαρακτήρα και δεν περιορίζονται μόνον σε μια από τις δύο συνιστώσες της ανθρώπινης υπόστασης, δηλαδή στο πνεύμα και το σώμα.

Ιατρικά και Βιολογικά Δεδομένα σχετιζόμενα με τα Νηστειολόγια της Ορθοδόξου Εκκλησίας

Ο χώρος των Βιολογικών Επιστημών μέσα στις οποίες συμπεριλαμβάνεται η Ιατρική ήδη από πολλές δεκάδες χρόνια υποδεικνύει συγκεκριμένα διαιτολόγια τόσο για την πρόληψη όσο και για την θεραπεία πολλών – αν όχι όλων – των νόσων. Επίσης προτείνει έναν τρόπο ζωής συναρτημένο με όλες αυτές τις διαιτολογικές συνήθειες. Η προσεκτική μελέτη του τρόπου ζωής που συνολικά προτείνεται από την Ιατρική και τις βιολογικές επιστήμες αποδεικνύει ότι έχει πολλά κοινά σημεία με όσα υποδεικνύουν οι κανόνες της Ορθόδοξης Χριστιανικής Εκκλησίας.

Οι εν λόγω ομοιότητες είναι πολλές αλλά εδώ θα απομονώσουμε μερικές τις οποίες θεωρούμε ως πλέον αξιόλογες (212):

1^{ov}) Οι μερίδες των τροφίμων δεν είναι μεγάλες και συχνά είναι περιορισμένες. Τα γεύματα είναι συνολικά πέντε την ημέρα (τρία κύρια ανά οχτάωρο και δύο μικρά ενδιάμεσα μεταξύ πρώτου και δευτέρου, καθώς δευτέρου και τρίτου γεύματος)

2^{ov}) Η ποσότητα των προσλαμβανομένων θερμίδων είναι περιορισμένη και όχι υπερβολική κι αυτό εξ αιτίας των σχετικά μικρών μερίδων.

3^{ov}) Η βάση της διατροφής είναι τα σιτηρά, τα όσπρια, τα λαχανικά, τα φρούτα, οι ελιές και το ελαιόλαδο. Τα γαλακτοκομικά, τα αυγά των ορνίθων, τα ψάρια, τα θαλασσινά (μαλάκια και οστρακόδερμα), όπως επίσης τα πουλικά έρχονται σε δεύτερη μοίρα ως προς την συχνότητα και ποσότητα κατανάλωσης. Το ίδιο ισχύει για τα ζωικά λίπη (δηλαδή το βούτυρο και το πλήρες λίπος που εξάγεται άμεσα από τους λιπώδεις ιστούς των ζώων δια θερμικής κατεργασίας). Τα κρέατα των αμνοεμφίων,

των χοίρων και των βοειδών είναι αρκετά περιορισμένα έως σπάνια ως διατροφικοί παράγοντες.

4^{ov}) Ο αλατισμός των τροφίμων χρησιμοποιείται τόσο καθημερινά, όσο και για λόγους συντήρησης. Επίσης χρησιμοποιούνται και αρκετά μπαχαρικά ο ρόλος των οποίων φαίνεται ότι δεν σχετίζεται μόνον με την αύξηση των γεύσεων και των οσμών, αλλά την πρόληψη της αλλοίωσης των τροφών, της σήψης, την αποφυγή της μόλυνσής τους από μικρόβια, καθώς και της φύλαξης της υγείας των ανθρώπων που καταναλίσκουν τα εν λόγω τρόφιμα.

5^{ov}) Στην καθημερινή διατροφή υπάρχει τακτική χρήση πολλών αφεψημάτων διαφόρων φυτών με τυπικούς εκπροσώπους το τσάι του βουνού, το φασκόμηλο, το χαμομήλι, το τίλιο, την μέντα, το δίκταμο, το μελισσοβότανο, την ρίγανη, τον δυόσμο, το σαλέπι κ.α. Ο καφές και το τσάι Κεϋλάνης είναι εξωγενή και δεν ανήκουν στην δική μας διατροφική παράδοση. Φυσικά όλα τα προαναφερθέντα φυτά έχουν τον χαρακτήρα βοτάνων με φαρμακευτικές ιδιότητες.

6^{ov}) Η πλήρης αποχή από την λήψη τροφής γίνεται μόνο κατ' εξαίρεση σε μερικές καταστάσεις ή επετείους και δεν υπερβαίνει το τριήμερο. Φυσικά η ενυδάτωση του οργανισμού συνεχίζεται κανονικά. Ωστόσο είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το τριήμερο, μετά την Κυριακή των Απόκρεω, τουλάχιστον στις ιερές Μονές των Ορθοδόξων που ακολουθούν το παλαιό ημερολόγιο (παλαιοημερολογίτες) υπάρχει και αποχή από την λήψη ύδατος – τουλάχιστον σε αυτούς που το αντέχουν. Είναι ένα πολύ δύσκολο τριήμερο το οποίο αντιστοιχεί στο μέγα Πένθος της Πτώσης του Ανθρώπου. Το σύμβολο είναι εξαιρετικά σημαίνον : Η Πτώση ως θάνατος αντιμετωπίζεται με πλήρη αποχή από την βρώση και την πόση.

7^{ov}) Υπάρχει συγκεκριμένο πρότυπο ημερολόγιο λήψης των διαφόρων τροφών, δηλαδή κατανομή του τύπου των τροφών μέσα στον χρόνο σε συνάρτηση με τις κλιματολογικές συνθήκες της εκάστοτε εποχής και τις παραγωγικές ανάγκες, όπως επίσης των εποχιακών νόσων.

8^{ov}) Η λήψη των οινοπνευματωδών ποτών είναι περιορισμένη αλλά όχι απαγορευμένη εκτός από συγκεκριμένες περιπτώσεις.

9ον) Υπάρχει μια κυκλική εναλλαγή στην χρήση των τροφών σχετιζόμενη με τις ημέρες της εβδομάδος και της εποχής.

Οι σημερινές βιολογικές επιστήμες υποδεικνύουν ότι η μείωση της κατανάλωσης θερμίδων κυκλικά και γενικά αποτελεί μια από τις σημαντικότερες μεθόδους επαύξησης του προσδόκιμου επιβίωσης σε πολλά είδη πειραματοζώων, ξεκινώντας από τα έντομα (αρθρόποδα) και φθάνοντας μέχρι τα θηλαστικά (213, 214, 215)

Οι ποικίλες πειραματικές εργασίες έχουν δείξει ότι η μείωση των θερμίδων είναι σε θέση να αυξήσει το προσδόκιμο επιβίωσης των ζώων πειραματικά μέχρι ποσοστών 30%, 40%, 50% και περισσότερο (213, 214, 215) .

Επίσης υπάρχουν επιδημιολογικά δεδομένα τα οποία δείχνουν ότι ο περιορισμός της κατανάλωσης θερμίδων στον άνθρωπο σχετίζεται με αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσής του (216). Φυσικά μέσα σε αυτόν τον περιορισμό δεν συμπεριλαμβάνονται οι δραστικές μειώσεις της κατανάλωσης τροφίμων που συναντάμε στους λιμούς, αλλά υπάρχει πάντα η συνειδητή και ελεύθερη αποχή από την χρήση ορισμένων τύπων και ποσοτήτων τροφών (216).

Επίσης και ο προτεινόμενος ιατρικής προέλευσης διαιτητικός περιορισμός, όπως αυτός χρησιμοποιείται προληπτικά και θεραπευτικά στον διαβήτη, στην υπερλιπιδαιμία, στις δυσλιπιδαιμίες, στην υπερουριχαιμία, στην αρτηριοσκλήρωση, στην στηθάγχη, στο έμφραγμα του μυοκαρδίου, στο αγγειακό θρομβοεμβολικό επεισόδιο, στην θεραπεία και διαχείριση της παχυσαρκίας, στην αντιμετώπιση του γήρατος, στον αθλητισμό, στην σίτιση των βαρέως πασχόντων στις μονάδες εντατικής παρακολούθησης και θεραπείας, στις στρατιωτικές αποστολές υψηλής σωματικής έντασης υπό δυσχερείς περιβαλλοντικούς όρους και εν γένει σε ένα μεγάλο τόξο ασθενειών και φυσιοπαθολογικών καταστάσεων, όπου απαιτείται ορθολογική διαχείριση της καταπόνησης (stress) (217, 218, 219, 220, 221). ***Μια τέτοια συνειδητή και ελεύθερη μείωση της υψηλής κατανάλωσης τροφής, συνοδευόμενη από ελάττωση των σιτίων ζωϊκής προελεύσεως, είναι προφανώς και αυτή που εφαρμόζεται με τις υποδείξεις των εκκλησιαστικών νηστειών για λόγους κανονικού δικαίου.*** Οι ποικίλες και πολυάριθμες διατροφολογικές μελέτες των τελευταίων 50 ετών έδειξαν με σαφήνεια την στενή σύζευξη της τροφής με πολλές εκφυλιστικές νόσους και κυρίως των κακοήθων νόσων, των νόσων του καρδιαγγειακού συστήματος καθώς και των λοιμογόνων νοσημάτων (222, 223). Η σύζευξη της υπερβολικής κατανάλωσης θερμίδων, ζωϊκού λίπους, κατεργασμένων υδατανθράκων (π.χ λευκή ζάχαρη) και της περιορισμένης χρήσης νωπών λαχανικών και φρούτων καθώς και ελαιόλαδου είναι πλέον σαφής κι επιβεβαιωμένη (222, 223). Η μείωση της πρόσληψης τροφής σε πειραματόζωα αυξάνει το προσδόκιμο επιβίωσής τους αλλά δεν αυξάνει την μέγιστη διάρκεια ζωής, η οποία καθορίζεται από γενετικούς παράγοντες (224, 225, 226, 227). Επίσης η μείωση της προσλαμβανόμενης ποσότητας τροφής μειώνει τα ποσοστά ανάπτυξης καρκίνου σε πειραματόζωα στα οποία χορηγήθηκαν ισχυρά καρκινογόνα (224, 225, 226, 227). Ακόμη η προσθήκη μεγάλων ποσοτήτων αντιοξειδωτικών ουσιών που ανευρίσκονται κατά κύριο λόγο στα φυτικά τρόφιμα (φρέσκα φρούτα και λαχανικά) είναι σε θέση, αφ ενός να μειώσει τα ποσοστά χημικής καρκινογένεσης, αφ ετέρου να ελαττώσει το ποσοστό της αρτηριοσκλήρυνσης σε ζώα τρεφόμενα με χοληστερίνη και να αυξήσει το προσδόκιμο

επιβίωσης γενικά, χωρίς ωστόσο να προκαλέσει αύξηση της γενετικά προσδιοριζόμενης μέγιστης διάρκειας ζωής (228, 229, 230, 231).

Η χρήση των ιχθυελαίων σε πειραματόζωα ελαχιστοποιεί τα φαινόμενα φλεγμονής, όπως επίσης και η χορήγησή τους στον άνθρωπο για κλινικούς σκοπούς, ενώ ταυτοχρόνως τροποποιεί ευεργετικά το λιπιδαιμικό τους προφίλ μειώνοντας την χοληστερίνη, τα τριγλυκερίδια και αυξάνοντας τις αντιαθηρωματικές λιποπρωτεΐνες HDL (Υψηλής Πυκνότητας Λιποπρωτεϊνών) έναντι των λιποπρωτεϊνών LDL (Χαμηλής Πυκνότητας Λιποπρωτεϊνών) που προάγουν την αρτηριοσκληρωτική βλάβη των αγγείων. Τα ακόρεστα αλειφατικά οξέα, που εμπεριέχονται στις φυτικές τροφές, στους ιχθείς και στα θαλασσινά, ανεπιφύλακτα μειώνουν τόσο την χημική καρκινογένεση και την αρτηριοσκληρήνωση, όσο και τα ποικίλα φαινόμενα προκλητής φλεγμονής σε πληθώρα πειραματικών μοντέλων *in vitro*, *ex vivo* και *in vivo*. Π.χ η τακτική λήψη των ακόρεστων αλειφατικών οξέων ιχθικής προελεύσεως, ως διατροφικών συμπληρωμάτων (π.χ μουρουνέλαιο) είναι εξαιρετικά χρήσιμη για την διατροφική αντιμετώπιση της φλεγμονής, όπως επίσης και την διαχείριση της κατάθλιψης. Ακόμη η χορήγηση αντιοξειδωτικών, όπως το ασκορβικό οξύ, οι ποικίλες τοκοφερόλες, τα καροτενοειδή, η ρετινόλη (βιταμίνη Α), διάφορες θειόλες φυτικής προέλευσης, όπως επίσης και ποικίλες συνθετικές ενώσεις, που έχουν ως πρότυπά τους φυσικώς απαντώντα μόρια, είναι σε θέση να αναστείλουν τόσο την χημική καρκινογένεση, όσο και την συσσώρευση των αιμοπεταλίων, δηλαδή τον σχηματισμό θρόμβων. Επίσης ουσίες με πολυαμινικό χαρακτήρα, όπως η σπερμίνη, η σπερμιδίνη, η πουτρεσκίνη, η κανταβερίνη, η αιθανολαμίνη κ.α είναι σε θέση να αναστείλουν ισχυρά την χημική καρκινογένεση που προκαλείται σε πειραματόζωα μέσω χορήγησης μεγάλων ποσοτήτων του καρκινογόνου 2,3-βενζοπυρενίου (224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237) . ***Είναι πολύ σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι όλες αυτές οι ουσίες συναποτελούν μόρια τα οποία ανευρίσκονται σε υψηλά ποσοστά στις τροφές που αποτελούν την βάση των νηστειολογιών της Ορθόδοξης Χριστιανικής Εκκλησίας, όπως επίσης και στην λεγόμενη Μεσογειακή Διατροφή*** (238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245).

Η προστατευτική δράση ενός διατροφικού προτύπου που αποκαλείται εδώ και σαράντα περίπου χρόνια ως Πρότυπη Μεσογειακή Διατροφή αποτελεί μια επιστημονικώς τεκμηριωμένη ανακάλυψη. Τα δεδομένα που προκύπτουν από το σύνολο των επιστημονικών μελετών για την προληπτική αλλά και θεραπευτική αξία του Μεσογειακού Διατροφικού Προτύπου είναι πολλά και έχουν εξαχθεί τόσο από επιδημιολογικές, κλινικές αλλά και αμιγώς πειραματικές μελέτες.

Η προσεκτική ανάλυση των παραδοσιακών σχημάτων του Μεσογειακού Διατροφικού Προτύπου υποδεικνύει ότι η υιοθέτησή του από τα περί την Μεσόγειο

ιστορικά έθνη είναι μάλλον θρησκευτικής προέλευσης και ίσως η πρώτη οργανωμένη εφαρμογή του έγινε μεθοδικά από την Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία, δηλαδή από τους Πατέρες της Εκκλησίας που υπέδειξαν την χρησιμότητα και την αξία του με έναν τρόπο εμπειρικό ή Θεόπνευστο. Δεδομένου ότι η Εκκλησία είχε και έχει ως σκοπό της την προστασία ψυχών και σωμάτων τόσο των πιστών όσο και μη πιστών ανθρώπων, νομίζουμε ότι η εις βάθος μελέτη της δημιουργίας των νηστειολογικών κανόνων αποτελεί ένα πολύ σημαντικό αντικείμενο που μπορεί να διαφωτίσει το **πώς** και το **γιατί** οι Πατέρες της Εκκλησίας κατέληξαν στην διατύπωση αυτών των κανόνων χίλια και πλέον χρόνια πριν η σύγχρονη επιστήμη ανακαλύψει στην εποχή μας την αξία της διατροφής ως τρόπου προστασίας της ζωής. **Συνεπώς η αναλυτική μελέτη της ανάδυσης των νηστειολογίων της Ορθοδόξου Χριστιανικής Εκκλησίας καθώς και των παράλληλων ιστορικών εκκλησιαστικών συμβάντων μπορεί να μας αποκαλύψει τα γεγονότα, τις παρατηρήσεις και τους συλλογισμούς των Πατέρων που οδήγησαν στην διατύπωση και την υιοθέτηση των νηστειών ως πρακτικής προστασίας και κάθαρσης σώματος και ψυχής.** Είναι πιθανόν οι κανόνες αυτοί να υιοθετήθηκαν εμπειρικά για να θωρακίσουν τα χριστιανικά ποιμνία από τις επιδημίες οι οποίες μάστιζαν τις κοινωνίες εκείνων των εποχών. Οι γιατροί είχαν μεγάλη εμπλοκή στην εξέλιξη της Ορθόδοξης Χριστιανικής Εκκλησίας – υπενθυμίζουμε ότι ο Ευαγγελιστής Λουκάς ήταν και γιατρός – οπότε είναι πολύ πιθανόν μέσω αυτών των Πατέρων να προωθήθηκαν σιγά – σιγά οι διάφοροι νηστειολογικοί κανόνες και γενικότερα οι κανόνες υγιεινής διαβίωσης, οι οποίοι έχουν κύρος ειδικά σήμερα, όπως επίσης και σημαντική επιστημονική επικύρωση και επιβεβαίωση. Ωστόσο αν η Εκκλησία αποτελεί ένα είδος γνωσιολογικού θεματοφύλακα – ο οποίος διέσωσε μέσω του αντιγραφικού έργου ένα τεράστιο πλήθος γνώσεων της αρχαίας εποχής – από την άλλη πλευρά δεν παύει να επηρεάζεται και από τις παρεμβάσεις του Τριαδικού Θεού, οι οποίες διαμεσολαβούνται, σύμφωνα με το κύριο Δόγμα από το Άγιον Πνεύμα. Συνεπώς είναι λογικό να θεωρήσουμε ότι η υψηλή αυτή επίγνωση να προήλθε όχι μόνον από τον εμπειρισμό – που αποτελεί την γενεσιουργό δύναμη της επιστήμης – αλλά και από την Θεία παρέμβαση, η οποία εκφράζεται ως Φώτιση εκ μέρους του Αγίου Πνεύματος.

Νομίζουμε ότι η διφυής αυτή προσέγγιση και η ακριβής ιστορική της ανάλυση θα μπορούσε να αποτελέσει μια πηγή συνειδητοποίησης του μηχανισμού με τον οποίον αναδύθηκαν σταδιακά και εμπεδώθηκαν οι αρχές και οι κανόνες που δημιούργησαν την θρησκευτική Νηστεία με την πολυδύναμη δράση αυτής επάνω στην σωματική και ψυχική συνιστώσα του Ανθρώπου. Η τυπική επιστήμη δεν περιλαμβάνει στις μεθόδους της την ομολογία πίστης και πάντα θέτει θέματα «Προς Απόδειξιν». Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι υπάρχουν εισηγήσεις από αρκετούς επιστήμονες για το Θεολογικό Ζήτημα. Ήδη από τον 12^ο αιώνα μ.χ υπάρχει μαθηματική πρόταση περί της

ύπαρξης του Θεού (Άγιος Ανσέλμος Αρχιεπίσκοπος του Καντερμπουρι 1033 – 1109 μ.χ), πράγμα που ανακινεί ο γερμανός μαθηματικός και φιλόσοφος Γκότφριντ Βίλχελμ Λάιμπνιτς (Μοναδολογία, 1714). Ο επίσης πολύ σημαντικός μαθηματικός Κούρτ Γκαίντελ, στο οποίο οφείλεται το «Θεώρημα της μη Πληρότητας», ανατοποθετεί την απόδειξη περί Θεού του Ανσέλμου. Ο Γκαίντελ πρότεινε ένα θεώρημα ονομάζοντάς το «**Οντολογικό Επιχείρημα Υπέρ της Ύπαρξης Του Θεού**» ήδη από το 1970 και το έδειξε σε διάφορους μάρτυρες αλλά δεν το δημοσίευσε ποτέ μέχρι τον θάνατό του το 1978. Το επιχείρημα αυτό δημοσιεύτηκε το 1987, εννέα χρόνια μετά τον θάνατο του Γκαίντελ και δεν είναι γνωστό το γιατί υπήρξε αυτή η αξιόλογη καθυστέρηση. Ίσως διότι ο Γκαίντελ είχε την φήμη ενός «ταραξία» στην διάνοηση των Φυσικών Επιστημών ή ακόμη καλύτερα ενός «φαρσέρ» που λειτουργούσε πάντα με την λογική της αποδόμησης απέναντι σε κάθε πρόταση που είχε τον χαρακτήρα «θέσφατου», ενώ από την άλλη πλευρά ο ίδιος δεν ήταν ένας άνθρωπος των συγκρούσεων σε αντίθεση με άλλους διανοητές της εποχής του. Ο Γκαίντελ υπήρξε ένας διανοητής που συμμετείχε στον λεγόμενο «Κύκλο της Βιέννης» (*Der Wiener Kreis*), λέσχη φιλοσοφική ιδρυμένη από τον Moritz Schlick και επίτιμο πνευματικό καθοδηγητή τον Ludwig Wittgenstein. Το κίνημα αυτό αρνήθηκε την μεταφυσική και διήρκησε γύρω στα δέκα χρόνια, μέχρι την δολοφονία του ιδρυτή του από τους ναζιστές το 1936. Ο Γκαίντελ είχε αποκρύψει από τα μέλη του Κύκλου της Βιέννης το γεγονός ότι ήταν άνθρωπος που θρήσκειε. Πέραν ωστόσο των Οντολογικών ζητημάτων εμείς θεωρούμε ότι το αντικείμενο της μελέτης της εισαγωγής των νηστειολογιών έχει τόσο το ιστορικό όσο και το πνευματικό του σκέλος, οπότε μια σύγκλιση των δύο αυτών σημείων ενατένισης φαίνεται απολύτως νόμιμη και σημαντική (246, 247, 248, 249, 250, 251).

Η ακριβής ανάλυση του χρονολογίου της εγκαθίδρυσης των νηστειολογικών κανόνων μπορεί να βοηθήσει εκ παραλλήλου τον βιοϊατρικό ερευνητή να μελετήσει σε πειραματική και επιδημιολογική βάση όλες τις δράσεις των νηστειών επάνω στους ανθρώπους που τις εφαρμόζουν σε σταθερή και μακροχρόνια βάση, δηλαδή τους μοναχούς, τους ιερείς και τους πιστούς των Ορθόδοξων Χριστιανικών Αδελφοτήτων. Συνεπώς η βάση εκκίνησης αυτών των ιατρικής σημασίας μελετών θα είναι πάντα η μελέτη της δημιουργίας και της διαχρονικής γένεσης των νηστειολογικών κανόνων του Ορθόδοξου Χριστιανικού Δόγματος.

Δεδομένου του ότι υπάρχει μια προσπάθεια ενός αξιόλογου αριθμού έγκυρων ερευνητών να μελετήσουν διεξοδικά τόσο σε επιδημιολογική, κλινική και εργαστηριακή βάση τις δράσεις και τις επιπτώσεις των νηστειολογιών της Ορθόδοξου Χριστιανικής Εκκλησίας στον πληθυσμό που τα χρησιμοποιεί άμεσα (ιερωμένοι, μοναχοί και ιερείς, όπως επίσης αδελφότητες λαϊκών που ακολουθούν πιστά το Δόγμα) σε σύγκριση με τον υπόλοιπο πληθυσμό, είναι σημαντικό και θεμελιώδες να υπάρξει μια βαθειά επιστημονική ψηλάφηση ιστορικού και Θεολογικού χαρακτήρα

για την διακρίβωση των αιτιών της ανάδυσης και υιοθέτησης των Κανόνων από το σώμα της Ορθόδοξου Εκκλησίας, όπως επίσης και της διαχρονικής τους σκοπιμότητας για τον ανθρώπινο πληθυσμό. **Είναι πολύ σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι το Ορθόδοξο Νηστειολόγιο που δημιουργήθηκε σταδιακά πριν αιώνες είναι σαν να διατυπώθηκε από τα σύγχρονα ερευνητικά και πανεπιστημιακά εργαστήρια και κλινικές που ασχολούνται με την επίπτωση της διατροφής στην υγεία, την ευζωΐα και την διαχείριση και θεραπευτική των νόσων μέσω της τροφής. Συνεπώς είναι απαραίτητη η ερευνητική μελέτη και ανάλυση των ιστορικών, κανονικών και θεολογικών συνιστωσών των νηστειολογιών για μια ορθή τοποθέτηση όλων των παράλληλων ιατρικών και βιολογικών ερευνών επί του συγκεκριμένου θέματος.**

Ο ΗΣΥΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΠΑΘΩΝ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΨΥΧΙΚΟΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ (ΚΑΤΑΠΑΥΣΗ)

Ο Φόβος του Θανάτου και ο έλεγχος του

Ένα δοκίμιο φιλοσοφικής προσέγγισης του Θεού από την καθαρώς υλιστική – αθεϊστική πλευρά που συγγράφηκε από τον Μάθιου Άλμπερ, με τον τίτλο «Ο Θεός στον Εγκέφαλο», παρουσιάζει ως βασική θέση ότι οι ένθεοι άνθρωποι απλώς χρησιμοποιούν την ιδέα του Θεού ως «ψυχολογικού αντίβαρου» στην συντριπτική αγωνία και άγχος που γεννά η σκέψη του μεταθανάτιου εκμηδενισμού της συνείδησης με την έλευση του θανάτου, νοούμενου ως πλήρους και οριστικού τέλους του ενσυνείδητου Υπάρχω. Ο Μάθιου Άλμπερ θέτει αξιωματικά σχεδόν – γιατί δεν στηρίζεται σε κάποια παρατιθέμενη βιβλιογραφία – ότι οι ένθεοι άνθρωποι (δηλαδή οι άνθρωποι που πιστεύουν στον Θεό) είναι εφοδιασμένοι με κάποιες γενετικές παρακαταθήκες (γονίδια) οι οποίες υποβασάζουν την νευρολογική λειτουργία που ονομάζεται Πίστη στον Θεό, δηλαδή την πίστη στον μεταφυσικό κόσμο. Συνεπώς για τον Μάθιου Άλμπερ το να είναι κανείς άθεος ή ένθεος εξαρτάται από το αν κατέχει ή δεν κατέχει γονίδια ικανά να δημιουργούν τις κεντρικές νευρολογικές δομές που παράγουν το συνειδητό ψυχικό φαινόμενο το βιούμενο ως Πίστη (250). Μια εντελώς αντίστοιχη προσέγγιση έχει πραγματοποιηθεί ήδη από το 1976 εκ μέρους του Αμερικανού ψυχολόγου Julian Janes (*The origin of consciousness in the breakdown of bicameral mind*, 1976, 251), ο οποίος θεωρεί ότι οι άνθρωποι επί πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα εκλάμβαναν τις εικόνες και τα κελεύσματα του νου τους ως μηνύματα εκ μέρους μιας υπερβατικής οντότητας την οποία ονόμασαν Θεό. Δηλαδή η μέση κατάσταση των ανθρώπων πριν το 1000 π.χ ήσαν ενδεχομένως μια ψυχική κατάσταση που δεν διέφερε ιδιαίτερος από την ψύχωση. Συνεπώς, σύμφωνα με τον εν λόγω συγγραφέα, η βιωματική εμπειρία της παρέμβασης του Θεού, ήταν μια μάλλον ψυχωσική εμπειρία, με αποτέλεσμα όλη η μετέπειτα θρησκευτική κουλτούρα να είναι ένα ιδιαίτερος επεξεργασμένο οικοδόμημα ψυχωσιογενούς προελεύσεως. Ένα «τέκνο παραισθήσεων». Η κατάσταση αυτή ωστόσο δεν φαίνεται να επαληθεύεται κατά την διάρκεια της πλέον ισχυρής επικράτησης του Χριστιανικού Δόγματος, τουλάχιστον στην Δύση. Έτσι ο πλέον αντιπροσωπευτικός εκπρόσωπος της Ανθρωπιστικής Ψυχολογίας, ο ψυχαναλυτής και κοινωνιολόγος Έριχ Φρομ υποστηρίζει με ιδιαίτερη έμφαση ότι κατά την εποχή του Μεσαίωνα, τουλάχιστον στην περιοχή της Ευρώπης καταγράφηκε η μεγαλύτερη συρρίκνωση των ψυχικών νοσημάτων και αποδίδει αυτή την πραγματικότητα στο γεγονός ότι η κυρίαρχη πολιτισμική κατάσταση, που εκπροσωπείτο από το Χριστιανικό δόγμα, εξασφάλιζε σε κάθε άνθρωπο μια σταθερότητα ως προς την μεταθανάτια μοίρα του αλλά και γενικότερα ως προς την κοινωνική του τάξη (252). Η αντίστοιχη περίοδος που αντιστοιχεί στο Ελληνικό Βυζάντιο φαίνεται ότι εμφανίζει μια ανάλογη εικόνα.

Ωστόσο τα θέματα αυτά χρήζουν μεγάλης έρευνας σχετικής με την ιστορία της ανθρώπινης ψυχικής κατάστασης μέσα στους αιώνες γιατί αν αναλογιστούμε ότι καταγράφονται ταφικά έθιμα από την ανώτερη παλαιολιθική εποχή – και ίσως παλαιότερα – το ζήτημα της θρησκείας είναι πάρα πολύ παλιό (253, 254, 255, 256, 257).

Εξομολόγηση και Ψυχανάλυση

Είναι λοιπόν φανερό ότι αν κατά κάποιον τρόπο μια υπερβατική αρχή – αντιπροσωπευόμενη από έναν μύστη (ιερέα) – εγγυηθεί αιωνιότητα ύπαρξης άνευ κολασμού και τυραννίας με αντάλλαγμα έναν ενάρετο βίο καθώς και την στάση της μετάνοιας και ειλικρινούς μεταμέλειας, είναι δυνατόν να έχουμε μια ελαχιστοποίηση της υπαρξιακής αγωνίας, από την οποία εκπηγάζουν οι περισσότερες νευρωτικές καταστάσεις. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι το ιερό μυστήριο της Εξομολόγησης, ειδωμένο από την πλευρά της υπέρβασης των εγωισμών (εκφράσεις του οποίου είναι τόσο ο φόβος, όσο και ο θυμός) αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της μυστηριακής μέθεξης που απαλλάσσει τον άνθρωπο από την ενοχή και τον φόβο της τιμωρίας και του θανάτου. Μετά από αυτό ο εξομολογημένος μπορεί να «κοινωνήσει του σώματος και αίματος του Χριστού» και συνεπώς να καθαγιαστεί από την λήψη του Θεού που μειώθηκε στο μέγεθος του Ανθρώπου. Αν ο Sigmund Freud κατόπιν ενσωματώνει την μεθοδολογία της εξομολόγησης στην ψυχαναλυτική διερεύνηση του ασυνειδήτου προκειμένου να εντοπίσει το «λάθος σημείο» που αποτελεί την πηγή γένεσης της νευρωτικής κατάστασης, νομίζουμε ότι δεν έγινε τυχαία ούτε απλώς *de novo* αλλά κατόπιν μελέτης των επιτυχιών που επέφερε η ιερά εξομολόγηση. Ωστόσο πέραν τούτου πρέπει να πούμε ότι η γενική στάση της μετριοπάθειας, της υπομονής, της αποχής από πράξεις που εντείνουν την ύπαρξη του ανθρώπου (οι αμαρτίες – δηλαδή

ετυμολογικά οι αστοχίες), αντιλαμβάνεται κανείς ότι η Εκκλησία προτείνει έναν τρόπο ζωής που προστατεύει την ψυχή από την ένταση των παθών και συνεπώς από τις αντίστοιχες φρενοβλάβιες. Ο άνθρωπος που κατακυριεύεται από τα πάθη του στην πραγματικότητα θέτει στην κορυφή της ψυχικής του πλοήγησης κέντρα του εγκεφάλου που είναι ιδιαιτέρως αρχαϊκά και υποβάλλουν σε συναισθήματα και πράξεις παράφορες και πρωτόγονες. Τα ένστικτα είναι ουσιαστικά συμπεριφορές που πυροδοτούνται από το λεγόμενο «ερπετικό σύμπλεγμα» του εγκεφάλου το οποίο αντιστοιχεί στους πυρήνες του υποθαλάμου και του προμήκους μυελού. Όταν ενεργοποιούνται ισχυρά και κατ' επανάληψιν τα εν λόγω κέντρα τότε η μνήμη εμπεδώνει αυτές τις συμπεριφορές και τις ευνοεί να αναδύονται εύκολα. Επάνω στα κέντρα αυτά ασκεί ο εγκεφαλικός φλοιός δράσεις αναστολής, οι οποίες χαρακτηρίζονται από λογική επεξεργασία της χρονικής και τοπικής καταλληλότητας ικανοποίησης των ενστιγμικών παρορμήσεων. Η λογική επεξεργασία, όπως επίσης και

η δράση των συγκινήσεων, αποτελούν στοιχεία μιας ψυχικής κατάστασης η οποία μπορεί να αντισταθεί στις παρορμήσεις στις οποίες ωθούν την συνείδηση τα ένστικτα. Πολύ καλές προσεγγίσεις σ' αυτό το ζήτημα έχουν αναπτυχθεί από τον Άρθουρ Καίσιτλερ σε μια πολύ ισχυρή τριλογία δοκιμίων, στα οποία πραγματεύεται με πολύ μεγάλη εμβρίθεια το φαινόμενο Άνθρωπος, τόσο ως προς τα θετικά όσο και ως προς τα αρνητικά του στοιχεία (258, 259, 260, «Οι Υπνοβάτες», «Η πράξη της Δημιουργίας», «Ένα Φάντασμα Στην Μηχανή», εκδόσεις Χατζηνικολή, 1975). Ο Καίσιτλερ, όπως και άλλοι σύγχρονοι συγγραφείς, βασίζουν την επιχειρηματολογία τους σε στοιχεία ανατομικής και φυσιολογίας του ανθρώπινου κεντρικού νευρικού συστήματος, αλλά ο εν λόγω συγγραφέας έχει το θάρρος να ομολογήσει ότι εκτός από τον φυσικό κόσμο υπάρχει κι ένας κόσμος πιο λεπτοφυής και λιγότερο προφανής, ο οποίος περιγράφεται με πολύ λιτό τρόπο στο δοκίμιό του «Οι ρίζες της Σύμπτωσης», (261, εκδόσεις Χατζηνικολή, 1975). Ο υπότιτλος του εν λόγω δοκιμίου είναι «ένα ταξίδι στον κόσμο της παραψυχολογίας». Η απομυθοποίηση του πάθους και η συνειδητή του υποβάθμιση, ή αν θέλετε, η υπαγωγή του σε έναν ηθικό έλεγχο, είναι κατά τον Freund πηγή πολιτισμού μεν, αλλά και πηγή δυστυχίας. Από την άλλη πλευρά όμως τα ποιητικά έργα του Αγίου Συμεών, του Νέου Θεολόγου υποδεικνύουν ότι δεν είναι ούτε πηγή δυστυχίας, ούτε πηγή αναγκαστικά νεύρωσης, αλλά ευχαρίστησης, ικανοποίησης και γαλήνης. Αυτό υποδηλώνουν και οι ομολογίες χιλιάδων πιστών, όπως επίσης και οι τόσοι και τόσοι μοναχοί και μοναχές που καλύπτουν με τις προσωπικές τους μικρότερες ή μεγαλύτερες μαρτυρίες όλη την ιστορία που μεσολάβησε από τα χρόνια της διδασκαλίας και δράσης του Ιησού Χριστού, μέχρι των ημερών μας. Προφανώς μέσα σ' αυτές τις αναρίθμητες ιστορίες εμπεριέχονται και οι ζωές αυτών των γιατρών που αγίασαν ακολουθώντας την άποψη και την διδασκαλία του Χριστού. Και γιατροί που αγιάζουν εμφανίζονται ασταμάτητα μέχρι των ημερών μας.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Α Το Πλαίσιο της Χριστιανικότητας

Η μελέτη που πραγματοποιήσαμε μέσα στο πλαίσιο της ανά χείρας διδακτορικής διατριβής αποτελεί μια πρώτη προσέγγιση των ιστορικών καταγραφών των σχετικών με τους γιατρούς και τις γιάτραινες που λόγω της ταύτισης της θεραπευτικής τους πρακτικής αλλά και του υψηλού θρησκευτικού τους φρονήματος ανακηρύχθηκαν σε αγίους από την Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία.

Οι βιογραφίες τις οποίες παρουσιάσαμε αποτέλεσαν μια αρχική κατάληξη διαφόρων ιστορικών πληροφοριών οι οποίες διασώθηκαν από έγκυρες καταγραφικές πηγές σχετικές πάντοτε με την οργάνωση της ημετέρας Εκκλησίας. Συνεπώς αυτά που εκθέσαμε εδώ είναι μια σταχυολόγηση των – κατά την γνώμη μας εγκυρότερων αναφορών – που υπάρχουν γύρω από το αντικείμενο της έρευνάς μας, δηλαδή τους «Γιατρούς που Αγίασαν».

Είναι πολύ σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι το υλικό μας συγκεντρώθηκε μέσα από μια μεγάλη πληθώρα αναφορών, οι περισσότερες από τις οποίες είναι καταγεγραμμένες στην Ελληνική γλώσσα από τους πατέρες της Εκκλησίας και από έναν αριθμό επιστημόνων της ιστορίας ο οποίος όμως είναι περιορισμένος καθόσον φαίνεται ότι ελάχιστοι ασχολήθηκαν με τα αντικείμενο αυτό.

Ο λόγος για τον οποίο υπάρχει αυτή η ιδιαίτερη μεταχείριση της ιστορικής πληροφορίας της σχετικής με τους αγιοποιημένους γιατρούς δεν μας είναι γνωστός αλλά είναι πιθανόν να σχετίζεται με την έλλειψη πηγών εξ αιτίας της απώλειας βυζαντινών χειρογράφων και κειμένων τα οποία είτε καταστράφηκαν κατά τις δύο αλώσεις της Κωνσταντινούπολης, είτε μεταφέρθηκαν στην Ιταλία και ενδεχομένως διασώζονται στα Αρχεία του Βυζαντινού Κράτους στην Τεργέστη και αλλού.

Απλώς οι πηγές αυτές υπήρξαν δύσκολες ως προς την πρόσβασή τους και αναγκαστικά χρησιμοποιήσαμε αυτές που υπήρχαν στις βιβλιοθήκες των Θεολογικών Σχολών της Ελληνικής Επικράτειας.

Ανεξαρτήτως ωστόσο αυτής της κατάστασης ο έλεγχος του βίου των γιατρών που αγίασαν φαίνεται ότι παρουσιάζει πολλές συγκλίσεις, η ερμηνεία των οποίων φαίνεται να σχετίζεται με την διπλή τους ιδιότητα, δηλαδή εκείνη του γιατρού και ταυτόχρονα του πρακτικού ανθρώπου της αποστολικής και ποιμαντικής διακονίας.

Μήπως τελικά ο Όρκος του Ιπποκράτη, δηλαδή, ο τρόπος τινά, «Καταστατικός Χάρτης» της διαχρονικά θεωρούμενης Ιατρικής Επιστήμης είναι πολύ καλά ταιριασμένος με τις απόψεις και θεωρήσεις του Ορθόδοξου Χριστιανικού Δόγματος για τον Άνθρωπο, την Νόσο, τον Θάνατο, την Υγεία και την Σωτηρία σωμάτων και ψυχών; Μήπως τελικά το Ιπποκράτειο Ηθικό Πρόταγμα είναι πολύ καλά σοφιασμένο με τις απόψεις που εκπηγάζουν από την διδαχή του Ιησού Χριστού, όπως αυτή καταγράφηκε από τους Ευαγγελιστές και από τους Αποστόλους;

Είναι πολύ σημαντικό να θέσουμε αυτό το ερώτημα καθόσον ο μεγάλος αριθμός των Γιατρών που αγίασαν ευρίσκεται χρονικά στους πρώτους τέσσερες μετά Χριστόν αιώνες.

Αυτό σημαίνει δύο πράγματα :

1^{ov}) Η χρονική απόσταση από την εποχή του Ιπποκράτη δεν ήταν μεγάλη.

2^{ov}) Η χρονική απόσταση από τα γεγονότα της ζωής του Χριστού ήταν επίσης μικρή. Συνεπώς οι επιρροές και των δύο αυτών κορυφαίων διδασκάλων ήσαν έντονες και ισχυρές, ως μη αλλοιωθείσες από τον χρόνο και τα γεγονότα.

Αν μάλιστα λάβουμε υπ όψιν μας ότι ο Ευαγγελιστής Λουκάς ήταν γιατρός, καταλαβαίνει κανείς ότι δεν είναι τυχαίο που ένας Έλληνας γιατρός γράφει το πλέον αφηγηματικό και συνεπώς ιστορικό Ευαγγέλιο, το οποίο επιμένει στην ορθή και ρεαλιστική αποτύπωση των γεγονότων και των θαυμάτων τα οποία έδωσαν στο κίνημα του Χριστού τόσο τον πολιτικό και μεταφυσικό του χαρακτήρα.

Μιλάμε για «πολιτικό χαρακτήρα» με πλήρη επίγνωση της έκφρασης «πολιτικό» καθόσον αυτό που ο Ιησούς Χριστός επαγγέλλεται είναι η δημιουργία – η έλευση – μιας Πολιτείας για τον Άνθρωπο συνολικά κι όχι μόνον για τους Εβραίους, δηλαδή, σύμφωνα με την Παλαιά Διαθήκη, τον Εκλεκτό Λαό του Θεού.

Συνεπώς ο Χριστός έμμεσα υπονοεί ότι πλέον δεν υπάρχει η ανάγκη να είναι οι Εβραίοι ο εκλεκτός λαός του Θεού, με όλες της πολιτικές συνέπειες αυτής της

υπονόησης. Αυτό γίνεται ακόμη πιο σαφές με την προστακτική υπόδειξη του Ιησού Χριστού προς τους μαθητές του : «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη» (262)

Αυτή η εκ του Χριστού προτεινόμενη Πολιτεία δεν είναι ένα καθεστώς που θα προκύψει εκ της Θείας Βουλήσεως, αλλά κάτι που θα γεννηθεί από τους ίδιους τους ανθρώπους, αν φυσικά αυτοί ακολουθήσουν την πορεία που ο Ιησούς υπέδειξε.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της Πολιτείας αυτής είναι δύο :

1^{ον}) Η πλήρης ισχύς της Δικαιοσύνης και

2^{ον}) Η κατάργηση του Θανάτου και η Ύπαρξη Αφθαρσίας για όλους τους ανθρώπους που έχουν υπάρξει στην Γη από καταβολής κόσμου (263, 264, 265)

Επειδή το θέμα της εν λόγω διατριβής συνίσταται στην ιστορικού τύπου μελέτη εκείνων των γιατρών που αγίασαν, κατ' αρχάς, θα μιλήσουμε για το χαρακτηριστικό της Κατάργησης του Θανάτου και της Ύπαρξης Αφθαρσίας για όλα τα ανθρώπινα όντα, συνδέοντας την παραίνεση αυτή με την Ιατρική Επιστήμη, τους στόχους, τα μέσα, την πρακτική της, αλλά βεβαίως και το Ιδεολογικό της σκελετό, δηλαδή τον Ιπποκράτειο Όρκο και όλη την μετέπειτα εξέλιξη της Ιατρικής Δεοντολογίας και της σύγχρονης Βιοηθικής.

Μετά την θεώρηση αυτή θα εισάγουμε και το θέμα της Δικαιοσύνης, δείχνοντας ότι αυτή δεν είναι παρά ένα συστατικό στοιχείο της Πολιτείας του Χριστού που ουσιαστικά ταυτίζεται με την ύπαρξη της κατάργησης του Θανάτου και της εγκατάστασης της Αφθαρσίας.

Γιατί όμως; Διότι – πολύ απλά – ο Θάνατος και η φθαρτότητα του σαρκίου είναι μια κατάσταση άδικη για τον Άνθρωπο. Θεολογικά η Φθορά και ο Θάνατος του σώματος ενέσκηψαν όχι από μια αυτοφυή διάθεση του Ανθρώπου – των Πρωτοπλάστων – να διακόψουν την σχέση τους με τον Θεό, αλλά από έναν εκμαυλισμό τους εκ μέρους του Διαβόλου.

Ναι μεν για την αδέκαστη κι ανεπηρέαστη Επιστήμη, η οποία στέκεται τουλάχιστον μεθοδολογικά μακράν του Θεολογικού πλαισίου, κυρίως με ιδεολογία αγνωστικιστική, ο Θάνατος, ως αποτέλεσμα της φθαρτότητας του σώματος, είναι αναπότρεπτη αναγκαιότητα, δηλαδή φυσικός νόμος. Αλλά για την Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία ο Θάνατος είναι παρεπόμενο της Πτώσης του Ανθρώπου και δράση που ο Διάβολος προκαλεί, εκμαυλίζοντας κι εξαπατώντας τον Άνθρωπο δια της χρήσης του ψεύδους.

Μια κατάσταση από την οποία εκπηγάζει όλη η πρακτική που δημιουργεί και συχνά επιβάλλει το Κακό – την βούληση του Διαβόλου. Συνεπώς η φθορά του Ανθρώπου και ο Θάνατος – που οι τακτικές φυσικές επιστήμες θεωρούν αναπόδραστα φαινόμενα – αν ειπωθούν από την θεολογική πλευρά είναι παρεπόμενα της Πτώσης κι όχι αναγκαστικές πραγματικότητες σύμφυτες με την φύση την πλασμένη από τον Θεό. Με άλλα λόγια αυτό το οποίο καλούμε Φύση στις επιστήμες έλκει την καταγωγή του από μια Φύση ιδεατά δημιουργημένη από την Σκέψη του Θεού. Είναι πιθανόν ότι η εν λόγω ιδεατή Φύση είχε κάποιο νόμο ο οποίος εξασφάλιζε την αειφορία και την μη φθορά της. Βεβαίως όλα αυτά είναι θεωρητικές υποθέσεις μη επιδεχόμενες πειραματικού ελέγχου, οπότε από την θετικιστική φιλοσοφική σκοπιά ίσως και άχρηστες. Ωστόσο επειδή εμείς στην παρούσα έρευνα λειτουργούμε κυρίως σε ένα πλαίσιο Ιστορικό – Θεολογικό είμαστε υποχρεωμένοι να σκεφτούμε σύμφωνα με τις βασικές αρχές του Ορθόδοξου Δόγματος, προκειμένου να κατανοήσουμε και να αιτιολογήσουμε τα κίνητρα των Γιατρών που αγίασαν και φυσικά να επαληθεύσουμε αν τα κίνητρα αυτά και η όλη ιδεολογία που γέννησαν έχει κάποια πρακτική αξία για τον σύγχρονο κόσμο της ιατρικής και εν γένει για την σύγχρονη κοινωνία. Επιστρέφοντας λοιπόν σε αυτή την θεώρηση συνεχίζουμε την γραμμή των συλλογισμών μας ως εξής :

Σύμφωνα με το Ορθόδοξο Δόγμα ο Διάβολος θέλει να καταστρέψει το Σύμπαν, αλλά από την φύση του έχει περιορισμένες δυνάμεις και δεν μπορεί να το κάνει. Προσπαθεί συνεπώς να βρει κάποιον σύμμαχο αλλά αυτό είναι αδύνατο, διότι ο Θεός δεν έχει κατασκευάσει το Κακό.

Ως και ο ίδιος ο Διάβολος το κατανοεί ότι απουσία μιας δύναμης τουλάχιστον «εν δυνάμει» ισχυρής όπως ο Θεός δεν μπορεί να αποσταθεροποιήσει το Σύμπαν. Επειδή οι δυνάμεις του Διαβόλου είναι περιορισμένες *De Facto* απαιτεί την βοήθεια του Ανθρώπου, διότι αυτός ο τελευταίος είναι «**κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν**» του Θεού. Επομένως αν χειραγωγήσει τον Άνθρωπο κι αν αυτός αναπτύξει όλες τις δυνάμεις του τότε ίσως να είναι ένα ισχυρό εργαλείο καταστροφής και θανάτου της Κτίσης. Ο Διάβολος δεν θέλει συμφωνία με τον Άνθρωπο, αλλά θέλει υποταγή – υποχειριασμό – του Ανθρώπου σ' αυτόν. Αν δεν υπάρχει ο Θάνατος, η Φθαρτότητα, ο Πόνος για ποιο λόγο ο Άνθρωπος να γίνει υποχείριο του Σατανά; Σε τι θα τον εξυπηρετούσε; Προφανώς σε τίποτα. Συνεπώς αν ο Άνθρωπος έχανε την εν δυνάμει

Αθανασία τότε αναγκαστικά θα εισερχόταν στο Βασίλειο της Ανάγκης και συνεπώς θα ήταν περισσότερο ευάλωτος και χειραγωγήσιμος από τον Διάβολο. Κι έτσι ο Διάβολος μηχανεύεται όλη αυτή την μεγάλη απάτη του αφελούς ανθρώπου προκειμένου να τον οδηγήσει στην διαδικασία της Πτώσης. Συνεπώς σ' αυτήν την περιοχή της Παλιάς Διαθήκης έχουμε μια πρότυπα αρχετυπική μορφή απάτης κι εκμετάλλευσης με σκοπό την απόκτηση εξουσίας από τον Διάβολο διά του Ανθρώπου. Νομίζουμε ότι μια πολύ ενδιαφέρουσα μορφή στοχασμού πάνω στην σχέση Ανθρώπου και Εωσφόρου την έχουμε στην λογοτεχνία υπό την μορφή του Φάουστ, το οποίο και παραθέτουμε

Στην ποιητική τραγωδία του Φάουστ του Γκαίτε (266), ο Μεφιστοφελής «υπόσχεται» στον δόκτορα Φάουστ νεότητα και αθανασία. Και βάσει αυτής της ψευδούς υπόσχεσης – ο διάβολος πάντα λειτουργεί με το ψεύδος – απαιτεί την ψυχή του Φάουστ, εν είδει αγοραπωλησίας (η έννοια της απολυτότητας του νόμου της αγοράς – *pacta sunt servanda* – **οι συμφωνίες πάντα τηρούνται**). Με άλλα λόγια είναι ο πόνος της γηράσκουσας ύπαρξης, η προσέγγιση του ανθρώπου στο χείλος του τάφου, που λειτουργεί εκβιαστικά ώστε να δώσει ο Φάουστ την ψυχή του στον Διάβολο με αντίτιμο έναν νέο κορμί (267).

Κι εδώ είναι το Κύριο και Κορυφαίο Ψεύδος του Διαβόλου : Πώς θα πάρει την ψυχή από ένα σώμα αθάνατο; Αν υπόσχεται στον Φάουστ αιώνια νιότη – δηλαδή το ισοδύναμο της αθανασίας – τότε δεν μπορεί να του πάρει την ψυχή γιατί δεν μπορεί να τον κάνει να πεθάνει. Συνεπώς ο Διάβολος **Εξαπατά** τον Φάουστ, όπως με την ίδια τεχνική **Εξαπάτησε** τον Αδάμ ! Αυτή η τεχνική είναι το Ψεύδος, η Διαβολή. Συνεπώς το Ψέμα, ως Σκόπιμη Μη Αλήθεια (άρα απάτη), είναι το μέσον με το οποίο λειτουργεί ο Άγγελος Σατάν ! Βέβαια ο Φάουστ τελικά διασώζεται διότι ό,τι έκανε το έκανε από αγάπη και δεν καταλήγει στην κόλαση, διότι το λατινικό νομικό ρητό που προαναφέραμε διατυπώνεται ως εξής στην πλήρη του μορφή : ***Pacta sunt servanda rebus sic stantibus*** – **οι συμφωνίες τηρούνται εφ όσον τα πράγματα δεν άλλαξαν** (268). Το παράδειγμα του Φάουστ είναι ένα αρχετυπικό παράδειγμα που εναγκαλίζεται πάρα πολλά πράγματα της προσωπικής, κοινωνικής και πολιτικής καθημερινότητας..

Όμως η Αλήθεια δεν αποτελεί και τον κύριο σκοπό της Επιστήμης; Αυτό δεν είναι το ρηθέν εκ μέρους του Γρηγορίου Παλαμά **«Πράξις Θεωρίας Επίβασις»**

Προφανώς και τον αποτελεί.

Συνεπώς η Επιστήμη – **ως Λόγος Περί Της Αληθείας Της Φύσης** – είναι εξ ανάγκης και εξ υπαρχής μια αποφασιστική πρακτική του ανθρώπινου πνεύματος στρεφόμενη (σύμφωνα με την Ορθόδοξη Χριστιανική Θεολογία) κατά του Διαβόλου, κατά του Αγγέλου Σατάν, εφ' όσον επιδιώκει πάσει θυσία και εξ ορισμού την Αλήθεια περί της Φύσεως των πραγμάτων του Σύμπαντος Κόσμου!

Άρα η Επιστήμη του Ανθρώπου – που θρησκεία δεν είναι κατηγορηματικά – είναι *de facto* μια πρακτική που αντιστρατεύεται τον τεχνουργό κάθε ψεύδους – τον Διάβολο. Συνεπώς εδώ επανατίθεται το πολύ μεγάλο ζήτημα της φύσης της Επιστήμης και της φύσης της Θρησκείας. Στο μεγάλο ζήτημα της σχέσης αυτών των δύο μεγάλων ρευμάτων της σκέψης θα επανέλθουμε κατωτέρω.

Μήπως όμως η είσοδος της Ανάγκης στην ζωή, λόγω της φθαρτότητας και της θνητότητας, η οποία εξαναγκάζει τον Άνθρωπο να διαπραγματεύεται με τον Διάβολο δεν αποτελεί κάτι που ο Διάβολος επέβαλε στον Άνθρωπο μέσω του εκμαυλισμού του Αδάμ ώστε να διαπράξει την θεμελιώδη παρακοή και να κάνει το Προπατορικό Αμάρτημα;

Ακριβώς αυτό συνέβη! Αν ο Άνθρωπος ακολουθούσε την εντολή του Θεού, τότε δεν είχε κανένα πρόβλημα για την αντιμετώπιση των ζητημάτων της φύσης του. Είχε την σχετική αθανασία μέσα στον χώρο του Παραδείσου. Ο Άγγελος Σατάν έπρεπε να επινοήσει έναν τρόπο για να διαταράξει την σχέση του Ανθρώπου με τον Θεό και να δημιουργήσει μια αντίθεση μεταξύ τους, μια αιτία διαφοράς κι αντιπαλότητας. Η τακτική του ήταν απλή κι αποτελεσματική : Χρησιμοποίησε το τέχνασμα του διαχωρισμού, το οποίο στην δική μας εποχή έχει τον τύπο **«Διαίρει Και Βασίλευε»**. Και ποιο ήταν το δελεαστικό «επιχείρημα» του Διαβόλου για τον Άνθρωπο ; : **«Ο Θεός σας λέει Ψέματα γιατί θέλει την Εξουσία μόνο για τον Εαυτό Του»!** **«Αν φάτε τους καρπούς του Δένδρου της Γνώσης του Καλού και του Κακού θα αποκτήσετε κι εσείς τις Δυνάμεις και την Εξουσία Του»**. Αυτό βασικά ήταν το θεμελιώδες ψεύδος που έδωσε στον Σατανά και τον χαρακτηρισμό τους ως Διαβόλου. Η λέξη Διάβολος είναι ένα ουσιαστικοποιημένο επίθετο : Δηλώνει κάποιον του οποίου η υπόσταση ταυτίζεται με η ικανότητά του να ψεύδεται. Συνεπώς το ψεύδος είναι

χαρακτηριστικό καίρια δαιμονικό, κύρια ιδιότητα του Μεφιστοφελή. Όμως όλ' αυτά ο άγγελος Σατάν τα κάνει διότι εποφθαλμιά την Εξουσία της Πλάσης κι ενδεχομένως τον Θρόνο του Θεού.

Άρα η έννοια της Εξουσίας και της πραξικοπηματικής ψευδοκινούμενης υφαρπαγής της είναι η Κεντρική Ιδέα όλης της Χριστιανοκεντρικής Σκέψης, σε ό,τι αφορά τους ελιγμούς και την στρατηγική του αγγέλου Σατάν, προκειμένου να υφαρπάξει τον Άνθρωπο και να τον χρησιμοποιήσει ως μέγιστο Όπλο του κατά του Θεού.

Φυσικά εδώ η Εξουσία είναι η μέγιστη δυνατή, δηλαδή η εξουσία επί του Σύμπαντος Κόσμου, ήτοι η Εξουσία επί των Νόμων της Φύσης.

Στο σημείο αυτό υπεισέρχεται μια άλλη έννοια επίσης πολύ κρίσιμη για την κατανόηση της όλης θεωρίας του Χριστιανικού Δόγματος : Αυτή η έντονη προσπάθεια εκ μέρους του Σατανά να αποσπάσει τον Άνθρωπο από τον Θεό και να τον στρέψει εναντίον Του σχετίζεται με την ανάγκη της παρασιτικής πρόσβασης του Δαίμονα στην κολοσσιαία Δύναμη του Ανθρώπου. Δηλαδή, σύμφωνα με τις ιδιότητες του **«κατ' εικόνα και του καθ' ομοίωσιν»** φαίνεται ότι ο Σατανάς θέλει να υποχειριάσει τον Άνθρωπο διότι αυτός είναι τόσο ισχυρός ώστε είναι δυνατόν **«να τα βάλει με τον Θεό»!** Αν ο άγγελος Σατάν είναι λογικό όν και γνωρίζει τα στοιχεία της Δημιουργίας, όπως επίσης και την φύση του Ανθρώπου, τότε τον διεκδικεί μόνο και μόνο για να τον βάλει να κάνει την δική του σύγκρουση με τον Θεό. Συνεπώς ο ίδιος ο Σατανάς δεν τολμά ν' αντιπαρατεθεί με τον Θεό – άρα τον φοβάται – αλλά χρησιμοποιεί τον Άνθρωπο ως μέσον αυτής της αντιπαράθεσης. Άρα η εξώθηση του Ανθρώπου προς την Πτώση του είναι βήμα σημαντικό της στρατηγικής του Διαβόλου στον εναντίον του Θεού πόλεμο.

Υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις αυτής της πολύ μεγάλης σύγκρουσης, όμως μπορούμε να κάνουμε τις εξής υποθέσεις : Για να επιλέξει ο Σατανάς αυτή την συμπεριφορά πολέμου ενάντια στον Θεό ίσως **πιστεύει κατά βάση ότι κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις ο Θεός είναι δυνατόν να ηττηθεί.** Ενδεχομένως μπορεί να ηττηθεί μόνον από ένα πλάσμα το οποίο μοιάζει με τον Θεό, αλλά δεν έχει μια πλήρη ταύτιση μαζί Του. Το συγκεκριμένο αυτό πλάσμα είναι δημιούργημα του Θεού όπως κάθε τι το υπαρκτό. Φαίνεται δε να μην έχει ακόμη ολοκληρωθεί και να επιδέχεται εξέλιξης, δηλαδή μπορεί να τραπεί προς ένα όν τελειότερο. Μια ερμηνεία της Γενέσεως λέγει ότι η Γένεση είναι μια διεργασία η οποία ακόμη συνεχίζεται και

εξελίσσεται. Η συγκεκριμένη μορφή ζωής δεν είναι άλλη από τον Άνθρωπο. Αν ο Θεός «εποίησεν άνθρωπον» για να τον καταστήσει κυρίαρχο όλης της Δημιουργίας (269), αυτό σημαίνει ότι ο Άνθρωπος έχει εν δυνάμει την ισχύ να κατευθύνει το Σύμπαν άρα είναι πολύ ισχυρός και προφανώς η δύναμή του μπορεί συνεχώς να αυξάνεται.

Η αυξητική αυτή τάση της ισχύος του Ανθρώπου εδόθη εναρκτήρια και δεν μπορεί να ανακοπεί από τον Θεό, καθόσον *Αυτός σέβεται την ελευθερία του Ανθρώπου*. Βέβαια είναι σημαντικό στο σημείο αυτό να παραθέσουμε ένα συστημικό θεώρημα που αναφέρεται από τον Αμερικανό ψυχίατρο και συστημιστή φιλόσοφο James Miller, σύμφωνα με τον οποίον «Μόνον η πολυπλοκότητα μπορεί να αντιμετωπίσει την πολυπλοκότητα». Η έκφραση αυτή μοιάζει να είναι μια ταυτότητα ή ένας κυκλικός συλλογισμός, αλλά στην πραγματικότητα είναι ένας νόμος της γνωσιακής επιστήμης, σύμφωνα με τον οποίο η γνώση ενός πολύπλοκου αντικειμένου απαιτεί αναγκαστικά κι ένα πολύπλοκο σύστημα επεξεργασίας πληροφορίας (270). Αν ο Άνθρωπος είναι σε θέση να συλλογίζεται συνολικά το Σύμπαν, ή τα διάφορα τμήματά του, αυτό συμβαίνει διότι ο Άνθρωπος είναι ένα σύστημα πληροφορίας πολύ ισχυρό και για τον αυτό τον λόγο επεξεργάζεται ένα τόσο μεγάλο κι ανεξιχνίαστο σύστημα σαν το Σύμπαν.

Μήπως όμως αυτό σημαίνει ότι κάποτε ίσως να αποκτήσει και μια πολύ μεγάλη δύναμη ώστε να μπορεί να το μεταβάλλει; Μήπως αυτό υπεισέρχεται στο όλο θέμα της δημιουργίας του Ανθρώπου («κατ' εικόνα και κατ' ομοίωσιν» του Θεού) και τρόπον τινά «επικυρώνει» την Βιβλική έκφραση της Γενέσεως της δημιουργίας του ανθρώπου «κατ' εικόνα και κατ' ομοίωσιν» του Θεού. Φυσικά αυτή η εξέλιξη του Ανθρώπου σε ένα πανίσχυρο ον είναι «εν δυνάμει» κι όχι κάτι που συμβαίνει στον εκάστοτε ενεστώτα χρόνο. Στην σημερινή εποχή, φερ' ειπείν, η ανάπτυξη της ανθρώπινης ισχύος είναι μάλλον εκθετικού τύπου και συγκλονιστική, αλλά μέχρι στιγμής βλέπουμε τον Άνθρωπο να λειτουργεί κυρίως καταστροφικά ως προς την συνολική Βίωση του πλανήτη Γη (προς χαρά του αγγέλου Σατάν). Άρα η παράμετρος του χρόνου ως μέλλον και η παράμετρος της προσπάθειας ο Άνθρωπος να αναπτυχθεί ολοδύναμα φαίνεται να είναι μια τελεολογία που μας αφορά ως είδος. Μόνο που οι περισσότεροι σύγχρονοι φιλόσοφοι της Βιολογίας δεν αποδέχονται αυτόν

τον όρο για τον άνθρωπο, αλλά τον αποφεύγουν επιμελώς, όπως π.χ ο Jacques Monod στο φιλοσοφικό του δοκίμιο

«Η τύχη και η Αναγκαιότητα», εισάγοντας τον υβριδικό όρο «τελεονομία» (271) κι όχι νομοτέλεια για να διαχωρίσει την θέση του τόσο ως προς το φιλοσοφικό ρεύμα του διαλεκτικού υλισμού, που εκπροσωπούσε το τότε Σοβιετικό παράδειγμα οργάνωσης της κοινωνίας, όσο και ως προς το φιλοσοφικό ρεύμα του βιταλισμού, που έβλεπε στο έμβιο την σφραγίδα μιας τελεολογίας.

Άρα η θετική εξέλιξη και η διαρκής αύξηση της Ανθρώπινης ισχύος είναι ζήτημα καθαρής επιλογής αυτού καθαυτού του Ανθρώπου. Ο Θεός του έδωσε αυτή την δυνατότητα, οπότε λογικά πλέον δεν του την στερεί (272).

Συνεπώς Είναι λογικό να υποθέσουμε ότι ο Θεός δεν θα καταστρέψει τον Άνθρωπο, αλλά θα προσπαθήσει να τον βοηθήσει να ανανήψει και να μετανοήσει για την προπατορική παρακοή. Άρα η **μετάνοια**, δηλαδή η «σκέψη μετά», η επόμενη σκέψη, **ο έλεγχος της προηγούμενης σκέψης και πράξης για την επιτέλεση σκέψεων και πράξεων καλών και αγαθών**, είναι η συνθήκη «εκ των ων ουκ άνευ» για την συγχώρηση του Ανθρώπου εκ μέρους του Θεού και **την αναδόμηση της καλής αρχικής τους σχέσης**. Συνεπώς η ικανότητα αυτοκριτικής, ο επανέλεγχος, η αλληλεπίδραση με σκοπό την εξομάλυνση, ή, αν θέλετε σε όρους τεχνολογικούς το feedback – η ανάδραση – είναι εκείνο το συμπεριφορικό στοιχείο το οποίο εξευμενίζει τον Θεό και Τον ωθεί στο να αποδεχθεί εκ νέου τον Άνθρωπο.

Αυτό σημαίνει ότι ο Θεός μπορεί να συγχωρήσει στο βαθμό που η μετάνοια είναι ειλικρινής και όχι προσχηματική ή οπορτουνιστική, εν όψει καλύτερων περιστάσεων για την συνέχιση της αντιπαράθεσης μεταξύ Ανθρώπου και Θεού. Ο Άνθρωπος στράφηκε ενάντια στον Θεό υποκινούμενος από τον Άγγελο Σατάν, αλλά αυτό ήταν επιλογή του και πέρασε μέσα από την σφαίρα του Εγώ, ως πράξη εγωιστική. **Συνεπώς δεν είναι η ανυπακοή το προπατορικό αμάρτημα, αλλά ο εγωισμός!**

Τελικά η μετάνοια ως μηχανισμός φαίνεται ότι αποτελεί ένα είδος ομοιοστατικής εξισορρόπησης του ψυχοσωματικού πλήγματος του Ανθρώπου από την αμαρτωλή πράξη, δηλαδή από την εσφαλμένη σκέψη και την επακόλουθη άστοχη ενέργεια.

Από την άλλη πλευρά η ύπαρξη της μετάνοιας δείχνει την χειραφέτηση του Ανθρώπου από τις αλλότριες επιρροές και συγκεκριμένα από την καταστροφική επιρροή του Αγγέλου Σατάν, την επιρροή του Διαβόλου! Ο Θεός δεν επηρεάζει τον άνθρωπο διότι

του έχει δώσει το Αυτεξούσιο. Αλλά ο Διάβολος τον επηρεάζει σκόπιμα και κατά κόρον προκειμένου να τον κάνει υποχείριό του! Όμως εδώ τίθεται το θέμα της προσωπικής και κοινωνικής ευθύνης καθόσον δεν μπορεί να νοηθεί ότι το τελειότερο των όντων – των έργων Θεού – ο Άνθρωπος δεν έχει ευθύνη και άγεται και φέρεται από τον Διάβολο. Όχι βεβαίως ! **Η ευθαρσώς λήψη της προσωπικής ευθύνης αποτελεί ένα είδος εγγύησης ότι το σφάλμα που ήταν συνειδητό, που ήταν επιλογή και έγινε χωρίς την οποιαδήποτε πίεση της ανάγκης, δεν θα επαναληφθεί διότι οδηγεί στην καταστροφή της ζωής και στον Θάνατο.**

Η ικανότητα του Ενσυνείδητου Αυτοπεριορισμού υπέρ της συνολικής Ζωής είναι – κατά την γνώμη μου – το υψηλότερο χαρακτηριστικό του Ανθρώπου διαχρονικά και το μεγαλύτερο επίτευγμα της προσωπικής και κοινωνικής αλλά και μεταφυσικής ανάπτυξης !

Δεν ήταν αναγκαία η Πτώση του Ανθρώπου, όπως επίσης ούτε ήταν αναγκαία η προηγηθείσα Πτώση του Άγγελου Σατάν και όσων αγγελικών ταγμάτων τον ακολούθησαν. Αν αυτό συνέβη είναι διότι μέσα στην διαπάλη της ύπαρξης του πνεύματος του Εωσφόρου, αλλά και του πνεύματος του Ανθρώπου κυριάρχησε ο Εγωισμός και αποσύρθηκε ο Αυτοπεριορισμός. Η εμμονή στον εγωισμό είναι η κύρια πηγή της αμαρτίας (της αστοχίας).

Τι είναι όμως πρακτικά ο Διάβολος, ο Άγγελος Σατάν; Ο άγγελος αυτός, που επιλέχθηκε από τον Θεό να φέρει το Φως ονομαζόμενος και Εωσφόρος, είναι ο **Θάνατος αυτοπροσώπως !** Εδώ ο Θάνατος δεν νοείται μόνον ως τέλος και καταστροφή της ζωής. Δεν περιορίζεται μόνον κατά στενή έννοια στα έμβια όντα αλλά γενικεύεται : Ο Εωσφόρος θέλει να καταστρέψει όλα τα έργα του Θεού και συνεπώς θέλει να εκμηδενίσει τον Σύμπαν. Κάνοντας αυτό πιστεύει ότι αφαιρεί από Θεό Λόγο όλη την Εξουσία του Προσώπου Του.

Αν δούμε τα πράγματα λίγο από την πλευρά της Φυσικής ίσως η διαδικασία η οποία αντιστοιχεί στο συμπαντικού επιπέδου **φθοροποιό έργο** του Διαβόλου ταυτίζεται ίσως με αυτό που ονομάζεται **Δεύτερος Θερμοδυναμικός Νόμος** (272). Από την άλλη πλευρά οι δομικές οντότητες οι οποίες φαίνεται να είναι ικανές να καταστρέψουν ολόκληρες περιοχές του Σύμπαντος υπάρχουν και αντιπροσωπεύονται από τις λεγόμενες **Μελανές Οπές** (273, 274, 275, 276).

*Συνεπώς το έργο του Διαβόλου δεν είναι περιορισμένης ισχύος και έκτασης κι ούτε είναι ευκαταφρόνητο αλλά ήδη υφίσταται και πλήττει συνολικά την Δημιουργία. Τα δημιουργήματα του Θεού – με πρώτο και κύριο τον Άνθρωπο – έχουν ζωτικό, υπαρξιακό συμφέρον να αντισταθούν στην διάλυση και την εκμηδένιση του Σύμπαντος από τον Άγγελο Σατάν και τις διαμονικές του ταξιαρχίες ! Το πλήγμα της Πτώσης του Ανθρώπου ήταν πολύ ισχυρό διότι αυτός – ως πλάσμα τείνον προς τον Θεό, ως Θεός εν δυνάμει – επηρέασε όλη την δημιουργία, καθόσον «**Πάσα η Πλάσις Αμαυρώθη**» . Γιατί όμως ; Διότι αν ο Άγγελος Σατάν εισήγαγε μεθοδικά την καταστροφή του Σύμπαντος μεταβάλλοντας τον Νόμο της Μετατροπής της Ενέργειας και της Ύλης σε εντροπική υποβάθμιση κάθε φυσικής οντότητας με τελικό ορίζοντα τον θερμικό θάνατο του Σύμπαντος, από την άλλη πλευρά η υφαρπαγή του Ανθρώπου εκ μέρους του υπήρξε καίρια καθόσον ο Άνθρωπος μπορεί να καταργήσει το έργο του Διαβόλου και να Διορθώσει το Σύμπαν, να **Το Θεραπεύσει !** Συνεπώς η Πτώση του Ανθρώπου υπήρξε ένα πλήγμα πολύ ισχυρό διότι, εν δυνάμει, **έθετε εκτός μάχης τον όν που μπορεί να καταργήσει την Φθορά και το έργο του Εωσφόρου, δηλαδή να καταργήσει τον Θάνατο (ο Θάνατος είναι το έργο του Εωσφόρου).***

Ας δούμε όμως εδώ την έννοια του Θανάτου, τόσο ως βιολογικού και φυσικού φαινομένου, όσο και ως έργο του Αγγέλου Σατάν. Ο Θάνατος είναι η κατάργηση και το τέλος των φαινομένων της ζωής από ένα φυσικό σύστημα που ονομάζεται Ζωντανό Σύστημα.

Τα φαινόμενα της ζωής είναι αρκετά, άλλα όλα τους φαίνεται να επικεντρώνονται πάνω σε μια πραγματικότητα : **την Μνήμη και μέσω αυτής την Αντίσταση στην φυσική διάλυση του συνολικού Ζωντανού Συστήματος.** Η αναπαραγωγή ενός Ζωντανού Συστήματος, όπως επίσης η αυτοεπιδόρθωσή του είναι πλευρές μιας ιδιότητας η οποία ονομάζεται Αυτοποίηση (270). Η Αυτοποίηση είναι προγραμματισμένη και οργανωμένη απαιτώντας για την επιτέλεσή της υψηλή και κατάλληλη οργάνωση, κατάλληλα υλικά, όπως επίσης και κατάλληλου τύπου ενέργεια. **Η όλη διαδικασία που σταθεροποιεί τις δομές και τις λειτουργίες ενός Ζωντανού Συστήματος** (και συνεπώς της Αυτοποίησής του) ονομάζεται **Ομοιοστασία** και συνιστά την κεντρική έννοια της Φυσιολογίας των Έμβιων όντων (277, 278, 279).

Η ομοιοστασία εξ ορισμού διατηρεί σταθερές τις δομές, τις φυσικές παραμέτρους, την σύσταση του εσωτερικού περιβάλλοντος σε ουσίες, το περιεχόμενο σε ενέργεια, το περιεχόμενο σε πληροφορία και την ικανότητα ενός Ζωντανού Συστήματος να προσαρμόζεται στις περιβαλλοντικές αλλαγές και πιέσεις (277, 278, 279). Κατ' επέκταση η ομοιοστασία αφορά και την δράση ενός Ζωντανού Συστήματος στο περιβάλλον προκειμένου οι διακυμάνσεις αυτού να μην υπερβούν τα ανώτατα αντιμετωπίσιμα όρια. Η κάμψη ή η αστοχία της ομοιοστασίας οδηγεί σε απώλεια δομής, σύστασης, ενέργειας, πληροφορίας, προσαρμοστικότητας και εν τέλει σε μια κατάσταση που ονομάζεται παθολογία. Η παθολογία απολήγει στον θάνατο του Βιολογικού Συστήματος (277, 278, 279, 270).

Όλα τα Ζωντανά Συστήματα είναι θνητά, αλλά μπορούν να διαρκέσουν επί μεγάλα χρονικά διαστήματα εφ' όσον κατορθώνουν να ομοιοστατούν και να απωθούν στο εξωτερικό τους την εσωτερική αποδιοργάνωση – την εντροπία (280).

Συνεπώς η κατάσταση της ζωής είναι αναγκαστικά μια κατάσταση δυναμικής ισορροπίας, όπου το ζωντανό σύστημα κάθε στιγμή αντλεί στο εξωτερικό του περιβάλλον την εσωτερική του αποδιοργάνωση, την εσωτερική του αταξία, μέτρο της οποίας είναι η εντροπία (280).

Η διάρκεια ύπαρξης της επίγειας Ζωής προσεγγίζει τα τέσσερα δισεκατομμύρια χρόνια. Συνεπώς το σύνολο των ζωντανών όντων που απαρτίζουν την γήινη βιόσφαιρα επιβιώνει περί τα τέσσερα δισεκατομμύρια χρόνια, δηλαδή το ένα τρίτο της συνολικής ύπαρξης του σύμπαντος (281, 282, 283, 284) .

Πριν μετατοπιστούμε ξανά από το καθαρά βιολογικό επίπεδο στο θεολογικό επίπεδο αυτός ο αριθμός δηλώνει ότι η ζωή εμφανίζει μια αειφορία, υπό τον όρο ότι η συνολική περιβάλλουσα Πλάση την «φροντίζει» και την υποβοηθά (285, 286, 287)

Συνεπώς το Σύμπαν και ως τμήμα αυτού ο πλανήτης Γη φαίνεται ότι πλάστηκαν με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σε θέση να διατηρήσουν την ζωή ως φαινόμενο (285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292).

Άρα οι φυσικές δυνάμεις είναι προγραμματισμένες ώστε να δημιουργούν συνθήκες αυτοδιατηρούμενες οι οποίες τελικά βοηθούν την ζωή να ομοιοστατεί, να ισορροπεί, να εξελίσσεται και να προσαρμόζεται αντιστεκόμενη στον θάνατό της, δηλαδή στην απώλεια της ικανότητάς της να οργανώνεται και να κρατά τις δομές και τις λειτουργίες της (285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292). Αν ωστόσο το Σύμπαν

δέχεται την σταθερή αποδιοργάνωση και αποσταθεροποίηση των δομών του μέσω του Αγγέλου Σατάν, αυτές οι ενέργειες αναγκαστικά πρέπει να εκφέρονται από κάποιες φυσικές δυνάμεις (272). Εκτός από την αναφορά στον δεύτερο νόμο της θερμοδυναμικής και τις μελανές οπές ας μην αναφερθούμε περισσότερο στο σύνολο αυτών των αποδιοργανωτικών – θανατηφόρων δυνάμεων. Υπάρχει σαφής θεώρηση μεν, αλλά εκφεύγει από το πλαίσιο αυτής της εργασίας (293). Ας επιστρέψουμε στην έννοια του θανάτου, όπως αυτή παρουσιάζεται στην παθολογία του ανθρώπινου είδους για να γίνουμε περισσότερο συγκεκριμένοι.

Ό,τι συνεπώς οδηγεί στον θάνατο, όποια εκτροπή από την ισορροπία και την φυσιολογικότητα, όποια εισαγωγή μιας παθολογίας στο σώμα και στο πνεύμα, δεν αποτελεί μήπως μια αιτία αποσταθεροποίησης της ζωής και μια ώθηση προς την κατάσταση του θανάτου;

Προφανώς ναι. Συνεπώς αν η ιατρική πράξη είναι διαμορφωμένη έτσι ώστε εκ προοιμίου να αντιρρέπει την νόσο και να ανακόπτει την πορεία προς την απώλεια της ζωής, φαίνεται λογικό ότι η μεν **Ιατρική ως λειτουργία Επιστήμης, η δε Οδός της Σωτηρίας σωμάτων και ψυχών, ως Αποστολική Διακονία καθ' υποδείξη Χριστού, έχουν κοινές διαστάσεις και κοινά σημεία, ή ακόμη και αλληλοεπικαλυπτόμενες περιοχές.** Ίσως μάλιστα, αν αναλυθούν πολύ προσεκτικά μοιάζουν να ταυτίζονται εξ ολοκλήρου. Να είναι δηλαδή το ίδιο πράγμα, η ίδια πράξη, η ίδια ενέργεια με τον ίδιο σκοπό, εξαιρετέας ίσως της μεταφυσικής διάστασης, κι αυτής όχι για όλες τις περιπτώσεις θεώρησης αλλά κυρίως για τις αγνωστικιστικές τοιαύτες !

Στην Εκκλησία του Χριστού, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στην Ορθοδοξία, δεν υπάρχει διχοστασία μεταξύ ιατρικής πράξης και Αποστολικής & Ποιμαντικής Διακονίας. Κάθε ενέργεια της Αποστολικής & Ποιμαντικής Διακονίας δεν είναι δυνατόν από τον ορισμό και την οργάνωσή της να λειτουργήσει ενάντια στην ζωή. Κατά τον τρόπο αυτό **αναγκαστικά οι Ιατρικές πράξεις που λαμβάνουν χώρα, υπό την εννοιολογική στέγη της Χριστιανικής Ορθοδοξίας έχουν πάντα χαρακτήρα προστασίας της ζωής.**

Είναι πολύ σημαντικό να επισημάνουμε στο σημείο αυτό μια ρήση η οποία εμφανίζεται στην Παλαιά Διαθήκη, στο βιβλίο της Σοφίας Σολομώντος : **«Ο Θεός Θάνατον ουκ εποίησεν ουδέ τέρπεται επ' απωλεία ζώντων»** (294). Νομίζουμε ότι στην φράση αυτή περιλαμβάνεται όλη η βιόφιλη στάση του Θεού, ο οποίος απέκλεισε

τον Θάνατο πλήρως από την Δημιουργία. Ο Θάνατος εισήχθη μόνον ως βούληση του Αγγέλου Σατάν και ως πρακτική έκφραση της επιθυμίας του για καταστροφή του κόσμου. **Υπό αυτή την έννοια συνεπώς υπάρχει πλήρης ταύτιση του πιστού Χριστιανού και του αγωνιζόμενου υπέρ της ζωής γιατρού.** Δεν υπάρχει καμιά δυνατότητα διχοστασίας και διχοτόμησης. **Αρα αυτό που βλέπουμε ως πρακτική εκείνων των γιατρών που τελικά αγίασαν δεν είναι παρά η απόλυτη αφοσίωσή τους στην πράξη της σωτηρίας της ζωής.**

Όμως το πρόταγμα αυτό δεν αποτελεί και την μέγιστη κινούσα ιδέα της Ιατρικής Επιστήμης; Αναντίρρητα ναι. Συνεπώς και υπ' αυτήν την έννοια όλοι οι κάτοχοι ιατρικών τίτλων οι οποίοι δεν εφαρμόζουν αυτό τον στόχο και δεν εμφορούνται από αυτό το κίνητρο μπορεί μεν τυπικά να είναι ιατρικοί επιστήμονες μεν αλλά ουσιαστικά γιατροί δεν είναι.

Ο δόκτωρ Γιόζεφ Μέγκελε – ως εμβληματικό παράδειγμα – που υπήρξε επικεφαλής της ιατρικής επιστημονικής ομάδας στο Άουσβιτς, ήταν μεν ένας κάτοχος λαμπρών τίτλων της τότε Γερμανικής Ιατρικής Επιστήμης, αλλά γιατρός δεν ήταν. Όπως επίσης αν και τυπικά οι γιατροί του Ράιχ που εφήρμοζαν την διαλογή του ποιος θα ζήσει και ποιος θα δολοφονηθεί στους θαλάμους των αερίων (ακόμη και πριν την δημιουργία των στρατοπέδων θανάτου στα αντίστοιχα ιδρύματα εφαρμογής ευθανασίας προς κάθαρση της Αρείας Φυλής) δεν ήσαν γιατροί, παρά γνώστες της Ιατρικής Επιστήμης και τιτλούχοι των αντίστοιχων πτυχίων του Γερμανικού Χιτλερικού Κράτους (295). Βεβαίως ο Γιόζεφ Μέγκελε αποτελεί ένα πολύ ακραίο παράδειγμα απόκλισης, εν τούτοις όμως, αν θεωρήσουμε ότι **ο Ιπποκράτειος Όρκος παράγει επαγωγικά την λεγόμενη Ιατρική Ιδεολογία (κι όχι απλώς δεοντολογία)**, διότι είναι καθολικά και επίσημα αποδεκτός από την παγκοσμιότητα, αντιλαμβάνεται κανείς ότι όποιος δεν εφαρμόζει τα προτάγματά του αναγκαστικά αυτοαποχωρίζεται από το λεγόμενο **Ευ Πράττον Ιατρικό Σώμα**. Αρα ο χώρος της Ιατρικής Επιστήμης είναι χώρος όπου αναγκαστικά ο Ιπποκράτειος Όρκος τον προσδιορίζει ως προς την του Ορθή Ιατρική Πράξη. Βάσει όμως αυτής της θεώρησης είναι απολύτως σαφές ότι το πλαίσιο της Χριστιανικής Ηθικής (δηλαδή το κώδικας του δέοντος πρακτέου κατά Χριστόν στον ανθρώπινο βίο) **είναι απολύτως ταυτόσημο με τον Ιπποκράτειο Όρκο. Η ανάλυση όλων των γνωστών βιογραφικών που οι ιστορικοί διέσωσαν μας επιβεβαιώνει**

αυτή την πρόταση. Συνεπώς οι γιατροί που αγιοποιήθηκαν ήταν άνθρωποι που και λόγω πίστης εφήρμοζαν και τιμούσαν το Ιπποκράτειο πλαίσιο.

Β Τα κοινά σημεία και το Επιστέγασμα της ιστορίας των γιατρών που αγίασαν

Αναλύοντας τις βιογραφικές ιστορικές αφηγήσεις τις σχετικές με τους γιατρούς που αγίασαν απομονώσαμε μερικά κοινά σε όλους στοιχεία. Τα στοιχεία αυτά είναι τα ακόλουθα :

- 1) **Όλοι ήταν εξ επαγγέλματος γιατροί**, ήτοι γνώστες της τότε Ιατρικής Επιστήμης
- 2) **Αρκετοί έγιναν γιατροί**, συνειδητοποιώντας την πρακτική αξία της Ιατρικής Επιστήμης – συνεπώς μπορούμε εδώ να αντιμετωπίσουμε την Ιατρική ιδιότητα με έναν διασταλτικό τρόπο, ενσωματώνοντας μέσα της κι όλους όσους ασκούν νοσηλεία με τρόπο μεθοδικό κι επιστημονικό, όπως και όλους όσους εργάζονται φυσικοθεραπευτικά ή φυσιοδιφικά (εκείνες τις εποχές η Βιολογία ως επιστήμη δεν είχε οριστεί με την σύγχρονή της μεταναγεννησιακή εκδοχή). Π.χ βοτανολόγοι και διαιτολόγοι λειτουργούσαν θεραπευτικά.
- 3) **Υπήρξαν ανιδιοτελείς**, δηλαδή ό,τι έκαναν το έκαναν χωρίς στόχο την Εξουσία και την προσπόριση ίδιου οφέλους.
- 4) **Υπήρξαν Ανάργυροι**, δηλαδή δεν δεχόταν οικονομική αμοιβή για τις ιατρικές υπηρεσίες τους (αργύρια = χρήματα).
- 5) **Προσέγγιζαν τον ασθενή – ακόμα και τον λοιμώδη (π.χ λεπρό) – προσεκτικά μεν αλλά εγκάρδια και δεν τον απομόνωναν** με τρόπο φυλακιστικό, τιμωρητικό, απαξιωτικό, αλλά τον τοποθετούσαν μέσα σε μια κοινωνική διαδικασία προστατευτική και θεραπευτική.
- 6) **Συνέδεσαν την αυξημένη νοσηρότητα με την φτώχεια και τις κακές κοινωνικές συνθήκες**, όπως επίσης τις σκληρές συνθήκες διαβίωσης και συνακολούθως έδρασαν κατά τρόπο ώστε οι συνθήκες αυτές να διορθωθούν μέχρι πλήρους άρσης τους.
- 7) **Λάβαιναν υπ' όψιν τους την βαθειά ψυχοσωματικότητα της νόσου** και επέμεναν στην ενδυνάμωση της ενεργητικής προσπάθειας του αρρώστου για ίαση, επιχειρώντας σταθερά να τον πείσουν να χρησιμοποιεί την «πίστη να γίνει καλά».

8) Δεν ήσαν μοιρολάτρες και φαίνεται ότι λάβαιναν σοβαρά μεν την πτωχή πρόγνωση αλλά την πολεμούσαν προκειμένου να την βελτιώσουν και να την μετατρέψουν σε καλή.

9) Κάποιοι, όπως π.χ ο Μέγας Βασίλειος, είχαν αυτοπροσώπως την εμπειρία της χρόνιας οδονηρής νόσου.

10) Όπου χρειάστηκε ήλθαν σε σύγκρουση με την Κρατική Εξουσία προκειμένου να ασκήσουν το θεραπευτικό τους λειτούργημα, σύμφωνα με την θρησκευτική τους άποψη.

Σ' αυτό το σημείο υπήρξαν επίμονοι και ήσαν πολλές οι φορές όπου η Εξουσία τους βασάνισε και τους εκτέλεσε. Είναι αξιόλογο να υπογραμμιστεί ότι μετήλθαν όλων των μέσων μη βίαιας αντίστασης – συμπεριλαμβανομένης και της παράνομης φιλόανθρωπης δράσης. Όταν τα μέσα αυτά εξαντλήθηκαν και συνελήφθησαν προτίμησαν το θάνατο παρά την αποκήρυξη του θρησκευτικού τους πιστεύω.

11) Στα θεραπευτικά τους μέσα έθεταν πάντοτε τουλάχιστον την προσωπική τους προσευχή, είτε φανερώς, είτε κρυφίως .

12) Διαπίστωσαν ότι υπήρχαν τρόποι διά των οποίων οι άνθρωποι μπορούσαν να αποφύγουν συνολικά πολλές αρρώστιες και προσπάθησαν να δημιουργήσουν συνήθειες αλλά και κανόνες – μέσω κυρίως της Εκκλησίας – δια των οποίων να επιτυγχάνεται η τακτή χρήση αυτών των πρακτικών, ώστε να ποιμνία των πιστών να έχουν μια προληπτική προστασία. Συνεπώς ανακάλυψαν και εφήρμοσαν με μέσα Εκκλησιαστικά διά κανόνων την προληπτική ιατρική. Π.χ η υιοθέτηση των νηστειών είναι πολύ σημαντική καθόσον αποτελούν τρόπους πολυδύναμης δράσης τόσο στην σωματική όσο και στην ψυχική σφαίρα. Η όλη φιλοσοφία της νήψης που υιοθετείται από τους νηπτικών πατέρων δημιουργεί μια ισχυρή εσωτερική πραγματικότητα που μπορεί να απελευθερώσει μεγάλες δυνάμεις στο άτομο και να μειώσει το ευάλωτο της ψυχοσωματικής του υπόστασης.

13) Όλοι τους έδιναν μια κοινωνική διάσταση στις ιατρικές πράξεις και στις θρησκευτικές τους ενέργειες. Δηλαδή φαίνεται ότι πίστευαν πως τα σύνολα των ανθρώπων μπορούσαν να πετύχουν περισσότερους στόχους σε ό,τι αφορούσε την καλή κατάσταση της κοινωνίας. Ειδικά για τον Μέγα Βασίλειο η όλη του στάση και πρακτική είχε εξαιρετική κοινωνική αλλά και πολιτική διάσταση. Είναι σημαντικό να

υπογραμμίσουμε την υψηλή πολιτικότητα της Χριστιανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας.

14) Έδωσαν πολύ μεγάλη έμφαση στην πνευματική σφαίρα της ιατρικής πράξης αλλά ταυτόχρονα διατήρησαν τον προσανατολισμό τους σταθερά στραμμένο στην αξιοποίηση της γνώσης, της τεχνικής, της φαρμακοθεραπείας, των φαρμακευτικών βοτάνων, της ανάπτυξης χειρουργικών εργαλείων και μεθόδων. Δεν κατέστρεψαν την ιατρική παράδοση των ασκληπιείων αλλά την διατήρησαν, την αναπαρήγαγαν και την εξέλιξαν με την μόνη διαφορά ότι δεν εξαργύρωναν τις θεραπευτικές πράξεις με χρήματα.

Ο κολοφώνας αυτών των πρακτικών και προσεγγίσεων απέναντι στους ασθενείς και κατά γενικότερο τρόπο στους αδύναμους κι αναξιοπαθούντες δημιουργήθηκε από τον Μέγα Βασίλειο με την σύλληψη της ιδέας της περίφημης Βασιλειάδας και την σχεδόν άμεση υλοποίησή της (296). Είναι πολύ πιθανόν ότι ο Μέγας Βασίλειος είχε κατά νου τις υποδομές των ασκληπιείων, αλλά τα πράγματα ήσαν διαφορετικά στην εποχή του εξ αιτίας των σφοδρών οικονομικών κρίσεων, της σκλήρυνσης και αυταρχικοποίησης της κεντρικής εξουσίας, καθώς επίσης και των λιμών που έπλητταν την περιοχή στην οποία ήταν επίσκοπος, δηλαδή την Καππαδοκία (296). Ο λιμός που έπληξε την Καππαδοκία, αλλά και άλλες περιοχές της αυτοκρατορίας ήταν απότοκος της κακής κεντρικής πολιτικής που ακολουθήθηκε από το επιτελείο του αυτοκράτορα με αποτέλεσμα η φορολογία να ανέλθει στα ύψη και να απογυμνώσει τις λαϊκές τάξεις από τα εισοδήματά τους – μια κατάσταση την οποία έχουν βιώσει κατ' επανάληψη πολλοί λαοί διαχρονικώς (296).

Ο επίσκοπος Βασίλειος δεν δίστασε να έλθει σε σύγκρουση με την κεντρική εξουσία του Βυζαντίου, όπως επίσης δεν ολιγόρησε στο να πείσει όλους τους επισκόπους της Εκκλησίας στους οποίους είχε επιρροή, προκειμένου να συσσωρεύσει χρήματα και υλικά για να αντιμετωπίσει τις ανάγκες των πολυπληθών θυμάτων της παρατεταμένης οικονομικής ανέχειας (296).

Οι δογματικές διαφορές που κατά καιρούς αναφύοταν στην δομή της Εκκλησίας δεν ήσαν προερχόμενες από εσωτερικές αντιθέσεις του Δόγματος (όπως οι υποστηριχτές

τους διατεινόταν, π.χ ο Άρειος) αλλά είχαν κυριολεκτικά να κάνουν με την διεκδίκηση της εξουσίας, την χάραξη της πολιτικής κεντρικά και τοπικά και προφανώς την διατήρηση των προνομίων των ανώτερων οικονομικών και πολιτειακών τάξεων – μέσα στις οποίες είχε παρεισφρήσει ο Κλήρος με τρόπο σαφή καθόσον επηρέαζε ισχυρά το λαό, τα κρατικά στελέχη, όπως επίσης τους πλούχιοντες. Οι ταξική ανάλυση του Βυζαντίου στις διάφορες περιοχές (θέματα) της αυτοκρατορίας θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως πολύ καλό εργαλείο ερμηνείας της ανάδυσης και της σκοπιμότητας των διάφορων θεωριών που κατά καιρούς διατάρασσαν την Κυριαρχούσα Ιδεολογία (297). Ο Μέγας Βασίλειος, ως επίσκοπος είχε ένα πολύ ενδιαφέρον συγγραφικό έργο, ερμηνευτικό των ζητημάτων του Δόγματος, όπως επίσης είχε δομήσει μια ολόκληρη Θεία Λειτουργία – η οποία φέρει και το όνομά του – που αν κανείς την αναλύσει και την μελετήσει θα δει τους λόγους για τους οποίους είναι τόσο περίτεχνης δομής και τόσο παρατεταμένη (296, 299). Η Θεία Λειτουργία του Μεγάλου Βασιλείου σε όλο της το ευχολόγιο περιλαμβάνει την συνολική στάση την οποία πρέπει το χριστιανικό Ποίμνιο να ακολουθεί στις διάφορες αντιξοότητες της ζωής και ταυτοχρόνως τις στάσεις απέναντι στην Εξουσία, στους πλουσίους, στους αναξιοπαθούντες, στον κλήρο και γενικότερα στα γεγονότα της καθημερινότητας και στα αρχετυπικά γεγονότα της ζωής των ανθρώπων (296, 297, 298). Συνολικά το έργο των Τριών Ιεραρχών αντανακλά όλη αυτή την πολύ σημαντική στάση Ζωής, η οποία, ούτως ειπείν, αποτελεί ένα είδος «Ηθικού Συντάγματος» για το Βυζάντιο, αλλά και την Οικουμενική Χριστιανοσύνη έκτοτε (298, 299).

Δεν είναι τυχαία η εκφορά του σχετικού απολυτίκιου που αναφέρεται σ' αυτούς ξεκινώντας με την φράση «Τους τρεις Μεγίστους Φωστήρες της Τρισιλίου Θεότητος, τους την Οικουμένην ακτίσι Δογμάτων Θείων πυρσεύσαντες ...»(300).

Η εξουσιαστική δομή του Βυζαντίου δεν ήταν αυτή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας διότι τα πράγματα είχαν κινηθεί προς τα εμπρός κι είχε δημιουργηθεί μια πολύ μεγάλη «κρίσιμη μάζα» βούλησης και νέων ηθών από την εξάπλωση της Χριστιανικής Εκκλησίας – η οποία ωστόσο, ως διοικητικός οργανισμός δεν έμεινε αλώβητη από τις εγγενείς γραφειοκρατικές νόσους και εκτροπές από τις οποίες πάντοτε πάσχουν τα διοικητικά συστήματα και εν γένει οι Εξουσίες όσο σοφές, ανθρωπιστικές, φιλεύσπλαχνες και ευοράματες και αν είναι (Λέων Τσότσκι, Το νέο παράδειγμα της διαφθοράς της Σοβιετικής Νομενκλατούρας και της εκτροπής της από τους στόχους

της Οκτωβριανής Επανάστασης αποτελεί μια ιστορική μεταφορά όσων έγιναν στο Βυζάντιο και στην Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία τους χρόνους εκείνους, διότι ο σύγχρονος κομμουνισμός που εφαρμόστηκε στην Σοβιετική Ένωση και αλλού είχε πολλά κοινά σημεία με τα κοινόβια των πρωτοχριστιανών (Αγάπες) τα οποία άμεσα εκπήγαζαν από την Διδασκαλία του Ιησού Χριστού. Πρέπει να σημειωθεί ότι η επανάσταση των σκλάβων υπό τον Σπάρτακο στην Ιταλία φαίνεται ότι είχε αρχές με κοινά σημεία ως προς την διδασκαλία του Ιησού Χριστού, όπως προκύπτει από το χρονικό του Φούλβιου (Άρθουρ Καϊστλερ, Σπάρτακος). Συνεπώς η διδασκαλία αυτή δεν ήταν χρονικά απομακρυσμένη, αλλά νωπή και καλά διατηρημένη στις συλλογικές μνήμες μέσω των διανοουμένων της τότε εποχής, ένας εκ των οποίων ήταν ο Ευαγγελιστής Λουκάς. Η εξέγερση των σκλάβων αποτέλεσε ένα πολύ μεγάλο φόβητρο για την άρχουσα τάξη της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, καθόσον απέδειξε το ότι στερείτο ενός ουσιαστικού θεμελίου μέσα στους λαούς που την αποτελούσαν, είχε δε προηγηθεί της γέννησης και της δράσης του Χριστού. Η Χριστιανική Διδασκαλία και τα γεγονότα της διοίκησης του Πόντιου Πιλάτου ήσαν σαφή στοιχεία ότι οι αντικειμενικές συνθήκες των λαών της Αυτοκρατορίας ήσαν υπερώριμες για την έλευση μεγάλων αλλαγών σε όλα τα επίπεδα των τότε κοινωνιών.

Οι επιθυμίες αυτές, όπως επίσης και το φιλοσοφικό – θεολογικό τους υπόβαθρο αντιπροσωπεύτηκαν σε ισχυρό βαθμό από την Εκκλησία του Χριστού στην εναρκτήριά της μορφή και δημιούργησαν την βάση για μια νέα σύνθεση πριν ξεσπάσει μια γενικευμένη βίαια επανάσταση που θα κατακερμάτιζε την Αυτοκρατορία.

Αν η υιοθέτηση της Χριστιανικής Αποψης από τον Μέγα Κωνσταντίνο ήταν το αποτέλεσμα μιας διαπραγμάτευσης με τους επισκόπους της τότε Χριστιανικής Εκκλησίας, είναι σαφές ότι υπήρξαν μεταξύ τους κάποιες δεσμεύσεις σε ό,τι αφορούσε την λειτουργία του κράτους, την νομοθεσία, τους θερμούς του και προφανώς την οικονομική δομή, την κατανομή του πλούτου, την φορολογία και τα δικαιώματα. Ο Ιουλιανός ο Παραβάτης δεν λειτούργησε ξεχωριστά κι ανεπηρέαστος από τις τότε άρχουσες και πλούσιες τάξεις της αυτοκρατορίας, αλλά προφανώς πιέστηκε για να αποκαταστήσει την παλιά τάξη πραγμάτων που είχε την καθαγίασή της από το Ιερατείο του Δωδεκάθεου. Με άλλα λόγια **η επαναφορά το Ιερατείου του Δωδεκάθεου ήταν μια συμφέρουσα λύση** για την εύσχημη επανείσοδο της γνωστής

«παλιάς καλής τάξης πραγμάτων» που είχε διασαλευθεί – και εν πολλοίς διαλυθεί – ήδη πριν από την εποχή του Χριστού και μετά.

Ο Μέγας Βασίλειος αλλά και οι σύγχρονοί του Ιωάννης ο Χρυσόστομος και Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός, σε αντίθεση με τους οργανικούς διανοούμενους της τότε κεντρικής Εξουσίας, είχαν μια πολύ διαφορετική άποψη για την οργάνωση της κοινωνίας. Η άποψη αυτή εκπήγαζε από τον λόγο και την διδασκαλία του Ιησού.

Ο Μέγας Βασίλειος ήταν ισχυρή προσωπικότητα και δυναμικός άνθρωπος, οπότε υλοποίησε τις δογματικές του απόψεις στην κατασκευή της Βασιλειάδας, η οποία αποτέλεσε ένα είδος υποδείγματος για την μορφή και την δομή ενός Χριστιανικού Κράτους (296, 297, 298).

Η αυστηρή προσμέτρηση της ιστορικής πραγματικότητας δείχνει ότι η Βασιλειάδα είναι κατ' ουσίαν το παλαιότερο ιστορικό πρότυπο αυτού του τύπου οργάνωσης της κοινωνίας που ονομάζουμε σήμερα με τον πολιτικό και κοινωνιολογικό όρο του «Κοινωνικού Κράτους».

Αν θεωρήσουμε ότι μόνον περί τα μέσα του 19^{ου} αιώνα έγιναν στην Ευρώπη οι πρώτες μεγάλες αναλύσεις και κινήματα που εισήγαγαν την έννοια και την αναγκαιότητα του Κοινωνικού Κράτους, αντιλαμβάνεται κανείς ότι το μέγεθος της ριζοσπαστικότητας του Μεγάλου Βασιλείου, είναι του ίδιου επιπέδου με αυτό που εισηγούνται οι μεγάλοι θεωρητικοί του Σοσιαλισμού, όπως επίσης και του εισηγητή της αναγκαιότητας του Κοινωνικού Κράτους στον σύγχρονο καπιταλισμό βαρώνου Τζων Μέϊναρντ Κέϋνς. Συνεπώς η ιδέα και η υλοποίηση του Χριστιανογενούς Κοινωνικού Κράτους, ως πνευματικού και πρακτικού δημιουργήματος του Μέγα Βασιλείου προηγείται των σοσιαλιστικών ιδεών της Δύσης κατά 1500 χρόνια. Τι άραγε μεσολάβησε και παρεμπόδισε τόσο ισχυρά την διάδοσης αυτού του πολιτισμικού και κοινωνικού επιτεύγματος; Αυτή είναι μια καλή ερώτηση, διότι πολλά άλλα πράγματα πέρασαν από την Ανατολή στην Δύση, αλλά η καλοσύνη της Κοινωνικής Μέριμνας δεν κατόρθωσε να περάσει. Συνεπώς εδώ λειτούργησε μακροχρόνια – θα λέγαμε αιώνων διάρκειας – ένα εκλεκτικό φίλτρο που παρεμπόδισε λυσσαλέα την είσοδο της φιλάνθρωπης Κοινωνικής Μέριμνας και του πυρήνα του Χριστιανισμού προς την

Δυτική Ευρώπη. Π.χ πώς πέρασαν τα τηλεβόλα, η πυρίτιδα, τα μπαχαρικά, ακόμη και τα ταπεινά ζυμαρικά τα προερχόμενα από την Κίνα και δεν πέρασαν οι ιδέες της φροντίδας των ασθενών καθώς και των απανταχού αδυνάμων κι απαξιωμένων; Μήπως δεν πέρασαν επειδή οι αδύναμοι κι απαξιωμένοι αντιπροσώπευαν την στρατιά των αποβλητέων ενός Κράτους βασιζόμενου στην σωματική ρώμη, την χρησιμότητα της εργατικής δύναμης και κυρίως την εκμετάλλευση της ακόμη και ως δουλείας ; Μήπως δεν πέρασε η φροντίδα τους διότι ήσαν απλώς «της γης οι κολασμένοι» και δεν χωρούσαν σε έναν κόσμο, όπως η Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία κι οι νέες χώρες προς τα βόρειά της (Γερμανία, Αγγλικές νήσοι, Σκανδιναβική χερσόνησος).

Μήπως αυτός ο κόσμος δεν είχε θέση γι αυτούς διότι στην πραγματικότητα τόσο ο Καθολικισμός, αλλά και οι Λουθηρανοί μεταρρυθμιστές είχαν εκτομήσει και εξαιρέσει την βαθειά κι ουσιαστική Χριστιανικότητα από τις κοινωνίες στις οποίες επικράτησαν; Είναι ένα ερώτημα που αξίζει να τεθεί αναλυτικά και ν' απαντηθεί με την δέουσα ακρίβεια και προσοχή, ειδικά για την σύγχρονη Ευρώπη που δεν χάνει ευκαιρία να μιλά για την Ελληνική προέλευση των ιδεών και του πολιτισμού της.

Υπάρχουν σαφή ιστορικά στοιχεία που αποδεικνύουν ολοκάθαρα ότι το Βυζαντινό Κράτος υπήρξε εφοδιασμένο με φιλανθρωπικές υποδομές μεγάλης έκτασης και κοινωνικού βεληνεκούς, οι οποίες δεν ήσαν απλώς και μόνον νοσοκομεία, ή χώροι σκόπιμου περιορισμού με φυλακιστικό χαρακτήρα διαφόρων ανεπιθύμητων κοινωνικών ομάδων, όπως οι τρελοί, οι ανάπηροι, οι πτωχοί κι εγκαταλειμμένοι γέροντες, τα μικρά ορφανά παιδιά, καθώς και οι πάσχοντες από χρόνιες αναπηρωτικές κι επικίνδυνες νόσους, όπως π.χ λέπρα.

Η εποχή του Μεγάλου Βασιλείου ήταν ουσιαστικά η περίοδος γένεσης του Ελληνορωμαϊκού Βυζαντίου και η συμπόρευσή του με τον Χριστιανισμό. Συνεπώς όλη η δομή και λειτουργία του Βυζαντινού Κράτους επηρεάστηκε σοβαρά από το πνεύμα και την δομή της Βασιλείας.

Επίσης δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των γιατρών που αγίασαν ευρίσκεται κατανεμημένος σε μια εποχή όπου υπήρχε εντονότατη η προσπάθεια για την δημιουργία ενός δίκαιου και φιλόφρονου κόσμου, ταυτόσημου με το ιδεώδες της διδασκαλίας του Χριστού, δηλαδή την αγάπη, την **μετάνοια, την Ζωή. Και φυσικά**

την έμφαση ότι όλα αυτά γινόταν για την δημιουργία αναστημένων σωμάτων σε μια διάσταση αφθαρσίας κι αθανασίας.

Αν οι μετέπειτα επίσκοποι αποσπάστηκαν από το πνεύμα της διδασκαλίας αυτής και περιέπεσαν στον **σχολαστικισμό** (ο οποίος μετά από ένα σημείο εκφυλίστηκε) αυτό δεν στερεί την δύναμη της άποψης του Χριστού, ούτε την υποβαθμίζει, αλλά απεναντίας την ισχυροποιεί και πάντα την επικαιροποιεί.

Σημειώνουμε πάντως ότι αυτό που η Δύση απέφυγε κι αυτό που συνολικά αποφεύγεται από τους διανοούμενους και την κυρίαρχη επιστημονική ιδεολογία είναι η επιτέλεση του στόχου του Ιησού Χριστού : *Η επίτευξη αιώνιας ζωής, άφθαρτης κι αθάνατης, όπως επίσης και η ανάσταση σωμάτων* (διότι έτσι κι αλλιώς οι ψυχές αθάνατες είναι). Ο στόχος αυτός φαίνεται ότι ενεγράφη ως πλήρως ουτοπικός και παράλογος κι εν τέλει καταργεί τον βαθύ πυρήνα της βούλησης και της επιδίωξης του Ιησού Χριστού. Αν όμως αυτός ο πυρήνας αποσυζευχθεί από τον Λόγο του Χριστού, τότε αναγκαστικά όλη η Θεολογική Θεώρηση, που εμπεριέχεται σ' αυτόν, αποδομείται και τελικά ο Χριστός μεταπίπτει σε έναν ακόμη ανθρωπιστικό φιλόσοφο της Ιστορίας, με διαστάσεις ουτοπιστή. Και φυσικά πίσω από μια τέτοια μη προφερόμενη (και γιατί;) σιωπηλή αποδοχή η διδαχή του Χριστού απανθρακούται κι εκμηδενίζεται, αφήνοντας φυσικά την επιτέλεση της Ουτοπίας για τον μετά θάνατο κόσμο, πράγμα απολύτως ακίνδυνο για τους Κρατούντες Ισχυρούς. Το ζήτημα είναι ότι έτσι ο ζωντανός κόσμος αφήνεται στο έλεος κάθε θανάτου και συνεπώς στην εξουσία του δαιμονισμού. Μήπως όμως αυτά δεν έχουν επιτελεστεί σε επίπεδο παγκόσμιο κατά καιρούς και μήπως ο Κόσμος δεν διήλθε και δεν διέρχεται από φάσεις κατά τις οποίες οι Εξουσίες έχουν πλήρως διαμονοποιημένο χαρακτήρα; Φυσικά και έγινε αυτό. *Οπότε το βαθύ κίνημα των Γιατρών που Αγίασαν έχει ακόμη αξία και λόγο για την πορεία της Ανθρωπότητας και της Επίγειας Ζωής.*

Γ Η Γενίκευση : Το ισοζύγιο της νίκης και της ήττας των γιατρών που αγίασαν ως αδιέξοδο της Ανθρωπότητας και η αναγκαιότητα της νίκης τους για το καλό της Ζωής

Οι γιατροί που αγίασαν εισηγήθηκαν με το προσωπικό τους παράδειγμα μια στάση ζωής για όλους τους ανθρώπους : το να προστατεύουμε την ζωή όλων των ανθρώπων,

αλλά και την ζωή γενικότερα, με όλες μας τις δυνάμεις και να υιοθετούμε ανιδιοτελώς την άποψη του Χριστού εξ ολοκλήρου.

Κι ο Χριστός μιλά για Ανάσταση Σωμάτων Άφθαρτων, για Νίκη της Ζωής επί του Θανάτου, για έλευση Πολιτείας Δικαιοσύνης, Αγάπης, Αγνότητας, Φωτός, Αθανασίας. Και φυσικά Ελευθερίας. **Εισηγείται δηλαδή ένα Πολίτευμα με αυτά τα χαρακτηριστικά.**

Αν αφαιρέσουμε, για λόγους μεθόδου, την ιστορικότητα αυτής της διδασκαλίας και αντιμετωπίσουμε την παραίνεσή του ως πρόταση σε εμάς, στο σήμερα, αμέσως οι άνθρωποι της επιστήμης θα πουν με πλήρη ειλικρίνεια **«Αυτά δεν γίνονται, διότι είναι αδύνατα»**. Κι οπωσδήποτε θα φέρουν μια μεγάλη σειρά πολύ σοβαρών επιχειρημάτων από την ιστορία, την καθημερινότητα, τις επιστήμες. Επιχειρημάτων καθ' όλα σεβαστών.

Μερικοί πολιτικοί θα πουν : **«Η επί του όρους ομιλία ήταν η μεγαλύτερη πολιτική υπόσχεση που έχει ποτέ προφερθεί από ανθρώπινα χείλη»**. Την ρήση αυτή θα την πουν για να νομιμοποιήσουν την αμετροέπεια των πολιτικών υποσχέσεων, που εκστομίζονται εκ μέρους τους για να δελεαστούν οι πολίτες και να τους υποστηρίξουν, προκειμένου να εφοδιαστούν με εξουσία εντολής εκπροσώπησης και κοινοβουλευτική παρουσία. Κατ' ουσίαν η εν λόγω ρήση εμπεριέχει την εξής πλάγια σκέψη **«Αν ο Χριστός εκφράστηκε με τόση μεγάλη υποσχετικότητα, γιατί όχι κι εμείς;»**. Εμπεριέχει επίσης την ακόμη περισσότερο κρύφια πλάγια σκέψη **«Αν ο Χριστός έλεγε τέτοιες τερατολογίες, γιατί όχι κι εμείς;»**.

Συνεπώς αυτοί θέτουν με έμμεσο και πλάγιο τρόπο ότι ο Χριστός έλεγε ψέματα, απλώς **φοβούνται να το προφέρουν άμεσα** κι ευθέως. Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον ν' αναλυθεί η πηγή του φόβου τους, αν κι αυτό δεν είναι της παρούσας μελέτης.

Βεβαίως μπορούμε να προβάλουμε με πολύ μεγάλη προσοχή και χαμηλόφωνα την εξής αντίρρηση **«κοιτάζτε, ο Χριστός συγκρότησε ένα κίνημα μέσα στο οποίο υπήρξε ένας μεγάλος αριθμός γεγονότων απολύτως ασύμβατων με την καθημερινή πραγματικότητα, όπως θεραπείες ανθρώπων ανίατων, αναστάσεις αναντίρρητα νεκρών κι όχι ανθρώπων με νεκροφάνεια – η χτυπητή περίπτωση του Λαζάρου («..ήδη όζει» παραπομπή από το σχετικό Ευαγγέλιο), πολλαπλασιασμό των άρτων και των ψαριών *sine materia* (άϋλη), μετατροπές χημικών σωμάτων σε άλλα σώματα και εν τέλει το γεγονός της ανάστασης του ιδίου και της ανάληψής**

του». Ακόμη σε ό,τι αφορά τους εναπομείναντες χωρίς αυτόν μαθητές **απέστειλε σε αυτούς την θείκη φώτιση μέσω του Αγίου Πνεύματος. Όλα αυτά ωστόσο ακούγονται ως μια μυθοπλασία, αλλά από την άλλη πλευρά φαίνεται ν' αποτελούν την βαθύτερη αιτία που πυροδότησε όλη την αλληλουχία των γεγονότων που κατέληξαν στην δημιουργία της Χριστιανικής Εκκλησίας. Και φαίνεται ακόμη, από την ανάλυση του βίου των Αγίων – μεταξύ των οποίων και των γιατρών που αγίασαν – ότι αυτά τα μη πιθανά γεγονότα συνεχίστηκαν και συνεχίζονται έως σήμερα. Συνεπώς ποια είναι η στάση που πρέπει να έχουμε απέναντι σ' όλα αυτά; Ας το πούμε ευθαρσώς : «ο Απόστολος Παύλος, ως Σαούλ, πηγαίνοντας προς την Δαμασκό, υπέστη ένα οξύ ψυχωτικό επεισόδιο, ή όντως είδε και βίωσε ένα Θείο όραμα;».**

Κι ακόμη περισσότερο : «Μήπως τα θαύματα είναι καλοστημένες απάτες, ευνοημένες από την αυθυποβολή και την ψυχική ένταση – οπότε ενέχουν το στοιχείο μιας υπνωτιστικής επιβολής και το ψυχωτικό στοιχείο, ή όντως είναι χρονικές και χωρικές ασυνέχειες, δηλαδή περιορισμένες ρήξεις της ισχύος των φυσικών νόμων μέσω Θείας παρέμβασης;».

Η αναγκαιότητα της τεκμηρίωσης όλων αυτών των πολυπληθών γεγονότων δημιούργησε μέσα στην Εκκλησία τον θεσμό του ελέγχου της αντικειμενικότητας του ποιο γεγονός είναι θαύμα και ποιο δεν είναι. Αυτό ισχύει τόσο για την Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία, όσο και για την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Αυτά τα αντικειμενικά όργανα που λειτουργούν διαχρονικά όντως έχουν αποφανθεί θετικά για την ύπαρξη πολλών θαυμάτων (π.χ στην Παναγία της Τήνου αλλά και στην Παναγία της Λούρδης). Αυτά όμως τα φαινόμενα ισχύουν και για άλλες θρησκείες κι όχι αποκλειστικά για τον Χριστιανισμό, πράγμα το οποίο εγείρει διαχρονικά ένα ζήτημα, που δεν είναι απλώς θρησκευολογικής και ανθρωπολογικής φύσης αλλά φύσης σχετιζόμενης με την Φυσική και την Ψυχολογία .

Όμως ανεξάρτητα από όλα αυτά, δηλαδή του αντικειμενικού ελέγχου του θαύματος, εκείνο που έχει σημασία είναι το τι ακριβώς αποτύπωσαν στην συνολική Ανθρωπότητα οι πράξεις των Γιατρών που Αγίασαν. Νομίζουμε ότι η συνεισφορά τους εμφανίζεται κυρίως αλλά σαφώς στα εξής:

1 Ο διπλός σταυρός άνω αριστερά κάθε συνταγής φαρμάκου αντιπροσωπεύει το περίφημο «Συν Θεώ» (*Cum Dei* στα λατινικά), που αποδέχεται εξ υπαρχής την Θεϊκή παρέμβαση μαζί με την ιατρική πράξη.

2 Η ύπαρξη ενός σταυρού στις περισσότερες χειρουργικές αίθουσες, όπως επίσης και στους κλινικούς θαλάμους (το περίεργο είναι ότι αυτό παρατηρείται και σε Ισλαμικά Νοσηλευτήρια) που υποδεικνύει την αναφορά σε κάτι πιο ευρύ και πιο ισχυρό από την επιστημονική γνώση και την τεχνολογία. Φυσικά η ύπαρξη αυτού του σταυρού είναι καθαρά προαιρετική.

3 Τα οργανωμένα νοσηλευτικά Ιδρύματα σε κλινικές, θαλάμους, χειρουργεία, απολυμαντήρια, πλυντήρια, τεχνικά τμήματα, κρεματόρια, μαγειρεία, κι επισκευαστήρια υλικών.

4 Οι νοσηλευτικοί ξενώνες πάσης φύσεως

5 Τα σανατόρια για τους φυματικούς

6 Τα Άσυλα ανιάτων πάσης φύσεως

7 Τα γηροκομεία

8 Τα μαιευτήρια και οι χώροι φροντίδας λεχώνων και νεογνών

9 Τα Πτωχοκομεία και η κοινωνική μέριμνα υπέρ των πενήτων

10 Τα ποικιλώνυμα οικοτροφεία

11 Τα φρενοκομεία

12 Τα λεπροκομεία

13 Οργανώσεις όπως ο Ερυθρός Σταυρός αλλά και νεότερες οργανώσεις όπως οι Γιατροί χωρίς Σύνορα και οι Γιατροί του Κόσμου

14 Τα Εθνικά Συστήματα Υγείας στα οποία η περίθαλψη παρέχεται δωρεάν

15 Όλο το πολύπλοκο νομικό πλαίσιο δεοντολογίας προστασίας της ζωής όπου γης

16 Το σύστημα υγειονομικής και φιλανθρωπικής μέριμνα για τους φυλακισμένους, τους εξόριστους, τους πολιτικούς κρατουμένους, τους ομήρους, τους πρόσφυγες

Δεν υπάρχει σημείο της πολιτισμένης κοινωνίας σε όλη την παγκοσμιότητα σχετιζόμενο με την κοινωνική μέριμνα που να μην έχει ενσωματώσει τις αρχές και τις κατευθύνσεις των Γιατρών που αγίασαν.

Από την άλλη πλευρά όπου αυτές οι αρχές αγνοήθηκαν, καταπατήθηκαν, απαγορεύτηκαν ή καταστρατηγήθηκαν εκείνο που κυριάρχησε ήταν η σκληρότητα, η υποβάθμιση του ανθρώπου ως όντος, η καταστροφή του περιβάλλοντος της Ζωής, οι γενοκτονίες και εν γένει ο Θάνατος.

Το πλέον εξόφθαλμο και τραγικό παράδειγμα μιας τέτοιας παρακμής ξεκίνησε στην Γερμανία υπό το καθεστώς που επέβαλε το εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα του Αδόλφου Χίτλερ με την νομοθέτηση των φυλετικών διαχωρισμών των ανθρώπων, με τους περίφημους Φυλετικούς Νόμους της Νυρεμβέργης το 1935. Παράλληλα με τους νόμους αυτούς άρχισε η λειτουργία του διαβόητου Προγράμματος Ευγονικής (Πρόγραμμα T4) που δεν είχε την οποιαδήποτε νομική βάση στήριξης, μολαταύτα λειτούργησε κανονικά οδηγώντας στην εξόντωση περί τις 250.000 άτομα με ψυχικές νόσους, γενετικές νόσους (π.χ σύνδρομο Down), παράλυση και αναπηρία (295, 301, 302, 303, 30). Στο Πρόγραμμα T4 εξοντώθηκαν τόσο ενήλικες όσο και παιδιά. Η εξόντωση των ανθρώπων αυτών αποφασιζόταν από επίσημες ιατρικές ομάδες και πραγματοποιούνταν σε εγκαταστάσεις κρατικές που είχαν την δομή νοσηλευτηρίων. Τα μέσα εξόντωσης ήσαν η θανατηφόρα ένεση και η ασφυξία με μονοξείδιο του άνθρακα σε κατάλληλα κατασκευασμένους θαλάμους αερίων. Το πρόγραμμα αυτό λάμβανε χώρα ενώ ο Γερμανικός Λαός γνώριζε τι ακριβώς συμβαίνει. Το πρόγραμμα διακόπηκε για λίγο το 1942 μετά από παρέμβαση της καθολικής εκκλησίας στην Γερμανία αλλά κατόπιν συνεχίστηκε μέχρι την λήξη του πολέμου. Από τα στελέχη του

ιατρικού και νοσηλευτικού σώματος που συμμετείχαν στην εφαρμογή του προγράμματος ελάχιστοι ήσαν εκείνοι που δικάστηκαν και καταδικάστηκαν. Οι περισσότεροι παρέμειναν στις θέσεις τους και δεν διώχθηκαν μεταπολεμικά μέχρι το τέλος της ζωής τους (...295, 301, 302, 303, 304.).

Είναι χρήσιμο να αναφέρουμε την λεζάντα της αφίσας του Εθνικοσοσιαλιστικού Γερμανικού Κόμματος η οποία δείχνει έναν παράλυτο νέο στο αναπηρικό καροτσάκι συνοδευόμενο από έναν χαμογελαστό τραυματιοφορέα **«Θα κοστίζει 60.000 μάρκα η επιβίωσή του μέχρι το τέλος της ζωής του, τα οποία θα πληρωθούν από τον Γερμανικό Λαό, από εσένα»**. Η λεζάντα αυτή είναι αποστομωτική για την ιδεολογία του Εθνικοσοσιαλισμού και γενικά για αυτό που ονομάζεται «Γερμανικός χαρακτήρας» (295, 301, 302, 303, 304, 305).

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το Πρόγραμμα Ευθανασίας T4 αποτέλεσε τον «πιλότο» επί του οποίου κατόπιν οργανώθηκαν τα στρατόπεδα εξόντωσης, όπως το Άουσβιτς, Τρεμπλίνκα, Σομπιμπόρ, Μπικενάου και άλλα (295, 301, 302, 303, 304, ...) στα οποία εξοντώθηκαν περισσότερα από 11.000.000 άτομα που δεν ανήκαν στην Γερμανική Φυλή, κυρίως Εβραίοι και Τσιγγάνοι, αλλά επίσης και πολλοί χριστιανοί, κομμουνιστές, σοσιαλιστές, διανοούμενοι, ομοφυλόφιλοι, μάρτυρες του Ιεχωβά, διαφωνούντες με το καθεστώς, πολιτικοί κρατούμενοι και ξένοι αιχμάλωτοι (295, 301, 302, 303, 304, 305). Η θανάτωση όλων αυτών των ανθρώπων έγινε σε καθαρά εργοστασιακή – βιομηχανική βάση. Δηλαδή οι Γερμανοί δημιούργησαν Εργοστάσια Θανάτου – στην κυριολεξία ανθρωποσφαγεία – στα οποία δολοφονήθηκαν με κρατική απόφαση και υπό συνθήκες πραγματικής Κολάσεως όλοι αυτοί οι άνθρωποι (295, 301, 302, 303, 304, 306). Πρέπει να σημειωθεί ότι οι αποφάσεις οι οποίες στήριξαν την εξόντωση αυτού του τεράστιου αριθμού ανθρώπων δεν ήσαν παραληρηματικές, αλλά ελήφθησαν από επίλεκτα μέλη της λεγόμενης «Καλής» Γερμανικής κοινωνίας, τα οποία είχαν ανώτατη μόρφωση και μερικοί από αυτούς ήσαν διδάκτορες διαφόρων επιστημών. Φυσικά στην Γερμανία – κι εν γένει στον κόσμο της δεκαετίας του '30 ελάχιστοι ήσαν εκείνοι που θα μπορούσαν να γίνουν διδάκτορες και προφανώς οι γόννοι των εκλεκτών και πλουσίων οικογενειών. Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι η εξόντωση 27 εκατομμυρίων ανθρώπων στην κεντρική Ευρώπη μέχρι της παρυφής της Ρωσίας ήταν μέσα στον οικονομικό σχεδιασμό της Γερμανίας από τους εθνικοσοσιαλιστές, δηλαδή το Ναζιστικό κόμμα. Το Πλάνο προέβλεπε των

«εκτοπισμό» (θανάτωση) 30 εκατομμυρίων ανθρώπων υπάρξεων για την κεντρική Ευρώπη, εκτός της Σοβιετικής Ένωσης για την οποία προέβλεπαν ανάλογους ή μεγαλύτερους αριθμούς στην πρώτη φάση της επέκτασης του λεγόμενου ζωτικού χώρου της Γερμανία (295). Ποτέ άλλοτε δεν είχε τόσο μεγάλη εφαρμογή με ανατριχιαστική επιμέλεια το ρητό «Ο θάνατός σου η ζωή μου».

Αν ωστόσο επιμείνουμε στην βαθύτερη αιτία αυτής της κορύφωσης της κατάρρευσης του πολιτισμού δεν μπορούμε να μην θέσουμε το ζήτημα ότι ο λαός αυτός για κάποιους λόγους απώλεσε εξ ολοκλήρου σε μαζικό επίπεδο την αίσθηση της ευσπλαχνίας και της φιλανθρωπίας. Πώς έγινε αυτό είναι πολύ σημαντικό να αναλύσουμε και να ερμηνεύσουμε. Ωστόσο έγινε και είναι ανεξάλειπτο και ανεξίτηλο γεγονός. Αυτή την χρονική περίοδο και γι αυτή την ιστορική και μεγάλη χώρα – την Γερμανία – το δίδαγμα του Ιησού και των Γιατρών που αγίασαν εκμηδενίστηκε εξ ολοκλήρου. Η υιοθέτηση του αντιθέτου αυτών των Χριστιανικών αρχών είναι τελικά ένα καλό αίτιο για μια τέτοια καταστροφή : Πρώτα απανθρακώθηκε η ηθική συνείδηση των Γερμανών κι ύστερα απανθρακώθηκαν τα εκατομμύρια των θυμάτων των ανθρωποσφαγείων στα κρεματόρια και στα θέατρα αυτού του σκληρότατου πολέμου που αποσταθεροποίησε κι αποσταθεροποιεί ακόμη την ανθρωπότητα. **Συνεπώς υπάρχουν και ήττες για τους Γιατρούς που αγίασαν. Οι ήττες αυτές έχουν σαν αποτέλεσμα την νομικώς επιβεβλημένη υιοθέτηση της αναγκαιότητας εξόντωσης ανθρώπων που διέφεραν από ένα παραδεδειγμένο πρότυπο ανθρώπου (Αρεία Φυλή) και την συνακόλουθη απελευθέρωση και μέχρι κεραίας οργανωμένη βιομηχανοποίηση και αποχαλίνωση του θανάτου !** Αυτή η συμπεριφορά ήταν μια πλήρης άρνηση όλης της Χριστιανικής παράδοσης και το σβήσιμο μια μονοκονδυλιά όλων των θετικών πεπραγμένων του Ορθόδοξου Χριστιανισμού αλλά και των άλλων του εκδοχών.

Στην Ναζιστική Γερμανία υπήρξε μια πλήρης ήττα των ιδεολογιών που εκπήγασαν από τους Γιατρούς που αγίασαν!

Η παρακμή που κυριαρχεί στον σύγχρονο κόσμο είναι ένα αποτέλεσμα της απόσπασης των ισχυρών από το πανανθρώπινο ιδανικό της Αγάπης και της προστασίας της Ζωής. Η σύγχρονη εποχή εφόσον κυριαρχείται από την έννοια του κέρδους, και της

κατανάλωσης προϊόντων (που δεν ταυτίζονται σε πάρα πολλές περιπτώσεις με αγαθά) **αναγκαστικά είναι μια εποχή ειδωλολατρική και μη βιόφιλη,**

εφ' όσον πολλά από τα καταναλισκόμενα προϊόντα προκύπτουν από εκτεταμένες, σκόπιμες, αλλά και γνωστές διαδικασίες στις οποίες ο **θάνατος είναι στοιχείο της παραγωγής τους.** Η νεκροφιλία της εποχής και του κρατούντος συστήματος φαίνεται καθαρά από την **τερατώδη ανάπτυξη μέσω μαζικού θανάτου**, όπως τα μεγάλα και ισχυρά πυρηνικά όπλα τα οποία είναι σε θέση όχι απλώς να εκμηδενίσουν την ανθρωπότητα αλλά να επιφέρουν ένα κύμα εκτεταμένου θανάτου σε όλα τα είδη της βιόσφαιρας σε όλη την υδρόγειο (307, 308, 309). Αλλά πέραν των πυρηνικών όπλων έχουν αναπτυχθεί μορφές οπλικών συστημάτων πολύ λεπτοφυέστερες (και για τον λόγο αυτό ακόμη πιο διεστραμμένες), όπως είναι τα χημικά και βιολογικά όπλα.

Η γιγάντια και πλανητικής κλίμακας αποσταθεροποίηση της Βιόσφαιρας είναι επίσης μια κατ' αρχάς ήττα της ιδεολογίας που εκπηγάει από το παράδειγμα των Γιατρών που αγίασαν. Οι άνθρωποι αυτοί μας δίδαξαν – μεταξύ των άλλων – και τον αυτοπεριορισμό απέναντι στον Κτιστό κόσμο, δηλαδή στην Δημιουργία. Δεν είναι καθόλου τυχαίο που το Οικουμενικό Πατριαρχείο δίνει από αρκετών ετών έναν αγώνα για την προστασία του περιβάλλοντος, σε όλα τα επίπεδα που μπορεί. Οι πολλές και ποικίλες σφαιρικές μελέτες προβλέπουν εφιαλτικούς αριθμούς θυμάτων αν η πορεία καταστροφής του περιβάλλοντος δεν ανακοπεί (310, 311) .

Ωστόσο η θεώρηση αυτού του θέματος εκφεύγει από το μελετητικό όριο της παρούσας διατριβής. Όμως οφείλουμε να τονίσουμε ότι οι Γιατροί που αγίασαν έχουν να δείξουν ένα πρότυπο δράσης που μπορεί να είναι αποτελεσματικό και σ' αυτή την κατεύθυνση. Ας σκύψουμε ξανά στα κείμενά τους κι ας αφουγκραστούμε τον ήρεμο και συμβουλευτικό τους λόγο ξανά. Κάτι θα κερδίσουμε όλοι.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την παρούσα διδακτορική διατριβή προέκυψαν τα παρακάτω συμπεράσματα.

- 1) Όλοι οι μελετηθέντες ήσαν εξ επαγγέλματος γιατροί, ή πρακτικοί γνώστες της τότε Ιατρικής Επιστήμης
- 2) Αρκετοί έγιναν γιατροί, συνειδητοποιώντας την πρακτική αξία της Ιατρικής Επιστήμης – συνεπώς μπορούμε εδώ να αντιμετωπίσουμε την Ιατρική ιδιότητα με έναν διασταλτικό τρόπο, ενσωματώνοντας μέσα της κι όλους όσους ασκούν νοσηλεία με τρόπο μεθοδικό κι επιστημονικό, όπως και όλους όσους εργάζονται φυσικοθεραπευτικά ή φυσιοδιφικά (εκείνες τις εποχές η Βιολογία ως επιστήμη δεν είχε οριστεί με την σύγχρονή της μεταναγεννησιακή εκδοχή). Π.χ βοτανολόγοι και διαιτολόγοι λειτουργούσαν θεραπευτικά.
- 3) Υπήρξαν ανιδιοτελείς, δηλαδή ό,τι έκαναν το έκαναν χωρίς στόχο την Εξουσία και την προσπόριση ίδιου οφέλους.
- 4) Υπήρξαν Ανάργυροι, δηλαδή δεν δεχόταν οικονομική αμοιβή για τις ιατρικές υπηρεσίες τους (αργύρια = χρήματα).
- 5) Προσέγγιζαν τον ασθενή – ακόμα και τον λοιμώδη (π.χ λεπρό) – προσεκτικά μεν αλλά εγκάρδια και δεν τον απομόνωναν με τρόπο φυλακιστικό, τιμωρητικό, απαξιωτικό, αλλά τον τοποθετούσαν μέσα σε μια κοινωνική διαδικασία προστατευτική και θεραπευτική.
- 6) Συνέδεσαν την αυξημένη νοσηρότητα με την φτώχεια και τις κακές κοινωνικές συνθήκες, όπως επίσης τις σκληρές συνθήκες διαβίωσης και συνακολούθως έδρασαν κατά τρόπο ώστε οι συνθήκες αυτές να διορθωθούν μέχρι πλήρους άρσης τους.
- 7) Λάβαιναν υπ' όψιν τους την βαθειά ψυχοσωματικότητα της νόσου και επέμεναν στην ενδυνάμωση της ενεργητικής προσπάθειας του αρρώστου για ίαση, επιχειρώντας σταθερά να τον πείσουν να χρησιμοποιεί την «πίστη να γίνει καλά».

- 8) Δεν ήσαν μοιρολάτρες και φαίνεται ότι λάβαιναν σοβαρά μεν την πτωχή πρόγνωση αλλά την πολεμούσαν προκειμένου να την βελτιώσουν και να την μετατρέψουν σε καλή.
- 9) Κάποιοι, όπως π.χ ο Μέγας Βασίλειος, είχαν αυτοπροσώπως την εμπειρία της χρόνιας οδονηρής νόσου.
- 10) Όπου χρειάστηκε ήλθαν σε σύγκρουση με την Κρατική Εξουσία προκειμένου να ασκήσουν το θεραπευτικό τους λειτούργημα, σύμφωνα με την θρησκευτική τους άποψη. Σ' αυτό το σημείο υπήρξαν επίμονοι και ήσαν πολλές οι φορές όπου η Εξουσία τους βασάνισε και τους εκτέλεσε.
- 11) Στα θεραπευτικά τους μέσα έθεταν πάντοτε τουλάχιστον την προσωπική τους προσευχή, είτε φανερώς, είτε κρυφίως .
- 12) Διαπίστωσαν ότι υπήρχαν τρόποι διά των οποίων οι άνθρωποι μπορούσαν να αποφύγουν συνολικά πολλές αρρώστιες και προσπάθησαν να δημιουργήσουν συνήθειες αλλά και κανόνες – μέσω κυρίως της Εκκλησίας – δια των οποίων να επιτυγχάνεται η τακτή χρήση αυτών των πρακτικών, ώστε να ποιμνία των πιστών να έχουν μια προληπτική προστασία. Συνεπώς ανακάλυψαν και εφήρμοσαν με μέσα Εκκλησιαστικά διά κανόνων την προληπτική ιατρική.
- 13) Όλοι τους έδιναν μια κοινωνική διάσταση στις ιατρικές πράξεις και στις θρησκευτικές τους ενέργειες. Δηλαδή φαίνεται ότι πίστευαν πως τα σύνολα των ανθρώπων μπορούσαν να πετύχουν περισσότερους στόχους σε ό,τι αφορούσε την καλή κατάσταση της κοινωνίας. Ειδικά για τον Μέγα Βασίλειο η όλη του στάση και πρακτική είχε εξαιρετική κοινωνική αλλά και πολιτική διάσταση. Είναι σημαντικό να υπογραμμίσουμε την υψηλή πολιτικότητα της Χριστιανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας.
- 14) Έδωσαν πολύ μεγάλη έμφαση στην πνευματική σφαίρα της ιατρικής πράξης αλλά ταυτόχρονα διατήρησαν τον προσανατολισμό τους σταθερά στραμμένο στην αξιοποίηση της γνώσης, της τεχνικής, της φαρμακοθεραπείας, των φαρμακευτικών βοτάνων, της ανάπτυξης χειρουργικών εργαλείων και μεθόδων. Δεν κατέστρεψαν την ιατρική παράδοση των ασκληπιείων αλλά την διατήρησαν, την αναπαρήγαγαν και την εξέλιξαν με την μόνη διαφορά ότι δεν εξαργύρωναν τις θεραπευτικές πράξεις με χρήματα.

Η πρακτική και η φιλοσοφία των γιατρών που αγίασαν είχαν ως αποτέλεσμα ή επηρέασαν τα παρακάτω:

15) Τον διπλό σταυρό άνω αριστερά κάθε συνταγής φαρμάκου που αντιπροσωπεύει το περίφημο «Συν Θεώ» (*Cum Dei* στα λατινικά), που αποδέχεται εξ υπαρχής την Θεϊκή παρέμβαση μαζί με την ιατρική πράξη.

16) Την ύπαρξη ενός σταυρού στις περισσότερες χειρουργικές αίθουσες, όπως επίσης και στους κλινικούς θαλάμους (το περίεργο είναι ότι αυτό παρατηρείται και σε Ισλαμικά Νοσηλευτήρια) που υποδεικνύει την αναφορά σε κάτι πιο ευρύ και πιο ισχυρό από την επιστημονική γνώση και την τεχνολογία. Φυσικά η ύπαρξη αυτού του σταυρού είναι καθαρά προαιρετική.

17) Τα οργανωμένα νοσηλευτικά Ιδρύματα σε κλινικές, θαλάμους, χειρουργεία, απολυμαντήρια, πλυντήρια, τεχνικά τμήματα, κρεματόρια, μαγειρεία, κι επισκευαστήρια υλικών.

18) Τους νοσηλευτικούς ξενώνες πάσης φύσεως.

19) Τα σανατόρια για τους φυματικούς.

20) Τα Άσυλα ανιάτων πάσης φύσεως.

21) Τα γηροκομεία .

22) Τα μαιευτήρια και οι χώροι φροντίδας λεχώνων και νεογνών.

23) Τα Πτωχοκομεία και η κοινωνική μέριμνα υπέρ των πενήτων.

24) Τα ποικιλώνυμα οικοτροφεία .

25) Τα φρενοκομεία .

26) Τα λεπροκομεία.

27) Οργανώσεις όπως ο Ερυθρός Σταυρός αλλά και νεότερες οργανώσεις όπως οι Γιατροί χωρίς Σύνορα και οι Γιατροί του Κόσμου.

28) Τα Εθνικά Συστήματα Υγείας στα οποία η περίθαλψη παρέχεται δωρεάν.

29) Όλο το πολύπλοκο νομικό πλαίσιο δεοντολογίας προστασίας της ζωής όπου γης.

30) Το σύστημα υγειονομικής και φιλανθρωπικής μέριμνα για τους φυλακισμένους, τους εξόριστους, τους πολιτικούς κρατούμενους, τους ομήρους, τους πρόσφυγες..

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ιατρική εν Πνεύματι Επιστήμη αναφέρεται στο περιεχόμενο του ρβ κανόνα της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου. Εξηγεί γιατί η Ποιμαντική διακονία, που είναι μια ολόκληρη ιατρική πνευματική επιστήμη, συνδέεται και ταυτίζεται με την θεραπεία του ανθρώπου. Βάσει της θεώρησης αυτής τόσο η ορθόδοξη θεολογία, όσο και η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν είναι ιδεολογία, ούτε φιλοσοφία, αλλά Θεραπεία. Οι προσδιορισμοί αυτοί είναι ακριβείς και ακόμη ισχύοντες για το Σώμα της ορθόδοξης Εκκλησίας. Κατά την διδασκαλία του αγίου Γρηγορίου του Παλαμά είναι θεωρία-θέα του Θεού. Οι άγιοι Πατέρες, ως πνευματικοί γιατροί, υποδεικνύουν και παρουσιάζουν μια μέθοδο θεραπείας, μια θεραπευτική αγωγή. Όλες οι λειτουργίες και ενέργειες της ψυχής πρέπει να αναφέρονται και να στρέφονται προς τον Χριστό. Η θεραπευτική αγωγή είναι ο λεγόμενος ησυχασμός κι αποτελεί την βάση και το τέλος κάθε ορθόδοξης θεολογίας. Η μόνη επιστημονική μέθοδος προσεγγίσεως των θεολογικών θεμάτων είναι η διά των αγίων. Οι άγιοι Πατέρες μας υποδεικνύουν το πώς από την ασθένεια και τον σκοτασμό του νου μπορεί, δια της καθάρσεως και του φωτισμού, να φτάσει ο άνθρωπος στην πνευματική υγεία και στην θέωση.

Στις ψυχοσωματικές ασθένειες αναφέρονται οι πνευματικές – ψυχικές ασθένειες, οι ψυχολογικές – συναισθηματικές, οι νευροβιολογικές και οι σωματικές ασθένειες. Επισημαίνεται η μεγάλη διάκριση και σύνεση που απαιτείται για α εντοπισθεί η αλληλεπίδραση που υπάρχει μεταξύ αυτών των ασθενειών και γίνεται κατανοητό ότι, όταν ο νους δεν λειτουργεί σωστά, δεν μπορεί να διευθύνει ούτε την ψυχή, ούτε και το σώμα. Μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία θεραπεύονται τα πάθη και οι πνευματικές ασθένειες που βασανίζουν τον άνθρωπο.

Οι εσωτερικές ασθένειες που ξεκινούν από την αμαύρωση του νου και επεκτείνονται στην ψυχή και στο σώμα έχουν συνέπειες και στον κοινωνικό χώρο και σε όλη την κτήση.

Η ιστορική μελέτη του βίου των γιατρών που αγίασαν δείχνει ότι όλοι τους ενστερνιζόταν βαθιά τις αρχές που προαναφέραμε και ταυτοχρόνως τις

χρησιμοποιούσαν οδηγητικά τόσο για την πρακτική των ιδίων, όσο των μαθητών τους, καθώς των ασθενών και των οικείων τους. Σταθερά οι γιατροί που αγίασαν επιδίωξαν να καταστήσουν τις αρχές αυτές νόμιμες – από την νομική τους έννοια – ενσωματώνοντας τις στους γραπτούς και στους άγραφους (προφορικούς) νόμους των κοινωνιών όπου έδρασαν, πολλές φορές μάλιστα έδωσαν και την ζωή τους για την επιμονή τήρησης αυτής της στάσης και αυτών των αρχών. Κοινή θέση όλων των γιατρών που αγίασαν είναι ότι ο άνθρωπος θα πρέπει να αποδεσμευτεί από την εγωιστικά εσφαλμένη πνευματική αυτάρκεια, η οποία όσο και αν είναι ισχυρή δεν παύει να είναι ατελής, καθόσον ουδέποτε ένα άτομο οσοδήποτε ικανό και ισχυρό δεν είναι σε θέση να καλύψει την έκταση της αλήθειας του κόσμου. Η ισχύς του ανθρώπινου ατομικού πνεύματος προκύπτει κατά κύριο λόγο από την κοινωνία με τον Θεό και τους άλλους ανθρώπους, υπό τον όρο αυτή η κοινωνία να τελείται ανιδιοτελώς, με αγαθότητα και χωρίς πονηρία εκμεταλλευτική. Η εσφαλμένη πνευματική αυτάρκεια είναι πολύ συχνά βασισμένη σε ένα φαντασιακό αυτοαίσθημα, το οποίο δεν έχει κοινά σημεία με το «γνώθι σ' αυτόν». Η φαντασιακή φύση αυτής της εσφαλμένης πνευματικής αυτάρκειας έχει μεγάλο βαθμό νοσηρότητας και δεν αποτελεί ένα ασφαλές στήριγμα. Η αύξηση της αυτογνωσίας μπορεί να προκύψει από την σταθερή εξομολόγηση, η οποία αποτελεί ιστορικά και την βάση της όλης ψυχαναλυτικής θεώρησης και της ψυχολογίας του βάθους. Η **ψυχική απόγνωση** στην οποία περιπίπτει ο άνθρωπος **όταν δέχεται ότι δεν υπάρχει καμιά σωτηρία** – και στην οποία βρίσκονται πολλοί άνθρωποι στην εποχή μας – θα μπορούσε να χαρακτηριστεί **δαιμονική**. Η αποφαιτική θέση ότι ο άνθρωπος δεν έχει ψυχή και ότι όλα τελειώνουν στο μνήμα για πάντα **είναι αυθαίρετη** κι έρχεται σε αντίθεση με όλη την ιστορία της ανθρωπότητας, αλλά και πολλά δεδομένα προκύπτοντα από την σύγχρονη ιατρική (**περιθανάτιες εμπειρίες**).

Τα δεδομένα αυτά αυξήθηκαν σημαντικά μετά την έλευση και γενίκευση των μονάδων εντατικής παρακολούθησης και θεραπείας, οι οποίες επιτρέπουν στον άνθρωπο να ζήσει με μηχανική και τεχνητή υποστήριξη μέχρις ότου το σώμα του επανακτήσει την ομοιοστασία του. Σύμφωνα με το γενικό σχήμα απόψεων που είναι κοινές στους αγιοποιηθέντες γιατρούς υπάρχει μια ομάδα παθών τα οποία

υποσκάπτουν και την ψυχή και το σώμα του ανθρώπου. Τα κύρια πάθη αυτά είναι : η 1) **φιλαυτία** (εγωισμός) που αποτελεί την γενεσιουργό μήτρα όλων των παθών, 2) ο **φθόνος** που κατατρώγει την ψυχή ενεργοποιώντας το μίσος και την καταστροφικότητα, 3) η **φιληδονία** από την οποία προέρχεται η λύπη (κατάθλιψη) και ο πόνος και τέλος 4) η **φαντασία** η οποία διαστρέφει όλη την πνευματική ζωή και συχνά επιβάλλει μια ψευδή πραγματικότητα ως αληθή. Σημειωτέον ότι οι φυσιολογικές λειτουργίες διά των οποίων εκφράζονται τα θεμελιώδη ένστικτα του ανθρώπου (και των ανωτέρων ζώων) παροξύνονται στον άνθρωπο, ίσως λόγω της ισχυρής ενεργοποίησης που δημιουργούν τα νευρικά κέντρα στα οποία φαίνεται να εδράζονται τα ένστικτα (υποθάλαμος). Επίσης είναι γνωστό ότι η δράση του φλοιού στα εν λόγω κέντρα είναι πάντοτε ανασταλτική (φρένες). Συνεπώς όταν οι Πατέρες προτρέπουν τον έλεγχο αυτών των ισχυρών παρορμήσεων, ουσιαστικά καλούν σε μια διατήρηση της ισορροπίας για την επίτευξη ηρεμίας στην ζωή της καθημερινότητας, αλλά και γενικά στην ζωή και στην πολιτεία. Είναι σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι το σύγχρονο κυρίαρχο πολιτισμικό πλαίσιο διεγείρει σκοπίμως και εκ συστήματος όλα τα προαναφερθέντα πάθη με αποτέλεσμα ο άνθρωπος να καθίσταται συχνά έρμαιό τους. Το στοιχείο αυτό του κυρίαρχου πολιτισμικού υποδείγματος δεν είναι μόνον επιθυμητό για την τόνωση της αγοράς αντικειμένων και υπηρεσιών, μέσω ψυχαναγκασμού και εκμαυλισμού (διαφήμιση – προπαγάνδα – πλύση εγκεφάλου), αλλά και διότι αποπροσανατολίζει τον άνθρωπο και τον αποσπά από τα πραγματικά του προβλήματα και την λύση τους. Η έννοια της αλλοτρίωσης (αποξένωσης) που έχει αναλυθεί σημαντικά από την Μαρξιστική σχολή σκέψης, αλλά και από την ψυχιατρική σχετίζεται με την ψυχική νόσο και την απόσπαση του ανθρώπου από την φύση και την ουσία του. Το πολιτισμικό πλαίσιο της κατανάλωσης, του κομφορμισμού, της αδιαφορίας και της ανίας για την ορθόδοξη θεολογία ενέχει δαιμονικό χαρακτήρα. Η θεραπεία του Ανθρώπου επιτυγχάνεται στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Αυτό σημαίνει ότι η Θεραπεία για να υπάρξει προαπαιτεί την ύπαρξη κοινωνίας κι ακριβώς η Εκκλησία είναι κοινωνία των ανθρώπων με τον Θεό, αλλά και μεταξύ τους. Αν το φάρμακο του ανθρώπου είναι ο άνθρωπος, ως Χριστός και ως συνάνθρωπος, τότε στην Εκκλησία συνυπάρχουν οι οντότητες του ανθρώπου και του Θεού υπό την μορφή του Χριστού

και της διδασκαλίας που παρέδωσε στους μαθητές Του. Η διδασκαλία του **αγίου Σιλουανού του Αθωνίτου** και του **αγίου Γρηγορίου του Παλαμά** αναφέρουν συγκεκριμένες **οδηγίες για την θεραπεία της ψυχής**. Οι άγιοι ως επιστήμονες καθορίζουν με μεγάλη ακρίβεια τι ακριβώς είναι η υγεία, τι η νόσος και τι η θεραπεία ψυχής και σώματος. **Οι υποδείξεις αυτές ομοιάζουν έντονα με τα θεραπευτικά πρωτόκολλα και τις οδηγητικές κατευθύνσεις (Guide lines) της σύγχρονης ιατρικής επιστήμης**. Κατά τον άγιο Γρηγόριο τον Θεολόγο ο ιερέυς είναι θεραπευτής. Εδώ υπογραμμίζεται με έμφαση ότι η ιεροσύνη δεν είναι απλώς μια τελετουργική εργασία, αλλά κυρίως θεραπευτική επιστήμη και ότι η θεραπεία των ανθρώπων πρέπει να γίνεται με επιστημονικό τρόπο (**ανακαθαίρειν επιστημόνως**) διότι σύμφωνα με την ορθόδοξη θεραπευτική μέθοδο δεν είναι ωφέλιμο για όλους το ίδιο φάρμακο. Αξιοσημείωτο είναι το θέμα της **αργίας** και της **εργασίας** και επισημαίνεται η αξία και ο συνδυασμός σωματικής και πνευματικής εργασίας αφού η ακηδία – η αδιαφορία – παραλύει τόσο το σώμα, όσο και την ψυχή και είναι καταστρεπτική για την πνευματική ζωή. Σκοπός του ανθρώπου είναι η θέωση και η σωτηρία, δηλαδή η κοινωνία και η ενότητα με τον Θεό.

Είναι κατανοητό ότι μόνο με την θεραπευτική αγωγή και επιστήμη που διαθέτει η Ορθοδοξία, δηλαδή με την εν Πνεύματι Ιατρική επιστήμη, μας δίνεται η ευκαιρία να σωθούμε. Όπως είναι γνωστό η ιατρική διήλθε από διάφορα στάδια εξέλιξης μέχρις ότου μετατραπεί σε τακτική επιστήμη (μαγεία, τελετουργία, επιστήμη). Κατά την εξέλιξη της αυτή ταχέως ταυτίστηκε με θείο έργο και ασκήθηκε μέσα στα ιερά των διαφόρων θρησκειών. Ο Χριστιανισμός όταν αναδύθηκε ως εξ αποκαλύψεως και διδασκαλίας καινοφανής θρησκεία, στηρίχτηκε απόλυτα στο έργο και την διδασκαλία του Ιησού Χριστού. Ο Χριστός, μέσω της φύσης του ακολουθήθηκε από μεγάλο αριθμό μαθητών, οι οποίοι διέδωσαν την διδασκαλία, εξιστόρησαν τα γεγονότα που συνόδευσαν την ζωή του και μεταλαμπάδευσαν την παραδειγματική του στάση πολύ πέραν της τότε Ιουδαίας. Το κήρυγμα του Χριστού είναι ευθύς εξ αρχής **επαναστατικό**. Ο Ιησούς κατήργησε τις όποιες διακρίσεις θρησκευτικές, φυλετικές, κοινωνικές και έδωσε πρωταρχική σημασία στην απροσμέτρητη αξία του ανθρώπου (υλοποιώντας στην πράξη το αρχαιοελληνικό ρητό «Πάντων πραγμάτων μέτρων ο

άνθρωπος»). Ο άνθρωπος κατά την Εκκλησία αποτελείται από δύο στοιχεία: την ψυχή και το σώμα. Ο Χριστιανισμός τιμά και εξυψώνει ιδιαίτερω την Ιατρική Επιστήμη επειδή ακριβώς αυτή έχει ως κέντρο της ύπαρξής της συνολικά τον άνθρωπο, **τον οποίον υπηρετεί πιστά** και με **όλα** της τα **μέσα** και τις **στάσεις** από την αρχή έως το φυσικό πέρας της ζωής του.

Τόσο η Εκκλησία όσο και η Ιατρική συγκλίνουν και συνεργάζονται μέσα από το φιλανθρωπικό εκκλησιαστικό έργο για να υπηρετούν τον πάσχοντα άνθρωπο. Από την άλλη πλευρά τόσο η Ιατρική όσο και η Εκκλησία αγωνίζονται όχι μόνο για την απάλυνση και θεραπεία των πόνων του ανθρώπου, αλλά και για την πρόληψη των νόσων. Ο κατά Χριστόν τρόπος ζωής, όπως έχει διατυπωθεί μέσα από τους εκκλησιαστικούς κανόνες, προστατεύει αποφασιστικά όλους όσους τον ακολουθούν από την ψυχική και σωματική νόσο.

Ο τρόπος ζωής που υποδεικνύεται από τους εκκλησιαστικούς κανόνες ταυτίζεται σε πολύ μεγάλο ποσοστό με τις ανακαλύψεις της ιατρικής έρευνας τόσο σε επιδημιολογικό, κλινικό και εργαστηριακό επίπεδο. Είναι απορίας άξιο το πώς η Εκκλησία διατύπωσε με ακρίβεια αυτούς τους κανόνες, τους οποίους η τακτική επιστήμη επιβεβαίωσε μετά την παρέλευση χιλίων και πλέον ετών. **Η Εκκλησία από την πρώτη στιγμή της ίδρυσής της, κηρύττοντας ως μέγιστη αρετή την αγάπη χωρίς όρια – κι όχι μονάχα προς τον πλησίον – οργανώνει ενεργά και συστηματικά την φιλανθρωπία, ενώ εκ παραλλήλου αγωνίζεται με πολιτική σκέψη για την ενσωμάτωση των φιλάνθρωπων αρχών στο τότε κράτος.** Μέσω των μοναχών και των επισκόπων **σχεδιάζει, οικοδομεί και λειτουργεί πρότυπες μονάδες νοσοκομείων, ψυχιατρείων, λεπροκομείων, γηροκομείων, ορφανοτροφείων, πτωχοκομείων.** Μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας, γνώστες της ιατρικής επιστήμης – μέσα στους οποίους και πολλοί από τους γιατρούς που αγίασαν – συγγράφουν ιατρικά έργα και μελετούν το σώμα και την υπόσταση του ανθρώπου σε αμιγές επιστημονικό επίπεδο. Σε πολλές μονές γίνεται συστηματική και επιμελής αντιγραφή και διάσωση έργων αρχαίων Ελλήνων ιατρών, όπως του Ιπποκράτη, του Διοσκουρίδη, του Γαληνού, του Αέτιου, του Ορειβάσιου και άλλων. Μαζί με αυτά τα έργα

αντιγράφονται και διασώζονται πάρα πολλά συγγράμματα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.

Στα έργα αυτά στηρίχτηκε κατόπιν η εξέλιξη τόσο όλης της ιατρικής αλλά και των περισσότερων άλλων επιστημών. Στο Βυζάντιο δεν φαίνεται να υπήρξε ο μεσαιωνικός σκοταδισμός που χαρακτηρίζει την Δύση, ειδικότερα μετά από την πολιτισμική καταστροφή που επέφερε η κατάκτηση της δυτικής Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας από τα κατερχόμενα πρωτόγονα γερμανικά φύλα. Η διατήρηση του πολιτισμού των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων, όπως επίσης και άλλων λαών της ανατολικής μεσογειακής λεκάνης, φαίνεται ότι πέρασε κατά κύριο λόγο μέσα από τις δομές του Βυζαντίου, συμπεριλαμβανομένης και της ορθόδοξης Εκκλησίας. Οι ελάχιστες εκτροπές που σημειώθηκαν από τον κανόνα αυτό δεν ακυρώνουν τον μεγάλο πολιτισμικό ρόλο του Βυζαντίου και της Εκκλησίας στον χώρο της διατήρησης και συνεχούς εξέλιξης του πολιτισμού. Η ιατρική επιστήμη ασκήθηκε επιμελώς από πολλούς γνωστούς αγίους παράλληλα με τον μοναχικό ή ιερατικό βίο τους. Το ιδιαίτερο σημαντικό που αποτελεί σήμα κατατεθέν της εκκλησιαστικής πρακτικής, που ταυτοχρόνως αποτελεί μια καινοφανή κατάσταση για τον ιατρικό κόσμο, είναι η συστηματική δημιουργία νοσοκομείων κατά τον 3^ο, 4^ο και 5^ο αιώνα και κατόπιν από την Εκκλησία. Σε μεγάλα αστικά κέντρα όπως η Κωνσταντινούπολη, η Αλεξάνδρεια, τα Ιεροσόλυμα και η Ρώμη, στα οποία η παρουσία της Εκκλησίας ήταν σημαντική, τα δημιουργηθέντα νοσοκομεία αποδεικνύεται ότι λειτουργούν με τρόπο απρόσκοπτο και οργανωμένο, με πλήρη εξοπλισμό και στελέχωση. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι το νοσοκομείο της Ιεράς Μονής Παντοκράτορος τον 12^ο αιώνα, αλλά και το νοσοκομείο του Σαμψών του 6^{ου} αιώνα. Τα εν λόγω νοσοκομεία είναι πρόδρομοι των σύγχρονων νοσοκομείων και μπορεί κανείς – χρησιμοποιώντας την τεχνική γλώσσα – να τα χαρακτηρίσει σαν «πιλότους» νοσοκομειακής οργάνωσης και λειτουργίας.

Σύμφωνα με την εμπεριστατωμένη μελέτη μας η ιατρική εκκλησιαστική οργάνωση των νοσοκομείων επεκτάθηκε σταδιακά στις χώρες των Βαλκανίων και στην Ανατολή. Το ίδιο ίσχυσε επίσης για τις ιατρικές σχολές. Είναι σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι

όπου οι χριστιανικές ιδέες κάμφθηκαν ή εγκαταλείφθηκαν θεσμικά και αντικαταστάθηκαν από θέσεις διάσπασης και διαχωρισμού των ανθρώπων επί τη βάσει της φυλής, της υγείας και της τάξης, οδήγησαν σε εφιαλτικές ανθρωποφαγές και καταστροφικότατους πολέμους – όπως στην Γερμανία κατά τα χρόνια της ναζιστικής διακυβέρνησης. Επίσης ανάλογες κοινωνικές καταστροφές συνέβησαν σε χώρες όπου ίσχυσε το καθεστώς του απαρτχάιντ και η εγκατάλειψη της Χριστιανικής πατροπαράδοτης ισότητας των ανθρώπων.

Τέλος η απόσπαση των ισχυρών δυνάμεων του κόσμου από τα βιόφιλα ιδεώδη των Πατέρων της Εκκλησίας και της φροντίδας της Κτήσης ως έργο χειρών Θεού, οδήγησε σε μεγάλο ποσοστό στην τεράστια περιβαλλοντική καταστροφή, που σήμερα απειλεί την ζωή δισεκατομμυρίων ανθρώπων, όπως επίσης την εξαφάνιση εκατομμυρίων ζωικών και φυτικών ειδών, καθώς και την πολλαπλή αποσταθεροποίηση του κλίματος και των συνθηκών του πλανήτη. Είναι πολύ σημαντική η στάση του Οικουμενικού Πατριαρχείου που υιοθετώντας την Πατερική παράδοση στηρίζει την προσπάθεια για την Οικολογική ανάταξη ολοκλήρου της Υδρογείου.

SUMMARY

The Spirit Medical Science refers to the content of the $\rho\beta$ rule of the Fifth-Sixth Ecumenical Council. It explains why Chaplaincy, which is an entire medical mental science, is connected identical to human therapy. Taking as a base this aspect, both Orthodox theology and the Orthodox Church are not an ideology or philosophy, but Treatment. These determinations are accurate even applicable for the corpus of the Orthodox Church. According to the teaching of St. Gregory Palamas is the theory-view of the God. The holy Fathers, as spiritual doctors suggest and present a method of treatment, a regimen. All the soul functions and energies must be reported and turn to the Christ. The treatment is the so-called Hesychasm and is the basis and the end of the orthodox theology. The only scientific method of approaching the theological issues is through the study of the Saints. Our Fathers suggest how somebody who is under the disease and mind darkness can through purification and illumination to reach the mental health and the deification.

In psychosomatic illnesses there are four main groups: the spiritual/mental illnesses, the psychological/emotional, the neurobiological and the body illnesses. We have to underline what a great distinction and caution is required to identify the interaction that exists among these diseases and it is understood that when the mind does not function properly, cannot run neither soul nor body. In the Orthodox Church all the passions and the spiritual diseases that plague humans are healed. Internal illnesses ranging from mind tarnishing and expanding to the soul and body have consequences in the social area and across the acquisition. The historical study of the life of doctors who were sanctified shows that all of them were deeply embraced the principles mentioned above and simultaneously they were using them for their practice, as for the practice of their students, patients and families. Doctors who sanctified sought to pose these principles under the legal concept - incorporating them in the written and unwritten (oral) laws of the communities, sometimes even gave their lives for the maintenance persistence of this attitude and these principles.

The common position of all doctors who sanctified is that the man should be released from the selfish, wrong spiritual self-sufficiency, which even being strong it is still incomplete, since never a man no matter how capable and powerful is, could not cover the extent of truth of the world. The strength of the individual human spirit derives mainly from the communion with God and other people, and not be performed selflessly, but with kindness and without malice exploitative. The incorrect intellectual sufficiency is often based on an imaginary self-feeling, which has not similarities to the "knowing ourselves". The imaginary nature of this improper spiritual self-sufficiency has largely morbidity and there is not a secure backup. The increasing of the self-awareness can be resulted from the constant confession, which is historically and base of the whole psychoanalytic vision and depth psychology. **The mental despair** in which human is falling **when he accepts that there is no salvation** - and many people are falling in our time - could be described as **demonic**. The apophysis that the man has no soul and that everything ends in the tomb forever is **arbitrary** and is in contradiction with the whole history of mankind, and with a lot of data resulting from modern medicine (**death experiences**). These data have increased significantly since the advent and widespread use of intensive care treatment units, which enable man to live with engineering and artificial support until the body regains homeostasis. According to the general shape of views that are common to these doctors there is a group passions which undermine and soul and the body of man.

The principal passions are: the **self-love** (egoism) which is the operative matrix of all the passions, the **envy** that eats away the soul activating hatred and destructiveness, the **sensuality** from which sadness (depression) and pain are derived, and finally the **imagination** which perverts the whole spiritual life and often impose a false reality as true. We have to note that the physiological functions through the fundamental instincts which are expressed in higher animals are exacerbated in man, probably due to the strong activation of the nerve centers, which looks like mounted instincts (hypothalamus). It is also known that the activity of the cortex in these centers is always inhibitory (brakes). Therefore, when the Fathers exhort the control of these powerful impulses, essentially they are calling for a maintaining balance in order to

achieve tranquility in everyday life, and generally in life and in the state. It is important to underlie that the dominant contemporary cultural context stimulates intentionally and systematically all the aforesaid passions leading often the man to become their prey. This element of the dominant cultural model is not only desirable to stimulate the market of items and services, through obsession (advertising - propaganda - brainwashing), but also because it misleads man and distracts him from the real problems and their solution.

The concept of alienation (alienation), which has been analyzed considerably by the Marxist school of thought, but also by psychiatry, is associated with mental illness and the detachment of man from his nature and essence. The cultural context of consumption, of conformism, of indifference and boredom for orthodox theology involves a demonic character. Human treatment could be achieved in the Orthodox Church. This means that the treatment has as a demand the existence of society and the Church is communion of men with God and with each other. If the drug of man is the man himself, as Christ and as fellow man, then in the Church, the entities of man

and God are coexisting in the form of Christ and His teaching delivered to His disciples. The teaching of **Saint Silouan the Athonite** and **St Gregory Palamas** reports specific instructions for the soul healing. Saints as scientists determine very precisely what health, disease is and what is the cure of soul and body. **Those recommendations were strongly similar to therapeutic protocols and guiding directions (Guide lines) of modern medical science.**

According to St. Gregory the Theologian the priest is a healer. Here it is emphatic that the priesthood is not merely a ceremonial profession, but a therapeutic treatment of humans and that should be done in a scientific way because according to the orthodox therapeutic method of treatment is not beneficial for everyone the same drug.

The theme of **holiday** and **work** is noteworthy, and the value and the combination of physical and intellectual work is underlying since the indifference is paralyzing both the body and soul and is detrimental for the spiritual life. The purpose of man is the

deification and salvation, in other words the society and unity with God. It is understood that only by treatment and science that Orthodoxy has, ie by the Spirit Medical science, we have the opportunity to be saved. As it is well known medicine passed through various stages of development until it turned into a regular science (from magic to ritual, from ritual to science). During this evolution, it was rapidly identified by the divine work and brought into the temples of various religions. When Christianity emerged as a revelation and novel teaching religion, was based entirely on the work and teachings of Jesus Christ. Christ, by His nature it was followed by a large number of students, who spread the doctrine, recounted the events surrounding his life and conveying the exemplary attitude far beyond Judea.

The preaching of Christ is outset revolutionary. Jesus abolished any religious, racial, and social discrimination and gave primary importance to the immeasurable value of human (realizing in practice the ancient "Πάντων πραγμάτων μέτρων ο άνθρωπος"). According to the Church, man consists of two elements: body and soul. Christianity particularly honors and elevates Medical Science precisely because human is located in the center. Medicine **serves the man faithfully and with all its means and attitudes** from the beginning to the natural end of his life. Both the Church and Medicine converge and collaborate through church charity work in order to serve man sufferer.

On the other hand both the medicine and the Church struggle not only for the alleviation and treatment of pain in humans, but also to prevent diseases. The way of life according to Christ, as expressed through the church rules, resolutely protects all who follow him from the mental and physical disease. **Lifestyle indicated by Church rules is identified at a very great rate with the discoveries of medical research both in epidemiological, clinical and laboratory level.** It is surprising how the Church formulated precisely these rules which the regular science confirmed after a thousand years or more. **The Church from the very beginning of its establishment, preaching as the greatest virtue of love without limits** - not only for his neighbor - **actively and systematically organizes charity and parallel struggling with political thinking to integrate philanthropists authorities at the then state.** Through the monks and

bishops, the Church **designs, builds and operates standard hospital units, psychiatric hospitals, leper hospital, nursing homes, orphanages, poor houses.** Great Fathers of the Church, are aware of medical science - into which many of the doctors sanctified – are writing medical projects and studying the body and the reality of man as purely scientific level. In many monasteries systematic and diligent copying and saving the ancient Greek physicians projects, such as Hippocrates, Dioscorides, Galen, of Aetius, the climbing and others. Together with these works many writings of ancient Greek literature are copied and preserved. **The evolution of Medicine and most other sciences was based in these works. In Byzantium there seems to have been the medieval obscurantism that characterizes the West, especially after the cultural destruction brought about by the conquest of the Western Roman Empire descending from primitive Germanic tribes.** The preservation of the culture of the ancient Greeks and Romans, as well as other peoples of the eastern Mediterranean basin, it seems that it sprouts primarily through the structures of Byzantium, including the Orthodox Church.

The minimum deflections that occurred did not invalidate the great cultural role of Byzantium and the Church in the field of cultural conservation and development. Medical science diligently brought many famous Saints in parallel with their monastic or priestly life. **An extremely important which is a registered trademark of church practice, which simultaneously represents a novel situation for the medical world, is the systematic construction of hospitals in the 3rd, 4th and 5th century by the Church.** In large urban centers like Constantinople, Alexandria, Jerusalem and Rome, in which the presence of the Church was significant, the hospitals operate so seamless and organized, with full equipment and staffing. **Typical examples are the hospital of the Monastery of the Pantocrator in the 12th century and the Sampson hospital in the 6th century.** These hospitals are precursors of modern hospitals and one - using the technical language - describes them as "pilots" hospital organization and operation. According to a comprehensive study our medical ecclesiastical organization of hospitals gradually extended to the Balkans and the East. The same also applied for the Medical Faculties.

It is important to emphasize that where Christian ideas were bent or institutional abandoned and replaced by cleavage sites and separation of people based on race, health and order, led to nightmarish and destructive wars - as in Germany during the years of Nazi governance. Also similar social catastrophes occurred in countries where applied the apartheid regime and the abandonment of traditional Christian gender people. Finally, the posting of the powerful forces of the world from the bio-carrying ideals of the Fathers of the Church and the care of the Acquisition as a work of God hands, led largely to the huge environmental disaster that today threatens the lives of billions of people, as well as the disappearance of millions of animal and plant species, as well as the cross destabilization of the climate and the planet's conditions. It is very important the Ecumenical Patriarchate aspect, which adopting the Patristic tradition, supports the effort for the ecological restoration of the entire Globe.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κ. Δουκάκη: Μέγας Συναξαριστής Πάντων των Αγίων.
2. Θ. Διαμαντόπουλος, Αρχ. Σ. Λογοθέτης: Συμβολή στην ιστορία της θαυματουργικής Βυζαντινής ιατρικής. Πάτρα, 1991.
3. Κ. Κουταξόπουλος: Άγιοι ιατροί της Ορθοδοξίας. Εκδόσεις Καρδιάς, Αθήνα, 1990.
4. Φ. Λοΐζου: Οι προστάτες της ιατρικής Άγιοι εν τη ελληνική εκκλησία. Κυπριακά Χρονικά, 1929:6.
5. Α.Γκιάλα: Λουκάς ιατρός ο αγαπητός. Ακτίνες, Δεκ. 1979
6. J. Schmidt-Voigt: Ikonen und Medizin. Editiones Roche, Basel, 1994.
  7. Εκκλησιαστικά πρότυπα και ανθρώπινη υγεία
  8. Διάλεξη Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου Ιερόθεος
  9. Παπαδόπουλος Χρυσόστομος, η ιστορία της Εκκλησίας της Ελλάδος από την αρχή μέχρι το 1934
  10. Παπαγεωργίου Νίκη, Η Εκκλησία και η εκκοσμίκευση
  11. Αρχεία Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών, Κεντρική Διεύθυνση Ποιμαντικού Έργου ,2009
12. Χατζέλη Μαριάνθη Ταξαρχούλα, Φροντίδα Υγείας και Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Διοίκηση της Υγείας, Πανεπιστήμιο Πειραιά, 2012
13. Διέλλας Γεώργιος, Η Συμβολή της Εκκλησίας της Ελλάδας στην διαμόρφωση του Κράτους Πρόνοιας κι η συμμετοχή της στο σύστημα Κοινωνικής Φροντίδας, 2005
14. Παπαφιλίππου Ιωάννης, Η φροντίδα των ηλικιωμένων στο Βυζάντιο, 2005
15. Ευτυχιάδος Χ. Αριστοτέλης, Ο θεσμός του νοσοκομειακού εφημέριου, ιστορική – αξιολογική ανασκόπηση, 2007
16. Μακάριος Κορίνθου κ.α. Συναξαριστής Νεομαρτύρων τ. 1, Ορθόδοξος Κυψέλη – 3^η εκδ. 1996

17. Επίσκοπος Φαναρίου Αγαθάγγελος, Συναξαριστής της Ορθοδόξου Εκκλησίας, τ. 5, Αποστολική Διακονία, Αθήνα 2004,
18. Μακάριος Σιμωνοπετρίτης Νέος Συναξαριστής της Ορθοδόξου Εκκλησίας, τ. 12, Ίνδικτος Αθήνα 2005.
19. "Συνοδοιοπορία με τον Άγιο Λουκά " του Αρχιμανδρίτη Νεκταρίου Αντωνόπουλου. Εκδ. Πορφύρα 2013
20. «Αρχιεπίσκοπος Λουκάς Βόινο-Γιασενέτσκι, ένας άγιος ποιμένας και γιατρός χειρουργός (1877-1961)», του Αρχιμανδρίτη Νεκταρίου Αντωνόπουλου. Εκδ. Ακρίτας, 9η ανατύπωση Αθήνα 2003
21. «Αρχιεπίσκοπος Λουκάς Βόινο-Γιασενέτσκι, ένας άγιος ποιμένας και γιατρός χειρουργός (1877-1961)», του Αρχιμανδρίτη Νεκταρίου Αντωνόπουλου. Εκδ. Ακρίτας, 9^η ανατύπωση Αθήνα 2003.
22. Γρηγόριος Θεολόγος, *Λουκάς Ευαγγελιστής*, Ματθ. 5, 8.
23. Μάξιμος Ομολογητής, *Λουκάς Ευαγγελιστής*, PG 90, 1065
24. Γρηγόριος Θεολόγος, *Λουκάς Ευαγγελιστής*, PG 35, 1084
25. Γρηγόριος Θεολόγος, *Λουκάς Ευαγγελιστής*, PG 37, 928
26. ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ (ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ) , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,287-288 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
27. ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ (ΟΙ ΑΣΙΑΤΕΣ) , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,395 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
28. ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ (ΟΙ ΑΡΑΒΕΣ) , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,299 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
29. ΑΓΙΟΣ ΠΑΝΤΕΛΗΜΩΝ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,384 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
30. ΑΓΙΟΣ ΔΙΟΜΗΔΗΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,478 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
31. ΑΓΙΟΣ ΣΑΜΨΩΝ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,257-258 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003

31. ΚΥΡΟΣ-ΙΩΑΝΝΗΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,176-177 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
32. ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,301-303 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
33. Δεσπότης Σ. Σωτήριος, *Ο Κώδικας των Ευαγγελίων*, Άθως, Αθήνα 2007, σελ. 229-233.
34. Καραβιδόπουλος Δ. Ιωάννης, *Εισαγωγή Στην Καινή Διαθήκη*, 2η έκδ., Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1998, σελ. 197-200.
35. Καραβιδόπουλος Δ. Ιωάννης, *Εισαγωγή Στην Καινή Διαθήκη*, 2η έκδ., Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1998, σελ. 197-200.
36. Παναγόπουλος Ιωάννης, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, Ακρίτας, Αθήνα 1994, σελ. 103-106.
37. Βούλγαρης Σπ. Χρήστος, *Εισαγωγή Εις την Καινήν Διαθήκην*, τόμ. Α΄, Αθήνα 2003, σελ. 238.
38. Λουκάς, *ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΗΘΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ* ΕΚΔ Α. Μαρτίνοσ, τόμ. 8, Αθήνα (1966), στ. 36466.
39. Μ.ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,11-12 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
40. Μ.ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Θρησκευτική καί Ηθική Εγκυκλοπαίδεια. 1963,τόμ. 3ος, ,σσ. 682-695
41. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, 36 (463-606) ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΛΟΓΟΣ 43
42. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 46 (787-818) ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗ
43. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 31 (563-590) ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΑ
44. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 30 (9-61) ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
45. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 30 (61-72) ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ
46. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 30 (869-968) ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ
47. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 30 (72-117)
48. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 30 (117-668)
49. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 30 (669-810) ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΙΝΕΣΗΣ

50. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 29 (209-493)
51. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 29 (497-669) ΔΟΓΜΑΤΙΚΗ
52. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 32 (67-217) ΠΕΡΙ ΑΓΙΟΥ ΠΝΥΜΑΤΟΣ
53. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 44 (257-297) ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗ
54. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 31 (164-617) ΚΑΤΑ ΜΑΝΙΧΑΙΩΝ
55. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 31(1429-1628)
56. Ρ.Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 31 (520-1428) ΑΣΚΗΤΙΚΑ
57. ΑΓΙΑ ΕΡΜΙΟΝΗ Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,35-37 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
58. ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,115 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
59. ΑΓΙΑ ΖΗΝΑΙΔΑ-ΦΙΛΟΝΙΛΛΑ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,262 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
60. Γερόντισσα Γαβρηλία, Misha
61. Αγία Μαρία Σκόμπτσοβα, Misha
62. Αγία Μάτρωνα της Μόσχας, Misha
63. «Η ζωή ενός μεγάλου – Βασίλειος Καισαρείας» του Στυλιανού Γ. Παπαδόπουλου – Εκδ. Αποστολικής Διακονίας
64. ΑΓΙΑ ΕΛΙΣΑΒΕΤ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,551-552 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
65. ΣΑΡΑ ΕΛΙΣΑΒΕΤ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,246 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
66. ΕΛΙΣΑΒΕΤ(ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΘΩΣ - ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΜΕΣΑ ΠΟΤΑΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ Άθως (Σταμούλη Α.Ε.), 2011
67. Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών, τ.3 , Τόμος Γ, Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
68. ΑΓΙΟΣ ΒΛΑΙΣΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3, τόμος Β, 223-224 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
69. ΑΓΙΟΣ ΒΛΑΣΙΟΣ, ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ, ΑΓΙΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ΑΘΗΝΑ σελ.83

70. ΑΓΙΟΣ ΖΗΝΟΒΙΟΣ-ΑΓΙΑ ΖΗΝΟΒΙΑ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,377 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
71. ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΣΙΚΑΚΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,74-75 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
72. ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,343 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
73. Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών, τ.3 , Τόμος Α, Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
74. ΑΓΙΟΣ ΑΓΓΕΛΗΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,626 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
75. ΑΓΙΟΣ ΟΡΕΣΤΗΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,462-463 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
76. ΑΓΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΟΣ, Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,361 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
77. Φώτιος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, Βιβλιοθήκη Όσα της ιστορίας. Ανθολογία. μτφρ. Στέφανος Ευθυμιάδης, (Κείμενα Βυζαντινής Λογοτεχνίας 2), εκδ. Κανάκη, Αθήνα, 2000
78. Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Ο Ηγεμών, μτφρ. Γιάννης Πλεξίδης, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2007
79. ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,267-270 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
80. Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών, τ.3 , Τόμος Γ Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
81. ΑΓΙΑ ΖΗΝΑΙΔΑ-ΦΙΛΟΝΙΛΛΑ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,262 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
82. ΑΓΙΑ ΕΡΜΙΟΝΗ Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,35-37 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
83. ΑΓΙΟΣ ΖΗΝΟΒΙΟΣ-ΑΓΙΑ ΖΗΝΟΒΙΑ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,377 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003

84. Γερουλάνος Στέφανος, *Ιατροί και ιάτραινες που άγιασαν*, Θησαυρός Γνώσεων και Ευσέβειας, 17 Απριλίου 2008
85. ΑΓΙΑ ΕΙΡΗΝΗ ΧΡΥΣΟΒΑΛΑΝΤΩ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,392-393 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
86. ΑΓΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,738-739 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
87. ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,606-607 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
88. ΑΓΙΑ ΘΕΚΛΑ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,140-142 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
89. ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ, Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,346-347 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
90. ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,374-377 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
91. ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΥΠΑΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,500-501 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
92. Λουρίδου Ορέστου, Ο θαυματουργός Επίσκοπος Περγάμου, ό ιατρός καί οδοντίατρος, ό προστάτης τών 'Ορθοδόξων Οδοντιάτρων, 'Ιερομάρτυς Άγιος Αντίπας, 'Αθήναι 1966
93. Μαλλιαρού 'Ιακ., Κανών ίκετήριος εις τόν ένδοξον 'Ιερομάρτυρα Άντίπαν, έπίσκοπον Περγάμου, 1965.
94. Πανταζή Π., Οδοντίατρος "Άγιος. «Οδοντιατρική Έπιθεώρησης», 1924, σσ. 244 έπ.
95. Χονδρονίκη Γ., Ό "Άγιος 'Αντίπας, Επίσκοπος Περγάμου, 1962.
96. ΒΛΑΣΙΟΣ , ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ , ΑΓΙΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΗΣΙΑΣ, ΑΘΗΝΑ ΣΕΛ.83
97. Α.ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ,Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,559 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003

98. ΑΓΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΟΣ, Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,361 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
99. ΑΓΙΟΣ ΜΩΚΙΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,63 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003.
100. ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,343 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
101. ΑΓΙΟΣ ΕΡΜΟΛΑΟΣ, Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών, τ.3 ,τόμος Γ, 374 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
102. ΑΓΙΟΣ ΘΑΛΛΕΛΑΙΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,100-102 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
103. ΑΓΙΟΣ ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,202-203 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
104. Αγιολόγιο Εκκλησίας της Ελλάδος
105. ΑΓΙΟΣ ΟΡΕΣΤΗΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,462-463 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
106. ΑΓΙΟΣ ΤΡΥΦΩΝ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,181-182 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
107. ΑΓΙΟΣ ΑΝΘΙΜΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,22 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
108. ΑΓΙΑ ΑΓΑΘΗ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β,198-199 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
109. ΑΓΙΟΣ ΑΡΤΕΜΙΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α 318-323 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
110. ΑΓΙΟΣ ΒΗΣΑΡΙΩΝ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,101-103 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
111. ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α,353-356 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003

112. ΑΓΙΟΣ ΔΟΝΑΤΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,577-580 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
113. ΑΓΙΟΣ ΕΛΙΣΣΑΙΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,204 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
114. ΑΓΙΟΣ ΘΑΛΛΑΣΙΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,274-275 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
115. ΑΓΙΟΣ ΘΩΜΑΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,311-312 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
116. ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,36+-38 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
117. ΑΓΙΟΣ ΙΓΝΑΤΙΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,731-733 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
118. ΑΓΙΑ ΙΟΥΛΙΤΤΑ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,339-340 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
119. ΑΓΙΑ ΜΗΝΟΔΩΡΑ, Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,66-68 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
120. ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,267-270 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
121. ΑΓΙΟΣ ΠΑΡΑΜΟΝΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,578-579 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
122. Μητροπολίτου Λέσβου Δημητρίου Η Αποκάλυψη και οι εμφανίσεις των Αγίων Νεοφανών Μαρτύρων Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης (έκδοση 2013)
123. ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,656-658 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
124. ΑΓΙΟΣ ΦΛΩΡΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,492-494 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003

125. ΑΓΙΟΣ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,44-46 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
126. ΑΓΙΟΣ ΑΒΕΡΚΙΟΣ, Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,331-332 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
127. ΑΓΙΟΣ ΑΓΓΕΛΗΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,696 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
128. ΑΓΙΟΣ ΑΝΑΝΙΑΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,199 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
129. ΑΓΙΑ ΓΛΥΚΕΡΙΑ, Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,71-72 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
130. ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,191-194 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
131. ΑΓΙΟΣ ΔΟΜΕΤΙΑΝΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,356 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
132. ΑΓΙΟΣ ΕΦΡΑΙΜ Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ, Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
133. ΑΓΙΟΣ ΘΑΔΔΑΙΟΣ, Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,503-504 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
134. ΑΓΙΟΙ ΘΕΡΑΠΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΑΙΝΙΔΕΣ Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,503-504 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
135. ΑΓΙΟΣ ΘΕΩΝΑΣ Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β, Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
136. ΑΓΙΟΣ ΙΑΚΩΒΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,5 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
137. ΑΓΙΟΣ ΖΑΧΑΡΙΑΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β,211-212 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
138. ΑΓΙΟΣ ΜΑΡΚΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,172-174 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003

139. ΑΓΙΟΣ ΜΑΡΚΟΣ Ο ΑΣΚΗΤΗΣ ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β,
Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
140. Οσίου Μάρκου του Ασκητού: Τα 200 κεφάλαια για τον Πνευματικό νόμο,
επιμέλεια-έκδοση: +Μοναχού Θεοκλήτου Διονυσιάτου (αποσπάσματα)
141. ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ ΡΑΦΑΗΛ («Ο ΚΥΡΙΟΣ ΘΕΡΑΠΕΥΕΙ») Τωβίας, κεφ. ιβ' εδ.2-10 &
Τωβίας κεφ.3 εδαφ.7-8
142. ΣΥΝΑΞΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΓΓΕΛΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΑΣΩΜΑΤΩΝ ΟΥΡΑΝΙΩΝ ΚΑΙ
ΑΓΓΕΛΙΚΩΝ ΤΑΓΜΑΤΩΝ, Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο
Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α, Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
143. ΑΓΙΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης
μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,267-268 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
144. ΑΓΙΟΣ ΤΙΤΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης
μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,468-469 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
145. ΑΓΙΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο
Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,674-677 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα
2003
146. Α. Χρ. Οικονομοπούλου Δελτ Α' Παιδιατρ Κλιν Πανεπ Αθηνών 56, 2009
147. ΑΓΙΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης
μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,356-358 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
148. ΑΓΙΟΣ ΑΖΑΡΙΑΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης
μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,223-224 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
149. ΑΓΙΟΣ ΑΚΥΛΑΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης
μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,233-234 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
150. ΑΓΙΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ, Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης
μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,119-122 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
151. ΑΓΙΟΣ ΜΑΜΑΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης
μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,13-14 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003

152. ΑΓΙΑ ANNA Η ΠΡΟΦΗΤΗΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,633-636 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
153. ΑΓΙΟΣ ΦΑΝΟΥΡΙΟΣ Τσολακίδης Χρήστος, "Αγιολόγιο της Ορθοδοξίας", Χ.Δ. Τσολακίδης, Αθήνα 2001.
154. Διαδικτυακός τόπος Ιερού Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Παλατιανής Ιλίου
Διευθυνση: Κοιμήσεως Θεοτόκου και Μεθοδίου (Πατριάρχου), Τ.Κ.131 21
Ίλιον
155. ΑΓΙΑ ΓΟΡΓΟΝΙΑ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,282 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
156. ΑΓΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ο ΣΥΚΕΩΤΗΣ Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β, Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
157. ΑΓΙΟΣ ΙΩΣΗΦ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,770 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
158. ΑΓΙΑ ΜΑΚΡΙΝΑ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ,353 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
159. ΑΓΙΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,771-773 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
160. ANNA ΜΗΤΕΡΑ ΘΕΟΤΟΚΟΥ Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α, 632, Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
161. ΑΓΙΟΣ ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΣΥΖΥΓΟΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,247 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
162. ΑΓΙΟΣ ΑΒΡΑΑΜ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,255 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
163. ΑΓΙΑ ΦΙΛΟΘΕΗ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,262 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
164. ΑΓΙΟΣ ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α,591-592 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003

165. ΑΓΙΟΣ ΖΩΤΙΚΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α,794-797 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
166. ΑΓΙΟΣ ΤΕΡΑΝΤΙΟΣ-ΝΕΟΝΙΛΛΑ, Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,365-366 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
167. ΑΓΙΟΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,2124 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
168. ΑΓΙΟΣ ΠΕΥΣΙΠΠΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,72-73 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
169. ΑΓΙΟΣ ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,619-620 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
170. ΑΓΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,207-212 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
171. ΑΓΙΟΣ ΗΣΥΧΙΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,320-321 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
172. ΑΓΙΟΣ ΙΕΡΟΘΕΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,217-218 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
173. ΑΓΙΟΣ ΙΩΣΗΦ ΑΡΙΜΑΘΑΙΑΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,401 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
174. ΑΓΙΟΣ ΔΟΥΡΥΜΕΔΩΝ ΚΑΙ ΛΟΥΚΑΣ Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α, Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
175. ΑΓΙΟΣ ΟΝΟΥΦΡΙΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,401 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
176. ΑΓΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Α ,678-679 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
177. ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΡΩΣΣΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,154 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003

178. ΑΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,267-284 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
179. ΑΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Γ ,144-145 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
180. ΑΓΑΠΙΟΣ ΟΣΙΟΣ ΣΚΗΤΗ ΚΟΛΙΤΣΟΥΣ Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β, Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
181. ΑΓΙΟΣ ΟΝΗΣΙΜΟΣ , Συναξαριστής των Δώδεκα , Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης μηνών,τ.3 ,τόμος Β ,240-241 Ορθόδοξος Κυψέλη – 5^η εκδ. Αθήνα 2003
182. ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ, Η Καινή Διαθήκη, Εγκρίσει της Μεγάλης Του Χριστού Εκκλησίας, Αδελφότης Θεολόγων «Ο Σωτήρ», Ιανουάριος 1980.
183. Petros Markaris “Das Eigene und das Universelle in der Übersetzung von Faust”, *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift für Germanistik*, Ankara 1999, p 41 – 55
184. Πέτρος Μάρκαρης, Το προσωπικό και το οικουμενικό στην μετάφραση του Φάουστ. ΦΑΟΥΣΤ, μια τραγωδία, εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια, Πέτρος Μάρκαρης, Εκδόσεις Γαβριηλίδη, Αθήνα 2001.
185. Ειρηναίος Μπούλοβιτς, Παραδόσεις Πατρολογίας, Θεολογική Σχολή Πανεπιστημίου Βελιγραδίου, 1987.
186. ΓΕΝΕΣΙΣ, Παλαιά Διαθήκη,
187. James Miler, *La Teoria Generale dei Sistemi Viventi*, p 47, 229 – 302, a cura di Angelo Beretta, Collana Scientifica Edizioni Franco Angeli, Milano, 1986.
188. Έριχ Φρομ, «Και ως Θεοί Έσεσθαι», εκδόσεις Μπουκουμάνη, 1979.
189. Peter W Atkins, *The Second Law*, 1984, Scientific American Books, W.H.Freedman and Co. New York.
190. Paul Davis, Θεός και Μοντέρνα Φυσική, Εκδόσεις Κάτοπτρο, 2009
191. Leonard Susskind, Ο πόλεμος της μαύρης τρύπας, εκδόσεις Κάτοπτρο, 2010.

192. Remo Ruffini and John A Wheeler, Introducing the black hole, From the Archives, January 1971, p31 – 40, Physics Today 47, 2009.
193. Demetrios Christodoulou, Reversible and irreversible Transformations in Black – Hole Physics, Phys. Rev. Lett. 25, 1596, 30 November 1970.
194. Jacob D. Bekenstein, Black Holes and Entropy, Phys. Rev. D 7, 2333, 1973
195. Η περί Θεού Αυταπάτη, Richard Dawkins, Ελληνική Έκδοση, Κάτοπτρο, 2007
196. Ιωάννης Π. Ζώης, Θεολογία και Θεμελιώδεις Επιστήμες Ι, Θεολογία και Μαθηματική Λογική, free paper, 15 Νοεμβρίου 2009, i.zois@exeter.axon.org
197. Anselmus Cantuariensis Proslogion, 1077, Sidney Norton Deane 1903, Christian Library, The Latin Library, The Classic Page, , latinlibrary@mac.com
198. Curt Gödel, Collected Works, Volume I, Publications 1929 – 1936. Publications 1938 – 1974, Volume III Unpublished Essays and Lectures, Volume IV Correspondence, Oxford University Press, 1994.
199. William F Ganong, MD, Review of Medical Physiology, 11th edition, LANGE medical publications, 1985
200. Gli albori della Vita, a cura di Alessandro Minelli, Le Scienze 1984.
201. Σοφία Σολομώντος, Παλαιά Διαθήκη.
202. Ντέιβιντ Στάλκερ, MPH, PhD & Στάνλεϋ Μπάσου, MD, PhD. Πολιτικές Ζωής και Πολιτικές θανάτου (πώς η κρίση επηρεάζει την ανθρώπινη υγεία), Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2014.
203. Άρθουρ Κάιστλερ, Σπάρτακος, το χρονικό της επανάστασης των σκλάβων, εκδόσεις γαλαξίας, 1979.
204. Μανώλης Αναγνωστάκης, Ποιήματα.
205. Άρθουρ Κάιστλερ «Οι Ρίζες της Σύμπτωσης», Εκδόσεις Χατζηνικολή, 1976
206. Rees, Laurence. The Nazis, A Warning from History. New York. New Press, 1997.
207. Rees, Laurence. Άουσβιτς. Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ, 2006.
208. Έριχ Φρομ, Η Ανατομία της Ανθρώπινης Καταστροφικότητας, Εκδόσεις ΜΠΟΥΚΟΥΜΑΝΗ, 1979.
209. Adriano Buzzati Traverso Morte Nucleare in Italia, Laterza 1982.

210. Εικονολόγιο Ορθόδοξος Συναξαριστής
211. Ορθόδοξη Νηστεία και Διατροφή. Δέσποινα Πουλικίδου, Μαρία – Μαγδαληνή Μπακέα. Πτυχιακή Διατριβή. ΑΤΕΙ, Κρήτης, Σητεία, 2011.
212. John F Trepanowski, Robert E Canale, Kate E Marshall, Mohammad M Kabir and Richard J Bloomer, Impact of caloric and dietary restriction regimens on markers of health and longevity in humans and animals: a summary of available findings. *Nutrition Journal* 2011, 10:107.
213. Richard Weindruch, Rajindar S. Sohal, Caloric Intake and Aging *N Engl J Med*. 1997 October 2; 337(14): 986–994.
214. Rajindar S. Sohal, Richard Weindruch. Oxidative Stress, Caloric Restriction, and Aging. *Science*. 1996 July 5; 273(5271): 59–63.
215. Bradley J. Willcox, D. Craig Willcox, Hidemi Todoriki, Akira Fujiyoshi, Katsuhiko Yano, Qimei he, J. David Curb, and Makoto Suzuki. Caloric Restriction, the Traditional Okinawan Diet, and Healthy Aging, The Diet of the World’s Longest-Lived People and Its Potential Impact on Morbidity and Life Span. *Ann. N.Y. Acad. Sci.* 1114: 434–455 (2007).
216. Artemis P. Simopoulos. The Importance of the Omega-6/Omega-3 Fatty Acid Ratio in Cardiovascular Disease and Other Chronic Diseases. *Exp Biol Med* (Maywood) June 2008 233:674-688.
217. Kanti Bhooshan Pandey and Syed Ibrahim Rizvi Plant polyphenols as dietary antioxidants in human health and disease. *Oxid Med Cell Longev*. 2009 Nov-Dec; 2(5): 270–278.
218. Shuko Nojiri, Hiroyuki Daida, and Yutaka Inaba. Antioxidants and cardiovascular disease: Still a topic of interest. *Environ Health Prev Med*. 2004 Sep; 9(5): 200–213.
219. Artemis P. Simopoulos. The Importance of the Omega-6/Omega-3 Fatty Acid Ratio in Cardiovascular Disease and Other Chronic Diseases. *Exp Biol Med* (Maywood) June 2008 233:674-688.

220. Kanti Bhooshan Pandey and Syed Ibrahim Rizvi Plant polyphenols as dietary antioxidants in human health and disease. *Oxid Med Cell Longev*. 2009 Nov-Dec; 2(5): 270–278.
221. Shuko Nojiri, Hiroyuki Daida, and Yutaka Inaba Antioxidants and cardiovascular disease: Still a topic of interest. *Environ Health Prev Med*. 2004 Sep; 9(5): 200–213.
222. Ying Wang, Ock K. Chun, and Won O. Song. Plasma and Dietary Antioxidant Status as Cardiovascular Disease Risk Factors: A Review of Human Studies. *Nutrients*. 2013 Aug; 5(8): 2969–3004.
223. Riccioni G, D'Orazio N, Salvatore C, Franceschelli S, Pesce M, Speranza L. Carotenoids and vitamins C and E in the prevention of cardiovascular disease. *Int J Vitam Nutr Res*. 2012 Feb;82(1):15-26
224. Carmen Rodriguez,¹ Alpa V. Patel, Eugenia E. Calle, Eric J. Jacobs, Ann Chao, and Michael J. Thun. Body Mass Index, Height, and Prostate Cancer Mortality in Two Large Cohorts of Adult Men in the United States *Vol. 10, 345–353, April 2001* *Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention*.
225. Stephen D.Hursting, Sarah M.Smith, Laura M.Lashinge, Alison E.Harvey and Susan N.Perkins. Calories and carcinogenesis: lessons learned from 30 years of calorie restriction research *Carcinogenesis* vol.31 no.1 pp.83–89, 2010.
226. Mikhail V. Blagosklonny. Prevention of cancer by inhibiting aging. [*Cancer Biology & Therapy* 7:10, 1520-1524; October 2008]; ©2008 Landes Bioscience.
227. McCay C, Maynard L, Sperling G, Barnes L. Retarded growth, life span, ultimate body size and age changes in the albino rat after feeding diets restricted in calories. *J Nutr* 18:15-25(1939).
228. McCay C, Sperling G, Barnes L. Growth, ageing, chronic diseases and lifespan in rats. *Arch Biochem* 2:469-479 (1943).
229. Tannenbaum A. The initiation and growth of tumors. I: Effects of underfeeding. *Am J Cancer* 38:335-350 (1940).
230. «Nutrition and Cancer»G. Kallistratos, A. Evangelou, A. Donos, E. Fasske, Vas. Kalfakakou, *Sp. Karkabounas*. Human nutrition – Better Nutrition in Nation Building. *Proceedings of SEAMEOTROPED Second Seminar on Nutrition*. Jakarta Indonesia, March 20-21, 1989.

231. G.Kallistratos, E. Fasske, Sp. Karkabounas, K. Charalampopoulos. Prolongation of the survival time of tumor bearing Wistar rats through a simultaneous oral Administration of Vitamins C+E and Selenium with glutathione. *Nutrition, Growth and Cancer*. Pp.337-389, 1998. Alan R. Liss Inc.
232. G. Kallistratos, A. Evangelou, N. Agnantis, E. Fasske, S. Karkabounas, A. Donos. Enhancement of the antineoplastic effect of anticarcinogens on benzo(a)pyrene-treated rats, in relation to their number and biological activity. *Cancer Letters* 82 (1994) 153-165.
233. Evangelou, G. Kalpouzou, S. Karkabounas, R. Liasko, A. Nonni, D. Stefanou, G. Kallistratos. Dose-related preventive and therapeutic effects of antioxidants – anticarcinogens on experimentally induced malignant tumors in Wistar rats.. *Cancer Letters* 115 (1997) 105-111.
234. Robert W. Engelman, Noorbibi K. Day and Robert A. Good, Risk: Lasting Inhibition of C3H/HeO_u Mammary Tumorigenesis Calorie Intake during Mammary Development Influences Cancer by Peripubertal Calorie Restriction *Cancer Res* 1994;54:5724-5730.
235. Ronald Wilson Hart and Angelo Turturro. Dietary Restrictions and Cancer Environmental Health Perspectives Vol 105, Supplement 4 June 1997 989.
236. David M. Klurfeld, Maxine M. Weber and David Kritchevsky. Promotion by Caloric Restriction in Rats Fed Increased Dietary Inhibition of Chemically Induced Mammary and Colon Tumor Fat. *Cancer Res* 1987;47:2759-2762.
237. Dilip K. Sinha, Robert L. Gebhard and James E. Pazik. Inhibition of mammary carcinogenesis in rats by dietary restriction. *Cancer Letters*, 40 (1988) 133-141 Elsevier Scientific Publishers Ireland Ltd.
238. David Kritchevsky, Carrie B. Welch & David M. Klurfeld. Response of mammary tumors to caloric restriction for different time periods during the promotion phase. (*Nutr Cancer* 12, 259-269, 1989).
239. Herbert Yu, Thomas Rohan. Role of the Insulin-Like Growth Factor Family in Cancer Development and Progression. *J Natl Cancer Inst* 2000;92:1472–89.
240. ‘Does Religion Cause Health?’: Differing Interpretations and Diverse Meanings. Doug Oman, Carl E. Thoresen, *Journal of Health Psychology* Vol 7(4) 365–380; 024326.

241. Gordon W. Allport, Behavioral science, religion, and mental health, Journal of Religion and Health, April 1963, Volume 2, Issue 3, pp 187-197.
242. Bruce Y. Lee and Andrew B. Newberg Religion and health: A review and critical analysis. *Zygon*, vol. 40, no. 2 (June 2005).
243. Jeffrey S. Levin. Religion and health: Is there an association, is it valid, and is it causal? *Sot. Sci'. Med.* Vol. 38, Nell, pp. 1475-1482, 1994.
244. Mone Spindler. Surrogate religion, spiritual materialism or protestant ethic? Three accounts of the function of religiosity in anti-ageing. *Journal of Aging Studies* 22 (2008) 322–330.
245. Jeffrey S. Levin and Preston L. Schiller. Is There a Religious Factor in Health? *Journal of Religion and Health*, Vol. 26, No. 1, Spring 1987.
246. Todd Daly. Life-Extension in Transhumanist and Christian perspectives: Consonance and Conflict. *Journal of Evolution and Technology* 14(2) August 2005.
247. Α.Φ. Μεντής, Ε. Καραρίζου. Η διαλεκτική μεταξύ Ιατρικής και θαυμάτων στην Ανατολική Χριστιανική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. *ARCHIVES OF HELLENIC MEDICINE* 2011, 28(4):561-568.
248. [A.F. Mentis, E. Kararizou. The dialectic relationship between medicine and miracles in the Eastern Christian Roman Empire. *Archives of Hellenic Medicine* 2011, 28(4):561–568].
249. Ιωάννης Π. Ζώης. Θεολογία και Θεμελιώδεις Επιστήμες. Ι Θεολογία και Μαθηματική Λογική. 15 Νοεμβρίου 2009. Προσωπική δημοσίευση τοποθετημένη στο διαδίκτυο. E-mail: i.zois@exeter.oxon.org
- 247 J. P. Migne: "Patrologiae Cursus Completus (Series Graeca)": Μυσταγωγία Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού»
250. Anselmus d' Aosta, *Prosologion* (cap. 3- 4)
251. Timossi Roberto G., Le prove logiche dell'esistenza di Dio da Anselmo d'Aosta a Kurt Gödel. Storia critica dell'argomento ontologico, Marietti
252. Μάθιου Άλπερ : Ο Θεός στον εγκέφαλο, εκδόσεις Αβγό , 2013.
253. Julian Jaynes. The Origin of Consciousness in the Breakdown of the Bicameral Mind, 1976. First Mariner Group Edition 2000.
254. Έριχ Φρομ. Ο Φόβος μπροστά στην Ελευθερία, πρώτη έκδοση 1940, Ελληνική έκδοση, 1977. Μπουκουμάνης, Αθήνα.

255. Ελλάδα, Ο. Πολυχρονοπούλου, Περιοδικό Αρχαιολογία & Τέχνες, τ. 11, σελ. 7, Εκδόσεις Ερμής, Αθήνα 1984
256. Πολιτισμοί του Αιγαίου, R. Treuil... G. Touchais, Πρώτο Βιβλίο, Κεφ.Ι.2. Ταφικά Έθιμα, σελ. 146, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα
257. Έθιμα Ταφής στον Αρχαίο Ελληνικό Κόσμο, D. Kurtz & J. Boardman, Κεφ.Ι, σελ. 22, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα 1994
- 256 Έθιμα Ταφής στον Αρχαίο Ελληνικό Κόσμο, D. Kurtz & J. Boardman, Κεφ.Ι, σελ. 22, Εκδόσεις
257. Ταφικά Έθιμα στη Μέση Εποχή του Χαλκού, Πολυχρονοπούλου, Περιοδικό Αρχαιολογία & Τέχνες, τ. 11, σελ. 8 Καρδαμίτσα
258. Άρθουρ Κάιστλερ, «Οι Υπνοβάτες», εκδόσεις Χατζηνικολή, 1975
259. Άρθουρ Κάιστλερ, «Η πράξη της Δημιουργίας», εκδόσεις Χατζηνικολή, 1975
260. Άρθουρ Κάιστλερ, «Ένα Φάντασμα Στην Μηχανή», εκδόσεις Χατζηνικολή, 1975
261. Άρθουρ Κάιστλερ «Οι Ρίζες της Σύμπτωσης», εκδόσεις Χατζηνικολή, 1975
262. Ματθαίος ΚΗ 19-20
263. Κατά Ιωάννη Ευαγγέλιον, κεφ ε, 25 – 30
264. Κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο ΙΑ 25 – 28
265. Αποστ. Παύλου Επιστολή Προς Κορινθ. Α, Κεφ ιε 25 – 44 & ιστ', 45 – 58
266. Markaris P. Das Eigene und das Universelle in der Übersetzung von Faust. Diyalog, Interkulturelle Zeitschrift für Germanistik, Ankara, 1999.
267. Φάουστ – μια τραγωδία,, Johann Wolfgang Goethe, Μετάφραση Πέτρου Μάρκαρη, 2001, εκδόσεις Γαβριηλίδης.
268. Η Wehberg, 'Pacta Sunt Servanda' (1959) 53(4) The American Journal of International Law 775.
269. Γένεσις 1, 26 & 5,1-2

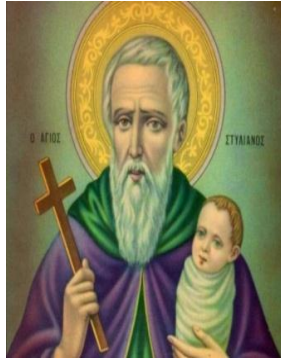
270. James Miller, *La Teoria Generale dei Sistemi Viventi*, a cura di Angelo Beretta, edizione Italiana Collana Scientifica Franco Angeli, 1986.
271. Jacques Monod, *Le hazard et la nécessité*, Editions du Seuil, 1970
272. Έριχ Φρομ, *Και ως Θεοί Έσεσθαι*, Ελληνική έκδοση, Μπουκουμάνης, Αθήνα, 1977.
273. . Atkins P W. *Il secondo Principio*, edizione Italiana 1988, Ed Zanichelli.
274. . S. W. Hawking *Particle Creation by Black Holes*, *Commun. math. Phys.* 43, 199--220 (1975).
275. Remo Ruffini and John Wheeler. *Introducing the Black Hole*, *Physics Today*, January 1971, pp 30 – 41.
276. Bekenstein J.D. *Black Holes and Entropy*, *Physical Review D*, vol 7 n.8 15 April 1973,
277. Cannon, W.B. (1932). *The Wisdom of the Body*. New York: W. W. Norton & Company. pp. 177–201.
278. William Francis Ganong Jr. *Review of medical Physiology*, 24th edition, Lange, 2014.
279. Arthur C Guyton and John E Hall. *Textbook of Medical Physiology*, 12th edition, Saunders Elsevier. 2011.
280. Ervin Schrödinger, *What is Life? The Physical Aspect of the Living Cell*, Cambridge, At the University Press, 1948.
281. Mario Agno, *Lezioni di Biofisica, Vol I: Le idee fondamentali della biologia e l' origine della vita*, 1980, edizioni Zanichelli.
282. Mario Agno, *Lezioni di Biofisica, Vol II: Tempi e ambienti della comparsa della vita sulla Terra*, 1980, edizioni Zanichelli.
283. Mario Agno, *Lezioni di Biofisica, Vol III: La formazione dei sistemi viventi dalla materia disorganizzata*, 1980, edizioni Zanichelli.
284. *Gli Albori della Vita. Dalle macromolecole alle prime cellule*. A cura di Alessandro Minelli, Le SCIENZE S.p.A. editore, Milano 1984.
285. Lovelock, James [1979] (2000). *Gaia: A New Look at Life on Earth*, 3rd ed., Oxford University Press

286. Lovelock, James; Michael Allaby (1983). Great Extinction. Doubleday. ISBN 038518011X.
287. Lovelock, James [1988] (1995). Ages of Gaia. Oxford University Press. ISBN 0393312399
288. Lovelock, James [Gaia Books 1991] (2001). Gaia: The Practical Science of Planetary Medicine. Oxford University Press US. ISBN 0195216741.
289. Lovelock, James (1991). Scientists on Gaia. Cambridge, Mass., USA: MIT Press. ISBN 0262193108.
290. Lovelock, James (2005). Gaia: Medicine for an Ailing Planet. Gaia Books. ISBN 1856752313.
291. Lovelock, James (2000). Homage to Gaia: The Life of an Independent Scientist. Oxford University Press. ISBN 0198604297
292. Lovelock, James (2006). The Revenge of Gaia: Why the Earth Is Fighting Back - and How We Can Still Save Humanity. Santa Barbara (California): Allen Lane. ISBN 0713999144.
293. Lyall Watson. Dark Nature, A Natural History of Evil, 1996, Ελληνική έκδοση: Σκοτεινή Φύση – Φυσική Ιστορία του Κακού. Εκδόσεις «Θύραθεν».
294. Σοφία Σολομώντος
295. Laurence Rees, Auschwitz : The Nazis and the “Final Solution”, (στην Ελληνική εκδόσεις Πατάκη, 2013).
296. Paul Jonathan Fedwick, Basil of Caesarea: Christian, Humanist, Ascetic, a Sixteen - Hundredth Anniversary Symposium, τόμος 1, σελ. 5, Pontifical Institute of Mediaeval Studies (1981) ISBN 978-0-88844-412-7.
297. Παυλίνα Δούζη. Κοινωνικά προβλήματα κατά τους Πατέρες της Εκκλησίας: Πλούτος, δουλεία, πόλεμος – ειρήνη, ΘΕΟΔΡΟΜΙΑ Ιαν – Μαρ 2008
298. Σπυρίδων Τρωϊάνος, Το έργο των Τριών Ιεραρχών στον νομικό βίο του Βυζαντίου , Πλάτων, τομ.53 (2003), σελ.44
299. Basil. Letters and selected works. Philip Schaff, T&T Clark, Edinburg 2005, NPNF2

300. Ανδρέας Αργυρόπουλος. Το Επαναστατικό μήνυμα των Τριών Ιεραρχών και η εποχή μας. Ομιλία που εκφωνήθηκε στο Δημοτικό θέατρο Μυτιλήνης, στα πλαίσια της εκδήλωσης που οργάνωσε η Περιφερειακή Δ/ση Εκπαίδευσης Βορείου Αιγαίου για την σχολική εορτή των Τριών Ιεραρχών.
301. Henry Friedlander: The Origins of Nazi Genocide. From Euthanasia to the Final Solution. University of North Carolina Press, Chapel Hill & London, 1995, ISBN 0-8078-2208-6.
302. "Nazi 'Euthanasia' Programs" στο Dieter Kuntz, ed., Michael Burleigh: Deadly Medicine: Creating the Master Race. United States Holocaust Memorial Museum/University of North Carolina Press, 2004. ISBN 0-8078-2916-1.
303. Ernst Klee: Dokumente zur Euthanasie. ISBN 3-5962-4327-0 (στη γερμανική).
304. Ernst Klee: Euthanasie im NS-Staat. Die Vernichtung lebensunwerten Lebens. Frankfurt am Main 1983, ISBN 3-5962-4326-2 (στη γερμανική).
305. Ernst Klee: Was sie taten. Was sie wurden. ISBN 3596243645 (στη γερμανική).
306. Νόρνπερτ Ελίας, Ναζισμός και Γερμανικός Χαρακτήρας – δοκίμιο πάνω στην κατάρρευση του πολιτισμού, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, 2015.
307. Buzzati Traverso Adriano, Morte Nucleare in Italia, Laterza, Bari, 1982.
308. Silvestri A., Le armi dell'apocalisse, Edizioni Mediterranee, Roma, 1982.
309. SIPRI, Rapporto Sugli Armamenti, De Donato, Bari, 1983.
310. D. Meadows et al, Limits to Growth, 30 years update, 2004.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΑΓΙΟΛΟΓΙΟ

Άγιος Στυλιανός: Προστάτης των παιδιών, Ιατρός τεκνογονίας

Ο ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ, Ο ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΩΝ ΦΤΩΧΩΝ!!!

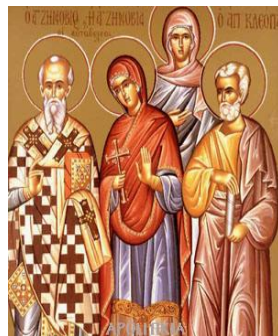
ΑΓΙΑ ΕΡΜΙΟΝΗ-Πρωτοπόρος σκαπανεύς του θεσμού των πανδοχείων –νοσοκομείων

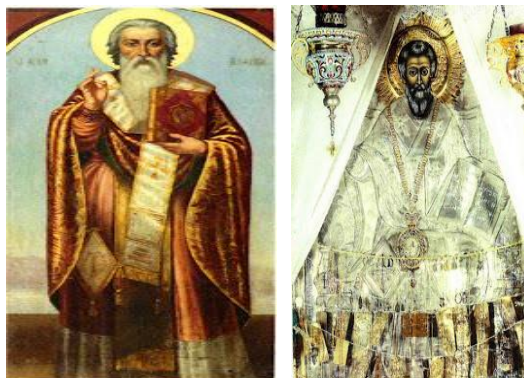
Αγία Σοφία η Ιατρός

Αγίες Ζηναΐδα και Φιλονίλλα οι αδελφές

ΑΓΙΟΣ ΒΛΑΣΙΟΣ Ο θαυματουργός ιεράρχης της Σεβάστειας

Ἀπολυτίκιον. Ἦχος πλ. Α΄.

Ταὸν συνάναρχον Λόγον.

Φερωνύμως βλαστήσας ὡς δένδρον εὐκαρπον, Ἱεράρχα Κυρίου Βλάσιε ἔνδοξε, μαρτυρίου τοὺς καρποὺς κόσμῳ προήγαγες, καὶ θαυμάτων δωρεάς, ἀναβλύζεις δαψιλῶς, ὡς θεῖος Ἱερομάρτυς, τοῖς καταφεύγουσι Πάτερ, ταῆ ἀντιλήψει ταῆς πρεσβείας σου.

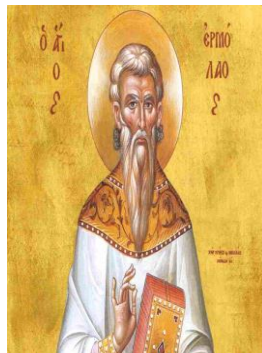
Κοντάκιον. Ἦχος β΄

Τὰ ἄνω ζητῶν. Ὁ θεῖος βλαστός, ταὸ ἄνθος ταὸ ἀμάραντον, ἀμπέλου Χριστοῦ, ταὸ κλῆμα ταὸ πολύφορον, θεοφόρε Βλάσιε, τοὺς ἐν πίστει τελοῦντας ταὴν μνήμην σου, εὐφροσύνης πλήρωσον ταῆς σῆς, πρεσβεύων ἀπαύστως ὑπὲρ πάντων ἡμῶν.

Μεγαλυνάριον.

Λόγον ἀληθείας γηπονῶν, ταῆς δικαιοσύνης, ἀναβλάστησας τοὺς καρπούς, ὧν ἡ Ἐκκλησία, ὁσῶραι γευόμενη, Βλάσιε Ἱεράρχα, τιμᾷ τοὺς ἄθλους σου.

Ο Ἅγιος Ερμόλαος

Ἀπολυτίκιον

Ἱερατεύσαντες, γνησίως Ἅγιοι, τῷ πρυτανεύσαντι, ἡμῖν τα κρείττονα, τοῦ μαρτυρίου τὴν οδόν, ἠνύσατε γηθοσύνης, Ἱερὲ Ερμόλαε, συν Ερμίπῳ Ερμόκρατες, τρίπτυλον

εδραίωμα, Εκκλησίας γενόμενοι, διοεκδυσωπείτε απαύστως, σώζεσθαι πάντας πάσης βλάβης

Άγιος Θαλλέλαιος ο Ανάργυρος

Άπολυτίκιον Ἦχος α΄.

Τῆς ἐρήμου πολίτης. Μαρτυρίου ἀνύσας τὸν ἀγῶνα Θαλλέλαιε, ἤσχυνας εἰδώλων τὴν πλάνην, τὴ γενναία ἀθλήσει σου· καὶ ὤφθης ἰαμάτων θησαυρός, παρέχων τὰς ἰάσεις δωρεάν, τοῖς προστρέχουσιν ἐν πίστει τῷ σῶ ναῶ καὶ πόθῳ ἀνακραζουσι· δόξα τῷ δεδωκότι σοι ἰσχύν, δόξα τῷ σὲ θαυμαστώσαντι, δόξα τῷ ἐνεργούντι διὰ σοῦ, πάσιν ἰάματα.

Ἄτερον Ἀπολυτίκιον Ἦχος δ΄.

Ὁ Μάρτυς σου Κύριε, ἐν τῇ ἀθλήσει αὐτοῦ, τὸ στέφος ἐκομίσαστο τῆς ἀφθαρσίας, ἐκ σοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· ἔχων γὰρ τὴν ἰσχύν σου, τοὺς τυράννους καθεῖλεν ἔθραυσε καὶ δαιμόνων τὰ ἀνίσχυρα θράση. Αὐτοῦ ταῖς ἰκεσίαις Χριστέ ὁ Θεός, σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἄτερον Ἀπολυτίκιον Ἦχος γ΄.

Ἀθλοφόρε Ἄγιε καὶ ἰαματικὲ Θαλλέλαιε, πρέσβευε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ἵνα πταισμάτων ἄφεσιν παράσχη ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

Κοντάκιον Ἦχος γ'

Ἡ Παρθένος σήμερον. Τῶν Μαρτύρων σύναθλος, ἀναδειχθεὶς καὶ ὀπλίτης, στρατιώτης ἄριστος, τοῦ Βασιλέως τῆς δόξης, γεγονός διὰ βασάνων καὶ τιμωρίας, ἔπαρσιν εἰδωλολατρῶν καταπατήσας, διὰ τοῦτο τὴν σεπτὴν σου, ὑμνοῦμεν μνήμην σοφῆ Θαλλέλαιε.

Κάθισμα Ἦχος δ'.

Ὁ ὑψωθεὶς ἐν τῷ Σταυρῷ. Φωτοειδὴς ἀναδειχθεὶς ἀθλοφόρος, τῆς ἀθειῆς σκοτασμόν ἀπεκρούσας, καὶ πρὸς ποινὰς καὶ θάνατον ἐχώρησας· ὅθεν διανύσας σου τοὺς γενναίους ἀγῶνας, μέγιστον ἀντέλαβες, κληρουχίαν καὶ δόξαν, τὴν μηδαμῶς γενναῖε ἀθλητά, παρερχομένην, Θαλλέλαιε ἔνδοξε.

Ὁ Οἶκος

Τὸν εἰς βάθη κακίας κατολισθήσαντα, τὸν ποικίλαις ἡδοναῖς καταχρασθέντα, καὶ ἐν τάφῳ δεινῆς ραθυμίας κατακείμενον, ἔγειρόν με Ἄγιε τῇ ἐπιστασίᾳ σου, ἀναπτέρωσέ μου τὸν νοῦν πρὸς τὴν θεῖαν ἀγάπην· σοὶ δίδου μοι λόγον, ἵνα κατ' ἀξίαν ὑμνήσω τῶν σῶν θαυμάτων τὴν ἄβυσσον· ἐὰν γὰρ μοι δῶς λόγον, κολληθήτω ἡ γλῶσσα μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μὴ σοῦ μνησθῶ καὶ πόθῳ ἀναβοήσω· Διὰ τοῦτο τὴν σεπτὴν σου ὑμνοῦμεν μνήμην σοφῆ Θαλλέλαιε.

Μεγαλυνάριον

Ἐλαιον βλυστάνων διηνεκῶς, θείων ἰαμάτων, ὡς τῆς χάριτος ἰατρός, ψυχῶν καὶ σωμάτων, τὰ πάθη θεραπεύεις, Θαλλέλαιε θεόφρον, τῶν προσιόντων σοι.

Ἄτερον Μεγαλυνάριον

Μάρτυρα Θαλλέλαιον ἰατρόν, Κῦρον Ἰωάννην, Παντελεήμονα καὶ Σαμψών, Ἐρμόλαον, Διομήδην, σὺν Τρύφῳ, Ἀνικήτῳ, καὶ Μώκιον αἰνοῦμεν, τοὺς Ἀναργύρους νῦν.

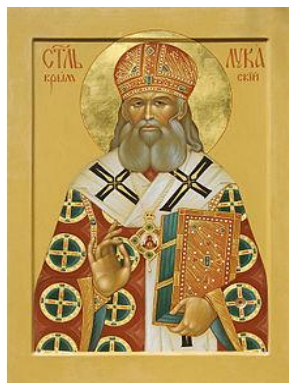
Ἔτερον Μεγαλυνάριον Τὴν τριπλὴν Δυάδα τῶν ἰατρῶν, Ἀναργύρων θείων, τοὺς Κοσμάν καὶ Δαμιανόν, Ἰουλιανόν τε, σὺν Λεοντίῳ, Ἀνθίμῳ, Εὐπρέπιόν τε ἅμα, ὕμνοις τιμήσωμεν.

Ἅγιος Ἰουλιανός ο εν Εμέση

Ἅγιος Λουκάς Συμφερουπόλεως και Κριμαίας (κοσμικό όνομα **Βαλεντίν Φέλιξοβιτς Βόϊνο-Γιασενέτσκι**, είναι άγιος της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Ἦταν Αρχιερέας και Καθηγητής - Χειρουργός.

Απολυτίκιο και κοντάκιο

Απολυτίκιο και Κοντάκιο προς τιμήν του εν αγίοις πατρός ημών Λουκά, Αρχιεπισκόπου Συμφερουπόλεως και Κριμαίας του ιατρού, ποιηθέντα υπό πρωτοπρεσβυτέρου Βασιλείου Θερμού – Παιδοψυχιάτρο.

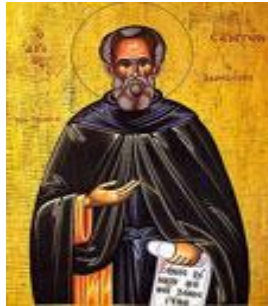
Απολυτίκιο

«Νέον άγιον, του Παρακλήτου, σε ανέδειξεν, Λουκά η χάρις, εν καιροίς διωγμών τε και θλίψεων· νόσους μεν ως ιατρός εθεραπέυσας, και τας ψυχάς ως ποιμήν καθοδηγήσας· πάτερ τίμιε, εγγάμων τύπος και μοναστών, πρέσβευε σωθήναι τας ψυχάς ημών»

Κοντάκιο

«Ανεδείχθης ήλιος, νυκτί βαθεία διωγμού, μακάριε, διό και θάλπος νοητόν το εκ Θεού σου εξέχεας χειμαζομένοις, Λουκά πανσεβάσμιε».

Άγιος Σαμψών ο Ξενοδόχος

Άπολυτίκιον Ἦχος δ΄.

Ταχὺ προκατάλαβε·Ὁ φέρων τὴν μίμησιν, τῶν τοῦ Θεοῦ οἰκτιρμῶν, ἐνθέου χρηστότητας, ἀναβλυστάνεις κρουνοὺς, Σαμψῶν ἱερώτατε, σὺ γὰρ θεομιμήτῳ, ἐλλαμφθεῖς συμπάθεια, ὤφθης τῶν τεθλιμμένων, καὶ πασχόντων ἀκέστῳ, παρέχων ἐνὶ ἐκάστῳ, ρώσιν καὶ ἔλεος.

Κοντάκιον Ἦχος πλ. δ΄.

Ὡς ἀπαρχὰς τῆς φύσεως·Ὡς ἱατρὸν πανάριστον, καὶ πρεσβευτὴν εὐπρόσδεκτον, οἱ τῆ σορῶ σου τῇ θεῖα προστρέχοντες, Σαμψῶν θεόφρον·Ὅσιε, συνελθόντες σε ὕμνοις, καὶ

ψαλμοῖς ἀνυμνοῦμεν, Χριστὸν δοξάζοντες, τὸν τοιαύτην σοὶ χάριν παρέχοντα τῶν
ιάσεων.

Οἱ Ἅγιοι Ζηνόβιος καὶ Ζηνοβία τὰ ἀδελφία

Στίχος

Συγκαρτερεῖ σοὶ Ζηνόβιε τὸ ξίφος, ἡ καρτερόφρων, κἄν γυνή, Ζηνοβία. Τμήθη
Ζηνοβίη καὶ ἀδελφεὸς ἐν τριακοστῇ.

Ἀπολυτίκιον. Ἦχος δ΄.

Ταχὺ προκατάλαβε Ὡς θεῖοι αὐτάδελφοι, ὁμονοοῦντες καλῶς, Ζηνόβιε ἔνδοξε,
καὶ Ζηνοβία σεμνή, συμφώνως ἠθλήσατε· ὄθεν καὶ τῶν στεφάνων, τῶν
ἀφθάρτων τυχόντες, δόξης ἀκατάλυτου, ἠξιώθητε ἅμα, ἐκλάμποντες τοῖς ἐν
κόσμῳ, χάριν ἰάσεων.

Κοντάκιον. Ἦχος πλ. δ΄.

Ὡς ἀπαρχᾶς τῆς φύσεως τοῦς ἀληθείας Μάρτυρας, καὶ εὐσεβείας κήρυκας,
τῶν ἀδελφῶν τὴν δυάδα τιμήσωμεν, ἐν θεοπνεύστοις ἄσμασι, τὸν Ζηνόβιον
ἅμα, τῇ σοφῇ Ζηνοβία, ὁμοῦ βιώσαντας, καὶ διὰ μαρτυρίου τευξαμένους
στέφος ἄφθαρτον.

Ὁ Οἶκος Τὸν γενναῖον καὶ μέγαν Ζηνόβιον, ἐν ἄσμάτων ὤδαϊς εὐφημήσωμεν,
καὶ σὺν αὐτῷ τὴν παρθένον καὶ ἄσπιλον Ζηνοβίαν· ὑπάρχει γὰρ σύναθλος.
Οὗτοι καθεῖλον ἐχθροῦ φρυάγματα, τὴν δὲ πίστιν Χριστοῦ κατετράνωσαν· διὸ
περιφανῶς ἐκομίσαντο, οὐρανόθεν ἀξίως παρὰ Θεοῦ, στέφος ἄφθαρτον.

Μεγαλυνάριον

Χαίροις αὐταδέλφων ἡ ξυνωρίς, Ζηνόβιε μάκαρ, Ζηνοβία πανευκλεής, οἱ τὸν
Θεὸν Λόγον, δοξάσαντες ἐν ἄθλοις, παρ' οὗ καὶ δοξασθέντες, ἡμῶν
προΐστασθε. *Τὴν σπουδὴν σου τῇ κλήσει κατάλληλον, ἐργασάμενη φερώνυμε,
τὴν ὁμώνυμόν σου πίστιν, εἰς κατοικίαν κεκλήρωσαι, Παρασκευὴ Ἀθληφόρε·
ὄθεν προχέεις ἰάματα, καὶ πρεσβεύεις ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.
Τὴν πάσαν ἐλπίδα μου, εἰς σέ ἀνατίθημι, Μῆτερ τοῦ Θεοῦ, φύλαξον μέ ὑπὸ τὴν
σκέπην σου.*

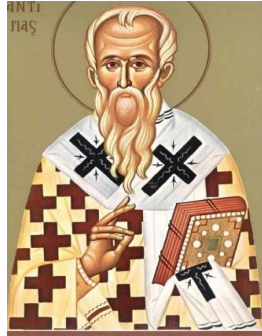
Αγία Όλγα της Αλάσκας, η Μαία

ΛΟΥΚΑΣ Ο ΙΑΤΡΟΣ Ο ΑΓΑΠΗΤΟΣ

**Ο ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΙΠΑΣ Ο μαρτυρικός ιεράρχης της Περγάμου και προστάτης άγιος των
οδοντιάτρων**

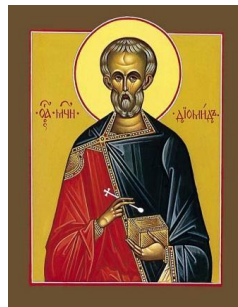

Άπολυτίκιον Ἦχος α΄. Τῆς ἐρήμου πολίτης. Μυροβλύτην τὸν θεῖον καὶ μαρτύρων τὸν σύναθλον, τὸν πανευκλεῆ ἱεράρχην καὶ Περγάμου τὸν πρόεδρον, τιμήσωμεν Ἀντίπαν οἱ πιστοί, ὡς τάχιστον καὶ μέγαν ἰατρόν, τῆς δεινῆς ὀδόντων νόσου, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπὸ ψυχῆς βοήσωμεν· Δόξα τῷ σὲ δοξάσαντι Χριστῷ, δόξα τῷ σὲ στεφανώσαντι, δόξα τῷ ἐνεργοῦντι διὰ σοῦ πᾶσιν ἰάματα.

Κοντάκιον

Ἦχος πλ. δ΄. Τῆ ὑπερμάχῳ. Τὸν ἱεράρχην καὶ κλεινὸν μεγαλομάρτυρα, τὸν πολιοῦχον τῆς Περγάμου τὸν πανάριστον, καὶ κοινοῦ ἐχθροῦ ἀντίπαλον τὸν Ἀντίπαν, κατὰ χρέος εὐφημήσωμεν ἐν ἄσμασιν, ὡς τοὺς πάσχοντας ὀδόντας θεραπεύοντα, πόθῳ κρίζοντες· Χαίροις, Πάτερ τρισόλβιε.

Ο Άγιος Διομήδης

Ἀπολυτίκιον. Ἦχος α΄.

Τῆς ἐρήμου πολίτης.

Τῶν σωμάτων τὰς νόσους θεραπεύων Διόμηδες, καὶ ψυχῶν τὴν ῥῶσιν ἐν λόγῳ, ἀληθείας ἐβράβευες· τὴν θεῖαν εἰληφῶς γὰρ δωρεάν, τοῖς πάσχουσι ποικίλως βοηθεῖς· καὶ Μαρτύρων ταῖς ἀκτῖσι, καταυγασθεῖς, σώζεις τοὺς ἐκβοῶντάς σοι· δόξα τῷ σὲ δοξάσαντι Χριστῷ, δόξα τῷ σὲ στεφανώσαντι, δόξα τῷ ἐνεργοῦντι διὰ σοῦ πᾶσιν ἰάματα.

Κοντάκιον. Ἦχος πλ. β΄.

Τὴν ὑπὲρ ἡμῶν.

Τὴν ἰατρικὴν, κτησάμενος ἐπιστήμην, τῆς ἀθλητικῆς, ἠύμοίρησας εὐκληρίας, ὡς κήρυξας ἐνδόξως, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, παμμακάριστε Διόμηδες, Ἄναργύρων ἐγκαλλώπισμα, καὶ προστάτα τῶν βοῶντων σοι· Αὐτὸς γενοῦ ἰατὴρ, τοῖς σοῖς δούλοις σοφέ.

Μεγαλυνάριον.

Χάριν ἰαμάτων ἀπολαβών, ψυχῶν καὶ σωμάτων, θεραπεύεις πάθη δεινά· ὄθεν κάμοι νεῖμον, Διόμηδες παμμάκαρ, ὑγείαν τὴν κατ' ἄμφω, ἵνα γεραίρω σε.

Ο ΑΓΙΟΣ ΟΡΕΣΤΗΣ Ἐνας νεαρός ἰατρός καὶ ἀθλητὴς τῆς πίστεως ἀπὸ τα Τύανα τῆς Καππαδοκίας

Ο Άγιος Παντελεήμων

Ο Άγιος Τρύφων ο Μεγαλομάρτυς

Άγιοι Ανάργυροι

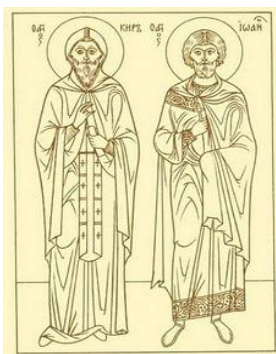
Η πρώτη δυάδα των αδελφών Αγίων Κοσμά και Δαμιανού στη Ρώμη

Η δεύτερη δυάδα γεννήθηκε στη Μικρά Ασία

Η τρίτη δυάδα των Αγίων Αναργύρων Κοσμά και Δαμιανού καταγόταν από την Αραβία.

Η πρώτη μεταμόσχευση από τους Αγίους Κοσμά και Δαμιανό

Ἡ Αγία Νέα Ὁσιομάρτυς

Ελισάβετ Θεοδώροβνα Η ΜΕΓΑΛΗ ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Εικόνισμα που απεικονίζει τις Ὁσίες Ἐλισάβετ και Βαρβάρα

Απολυτίκιον. ᾠχος γ'. Τὴν ωραιότητα.

Δόξαν ἐπίγειον σοφῶς ἀπέρριψας, τῶν μονοτρόπων δὲ σχῆμα ἐπέλεξας, ὀσιομάρτυς τοῦ Χριστοῦ, πανεύφημε Ἐλισάβετ· ἡ θερμὴ ἀγάπη σου, πρὸς τοὺς πάσχοντας ἔνδοξε, ἄγγελον ἐλέους σε, ἐπὶ γῆς ἐφάνέρωσεν· τὸ αἷμά σου δὲ μάρτυς Κυρίου, τὸν πλοῦτον τῆς καρδίας σου ἐσφράγισεν.

Ἀπολυτίκιον. Ἦχος γ'. Τὴν ὠραιότητα.

Δόξαν ἐπίγειον σοφῶς ἀπέρριψας, τῶν μονοτρόπων δὲ σχῆμα ἐπέλεξας, ὀσιομάρτυς τοῦ Χριστοῦ, πανεύφημε Ἐλισάβετ' ἢ θερμὴ ἀγάπη σου, πρὸς τοὺς πάσχοντας ἔνδοξε, ἄγγελον ἐλέους σε, ἐπὶ γῆς ἐφάνέρωσεν· τὸ αἷμά σου δὲ μάρτυς Κυρίου, τὸν πλοῦτον τῆς καρδίας σου ἐσφράγισεν.

ΑΓΙΟΙ ΚΑΙ ΠΑΘΗΣΕΙΣ- ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ

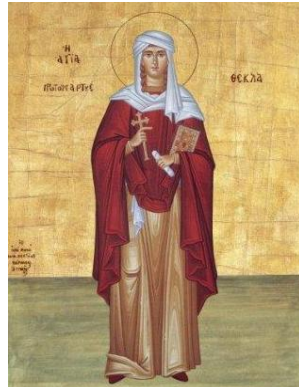
Βαρβάρα, για λοιμώδη νοσήματα

Δημήτριος, για ἐγχειρήσεις

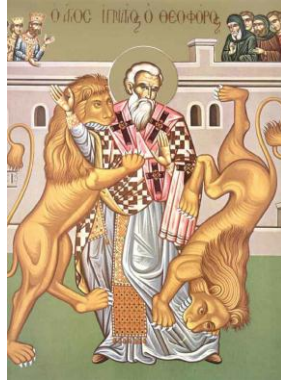
Θέκλα, για δερματικές και ψυχικές παθήσεις

Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, «Ἄγιέ μου Γιάννη, γιάνε το...». Ἴσως ὁ Ἰωάννης νὰ μὴν εἶναι τόσο γνωστὸς ως θεραπευτῆς

Ιγνάτιος ο Θεοφόρος ,για την καρδιά

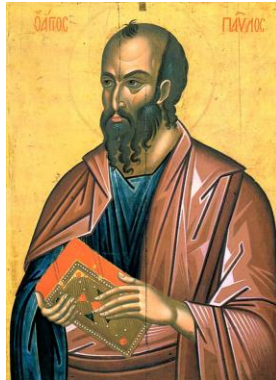
Παρασκευή, για τα μάτια και κάθε αναπηρία

Μηνοδώρα, Μητροδώρα, Νυμφοδώρα, για τις θεραπευτικές πηγές αλλά και για τις πυρκαγιές.

Παύλος ο Απόστολος, για τα φίδια και τις πληγές

Μαρίνα, για το κακό το μάτι και τα δαιμόνια

Ραφαήλ, Νικόλαος και Ειρήνη, για τα άρρωστα παιδιά

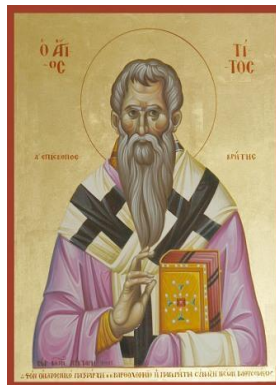
Σπυρίδωνας, για τα σπυριά, τα αυτιά και κάθε επιδημία

Αρχάγγελος Μιχαήλ, για ιαματικές πηγές και εκτροπές ποταμών

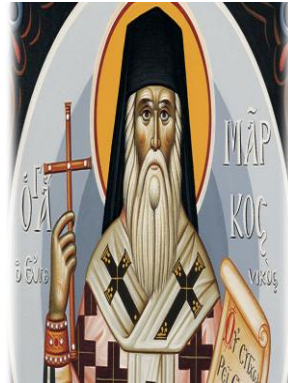

Τίτος ο Όσιος. Είχε το χάρισμα του «παύειν νοσήματα και διώκειν πνεύματα»

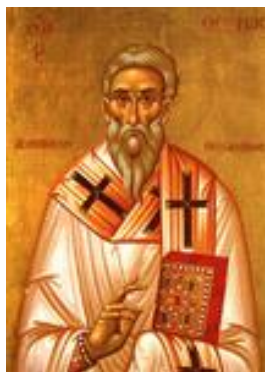
Μάρκος ο Απόστολος. Το όνομά του σχετίζεται παρτυμολογικά με το «μαργώνω» = «ναρκώνω». Έτσι μπορεί να έχει σχέση με τους αναισθησιολόγους

Προστατεύει τους κωφάλαλους

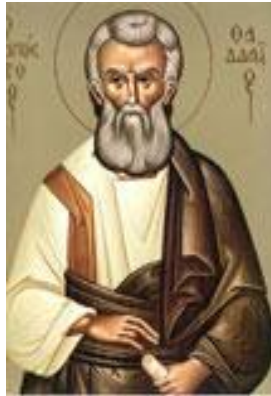

Θεωνάς. Αρχικά ήταν μάγος, κατασκευαστής φαρμάκων αλλά και δηλητηρίων.
Σχετίζεται με τους φαρμακοποιούς

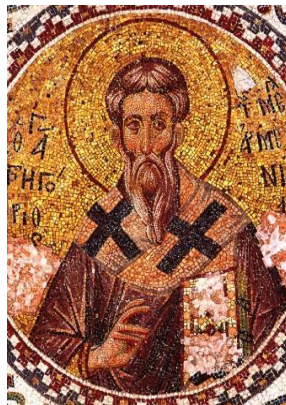

Θαδδαίος Απόστολος

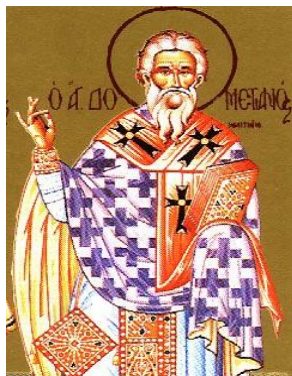
Λέγεται ότι θεράπευσε με θαυματουργικό τρόπο τον βασιλιά Αύγαρο από την λέπρα

Γρηγόριος ο Άγιος της Μεγάλης Άρμενίας

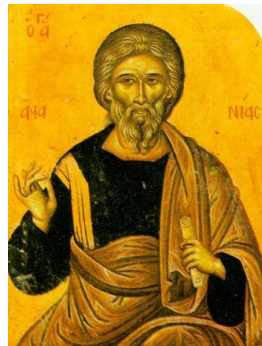
Δομετιανός ο Άγιος θαυματουργεί και να διώχνει δαιμόνια

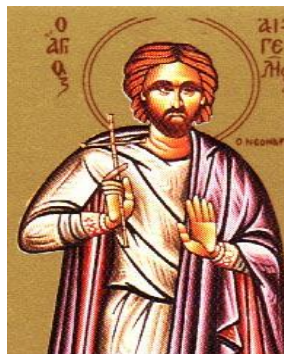
Γλυκερία η Αγία θαυματουργικές ιάσεις και θεραπείες δαιμονισμένων

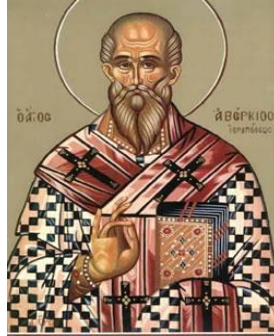
Ανανίας ο Απόστολος. Γιάτρεψε θαυματουργά από τύφλωση, τον Σάυλο, τον μετά ονομαζόμενο Παύλο, Απόστολο των Εθνών

Αγγελής ο Νεομάρτυρας Ο Άγιος προστατεύει τους εμπειρικούς ιατρούς, τους παλαιστές αλλά και όσους παρουσιάζουν ψυχολογικά προβλήματα

Αβέρκιος ο Ισαπόστολος

Άγιοι με συντεχνιακό ενδιαφέρον και προστάτες επαγγελμάτων

- Άγιος Αρτέμιος, προστάτης των Αστυνομικών.
- Άγιος Αντύπας, προστάτης των οδοντιάτρων
- Αγία Βαρβάρα ,προστάτης του πυροβολικού
- Άγιος Γεώργιος ,προστάτης του πεζικού
- Άγιος Ευφρόσυνος ,προστάτης των μαγείρων
- Προφήτης Ηλίας προστάτης των γουνοποιών
- Άγιος Μιχαήλ Μαυρουδής, προστάτης των αρτοποιιών
- Άγιος Ματθαίος ο Ευαγγελιστής, προστάτης των τελωνειακών
- Άγιος Σεραφείμ του Σάρωφ, προστάτης των δασικών υπαλλήλων
- Άγιος Σαμψών, προστάτης των ξενοδόχων
- Άγιος Συμεών ο Τραπεζούντιος, προστάτης των χρυσοχόων

- Άγιος Τρύφων** προστάτης των πτηνοτρόφων και των αμπελουργών
- Άγιος Χρήστος**, Νεομάρτυς, προστάτης των κηπουρών
- **Άγιος Χριστοφόρος**, προστάτης των οδηγών
- Διονύσιος ο αρεοπαγίτης**, προστάτης των δικαστικών.
- Απόστολος ο Νεομάρτυς Πηλίου**, προστάτης των μεταφραστών.
- Γαβριήλ ο Αρχάγγελος**, προστατεύει τους ταχυδρόμους.
- Δαμασκηνός ο Ιερομάρτυς**, προστατεύει εισπράκτορες και λογιστές.
- Εζεκίας ο Δίκαιος**, προστατεύει τους υδραυλικούς γιατί κατασκεύασε υδραγωγείο και έφερνε νερό στα Ιεροσόλυμα.
- Ελισσαίος ο Προφήτης**, για τους ελαιοπαραγωγούς και τους λαδέμπορους
- Ηλίας Αρδούνης, Νεομάρτυρας** από την Καλαμάτα. Προστατεύει κουρείς και κομμωτές.
- Ιωάννης ο ράφτης**, Νεομάρτυρας, προστάτης των ραφτών.
- Μένιγνος ο κναφεύς**, προστάτης των χημικών.
- **Μαρκιανός και Μαρτύριος**, προστάτες των συμβολαιογράφων.
- Μαρία η Μαγδαληνή**, προστάτης αρωματοποιών και αρωματοπωλών.
- Μηνάς ο Καλλικέλαδος**, προστάτης των δημοσιογράφων
- Φίλιππος ο Απόστολος**, προστάτης των σιδηροδρομικών.
- **Φώτιος ο Μέγας**, προστατεύει τους βιβλιοπώλες.

Γάμος-οικογένεια

- **Θεόδωρος ο Συκεώτης**, προστατεύει τις εγκαταλελειμμένες μητέρες και τα νόθα παιδιά.

- **Ιωσήφ ο Δίκαιος**. Προστάτης των ξυλουργών και των επιπλοποιών, προστατεύει και τους θετούς πατέρες και τα υιοθετημένα αγόρια

- **Μάμας, ο Άγιος**. Προστάτης των υιοθετημένων παιδιών αλλά και των θετών γονέων. Έχει ενδιαφέρον ότι πήρε το όνομά του επειδή ως μωρό, φώναζε συνέχεια «μαμά».

- **Σάρα και, Ελισάβετ**, προστάτιδες για άτεκνες γυναίκες και ζευγάρια.

- **Άννα, η μητέρα της Παναγίας**. Χρήσιμη για επικλήσεις από ζευγάρια που θέλουν να κάνουν παιδί. Για όσους ενδιαφέρονται, το χέρι της βρίσκεται στο Άγιο Όρος.

- **Ζαχαρίας και Ελισάβετ**, γονείς του Ιωάννη του Βαπτιστή. Προστάτες των ηλικιωμένων γονέων ή όλων αυτών που είναι άτεκνοι και παρακαλούν για ένα παιδί.

Εγκυμοσύνη-παιδιά

Η Παναγία, ως μητέρα του Χριστού, έχει την τιμητική της ως προς θέματα εγκυμοσύνης και παιδιών. Ωστόσο, ακόμη και όταν πρόκειται για το ίδιο πρόσωπο, υπάρχει περαιτέρω εξειδίκευση. Έτσι, έχουμε:

-**Την Παναγία την Ελεούσα**, για τις λεχώνες.

-**Την Παναγία τη γαλακτοτροφούσα**, για επικλήσεις ώστε να έχουν οι μητέρες γάλα.

-**Την Παναγία τη βρεφοκρατούσα**, για γυναίκες που θέλουν να αποκτήσουν παιδί.- Σίγουρα δεν ξέρατε ότι υπάρχει **Άγιος Ακίνδυνος**, ο οποίος **προφυλάσσει τα παιδιά από κάθε κίνδυνο**. Θαυματουργός ο ίδιος, αφού απέκτησε την ιδιότητα του Αγίου επειδή όταν συνελήφθη, επί εποχής Μεγάλου Κωνσταντίνου, τον έριξαν στη θάλασσα μέσα σε ένα σάκο από όπου κατάφερε και βγήκε σώος.

Τελικά μαρτύρησε καιόμενος ζωντανός σε μία κάμινο, μέσα στην φοβερή εποχή των διώξεων κατά των Χριστιανών, αλλά το όνομα του δεν χάθηκε ούτε ξεχάστηκε.

- **Βλάσιος ο Ιερομάρτυρας**, προστάτης από τον πνιγμό λόγω κακής κατάποσης. Πήρε το όνομα του προστάτη αφού έσωσε ένα παιδί που κόντευε να πνιγεί από τη ενσφήνωση ενός ψαροκόκαλου στον λαιμό του. Σύμφωνα με το θρύλο, δεν το χτύπησε στην πλάτη, αλλά έκανε το σημείο του σταυρού στο λαιμό του παιδιού και το κόκαλο βγήκε.

- **Ειρήνη Χρυσοβαλάντου**, συνδέεται με θαύματα σε προβλήματα γονιμότητας, ενώ όσοι την επικαλεστούν, πρέπει να βαφτίζουν τα παιδιά τους Χρυσοβαλάντης.

- **Άγιος Ελευθέριος**, προστάτης των φυλακισμένων και των εγκύων.

- **Άγιος Ευστράτιος**, χρήσιμος για επικλήσεις για το έγκαιρο και σωστό περπάτημα των μωρών. Η επίκληση « στράτα, στρατούλα» στα μικρά παιδιά που ξεκινούν να περπατούν λέγεται κατά το θρύλο ότι οφείλεται στον Άγιο Ευστράτιο, διότι τα παιδιά όταν ξεκινούν τις πρώτες τους μικρές περιπλανήσεις εκτίθενται σοβαρά σε πάρα πολλούς κινδύνους!

- **Άγιος Στυλιανός**, προστάτης αρρώστων με ανίατες ασθένειες. Ακόμη, όταν πέθαινε ένα παιδί, οι μητέρες ζωγράφιζαν την εικόνα του αγίου, τον επικαλούνταν και αμέσως συλλάμβαναν νέο παιδί.

– **Τερέντιος και Νεονίλλα**, προστάτες των πολύτεκνων, όπως και ο Άγιος Πολύκαρπος, που προστατεύει επίσης και τις σοδειές των αγροτών.

– **Αγία Μαρίνα**, προστάτης από την βασκανία και τα σπυριά της ιλαράς (τα «μαραίνει»).

Δικαιοσύνη

–**Άγιος Ονούφριος**. Προστάτης των δικαζόμενων.

–**Άγιος Ελευθέριος**, ελευθερώνει τους αιχμαλώτους και τους φυλακισμένους

–**Ιωάννης ο Ρώσος**, προστάτης των αιχμάλωτων πολέμου.

–**Άγιος Διονύσιος Αρεοπαγίτης**

Ασθένειες

Αν κάπου οι προστάτες έχουν την τιμητική τους, είναι εκεί που ο άνθρωπος έχει περισσότερη ανάγκη από ελπίδα: στις αρρώστιες. Έτσι, οι προστάτες συνωστίζονται και εξειδικεύονται σε κάθε λογής ασθένεια ως εξής:

1. Ανίατες Ασθένειες: Άγιοι Ανάργυροι, Οσία Ειρήνη Χρυσοβαλάντου, Άγιος Εφραίμ, Όσιος Ιωάννης ο Ρώσος, Άγιος Νεκτάριος, Άγιος Παντελεήμων, Όσιος Σαμψών.

2. Αρθριτικά – Ρευματισμοί: Αγία Βαρβάρα, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος, Άγιοι Ανάργυροι, Κοσμάς και Δαμιανός.

3. Γονιμότητα: Αγία Άννα, Αγία Δόμνα, Οσία Ειρήνη Χρυσοβαλάντου, Άγιος Ευθύμιος, Αγία Μαρίνα, Άγιος Νεκτάριος, Όσιος Ρωμανός.

4. Γυναικολογικά Προβλήματα: Οσία Ειρήνη Χρυσοβαλάντου, Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος, Αγία Λουκία, Αγία Μαρίνα, Αγία Βερονίκη η αιμορροούσα.

5. Δερματικά: Αγία Βαρβάρα, Αγία Θέκλα, Αγία Μαύρα, Αρχάγγελοι Μιχαήλ και Γαβριήλ, Άγιος Σπυρίδων, Άγιος Συμεών, Άγιος Τιμόθεος.

6. Δηλητηριάσεις: Αγία Αναστασία η φαρμακολύτρια, Άγιος Δονάτος ο Επίσκοπος.

7. Εγκυμοσύνη: Αγία Μαρίνα, Αγία Βαρβάρα, Άγιοι Σαράντα, Όσιος Στυλιανός, Άγιος Συμεών, Άγιος Τρύφων.

8. Εγχειρήσεις - Ακρωτηριασμοί: Άγιος Γεώργιος, Άγιος Δημήτριος, Αγία Λουκία, Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής, Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος.

9. Ενίσχυση - Προστασία: Άγιος Βασίλειος, Άγιος Ιωάννης ο Νηστευτής, Άγιοι Κωνσταντίνος και Ελένη, Οσία Μαρκέλλα, Οσία Ματρώνα, Αρχάγγελοι Μιχαήλ και Γαβριήλ, Μύρων ο Θαυματουργός.

10. Επιδημίες: Όσιος Αλέξιος, Άγιος Βησσαρίων (πανούκλα), Άγιος Δημήτριος, Άγιος Ρηγίνος (ελονοσία), Άγιος Σπυρίδων (χολέρα), Άγιος Χαράλαμπος (πανούκλα).

11. Επιληψία: Άγιος Ελευθέριος, Αγία Μαρίνα, Άγιος Ρηγίνος.

12. Καρδιολογικά: Άγιος Ελευθέριος, Άγιος Ιγνάτιος.

13. Καρκίνος: Αγία Αγάθη (μαστός), Άγιοι Ανάργυροι, Άγιος Εφραίμ, Άγιος Πατάπιος, Άγιοι Ραφαήλ (Νικόλαος και Ειρήνη), Άγιος Σάββας.

14. Κήλη: Άγιος Αρτέμιος

15. Λοιμώδη Νοσήματα: Αγία Βαρβάρα (ευλογιά), Άγιος Βησσαρίων (πανούκλα), Όσιος Δαβίδ, Άγιος Δονάτος ο Επίσκοπος, Προφήτης Ελισαίος (λύσσα), Όσιος Ζωτικός (λέπρα), Προφήτης Ηλίας (λέπρα), Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος (ελονοσία), Άγιος Ρηγίνος (ελονοσία), Άγιος Σπυρίδων (χολέρα).

16. Οφθαλμολογικά: Άγιος Ανανίας, Άγιος Αρτέμιος, Αγία Λουκία, Αγία Παρασκευή, Άγιος Παντελεήμων, Άγιος Σπυρίδων, Αγία Φωτεινή, Άγιος Άνθιμος ο νέος, Άγιος Φιλήμωνα ο μουσικός.

17. Παιδιατρικά: Άγιος Αιμιλιανός (προβλήματα ομιλίας), Άγιος Ακίνδυνος (γενικοί κίνδυνοι), Προφήτης Άμωσ (ασθενικά παιδιά), Άγιος Γεώργιος, Όσιος Ευστράτιος, Άγιος Θεόδωρος ο στρατηλάτης, Άγιος Κήρυκος (κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις), Αγία Μαρίνα (για ασθενικά παιδιά και εξανθήματα), Άγιοι Ραφαήλ (Νικόλαος και Ειρήνη) (σοβαρές νόσοι).

18. Προστασία σε ταξίδια: Όσιος Ευστράτιος (οδοιπόρους), Άγιος Νικόλαος (ναυτικών), Άγιος Χριστόφορος (οδηγούς), Αγία Βαρβάρα.

19. Στοματικές παθήσεις: Άγιος Αντύπας.

20. Σωματικές Αναπηρίες: Άγιος Εφραίμ, Όσιος Ιωάννης ο Ρώσος, Άγιος Παντελεήμων, Άγιος Σπυρίδων, Άγιος Χριστόφορος.

21. Τοκετός: Αγία Δόμνα, Άγιος Ελευθέριος, Άγιος Τρύφων, Άγιος Φανούριος.

22. Ψυχοπαθολογικά: Άγιος Αντώνιος, Άγιος Αθανάσιος, Άγιος Αρτέμιος, Άγιος Γεράσιμος, Αγία Θέκλα, Όσιος Θεόδουλος ο σαλός, Ευαγγελιστής Ιωάννης, Ευαγγελιστής Λουκάς, Άγιοι Κυπριανός και Ιουστίνια, Όσιος Αναστάσιος ο Ναυπλιώτης.

23. Ωτορινολαρυγγολογικά: Άγιος Βλάσσιος (λαιμό), Άγιος Ιάκωβος (κώφωση), Άγιοι Ανάργυροι Κύρος και Ιωάννης (λαιμό), Άγιος Σπυρίδων (αυτιά), Άγιος Αββακούμ (αυτιά), Ζαχαρίας (κωφαλαλία).